רודאלף ראקער

זעקס באראקטערען אין דער וועלט־ליטעראטור

אידיש פון א. פרומקין

ארויסגענעבען פון דעם רודאלף ראקער שריפטען קאמיטעט
ניו יארק, 1929

אינהאַלט־פֿאַרצייכעניש

זייט

די זעקס 5

דער ערשטער וועג 7

דער צווייטער וועג 39

דער דריטער וועג 75

דער פֿערטער וועג 105

דער פֿינפֿטער וועג 141

דער זעקסטער וועג 175

די ערוואַכונג 209

די זעקס

רוי איז דער הימעל. עס גענוצט דער מדבר. אויסגעשטרעקט אין דעם ברוינעם מדבר־זאמד ליגט א ספינקס פון שווארצען מאר־מאר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט קיין שנאה, ניט קיין ליבשאפט שטראלט פון דעם דאזיגען בליק ארויס, דאס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרויס, און אויף דער קאלטער פראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

זעקס וועגען טרעפען זיך צוזאמען ביים בילד פון דער ספינקס, זעקס וועגען, וועלכע ציהען זיך פון פרעמדע לענדער און קומען זיך דא צונויף ביי דעם זעלבען ציל.

א וואנדערער מארשירט אויף יעדען וועג, פארפאלגט פון׳ם שיקזאל׳ס בייזען פלוך, אויף׳ן שטערן די צייכענס פון דער שווערער האנד פון פרעמדע מאכטען. ער שפאנט אנט־קעגען א וויטער וועלט, וועלכע טונקעלט דארט טיף ביים האריזאנט, אזוי ערדען־וויט און דאך אזוי נאנט צום גייסט.

דער ערשטער וועג

ין וויכע בערגלעך איינגעבעט ליגט די שטאָט. די אַלטע דעכער גליהען רויט אין׳ם אָוונט־גאָלד פון דער אונטערגעהענדער זון. דיקע מויערן מיט פעסטע טורעמס רינגלען ארום דעם פיל־פאַרביגען געמיש פון די ענגע גאַסען און געסלאך, וועלכע לויפען אומרעגעלמעסיג איינע דורך די אנדערע וויי די וועגען פון א לאַבירינט. און יעדעס געסעל מאַכט דעם איינדרוק, אזוי ווי עס וואָלט געהאט צו באַהאַלטען עפעס אין זיך, וואָס ניט יעדער פראָסטער בשר ודם קאָן לייכט דערגעהן דעם סוד דער־פון. פאַררוקט אין טונקעלע ווינקלען און ארום די גרויע גאַניקעס פון די אַלטע שפיציגע הייזער ליגען פאַרטראַכט לאַנג־פאַרגאַנגענע, פון דער צייט פאַרגעסענע געשעהענישען.

שטיל פלעסקעט דער אלטער מאַרק־ברונען ווי מיט פיל, פיל יאָהרען צוריק. מאסענווייז, געדיכט לייגען זיך אוועק די שאָטענס פון דער אלטער קירכע אויף דעם שטילען פלאַץ, וואָס זעהט היינט אוים אזוי וועלט־פאַרלאָזען. בלויז איין איינגעשרומפענע אַלטיטשקע שטעהט אינזאָם ביים אַלטען ברונען, חלומ׳ט פון פארשוואונדענע צייטען, וועלכע וועלען זיך קיינמאָל ניט אומקערען.

דער פריהלינג איז פלוצלינג געקומען אין לאַנד און האָט מיט איינמאָל געמאכט א סוף צו דער טיראַניי פון׳ם לאנגען ווינטער. דער שטראַלענדער הימעל און דאָס יונגע גרינס פון די פעלדער און לאָנקעס האָבען אין אָט דעם ערשטען טאָג פון פּאַסכע ארויסגעלאָקט די מענשען צו די טויערען פון דער שטאָט, און א פרעהליכער עולם האָט זיך געלאָזט וואוילגעהן, זיך געטומלט אין די וואַרעמע שטראַלען פון דער יונגער פריהלינג־זון, וועלכע האָט אויפגעלייזט אלין וואָס איז געווען פאַרגליווערט און וואָס האָט געהאַלטען די הערצער געפאַנגען. יונג און אַלט, גרוים און קליין איז היינט ארוים אויף דער פריי, כדי זיך אראָפצושאָקלען דעם שטויב פון דער נשמה און זיך פאַרגיטיגען פאַר־דער גרויער מאָנאָטאָניע פון די אומעטיגע ווינטער־טעג.

ביסלאכווייז איז צוגעפאלען די נאכט, און פייערליך האָט אָפּגעקלונגען דער קלאַנג פון די אַלטע גלאָקען דורך דער לעב־ליכער לופט, דערמאָנענדיג די ביהגער אז זיי דאַרפען זיך אומקערען אהיים. דורך די טויערן פון דער שטאָט שטראָמען מחנות פון פרעהליכע מענשען, אָנגעלאָדען מיט בלומען־קרענץ און גרינע צווייגען, און דער לוסטיגער קלאַנג פון לידער דרינגט דורך די לופט. די אַלטע גאַסען פילען זיך אָן מיט רייד־עוודיגע, פלוידערענדע גרופּעס, וועלכע גיהען שטיל און מיט לייכטע הערצער צוריק צו זייערע וואוינונגען, און מיט דער וואַקסענדער טונקעלקייט שטאַרבט ביסלאכווייז אָפּ דאָס לעבען אויף די גאַסען און די אָפענע פלעצער.

די לעצטע שטראַלען פון דער שיינענדער זון זיינען שוין לאַנג פאַרגאַנגען, און די לעבליכע פריהלינג־נאכט שפּרייט אוים שטילערהייט איהרע פליגלען איבער די פארלאָזענע

זוינקלען און געסלעך, וועלכע שפּיגלען זיך וואונדערליך אין׳ם ליכט פון דער לבנה.

פון די קליינע פענסטערלעך איז דער שיין פון די לאָמפּען ביסלאכווייז פֿאַרשוואונדען. נאָר דאָ און דאָרט פונקעלט נאָך אן איינזאָם ליכט אין דער בייגאַכטיגער שטילקייט. ווער וויים? פּילייכט קעמפּט דאָרט א קראַנקער מיט זייַנע וויי־טאָגען, אָדער א שטאַרבענדער גיט איבער זיין מידע נשמה צו גאָט.

איבער די שלאָפענדע הייזער ליגט א טיפּע, פייערליכע רוה, וועלכע וועלט נאָר פון צייט צו צייט אונטערבראָכען דורך דאָם ערנסטע שלאָגען פון׳ם אַלטען קירכען־זייגער און דורך דעם וואַכזאָמען טרומייטער פון׳ם שטאָט־וועכטער.

אויף א בערגעל אין האַרץ פון דער טרוימענדער שטאָט הויבט זיך אויף אן אלטערטימליכע, שטאָטליכע געביידע, וועלכע זעהט נאָך אוים וואונדערליכער און עלטער ווי די הייזער ארום איהר. אין א טורם־פאַרמיגען צימער זיצט בייַ אייַנעם פון די שמאָלע גאָטישע פענסטער א זקן מיט לאַנגע, ווייסע האָר און מיט א געדיכטער כוואָליעדיגער באָרד און קוקט ארוים פאר׳חלומ׳ט איבער די שפּיצען פון די אַלטע דעכער, וועלכע בלישטשען גרינליך אין דעם בלייבען ליכט פון דער לבנה.

דער שווערער דעמבענער טיש אינמיטען צימער איז אָנ־געלאָדען מיט ביכער און פּאַפּירען, וועלכע ליגען צוואוואַרפען אין א מאָדנעם מיש־מאַש. איבער דער לענג פון די אָפּגע־בליאָקעוועטע וועגט ציהען זיך לאַנגע פּאַליצעס, באַדעקט מיט זעלטענע מישונגען און אַפּאַראַטען. א קונסטפול געאר־בייטער העגג־לאָמפּ פילט אָן דעם חדר מיט א שוואַכען שיין,

וועלכער באַמיהט זיך אומזיסט אריינצודרינגען אין די טונקעלע ווינקלען פון׳ם צימער.

מיט א מידער מינע שאַרט זיך דער אַלטער ארויף די האַר פון׳ם שטערן, און פאַרטיפט אין געדאַנקען מורמלט ער פאַר זיך:

נו, איז ווידער אמאָל אלצדינג שטיל ווי אין קבר, און אזוי ווי פון שנים קדמוניות אַן שפּרייט זיך אויס איבער די שלעפער דער אומבאַגרענעצטער רוים, אין וועלכן מיליאַנען וועלטן וואַנדערן אין זייערע קרייזען. — מעג דער שלאָף וואויל באקומען דעם גערעכטען און ניט געשטערט ווערען דורך שלעכטע חלומות! גליקליך איז אַזאַ מענש. א לעבען, וואָס דרעהט זיך שטענדיג בלויז ארום דעם מאָגערן באַגעהר פון דער שטונדע און האָט קיינמאָל ניט דעם נסיון צו בויען בריקען אין׳ם רייך פון דער אייביגקייט. אז וואויל איז זיי! דער בורא האָט זיי ניט באשאַנקען מיט צו גרויסע פאַדערונגען. ס׳איז ניט לייכט זיי ארויסצובריינגען פון גלייכגעוויכט. דערפאר זיינען זיי באַשיצט קעגען די שטענדיגע גיהנום׳שע יסורים און דעם וויטאַגדיגען דראנג, וואָס פרעסט זיך נאר איין ביי דעם איינצעלנעם אין דער נשמה, ווי א וואַרים זאָל קאָן קיינמאָל ניט זאַט ווערן.

ווי באַהאַלטענער, בגנבה קריכענדער גיפט ליגט עס מיר אין בלוט, ארום דער דאַזיגער צייט, ווען די אומערגרינדליכע נאַטור דרעהט זיך אין קרעמפען פון איהר ווידערגעבורט און שפּריצט מיט נייעם לעבען פון צענדליגע טויזענטער קוואַלען אין אלץ נייע פאַרמען און געשטאַלטען. ביז דער פריהלינג פאַרגעהט אויך לאַנגזאַם, זומער און הערבסט פאַרשווינדען

ביסלאכווייז און דער בייזער וויינטער הילט ווידער איין אלצ־
דינג אין תכריכים. און דאַן הויבט זיך אָן דאָס זעלבע אַלטע
שפּיל פון דאָס ניי. וועָן מען וואַלט פֿאַרט געקאָנט דערגרונ־
טעזען דעם טיפּען זין פון אָט דעם אייביגען ווערן און פאר־
געהן, אין וועלכען טויט און לעבען מישען זיך אוים אויף א
וואונדערליכען אופן און יעדער סוף וועלט שוואַנגער מיט א
נייעם אָנפֿאַנג!

איז דער טויט ווירקליך א סוף אַדער בלויז א נייער אָנ־
הויב, אַדער ביידע זאַכען, אָנהויב און סוף אין׳ם קרייז־לויף
פון׳ם געשעהן? וואו איז דער גרענעץ, וואָס אונטערשיידט
דאָס געוועזענע פון׳ם קומענדען, דער טיפער אור־גרונד, פון
וועלכען יעדעס ז י י ן קומט ארוים?

וואָס מעהר איך מאַטער זיך מיט אָט דער טונקעלער
רעטעניש, אלץ פרעמדער קום איך זיך אליין פאָר. א געהיי־
מער שרעק נעמט מיך ארום פאר דעם אייגענעם וועזען, וואָס
ליגט שוועָר אין אומפֿאַרשטענדליך פאר מיינע אויגען, ווי די
שטומע אייביגקייט פון אָט דעם אומבאגרעניצטען רוים.

פון וואַנען קומען מיר? וואוהין גייהען מיר? בין איך
שוין געווען, איידער דער מאמע׳ס בויך איז אויפגעלאָפען צו
נייעם לעבען? וועל איך אויך וויטער זיין, וועָן דער לעצטער
פונק פון מיין זיין וועט אַמאָל פֿאַרלאָשען ווערן ווי א שטאַר־
בענדער פלאָם?

פֿאַראַן אזויפיל טונקעלעם אין גייהיימניספולעם אין אונז,
וואָס ליגט באַגראָבען טיף אין דער נשמה אין קומט קיינמאָל
ניט ארוים אויף דער אויבערפלעך פון דער ערשיינונג. וואָס
מיר האָבען זיך צו דערצייהלען אייניג די אנדערע מכח דער
קליינער נויט פון׳ם טאָג־טעגליכען לעבען אין וועגען דעם

ביסעל פרייד, וואָס פאלט אונז זעלטען צו אויף אונזער וועג, דאָס גאָטט ניט טיף און ווירקט כמעט ווי א מעכאַנישע ער־שיינונג, וועלכע קומט פּאַר האַלב אומבאַוואוסט. אָבער די זאַכען, וועלכע דרעמלען דאָרט אין דער טיפענישׂ, רייסען זיך ניט אין דער עפענטליכקייט, זוכען ניט אנטפלעקט צו ווערן און ליגען טעמפּ און רעטענישׂ־שוואַרץ אויף גרונד פון דער נשמה, וואו פינסטערע אור־קרעפטן ציהען ארום אין זייערע שטומע קרייזען, ניט אנזאַהענדיג קיינמאָל דאָס ליכט פון דער זון.

אין דער טיפענישׂ ליגט דאָס גאַנצע שוואַרע און פרעמ־דע, וואָס שטעלט זיך אונז אין האַלז, יעדעס מאָל ווען אן אָפּגעריסענער קלאַנג פאַרבלאָנדזשעט פון׳ם אָפגרונד, ווען א שטום מויל סטראַשעט צו קריגען לשון. אין דער טיפענישׂ שטאַהען אויך פעסט איינגעוואָרצעלט די וועגט, וועלכע מיר שטעלען אויף צוושׂען אונז, וועגט צווישׂען מענש און מענש, אין וועמעס שאָטענס די גרויסע איינזאַמקייט און די אומבא־שרייבליכע בענקשאַפט געהען זיך שטיל זייער וועג. נאָר דאָס לעצטע און טיפסטע ווערט אונז קיינמאָל ניט אנטפלעקט און מיידט אבזיכטליך אוים דעם קוש פון דער דרויסענדיגער וועלט.

אפילו דאָרט, אין׳ם הייסען ברען פון דעם געשלעכט, וואו קערפער דריקט זיך ציטערנדיג צו קערפער, און עס קוקט אוים ווי צוויי זעלען גיסען זיך צונויף אין דער באַרוישונג פון דער העכסטער לויטענשאפט, — זאָגאר דאָרט בלייבט נאָך אלץ עפעס פרעמדס, וואָס לויערט שטום אין׳ם הינטערגרונד פון די געפיהלען, כדי ניט יעדעס וואָרט זאָל ארויסגעזאָגט ווערן, ניט יעדע טיפסטע און אנגסטיגסטע לוסט זאָל באפרי־

דיגט ווערן. אויך דאָרט, וואו די ליעבע לאָזט זיך אריין אין עקסטאָזען, טונקעלט נאָך אלץ אין דעם אונטערגרונד פון די געדאַנקען א סטראשענדער אוֹן רעטעניש־טיפער „ווער וויים?".

אָט, וועו מיר וואָלטען געהאט די גלעלגענהייט צו כאָפען א קוק ביים בורא אין דער ווערקשטאָט אוֹן זעהן דעם אָנהויב אוֹן דעם סוף פון אלע זאכען, דאָן וואָלטען מיר אויך געוואוסט, וואָס עס איז פארבאָרגען הינטער יענער דינער וואָנט, וועלכע נעמט ארום דעם מוח, וואו געהיימע געדאנקען שטויסען זיך איינע די אנדערע אין׳ם ענגען רוים, אוֹן זאכען, וועגען וועלכע מען האָט קיינמאָל ניט געזאָגט אפילו, ליגען צונויפגעקאָרטשעט אין די אָפגרונדען. דאָן וואָלט דער זין פון׳ם לעבען מעהר ניט געווען פאר אונז קיין פארשלאָסען בוך. אבער צו וואָס טויג דאָ דאָס גאַנצע גריבלען זיך אוֹן טראַכטען? מיר אָרעמע מענשען האַלטען זיך מיט אונזערע געדאַנקען בלויז אָן דער אויבערפלעך פון׳ם געשעהען, אוֹן גראָד דעמאָלט וועו אונז דוכט זיך אוים, אז עס איז אונז ליכטיג געווארן אין די אויגען, זיינען מיר בלינדער ווי וועו עס איז.

אזוי פאַרברייגט איך נעכט אין אָנגסטען, זיין דאָ אין אָט דעם וויסטען הויז אוֹן אין מיין אָרעמען מוח יאָגען זיך וועלטאומפאָסענדע געדאַנקען, וועלכע דארפען מיר ברייגען דערלייזונג פון די שטענדיגע יסורים.

דערלייזונג? אָה, גנאָד־רייכע יונגפרוי ד. ריינע, געבענשטע, וואָס דו שוועבסט דאָרט אויבען ארום גאָט׳ס הייליגען טראָן! פון דיין געבענשטען לייב איז געבוירען געווארן דער משיח, וועלכער האָט געבראַכט די מענשען דערלייזונג

פון דעם זינד־פלוך. אָבער עס זעהט אויס, אז פאר מ י ר איז קיין משיח ניט געבוירען געווארן; וואָרים קיין דערליי־זער האָט נאָך קיינמאָל ניט אויסגעלאָשען אין מיין ברוסט דעם פייער פון דער טיפער בענקשאפט.

אך, וויפיל לייכטער איז עס צו באַפרייען דעם מענשען פון דער קליינער זינד, אויידער פון די שטורמדיגע גרעסענקען, וועלכע שרייען נאָך דערקענטעניש און ליגען פארטיפט אין אינגעהויקערט איבער אָפגרונדען! — צי וועט וען שלאָגען די שטונדע פון דערלייזונג פאר אָט דער גרויסער בענקשאפט, וועלכע לעכצט נאָך אנטפלעקונג און גרעהט אויס אין פאר־צווייפלונג און אין טעמפע יסורים?

וי א לייכטענדער שטערן האָט אמאָל די דערפילונג פון יעדען בענקען ארומגעשוועבט איבער מיין קאָפּ, אבער מיט דער לאָסט פון די יאָהרען איז זי כסדר אינעקגעפלויגען וויי־טער אין די וויטקייטען און האָט איבערגעלאָזט בלויז מדבריות הינטער זיך.

וען די יוגענד האָט נאָך פארשטאָהלט, פארהארטעוועט מיין קערפער און איך האָב געקוקט מיט ליכטיגע אויגען אויפֿן לעבען, דאָן האָב איך געטרוימט פון א העכערער שעה, וען יעדער קנופּ, וואָס דאָם שיקזאל האָט מיר פארקניפט, וועט זיך לייכט אויפבינדען אונטער מיינע הענט. אין חיי־סען דראַנג האָט זיך מיין גייסט א זוארף געטאָן אויף אלצדינג, וואָס מענשען־גייסט האָט ארויסגענעבען, און געזוכט דעם לעצטען ציל פון יעדער חכמה אין אלטע ביכער און סיסטע־מען. אָבער יעדעם מאָל, וועו עס האָט זיך פאר דער בענק־שאפט א טירעל געוויזען, וועו דער גייסט האָט בייס האָרי־זאָנט א לעצטען ציל דערזעהן, איז דאָם געוועו בלויז אן אָנ־

פאַנג, אנגסטיג און שווער, א פאַרבלענדעניש, א פארפיהרעריש ליכט, וואָס טאַנצט ארום פול מיט שפּאָט איבער קברים.

ביז איך בין אין׳ם שטילען לויף פון די יאָהרען געקומען צו דער איבערצייגונג, אז אונזער גאנץ וויסען און קענען העלפט אונז ניט צו דערגעהן דעם טיפסטען זין פון די זאכען. ווי די בלינדע באוועגען מיר זיך שטענדיג אין דעם זעלבען קרייז. מיר געהען אנטקעגען א לעצטען ציל, און מיר קערען זיך כסדר אום צוריק צום אָלטען אָרט.

צי זיינען אויך אויף אייגער פון אָט די וועלטען, וועלכע דרעהען זיך ארום אזוי וואונדערליך אין יענעם אייביגען, אַלאומפאַסענדען רוים, פאַראַן אזעלכע ברואים, — צי אָטעמען אויך דאָרט וועזענס ווי אויף דער דאָזיגער ערד, וואָס לעכצען נאָך דערקענטעניש און זיין זייער הייסען דראַנג געהען זיי שטיל איין אין גיהנום׳שע יסורים און הימלישען גליק?

אָפט דאַכט זיך מיר, אז איך הער פון וויטע וויטקייטען דעם שטילען ריטם פון יענע וועלטען, וועלכע מאכען זייערע קרייזען טיף אין׳ם רוים. ווי ברויזענדע אקאָרדען לאָזט עס זיך אַראָפּ טיף אין מיין נשמה: מיר קומט פאָר, אז איך פאַרנעם די האַרמאָניע פון די ספערען, און קלאָר ערשיינט פאָר מיר פלוצלינג יעדעם זיין. אָבער קוים גיב איך נאָר א ריהר מיט די פינגער און פרואו צונויפבינדען אָט די אינערליכע איבערלעבעניש אין וועלט, צופאַלט זיך דער צויבער פון דער רגע ווי א זייפן־בלאָז; א פינסטערע וויסטקייט נעמט מיך ארום פון אלע זייטען.

און דאָך, ניט קוקענדיג דערויף וואָס איך בין שטענדיג געגאַנגען פון ענטוישונג צו ענטוישונג, פארשווינדט קיינמאָל ניט יענע גרויסע בענקשאפט, וועלכע נעהרט זיך פון׳ם בלוט

פון מיין זעלע, דאָס פייער וואָס שרייט נאָך דערקענטעניש. אויך היינט, וועז דער קראַנקער קערפער זעהט שוין פאַר זיך די געעפענטע טירען פון׳ם קבר, וויל די גרויסע בענקשאפט בשום אופן ניט אויפהערען. עס זעהט כמעט אויס, אז די שטילע יסורים ווערן נאָך שטאַרקער. פארוואָס, פארוואָס?

אוז איך בין דאָך תמיד געווען אזוי פרום, אן ענטשלאָסענער, אומדערשראָקענער אָנזאָגער פון דיין הערליכקייט!

דאָ דרינגט פון א טונקעלן ווינקעל פון׳ם צימער א הייזעריג געלעכטער צו דעם זקן אין אויער, אוז א שטים רעדט:

דו נאַר, דו אַלטער נאַר! פיהלסט שוין אין די צופוילטע גלידער די קיהלע נאָנטקייט פון׳ם טויט אוז קאָנסט נאָך אלץ ניט אוועקווערפען דיין נאַרעריי, דיינע פוסטע אילוזיעס. צי האָסטו גאָר קיינמאָל ניט אריינגעקוקט אין דיין טיפסטען זועזן? דו האָסט זיך איינגערעדט, אז דו ביזט דיין גאַנץ לעבען פרום געווען, אָבער פרום ביזטו קיינמאָל ניט געווען. וויסטו, וואָס אמת׳ע פרומקייט באדייט? א מענש איז פרום, וועז ער ווערט געטריבען פון אן אינערליכען דראַנג, אוז ער פאָלגט ניט פרעגענדיג, אָהן שום באדינגונגען, דעם הייליגען געבאָט. ער רעכענט ניט, האָט קיין טענות ניט, ווערט ניט געפלאָגט פון הייסע שטומע וואונשען, וועלכע לויערן מיט כיטרעקייט אין דער טיפענישז אוז ברענען אוז שמאַכטען נאָך דערפילונג.

פאַר דיר איז די פרומקייט בלויז א מיטעל צו א באַשטימטען צוועק. דו לויבסט דיין בורא׳ם גדולה, זיין הערליכקייט, פאָלגסט געטריי די געבאָטען וואָס ער האָט דיר געגעבען, אָבער טוסט ביי דיר אינעווייניג לעבסטו מיט דער איינבילדונג,

אז אלם שבר, אלם לוין דערפאר וועסטו אַמאָל קריגען דער־קענטניש און אז גאָט וועט דיר אַראָפּנעמען דעם שלייער פון די אויגען, כדי דיר צו אַנטפּלעקען דעם זין פון זיינע ווערק.

אומזיסטע מיה, אלטער! דיך נאָרט אָפּ א פּוסטער גע־דאַנק, וואָס קאָן קיינמאָל ניט דערפילט ווערן. דיין היים אויג פּאָלגט נאָך די כימערע, דאָס לופט־בילד, וואָס גלאַנצט פּאר־פיהרעריש אין טויזענט קאָליערן און פּאַרנאָרט דיך בלויז טיפער אין מדבר אריין.

דיין גאָט איז אייפערזיכטיג ווי א מוסולמאַן, דורך איהם וועט דיר קיינמאָל ניט קומען קיין דערקענטעניש. ער צי־טערט פאר זיין אייגענער בריאה און זעהט שוין פּאַראויס דעם טאָג, אין וועלכען דער מענש קאָן נאָך רעוואָלטירען קעגען זיין הערליכקייט. דאָן וואָלט דאָך געווען א סוף צו זיין געטליכקייט.

מחמת דעם פּאַרבלענדט ער דעם מענשען׳ס מוח און שפּילט זיך מיט זיין בענקשאפט, ווייזט איהר כלומר׳שט א לעצטען ציל, וואָס קייקעלט זיך און רוקט זיך אלץ ווייטער אין דער ווייטקייט, וואָס מעהר ער באמיהט זיך עס צו דערטאַ־פּען. אזוי איז דער מענש געגליכען צו דער אַלטער לעגע־דאַרישער בריאה, וואָס קוקט שטענדיג ארוים מיט פיבער־היסע אויגען, זעהענדיג פּאר זיך קיהלע, פרישע פרוכטען, וועלכע קאָנען קיינמאָל ניט דערגרייכען צו זיינע דאָרשטיגע ליפּען. יאָהר־טויזענטער ווערט ער ארומגעפיהרט ביי דער נאָז און ער מערקט נאָך אלץ ניט, ווי מיאום ער ווערט אָפּגע־נאָרט.

דו ביזט אויף א פּאַלשען וועג, אַלטער! אויב דו ווילסט קריגען דערקענטעניש, מוזטו אָנקלאָפּען אָן מיין טיר. —

די שטים ווערט אנשוויגען; א שטילער גערויש געהט דורך דורך'ן צימער.

ווער רעדט דאָס צו מיר? פֿרעגט דער זקן מיט א שטיל־לען ציטערן, און שנייד־ענדיג קלינגט אָפּ פון'ם ווינקעל דער ענטפֿער:

ווער עס רעדט צו דיר? דער מענש רופט מיך די מאַכט פון דער פינסטערניש, ווייל איך האָב געגנב'עט דאָס פייער פון'ם הימל, כדי צו ברענגען ליכט פאר די קינדער פון דער ערד. דער גייסט פון ליגען האָט ער מיך געשופען, ווייל איך האָב איהם דעם ערשטען אמת אין אויער אריינגעשושקעט.

א קליין ווארט איז ארויסגעקומען פון מיין מוח, דאָס פֿשוט'ע ווארט פֿ א ר ו ן א ס. מיט דעם דאָזיגען ווארט האָב איך אויפגענומען דיינע גרויע אור־אור־עלטערן, ווען זיי האָבען אַמאָל אריבערגעטראַטען דעם שוועל, וואו דער מענש שיידט זיך אָפּ פון דער חיה. טיף האָט זיך דאָס ווארט אייני־געבויערט אין'ם טעמפֿען מוח אין האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף'ן גרונד פון זייערע נשמות ווי א שוועדרע, שוועדרע לאַסט.

אומענדליכע מענשען־מחנות האָבען זיך געזאַרפען אַר טויזענט געטער אין שטויב, געפייניגט זייערע לייבער, אין מורא'דיגע יסורים געקרעכצט אין געקלאָגט אויף זייערע זינד. איך בין געזעסן דער עדות פון זייער זעלע־נויט און איך האָב געפרעגט בלויז דאָס איינע ווארט: „פֿאַרוואָס?"

פֿארשקלאַפּטע מענשען־קינדער האָבען געפֿראַצעווענט געאַרבייט אין'ם שווייס פון זייער אנגעזיכט און געבויט פי־ראַמידען און פעסטונגען, כדי די נעמען פון זייערע הארען זאָלען איבערגעהן לדור דורות. איך האָב צוגעזעהן דעם שגעון פון די קנעכט און בלויז געפרעגט: „פֿאַרוואָס?"

עס זיינען געווען צייטען, וועו דאָס וואָרט, וואָס איז געלעגען אויפֿ'ן גרונד פון זייערע זעלען, האָט פֿלוצלינג אויפֿגעפֿאַמט און זיך צוגליהט אין א רויטען שטראלען-גלאַנץ. דאָן זיינען זיי געקומען צום שכל. געטער זיינען געפֿאַלען פון דער אַלער-הויליגסטער הויך אראָפּ, טראָנען זיינען צושמעטערט און צושאַטען געוואָרן אין רינשטאָק, און צובראָכען זיינען געוואָרן קייטען, וועלכע מען האָט געשמידט פאר דער אייביגקייט. אָבער דאָס האָט קיינמאָל ניט געדויערט לאַנג. דער קראַנקהאפטער באגעהר נאָך דער בייטש איז זיי געלעגען אין בלוט, און זייערע פֿלייצעס האָבען געבענקט נאָך א נייעם יאָך.

וואָר עס רעדט צו דיר? איך בין דער גייסט, וואָס האָט זיך אמאָל באוויזען פאר דיין מוטער אין גן עדן און זי באַשוואָרען, אז זי זאָל אויסשטרעקען די האַנד נאָך דער פרוכט פון'ס עץ הדעת, פון'ס בוים פון וויסען. איך האָב איהר אריינגעשושקעט אין אויער: „גאָט וויים, אז אין דעם טאָג וואָס איהר וועט עסען דערפון, וועלען זיך אייערע אויגען אויפֿעפֿענען, און איהר וועט זיין וויי גאָט און וויסען, וואָס גוט און וואָס שלעכט איז".

איז עס געווען מיין שולד, וואָס ער האָט דיינע עלטערן ווי די הינט אַרויסגעיאָגט פון גן עדן, פארשאַלטען די ערד וואָס האָט זיי געזאָלט דערנעהרען און זיי איבערגעגעבען דעם טויט און דער שקלאַפֿערי? איז דען דערפאר דאָס וואָרט, וואָס איך האָב ארויסגערעדט, וועניגער אמת געווען?

און ווידער אַמאָל שווייגט די שטים. א ציטער געהט דעם זקן אריבער איבער'ן קראַנקען לייב, און פון זיינע ליפּען קלינגט עס אַפּ טעמפּ און שווער:

שטן, דו ביזט עס וואָס רעדט צו מיר. ווילסט ברייגען מיין נשמה צו א נסיון, מיך אריינטרייבען אין די אָרעמס פון פאַרדאַמונג? עס געהט מיר אריבער א גרויל פאר דער שפּיציגער שאַרפקייט פון דיין לאַניק. און דאָך שרייט מיין גאַנץ זיין דיר אַנטקעגען. זאָגסטו מיר דען ניט צו דערקענטעניש און וויסען? די אַלטע וואונדען הויבען אָן צו בלוטען, מיין האַרץ גליהט ווידער אמאָל אין אנגסטיגע יסורים, און וואונשען, וועלכע איך האָב שוין לאַנג געהאַלטען פאר באגראָבען, הויבען זיך אויף פון דער טיפעניש פון מיין נשמה אין רייסען זיך ארויף אין היסען דראַנג. פאר'שרפה'ט וועלט מיין זעל פון'ם ווילדען פייער, און אין מורא'דיגע יסורים, אין טויזענט וועהען דרעהט זיך מיין גייסט. צי וועט ענדליך דאָך שלאָגען די שטונדע פון מיין בענקשאפט?

אָבער מען זאָגט, אז דעם טייוועל קאָן מען ניט טרויען. פאר מצוה, אוים ריינער ליעבע, טוט ער זעלטען עפּעס. דערום זאָג מיר קלאָר און אָהן צוריקהאלטונג: וואָס פאָדערסטו פון מיר פאַר דיין דינסט?

ניט פיעל, קלינגט עס ווידער אָפּ פון'ם ווינקעל. קוים ווערט צו רייזען דעריבער. — אזוי לאנג ווי דו לעבסט, זאָל דיר קיין וואונש ניט אָפּגעזאָגט ווערן. וואָס דיין פאַנטאַזיע קאָן נאָר אויסטראַכטען, דיין מוח באגעהרען, — דו וועסט זיך קיינמאָל ניט וועגדען צו מיר אומזיסט. קלאָר זוי קריש־טאָל וועט צייט און רוים אין טויט און אייביגקייט זיך אויפּדעקען פאר דיר, און די טעמפּע שיוערקייט פון יעדער רעטעניש וועט זיך אויפּלייזען. דו וועסט דערקענען דעם גרונד פון'ם גאנצען זיין און דעם גוט־דורכגעטראַכטען פּלאַן פון'ם

געשעהן. פֿאַר דיינע אויגען וועט פֿארשווינדען דער לעצטער גרענעץ, אַן וועלכען דיין גייסט איז ביז אהער געווען געבונדען. אויך דער קלענסטער פון דיינע קאפריזען וועט זיין פֿאר מיר א באַפֿעהל, און זאָל וועלן עס איז קומען א מאַמענט, וועלן איך וועל דיר שולדיג בלייבען אן ענטפֿער אויף עפּעס, דאָן וועלט איבערגעריסען דער באַנד, וואָס בינדט דיך צו צו מיר.

נאָר אַז עס וועט אמאָל קומען די לעצטע שעה, וועלן דיין לעבענס-קראַפֿט וועט פֿאַרלאָשען וועלן און דיין גייסט וועט זיך צוגרייטען צו דער גרויסער רוה, — איז וואָס עס וועט דעמאָלט קומען, דאָס ליגט ביי מיר אין די הענט. וועגען דעם פֿאַדער ניט קיין דין וחשבון.

א שטילער געדויש געהט דורך דורך'ן באַלקען, און לייכטע שאַטענס שוועבען ארום דעם ליכט פון'ם הענג-לאָמפּ. אין דעם אַלטען'ס נשמה ציהען דורך הימעל און העל, דער גן עדן און דער גיהנום, און זיי קעמפֿען ביידע פֿאר'ן זיעג. — מיט אמאָל בליצט אַפּ א שאַרפּער שיין פון זיין אויג און פּעסט קלינגט אַפּ די שטים, בעת ער רעדט:

זאָל זיין אזוי: איך בין גרייט אוינצוגעהן אויף'ן מסחר. וויסען! דערקענען! און מעג עס זיין בלויז אויף א קורצער זוייל. פֿארזינקען דעם בליק אין דעם גאַנצען וויכער פון'ם געשעהן און דערזעהן די גרינדען, די סבות פון יעדען דאזיין, וועלכע איך האָב אזוי לאַנג געזוכט. כ'קאָן עס קוים באגרייפען; ס'איז אלזאָ פֿאַרט געקומען די לאַנג-געצאַרטע שעה, וועלכע דאַרף מיר ברייגען דערלייזונג! — און איך האָב דאָך געמיינט, אז יענער משיח, וועלכער איז פאר אזוי פיעל מענ-

שען געשטאַרבען, וואָלט ניט געקאָנט ווערן קיין דערלייזער פאר מ י ר.

וואָס קימערט מיך טויט און תחית המתים, פּאַרדאָמונג, גיהנום, צייט און אייביקייט, אזוי לאַנג ווי מיין גייסט לעבעט אומזיסט נאָך וויסען, נאָך דערקענטעניש, און מיין זעל געהט אוים אונטער יסורים פון בענקשאַפט! איז אָט דער אומגעשטילטער דראַנג, וואָס נאָגט מיר ביים האַרצען, דען ניט ערגער איידער די ערגסטע גיהנום־פיין? ס׳איז דערום בעסער, איך זאָל נעמען אויף זיך אלע יסורים פון דער אייביקייט, איידער שטענדיג ליגען איינגעהויקערט ביי פּאַרשלאָסענע טירען און קיינמאָל ניט דערגעהן דעם גרונד פון דער רעטעניש.

שטן, איך בין גרייט! א בליק אין הארץ פון דער אייביקייט באצאָלט פאר אלע מאַטערנישען פון׳ם גיהנום!

דאָ שפּאַנט ארוים פון׳ם טונקלען הינטערגרונד פון ציטער א הויכער, שלאַנקער בחור און בלייבט שטעהן אין דעם שטילען ליכט־קרייז פון׳ם העגג־לאָמפּ, מיט א האַהן־פעדער אויף׳ן הוט, דער קערפער איינגעהילט אין א רויטען מאנטעל. די שארפע צוגען פון׳ם בלייכען געזיכט זיינען ווי מיט א מעסער אויסגעשניצט, און א קלוגער שפּאָט שפּילט זיך ביי איהם אויף די דינע ליפּען.

אזוי, אלטיטשקער, געפעלסטו מיר, זאָגט ער מיט א קיוויטשיגען טאָן. כ׳האָב געוואוסט, אז דו וועסט נאָך קומען צו מיר. דו פּאַסט זיך אויך שוועריך אריין אין דעם אנדערן קרייז. א מענש, וואָס האָט אין זיך אזעלכע טיפענישען, איז ניט געמאַכט פאר גאָט און זיין געזעץ.

אָבער אצונד ארויס פון אָט די ענגע וועגע! אין צופויל־טען קאָסטען פוילט אויך דער גייסט. אויב דו ווילסט דער־גאָהן דעם טיפּסטען זין פון׳ם לעבען, מוזטו ברייגגען לענדער אונטער דיינע פיס, דארפסט ניט איינשמידען דיין נשמה אין קייטען הינטער פּארשטויבטע פענסטער און הינטער אָפּגע־בליאָקעווטע, פּארגעלטע פּאָרמעטען. דאָרט אויף דרויסען לאָכט דיר אנטקעגען אן אָנדער וועלט, וועלכע וועט בריינ־גען דיין אומרוהיגען גייסט דעם לאָנג־געגאָרטען פּריידען.

נאָר אייַדער מיר פּארלאָזען דאָס דאָזיגע צימער, וואָס איז פּאָר דיר אזוי אָפּט געווען א מאָרטער־שטוב, מוזטו אי־בערבייטען די אויסערליכע געשטאַלט. די עלטער איז די שווערסטע משא, וואָס דריקט די מענשען. אין דעם אָלטען קערפּער עלטערט זיך אויך דער גייסט. דער אמת, וואָס פּאָרמירט זיך שטיל אין אן אלטען מוח, טראָגט שוין אין זיך צופויל־טקייט, אזוי גיך ווי ער ווערט נאָר געבוירען, און דער־מאָנט אָן וועריגקייט און אָן קברים־לופט.

נעם דאָס דאָזיגע פּראָשיקעל, צולאָז עס אין וואָסער, און באָנעץ דערמיט דעם קאָפּ און די גלידער. די ווירקונג דער־פון וועסטו גאָר גיך דערשפּירען.

דער אָלטער טוט ווי מען הייסט איהם, באנעצט דעם קראָנקען קערפּער מיט׳ן הייל־וואָסער און קאָן קוים באגרוי־פען דעם וואונדער, וואָס איז פּלוצלינג געקומען איבער איהם. די גריבער, וועלכע די צייט האָט איהם אויסגעגראָבען אין שטערן, זיינען ווי אָפּגעוווישט, געוואָרן דורך דער קראָפּט פון׳ם צויבער. פּאָרשוואונדען איז די ווייסע באָרד, די ווייסע האָר, וועלכע האָבען ביז צו דער דאָזיגער רגע באדעקט זיין

קאָפּ, פּאַרשוואונדען די לאַנגזאַמע פּאַרניכטונג פון דער על־טער, וועלכע האָט איהם יעדע שעה דערמאָנט אָן דעם סוף.

א יונגער בחור שטעהט ביים פענסטער, בלאָנד און שטאַרק. פון זיינע אויגען שטראָלט די קראַפט פון דער יוגענד. ווי שטראָמען פייער געהט עס איהם דורך די גלידער, געהיימע כוחות פאַרהאַרטעווען יעדען נערוו. די גאַנצע וועלט קוקט איהם אצונד אוים עפּעס אזוי אנדערש; ער פיהלט דאָס קלאַפּען פון׳ם לעבען׳ס דופק אין די אָדערן, אומ־געהייערע, ריזיגע כוחות רייסען זיך איהם פון דער ברוסט.

אין מזרח געהט שוין אויף דער ערשטער שיין, ווען זיי שפּאַנען ביידע אריבער דעם אויסגעטראַטענעם שוועל פון׳ם אַלטען הויז און די שוועדע טיר הינטער זיי פּאַלט צו מיט א קראַך אין שלאָס. מיט שנעלע טריט לויפען זיי דורך די שטילע, פּאר׳חלום׳טע גאסען פון דער שטאָט צו דעם אלטען טויער. א פּאַרשלאָפענער עפּענט זיי דער גרייז־גרויער וועכ־טער א שמאָל טירל, דורך וועלכען זיי געהען ארוים אויף דער צַרייַ.

אצונד ליגט די שטאָט הינטער זיי אין מונטער, מיט חשק שפּאנען זיי ארויף אויף דעם קליינעם בערגעל, ביז׳ן סאַמע שפּיץ, פון וואַנען זייערע בליקען נעמען אַרום די פּרעכ־טיגע אויסזיכט פון דער גאַנצער וויטער געגענד. מיט פּאר׳־שכור׳טע אויגען קוקט דער יונגער מאַן אראָפּ אין טאָל, בעת זיין שלאַנקער באַגלייטער באַטראַכט די סצענע גלייכגילטיג, מיט א מיענע פון לאַנגווויליגקייט.

אין׳ם שטראַלען־גלאַנץ פון דער יונגער זון ליגען וואַלד און פעלד. זינגענדיג הויבט זיך די לערכע אויף אין דער לופ־

טען און באגריסט פֿרעהליך דעם גרויסען, שטראַלענדיגען שטערן. א לוסטיגע סווישטשעריי קומט ארויס פון בוימער און קוסטען. זומער־פֿויגעלעך וויגען זיך אויף טוי־פֿרישע בלומען, און פון דעם נאַנטען וואַלד קלינגט אַפֿ דער לאַקע־דער רוף פון׳ם קוקוק־פֿויגעל. אונטען אין טאָל געהט זיך דאָס קליינע טייכעל זיין וועג, פֿלוידערענדיג, מורמלענדיג, און אויף יענער זייט ליגט די אלטע שטאָט איינגעהילט אין צאַרטע שלייערן, א פאר׳כשופ׳טע וועלט אין׳ם צויבער פון שלאָף.

אזוי שען איז איהם די נאַטור נאָך קיינמאָל ניט פֿאַר־געקומען. קיינמאָל האָט ער ניט געפיהלט ווי היינט די גרוי־סע אינהייט פון זיין וועזען מיט יעדער באַשעפענישׂ. דער שווערער דרוק, וואָס איז איהם די אלע לאַנגע יאָהרען געלע־גען אויף דער נשמה, איז איצט אינגאנצען פֿאַרשוואונדען, און שטיל האָט זיך זיין גייסט געוויגט אין׳ם בלויען עטהער, ווי א שיפֿעלע אויף א שטילער אָזיערע.

מיט הייסע בליקען טרינקט ער די גאנצע הערליכקייט, וועלכע רינגעלט איהם ארום: יעדער טאָן, וואָס קלינגט אַפֿ אין זיינע אויערען, באגליקט זיין הארץ ווי דער קוש פון א מיידעל.

אַפּגעלאָזען, מיט לאַנגזאַמע טריט שפּאַנען די צוויי וואנדערער אצונד מיט דער אנדער זייט בערגעל אין טאָל אַראָפּ און געהען בייס ברעג פון׳ם טייכעל, וועמעס וואַסערן קרימען זיך און פליסען שנעל אין פארשידענע ריכטונגען צו זייער וויטען ציל. ביז וואנען דער וועג ברייגט זיי צו א שמאָלער בריק.

א מיידעל אין א לייכט קלוידעל און מיט בלומען אין די

גאָלדענע האָר, קוים זיבעצעהן אָדער אכצעהן זומערן אַלט, שטעהט שפּילעוודיג ביים אנדערן ברעג, און איהרע טיפּע אויגען קוקען נאַאיוו און פול מיט אומשולד אויף די צוויי וואַנדערער. דער יונגער בחור כאַפּט גיריג אויף דעם דאָזיגען וואַרעמען בליק, וואָס שטראָמט ארוים פון די האַרציגע אויגען, און א געפיהל, וואָס ער האָט ביז אַהער ניט געקענט, נעמט שטיל דורך זיין קלאַפּענדיג האַרץ.

צי איז דאָס ניט אקאָרשט ליעבע? ער האָט פריהער קיינמאָל ניט געוואוסט, וואָס ליעבע הייסט. ליעבע איז פאַר איהם שטענדיג געווען די קליינע זינד פון מענשען מיט א שוואַכען ווילען, וועלכע האָבען ניט קיין שום ערנסטען צוועק אין לעבען. די פרוי איז איהם פאַרגעקומען ווי דער סך הכל פון דער זינד און פון דעם ביליגען פאַרגעניגען, וואָס פיהרט אַראָפּ דעם מאַן פון דרך הישר, פון'ם וועג פון פליכט און ערנסטע גדאנקען, מאכט א תל פון זיינע כוהות און נעמט צו יעדען ציל פון זיין לעבען.

מחמת דעם האָט ער פארטריבען פון זיך דאָס אנדערע געשלעכט, כדי קיין זינדיגע תאוה זאָל ניט שטערן זיינע מחשבות, ניט פאַראַליזירען די פליגלען פון זיין גייסט. קיינמאָל האָט א פרוי ניט אַריבערגעטראָטען דעם שוועל פון יענעם זעלטענעם חדר, אין וועלכען ער האָט פאַרבראַכט דעם גרעסטען טייל פון זיין פריהערדיגען לעבען, אליין מיט זיינע ברויזענדע גדאנקען, וועלכע זיינען געזעסען אייגגעהויקערט דאָרטען אין יעדען ווינקעל, ווי צושראָקענע שליחים פון אומבאַקאַנטע וועלטען. דאָס איז ניט געזוען קיין אָרט פאר פּוסטען צייט־פאַרטרייב און גלידער־באַפרייענדע תאוות.

אָבער אצונד, וועו דער בליק פון דעם דאָזיגען מיידעלע

האָט געברענט אין זיין האַרצען, איז איבער איהם געקומען א ניי געפיהל, וואָס איז געווען פולשטענדיג אין איינקלאנג מיט דער טיפער אינהויט פון זיין וועזען און אלצדינג וואָס האָט איהם ארומגערינגעלט. דער דראַנג נאָך צופֿרעדענהיט, קונג, די בענקשאפט נאָך דעם אומבאקאנטען האָבען איהם אזוי זים דורכגעשטראָמט דורך אלע גלידער און דורכגעווא־רעמט זיין נשמה. זיין טריט בלייבט שטעקען אינמיטען וועג. א צומישטער קוקט ער פון דער זייט אָן דעם לאַנגען בחור, וועלכער האָט איהם די גאַנצע צייט באַטראַכט מיט קוים אונ־טערדריקטען שפּאָט.

וואָס זשע, אזא רושם האָט דאָס וויסע מילך־פנימ׳ל געמאכט אויף דיר, זאָגט ער. א פיין בריאה׳לע, בנאמנות! נאָך פריש פון טוי און אפעטיטליך צום עסען. לייג ניט ארויף קיין צוים אויף דיינע געפיהלען, פֿאַרזאָם קיינמאָל ניט דאָס, וואָס די שטונדע שאַרט דיר צו! פֿאַרוועדטס, נאָר פֿאַר־וועדטס, דו אייזעלער יונקער, ניט געקווויינקעלט! עס וועט זיך ניט בריקען, דאָס יונג מיידעלע. בינו־לבינו וועל איך אויף א ווייל אָפּציהען פון דאַנען; אז דו וועסט מיך דארפען, בין איך גרייט דיך צו דינען.

ענטשלאָסען לויפט דער יונגער מאַן צו צום אנדערן ברעג, נעמט ארום מיט א לאַסטשענדען בליק דער מיידעל׳ס צופֿרעדענ געשטאַלט. זיינע ווערטער פֿאַרכאָפּען און באצויבערען איהרע חושים. א פארשעמטע לאָזט זי אראָפּ די אויגען און איהר געזיכט ווערט היים און רויט ווי פייער. — אצונד זיצען זיי אויף א שטיין באדעקט מיט מאָך, אין שאָטען פון אל־טען בוים, און רעדען פארטרויליך איינער צום אנדערן ווי

פריינט, וועלכע האָבען זיך פון תמיד אָן געקענט. ביז די הענט פלעכטען זיך צונויף איינע אין די אנדערע און די ליפען באַגעגענען זיך שטומערהייט צום קוש.

נאָר וען דאָס יונגע פּאָר'ל הויבט זיך שטיל אויף און לאָזט זיך געהן איינג געאַרעמט צו דעם נאָהנטען וואַלד, פאַלגט זיי נאָך דער רשעות'דיגער בליק פון'ם לאַנגען בחור, וועלכער שטעהט ביים אנדערן ברעג מיט צוזאמענגעלעגטע אָרעמס און רעדט מיט שפּאָט:

אָה מענש, דו יאָמערליכע בריאה, געמאכט פון גייסט און ערד־בלאָטע! זיין גייסט וויל שטענדיג זיך אויפהויבען צו דער העכסטער הויך, אָבער די בלאָטע ציהט איהם אראָפּ צו דער ערד, אזוי אז ער איז אייביג קלעפּיג און אייביג לעכ־צענדיג. א קאָמישער בחור איז דער מענש! ער האַלט תמיד אין איין זוכען דעם שטיין פון די קלוגע, נאָר דאן וען ער פיהלט זיך אם נאָנטסטען צו דער דערקענטעניש, באגעהט ער גראָד די גרעסטע נאַרישקייט פון זיין לעבען. אין הימעל־שער בענקשאפט, אין שטערען־חלומות שוועבט זיין גייסט, אָבער ער אליין באמערקט ניט, אז ער ליגט אין רינשטאָק וויי א שכור, וועמען דער יונגער וויין האָט אונטערגעשטעלט א פּיסעל.

אָט דער חברה־מאַן איז געזעסען זיבעציג יאָהר אין הויז און אין חלום האָט ער געבויט בריקען צו דער אייביקקייט, ויך געפּיניגט אין זעלבסט־געמאַכטע יסורים און איז שיער פון זינען ניט אַראָפּ, וואָס זיין גאָט האָט איהם ניט אראָפּ־געזומען דעם שלייער פון די אויגען, כדי ער זאָל קאָנען קלאָר זעהן דעם גרונד פון אלע רעטענישען. אין זיין מוח האָט ער געטראָגען וועלט־אומפאָאענדע געדאנקען און האָט אָפּט גע־

מיינט, אז ער פארנעמט דעם ריטם פון ווייטע וועלטען. מיט פיבערהאפטע בליקען האָט ער געווארט אויף דער שטונדע, וואן עס וועט זיך ענדליך אויפהויבען דער טונקעלער פאָר־האַנג, וועלכער האָט איהם ביז אהער פארשטעלט דעם צוועק און זין פון׳ם לעבען. — און אז ער איז ביסלאכווייז געוואָהר געוואָרן, אז זיין גאַנץ טראַכטען איז שטענדיג געבונדען אָן צייט און רוים, אז עס קאָן זיך דעם גיסט קיינמאָל ניט איינ־געבען צו דערפאָרשען דעם גרונד פון די זאַכען, דאן האָט איהם שיער דאָס האַרץ געפלאַצט, און זיין זעל האָט אויסגע־שריען צו מיר אין אומבאשרייבליכע יסורים.

אָבער היינט איז דער נאַיווער מענש שוין קורירט. קוים האָט ער נאָר פארזוכט דעם טעם פון בלוט, וועט שוין די גרויסע בענקשאפט ביסלאכווייז פארשווינדען פון איהם. זיין גייסט, וואָס האָט זיך אמאָל פארמאָסטען ארויפצוקלע־טערן אויף די העכסטע הויכען, וועט זיך מוזען באנוגענען מיט דעם „וועגום־כארג". אַנשטאט צו דערזעהן דעם גרונד פון די זאַכען, וועט ער זיך אויסלערנען צו דערגרונטעווען דער פרוי׳ם שוים. און אָט די קונסט וועט זיך איהם בעסער איינגעבען, איידער די לופט־שלעסער פון זיינע געדאנקען, וועלכע ער האָט זיין גאַנץ לעבען געבוים, און וועלכע האָבען דאָך קיינמאָל ניט געוואָלט אַננעמען קיין פאָרם. אזוי וועט זיך אויסברענען די אומגעשטילטע בענקשאפט פון דער לעצ־טער האָפנונג אין׳ם וואונש פון קיינמאָל ניט זאַט ווערענדער לייד־ענשאפט, און ביליגע תאוות וועלען פארטרייבען דעם דראַנג נאָך דערקענטעניש.

פונדעסטוועגען וועט ער קיינמאָל ניט באגרייפען זיין נאַרישען שפיל. וואָרים אויך אין קלייניגקייטען איז זיין

אויג אַנגעשטעלט נאָר אויף פרעספּעקטיוון, און ער זעהט ניט וואָס עס ליגט איהם פאר דער נאָז. ער בארימט זיך מיט זיין פרייען וויילן, מיינט אז ער איז אליין דער שמיד פון זיין שיקזאל און איז דאָך ניט מעהר ווי די מאַריאָנעטקע, וואָס דרעהט זיך אויף דעם פּאָדים פון טונקעלע מאַכטען.

נו, איז ער ברוגז אויף זיין גאָט דערפאָר וואָס ער האָט איהם געגאַרט, איהם יאָהרען־לאַנג ארומגעפיהרט ביי דער נאָז, און ער האָט קיין אהנונג ניט, אז ער איז ווידער אריינגע־פאַלען אין נעץ, אז ער האָט שוין אינגעבינסען אין א נייעם גע־שמאַקען ביסען און צאפּעלט זיך ווידער אמאָל אויף א האט־שיק. אז ער האָט דעם נעץ מיט דעם געשמאַקען ביסען אליין אויסגעלעגט, אז ער האָט דעם נייעם האטשיק אליין געשמידט, ווי אלע פריהערדיגע, דאָס קומט איהם, פארשטעהט זיך, קיינ־מאָל ניט ארויף אויפ'ן זינען.

און דאָך ליגט אָט דער אמת אזוי נאָענט צו איהם. איך און מיין ברודערל דאָרט אויבען, וואָס זיינען מיר דען, אויב ניט די באשעפענישען פון זיין פינסטערן דראַנג! ז י י ן גייסט האָט אונז געשאַפען, די דריקענדע הויז פון'ם גלויבען האָט אונז אויף דער וועלט געבראכט אין אונז אריינגעשליי־דערט אין'ם רייך פון דער ווירקליכקויט. —

אזוי חזר'ט זיך תמיד איבער דאָס זעלבע שפיל, וואָס ווערט סוף כל סוף מורא'דיג לאנגוויליג, מהמת די ראָלען זיינען שטענדיג גלייך. וואָרים צי עס איז דער שטן אָדער גאָט, וואָס ציהט ארוים די העכסטע טרומפען אין דעם דאָ־זיגען שפיל, איז דאָך כ'לעבען אהצאיינס אין ענדערט גאָר־נישט אין דעם רעזולטאַט, אין וועלבען דער מענש ווערט דאָך שטענדיג אינגעשטעלט אין קאָן. —

די יאָהרען פּליהען אין׳ם פּילפּאַרביגען שפּיל פון דער צייט און אומרוהיג געהען ביידע וואַנדערער זייער וועג דורך פּרעמדע לענדער, איבער פּרעמדע ימ׳ען. מעהר ווי איין פּיינע שטוקע האָט איהם דער לאַנגער געוויזען. דאָס ליעב פּובליקום פּאַרריסט דעם קאָפּ און שטרעקט אויס די הענט, אזוי גיך ווי ער הויבט נאָר אָן שפּילען זיינע קונצ־שטיק, צלם׳ט זיך אויך איבער און טרעט איהם אָפּ דעם וועג פּול מיט שרעק.

ער באַקענט זיך ווי געהעריג מיט די הויכען און טיפ־קייטען פון׳ם לעבען, איז ביי סטודענטען, פּויערים און ארום־פאָהרער ווי ביי זיך אין דערהיים; אָבער אויך דער גלאַנץ פון די גרויסע איז איהם גוט באַקאַנט. אין מעהר ווי איין הויף איז ער א געווינשטער, אָנגעלעגטער גאַסט, וועלכער דערפרעהט מיט זיין כשוף די הערצער פון די גאָט־געזאַלבטע, פילט אָן זייערע קופערטס מיט גאָלד און אמוזירט זיי נאָך דערצו דורך מאסקעראד און פּארשידענערליי שווארץ־קינצ־לעריי.

דער לאַנגער האָט דאָ כ׳לעבען גאַרנישט קיין גרינגע און פּרעהליכע ארבייט, וואָרים ווי דער זאַמד ביים ברעג פון ים אזוי אומצעהליג זיינען די קאָפּריזען פון׳ם בחור, וועמען זיין קונסט האָט געגעבען די צווייטע יוגענד. זיין קאָפּ איז פול מיט טויזענט תאוות און באגעהרען, און יעדער וואונש ווערט באַלד דער פּאָטער פון א נייעם שטראָם פון וואונשען. אין אָט דעם כאָאָס פון פּלאָטערענדע געדאַנקען איז ניטאָ קיין רוה־פונקט, קיין פעסטער אָרט. אידעען שטראָמען און שטורעמען ארויף און אראָפּ אין א משוגענעם טאנץ און שטאר־בען גלייך אָפּ, נאָך איידער ער האָט זיי ביז צום סוף אויס־

געדענקט. ס׳איז א שטענדיגער ארויף און אַראָפּ פון גע־פיהלען, א שטורם פון אומרוהיגע לויפענשאפטען, אָהן יעט־וועדען צוועק, אָהן וואָס פאר עס איז ריכטונג.

דאָס וואָס האָט אַמאָל פאר אסך יאָהרען געברענט ביי איהם אין האַרצען, די טיפע בענקשאפט נאָך דעם גרונד פון די זאַכען, דער הייסער דראַנג וואָס האָט געשטרעבט צו דער־קענטעניש, דאָס איז שוין לאַנג אָפּגעשטאָרבען און טיף בא־גראָבען. זעלטען וועט עס דערמאָנט איהם נאָך א שטילער קלאַנג אין שטילע שטונדען אָן דער פארגאַנגענער צייט. דאָן שטורעמט פלוצלינג אויף אין איהם די אַלטע בענקשאַפט, און ציטערענדיג פיהלט זיין גייסט דאָס רוישען פון וויטע וועלטען. אָבער דער לאַנגער רייסט איהם דאָן אויף גיך ארוים פון זיינע חלומות דורך מאַסקען־שפיל און פּוסטע קליי־ניגקייטען פון דער שטונדע. שנעל פאַלגט זיין גייסט די נייע שפור, וועלכע ווערט איהם אָנגעוויזען, און יעדע בענקשאפט פארשווינדט אין דער טיפעניש.

אזוי פּאַרגעהט כסדר א יאָהר נאָך א יאָהר, און שטיל יאָווע זיך צום צוויטען מאָל די עלטער. די האָר ווערן בלייך, די אויגען מוטנער, און טיף אינעווייניג עפענט זיך בריט פאַנאַנדער די גרויסע פוסטקייט.

אצונד לאָזט איהם שוין דער לאַנגער אויך צורוה און שטערט איהם זעלטען אין זיינע גריבלעריין. די גרויסע אינזאמקייט באפאלט איהם, נעמט איהם אָן מיט א ציטער ביים האַרצען, און וויסט ליגט דער וועג פון׳ם לעבען פאר זיינע אויגען.

מיער ציהט דורך דער הערבסט דורך׳ן לאַנד, און שטיל

פּאַלען די בלעטער פון אלע בוימער. פּאַרוויאַנעטע בלעטער דערהעון זיך אין׳ם ווינט, דאָס גרויסע שטאַרבען געהט דורך דורך וואַלד און פעלד. און אויך אין איהם איז ביסלאכווייז געוואָרן הערבסט; נאָר טיף אין האַרצען טליעט נאָך ביי איהם א פונק פון יענעם פייער, וואָס האָט איהם אמאָל פאר־צעהרט און איהם ארויסגעטריבען פון׳ם היים־לאַנד אויף פרעמדער ערד.

ווי אַמאָל זיצט ער אויך היינט ווידער אין הויז און גע־דאַנקען, טעמפּ און שווער, קייקלען זיך אין זיין מוח. ווילד יאָגט דער הערבסט־ווינט דורך דער קאַלטער נאכט און טרייסלט מיט שפּאָט די אַלטע געבוידע. ביים פענסטער זיצט ער, ווי מיט פיל יאָהרען צוריק, און מיעד בלאָנדזשעט זיין אויג דורך דעם טונקלען צימער. אָבער היינט לייכט איהם פון דאָרט ניט קיין שטערן, קיין לבנה־שטראל דרינגט ניט דורך די פינסטערניש. שווארץ, ווי אן אָפּגרונד, עפענט דער הימעל אויף זיין מויל איבער איהם. ווי איינגעמויערט פיהלט ער זיך אין דער שאַכט פון א ברונען, און טונקעלע שאָטענס קומען ארויף פון דער טיפענישּ.

נו, קומט אלזאָ א סוף צו דעם משוגענעם שפּיל, מור־מעלט ער. דער לאנגער גנב האָט, ווייזט אויס, אָפּגעצויגען. פונקט היינט, ווען ער האָט מיר געדארפט אָפּגעבען דין וחשבון, האָט ער מיך אויף א שענדליכען אופן אוועקגעוואָר־פען. — און דאָך, וואָס טויג ער מיר אין אָט דער שעה? איך קאָן איהם סיי ווי לענגער ניט אַריבערטראָגען. בין איך דאך שטענדיג געווען אליין, אויך דעמאָלט, ווען אנדערע האָבען זיך מיט מיר פּאראיניגט. היינט איז עס טאָפּעלט גוט צו

זיין אליין, אזוי אז קיין שפּאַט זאָל מיר ניט פּארשטערן די לעצטע שטונדען.

ווי א שטילער חלום לאָזט עס זיך אראָפּ אין זיין האַרץ, און פון דער טיפּעניש קלינגט אָפּ א שוואַכער קלאַנג. איז דאָס דער שטילער ריטם פון ווייטע וועלטן, וועלכען ער האָט פּאר צייטען אָפּטמאָל פארנומען, ווי דאָס שטילע רוישען פון דער טיפּסטער אייביגקייט?

א קיהל ווינטעלע נעמט ארום דעם הייסען שטערן, און שנעלער קומען ארויף די געדאנקען פון דער טיפּעניש. קלאָר ווי קרישטאָל קוקט איהם אויס יעדעם וואָרט, וואָס פאַרמירט זיך אָהן מיה ביי איהם אין מוח. אזוי טיף האָט ער די זאַכען נאָך קיינמאָל ניט דערזעהן.

איז דאָס די לעצטע אנטפּלעקונג? פרעגט ער זיך מיט שרעק. די לעצטע אנטפּלעקונג פּאר'ן סוף? — אצונד זעה איך קלאָר, ווי שופען וואָלטען מיר אראָפּגעפאלען פון די אויגען; צובראָכען אין שטיקער ליגט די לעצטע אילוזיע. צום צווייטען מאָל פּארראַטען און פּארקויפט! און כ'האָב ויך דאָך געפיהלט אזוי שטאַרק אין מיין אייגבילדונג!

דעם מאַסען־מענש באַטריגט מען בלויז אוינמאָל אין לעבען. מיך אָבער, וועמען די וועלט האלט פּאר דעם גרויסען חכם, האָט מען צום צווייטען מאָל אָפּגענאַרט.

אפריהער איז עס געווען גאָט, וואָס האָט מיך ארומגעפיהרט ביי דער נאָז, דערנאָך האָט מיך דער שטן גענארנט קונצען, מיך דרעסירט ווי א הונט. און איך, איך נאָר האָב ניט דערקענט דאָס עקלהאפטע שפיל און זיך געפיהלט ווי א האָר און מיסטער, בעת איך בין דאָך בלויז געווען דער אָפּ

פון זיין ווילען, דאָס בלינדע וועלקצייג פון זיין שווארצקינצ־
לעריי!

ווי גרויס און מעשה־באַשעפֿער האָב איך דאָס אויסגע־
קוקט אין מיינע אויגען, ווען איך האָב מיט א בייזער האַנד
צוריסען דעם באנד וואָס האָט מיך ביז דאן געהאט צוגעבונ־
דען צו גאָט! דערגרונטעוועון האָב איך געוואָלט, דעם אַנ־
פאַנג, דאָס קערנדל פון די זאכען דערזעהן, פארטיפען, פאר־
זינקען דעם גייסט אין דער קלוגשאפט פון דער גאנצער עקזיס־
טענץ. נו, האָב איך די גליקזעליגקייט פון מיין זעל געפֿא־
פערט, די קללה פון דער אייביגקייט אויף זיך געגומען פאר
א קורצען שפּאַן פון ברענענדער דערקענטעניש.

דער שטן האָט עם מיר צוגעזאָגט. און איך, איך נאר,
איך האָב געגלויבט זיינע וועלטער, זיך געלאָזט פיהרען פון
איהם ביי דער נאָז און קיין אהנונג ניט געהאַט, אז איך בין
געווען דער שפיל־באַל פון זיין קאַפריז.

דערקענטעניש האָט ער מיר צוגעזאָגט. אָבער אָנשטאָט
פאר מיר אויפצודעקען דעם זין פון׳ם לעבען, דעם אָנהויב און
דעם סוף פון אַלצדינג, האָט ער מיר צום ביליגען, לפי־שעה־
דיגען צייט־פֿאַרטרייב געגעבען די פרוי אלם צוציהונג, וואָס
האָט צופֿלאַקערט אין מיר דאָס פייער פון די תאוות און גע־
בראכט דעם גייסט צום שטילשוויגען. אין קליינגעלד האָט
ער אויסגעביטען דעם דראַנג פון דער זעל, און די פליגלען פון
מיין בענקשאפט האָט ער מיר אונטערגעהאַקט, נאָך איידער
איך האָב אליין געהאט אן אהנונג דערפון.

אָבער אצונד דעקט זיך אויף פאַר מיר דער גרונד, דאָס
קערנדל פון דער רעטענעניש. גאָט און דער שטן זיינען פון׳ם
זעלבען שטאַם, די צוויי פֿאַלען, ארום וועלכע אונזער לעבען

דרעהט זיך. אָהן גאָט איז ניטאָ קיין שטן, קיין שטן אָהן גאָט! אלס צווילינג געבוירען אין דער זעלבער שעה, זיינען זיי געשמידט אין דעם זעלבען יאָך, וואָס האלט זיי צוזאמען ביז'ן סוף פון די צייטען.

דעם מענשען'ס לעבען ליגט אין דעם דאָזיגען קרייז. מיר שיפען זיך כּבֿדר פון איין פּאָל צום אנדערן, אָבער מיר קענען זיך קיינמאָל ניט ארויסדרעהען פון דעם צירקעל, וועלכער האלט אונז געפאַנגען אין זיין צויבער. און קומט אונז אין א ליכטיגער שעה ארויף אויפ'ן געדאנק, אז איינער פון די צווויי מאכט אונז בלויז צום נאַר, דאַן וועלדען מיר זיך גלייך צו דעם אנדערן, אז ער זאָל אונז ארויסהעלפען פון דער נויט, ווערן פאר אונז א משיח און א דערלייזער.

און יענער וואַרט שוין אויף אונז, גיט אונז דעם זעלבען שטאָף, ארומגעקלעפט מיט נייע מוסטערן, כדי מיר זאָלען ניט דערקענען די אַלטע סחורה. גאָט און דער טייוועל הייסט די אַלטע פירמע. איינער קאָן ניט זיין אָהן דעם אנדערן, אָניט וואָלט באַלד געווארן א סוף צום מסחר.

אזוי לאַנג ווי אונזער גייסט דרעהט זיך אין דעם דאָזיגען צירקעל, וועט פאר איהם קיינמאָל ניט לייכטען דאָס ליכט פון דער דערקענטעניש. וואָרים די דערקענטעניש — דאָס פיהל איך קלאָר — ליגט אויסערהאַלב פון גאָט'ס און פון'ם שטן'ס קרייז; אָבער ביז איצט איז ניטאָ קיין וועג וואָס זאָל פיהרען צו איהר רייך. —

פאַר מיר איז שוין אצונד צו שפעט, כ'פיהל, אז די שטונדע קומט. די מידע גלידער שמאַכטען נאָך רוה. אָבער מיין געשלעכט וועט ניט שטאַרבען מיט מיר. אזוי לאַנג ווי דער מענש וועט וואוינען אויף דער דאָזיגער ערד, וועט זיין גייסט

זיך מיהען און שטרעבען צו דערקענטעניש, ביז זיין זאמען וועט פאַרגעהן אין׳ם שטראָם פון דער צייט.

נו, ליגט די צוקונפט קלאָר פאר מיינע אויגען. ווי וויטע ארגעל-קלאנגען הילכט עס אַף אין מיינע אויערען. ס׳איז די הימנע פון קומענדע דורות:

באַפרייאונג פון׳ם מענשען דורך זיך אליין! דערלייזונג דורך דער אייגענער קראַפט!

וויט, וויט אין מזרח גליהט נאָך א זון, וואָס האָט קיינמאָל ניט באַלויכטען די דאָזיגע ערד! אָבער פאר מיר איז געקומען די צייט, די לעצטע שטונדע דערנענטערט זיך. שוין זעה איך דעם טונקלען זוים פון׳ם מדבר.

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס גענויצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין דעם ברוינעם מדבר-זאַמד ליגט א ספינקס פון שווארצען מארמאָר-שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט קיין שנאה, ניט קיין ליעבשאפט שטראַלט פון דעם דאָזיגען בליק ארוים. דאָס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרוים, און אויף דער קאלטער פראַכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל-שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער ערשטער וואנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, אָבער ער קאָן קיינמאָל ניט לייזען איהרע רעטע-נישען, און שטום, ניט אויסרייד ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אַראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער צווייטער וועג

פון אנדאלוזיע קומט דער וועג, און אַנהויבן הויבט ער זיך אָן אין די ענגע גאַסען פון סעווילא, די שטאָט פון ליעבע און פון אַוואַנטיורע.

וועז די זון וואַרפט איהרע חיסע שטראַלען איבער וויסע מויערן, וועז קיין הויך קיהלט ניט אָפּ די בלעטער פון די פּאלמען־בוימער אוז א שווערע פּאַרע שפּאַרט ארויס פון דער ערד, דעמאָלט רוהט סעווילא, ציהט נאַכלעסיג אויס די גלידער אוז וואַרט אויף דעם קיהלען ווינטעל פון׳ם אָוועגט.

נאָר וועז די נאכט לאָזט זיך שטיל אראָפּ אוז טויזענט שטערען פונקלען אין די וואַסערן פון׳ם שטראָם; וועז עם רוישען שטיל די פּאַלמען־בלעטער אוז זיסע דופטען קומען פון די גערטנער, דאָן וואַכט סעווילא, דאָן שפּאַנט די זינד מיט לייכטע טריט דורך די אַלטע גאַסען אוז הילט איין די גאַנצע שטאָט אין איהר מאַנטעל.

פון פינסטערע ווינקלען לאָזען זיך הערען מאנדאָלינקלאַנגען, גיטאַרען־שפּיל אוז ליעבעס־סערענאַדען. אין טיפער באַרוישונג פלאַקערט אויף דאָס פייער פון די תאוות. עס צערטעלט זיך די כוואַליע אין די פּליסענדע וואַסערן פון׳ם

שטראָם, עס שושקעט זיך די בלום מיט דעם לעבליכען ווינט, און פייער־זשוקלעך גרייטען זיך צום ליעבעס־פעסט. די לופט איז אָנגעפילט מיט דער היץ פון הייסע קושען. ס׳קוקט אויס, אזוי ווי די ערד וואָלט שטיל געציטערט אין א היסען, ברע־נענדיגען באַגעהר, וואָס שטראָמט איהר ארויס פון אלע פּאָ־רען.

הויך איבער די שטאָלצע מויערן פון ס׳אלקאַזאר שיינט העל דער גילדערנער סערפּ פון דער האַלבער לבנה, אן עדות פון לאַנג־פאַרגאַנגענע פּראַכט. קיין קריסטען־גאָט איז ניט געווען שטאַרק גענוג צו פאַרטרייבען דעם אַלטען ׳צייכען פון דעם וועלט־רוים. און זיינען די דרייסטע מחמד׳אנישע מחנות געפאלען אין בייזען קאַמף, באזיגט, צומאַלען פון דעם שווע־רען קרייץ, לויכט אָבער דעם נביא׳ס צייכען נאָך אלץ אראָפּ פון חימעל און שפיגעלט אָפּ זיין גלאַנץ אין שפאניען׳ס טיי־כען.

אויף אָט דער היסער ערד איז ער געבוירען געוואָרן, די לייידענשאפט פון דער זינד ליגט איהם אין׳ם בלוט, פילט איהם אָן מיט דעמאָנישע פאַרלאַנגען.

שוואַרץ קרייזלען זיך די לאָקען ארום דעם שטאָלצען קאָפּ. פון זיינע געזיכט־צוגען רעדט ארויס די ווידערשפּעניג־קייט, די צו־להכעיס שפּראָך פון׳ם רעבעל, דער ווילדער דראַנג פון דער דרייסטקייט, וואָס קיין געזעץ קאָן ניט האַלטען אין צאָם, קיין חייליגטום קאָן ניט צוטרייסלען.

פון טונקעלע אויגען שפּריצט גיהנום׳שער פייער און הימעלשע גליקזעליקייט. אָבער וועה צו דער פרוי, וועלכע איז פאר׳כשופּ׳ט פון׳ם דאָזיגען בליק, וואָס דרינגט אריין אין

דער נשמה, שרפה'נדיג ווי די היץ פון'ם מדבר. דער מורא'-דיגער פאַרלאַנג פון דער זינד שפרינגט און טאַנצט איצט ארום ביי איהר אין בלוט, דער קערפער דרעהט זיך אין ווילדע פיבער-היצען, און יעדער נערוו שרייט אוים אין ברענענדען באַגעהר.

וועו ער שפּאַנט שטיל, אַהן געוויש, ווי א לעמפערט אין דער פינסטערניש, דאָן איז די געפאַהר ביי דער האַנד. אויפ'ן שפיץ פון זיין שווערד טאַנצט דער טויט, און ס'איז שרעקליך איהם אריינצוברענגען אין כעס, צו רייצען זיין צאָרן. וואו ער באווייזט זיך, דאָרט געהט איהם נאָך דער פינסטערער שיין פון מאָרד, די אומגעצאמטע לויידענשאפט פון'ם גיהנום.

די טייבעלעך אויפ'ן דאַך כאַפּט אָן א ציטער, וואָרים קיין וואַנט איז ניט צו הויך, קיין פאַרקען ניט צו שטאַרק פאַר איהם. שטאָלץ ווי דער שטן באַשטעהט ער אויף דעם פלאַן. דער ריגעל רוקט זיך צוריק, די וועגט פאַלען איין. דאָ העלפט ניט קיין בעטען, העלפט ניט קיין וויינען. ער בלייבט ניט שטעהן אויף האַלבען וועג, און אויף זיין שליאַד פאַלגט דער טויט, די שאַנד און די קיינמאָל ניט פארגעהענדע יסורים פון דער פארצווייפלונג.

וועו ער הוליעט אַט די גאנצע נאַכט אין קרייז פון פרעה-ליכע טרינקער; וועו דער בלוט-רויטער וויין פונקעלט איהם אנטקעגען אין בעכער, דאן טרינקט ער הימעל-לוסט און ער-דען-גליק. וואָרים יעדער טראָפען, וואָס גיהט איהם דורך די אָדערן, וויקעלט בלויז פאַנאַנדער די פינסטערע כוחות פון זיין וועזען, וואָס איז אונטערוואַרפען זיין אייגענעם געזעץ.

אין'ם וויין גליהט דער פייער-שטראָם פון דער וואַרהייט,

נו, הויבט ער דאן אָן צו רעזאָנירען, צו טענה'ן מיט זיך אליין. אָבער יעדע וואַרהייט איז בלויז בארוישונג פון די חושים, און יעדע בארוישונג איז בלויז א טרוים. אין דער בארוישונג פאַלט אראָפּ דער שוועריקייט יאָך פון'ם ליגען, די וואַנד וואָס די טיראניי פון'ם פאַרשטאַנד האָט אוועקגעשטעלט, כדי אייניצוצאַמען דאָס געוואגטע שפיל פון די חושים.

וועו אָזא גוט־ערציִעניש נאַרישער בחור טרעט אריין ווי א דרעסירט הינטעל אין לעבען, פאַרשטעהט ער אויף א מיסטעריהאפטען אופן צו אונטערשיידען צווישען גוט און שלעכט. עס טריפט פון איהם מיט אנשטענדיגקייט, פיינקייט און גוטע זיטען אין ער צושפרייט זיך ווי א פּאַוע מיט זיינע עטיק־פּעדערן, וועלכע זיינען ווי אָנגעמאַסטען פאר איהם אין פייערטעג. ער רעכענט אוים יעדע באַוועגונג, וועגט איבער יעדעם וואָרט, פאַרדעקט מיט א פרומער האַנד די נאַקעטקייטען פון'ם געפיהל און היט שטאַרק אָפּ יעדען אַלטען מנהג.

פּאַר אַלצדינג האָט ער א זין און א צוועק. זאָגאר דער זינד גיט ער איהר נאָרמע, און זינדיגט ער, איז דאָס שטענדיג מיט מאָס, כדי ער זאָל חלילה ניט ארויסגעהן פון דער רעלע. — עס כאַפּט מיך אָן אן עקעל, וועו איך באַטראַכט אָט די בריאה.

אָבער עס טרעפט אמאָל, אז אָזא נודניק פארגעסט זיך און דער וויין צוטומעלט איהם, פאַרנעבעלט איהם דאָס שטיקעלע מוח, דאָן שוויצט די תאוה'לע איהם ארוים פון אלע פּאָרען. די שען פארקעמטע טוגענד פאַלט פון די פּים, וואַלגערט זיך ארום ווי א חזיר אין דער בלאָטע. דער דינער קאַנווענציאָנעלער לאַק הויבט זיך אָן ברעכען, צום טייוועל געהט

די גוטע ערציהונג, און בלויז א הייפעלע שמוץ בלייבט אויף איהר אָרט.

אזוי גיך אָבער ווי דער רויש פון׳ם ווין געהט נאָר אריבער, כאַפּט איהם גלייך אָן דער גאַנצער יאָמער פון דער מענשהייט. דאָס הערצעלע קלאַפּט פון חרטה. — דאָס האָט אודאי דער ניט-גוטער איהם אונטערגעשטעלט א פיסעל. פונקט ווי דער טייוועל וואָלט זיך געקימערט וועגען אזעלכע ברואים!

קלעגליכע מענשען, וואָס זיינען ניט דערוואַקסען צו דער העכערער קונסט פון דער גרויסער זינד. דאָס וואָס זיי רופען אָן זינד, דאָס זיינען בלויז תאוה׳לעך פון שוואַכע שטונדען, וועלכע ווערן לייכט דערפילט און שנעל פארגעסן. און געהט אזא „יאָלד" אמאָל אויף פאַרבאַטענע וועגען, געטריבען דערצו פון׳ם פייערל וואָס ברענט אין איהם, קוקט ער מיר אויס ווי א סרים וואָס שטאַמעלט ליעבע-ווערטער מיט א האַלבען מויל, אָהן קראַפט. זאָגאר די זינד מאכט ער אימפּאָטענט.

פון זינד ווייסט ער ווירקליך ניט צופיל, און דער קרבן פון זיין דערלייזער וועגט ניט שווער. מ׳שטיינם געזאָגט, וואָס עם וואָלט דאָ געווען צו דערלייזען ביי אזעלכע באַשעפענישען!

אָבער די גרויסע זינד, וואָס נעמט מ י ך געפאַנגען, וועלכע געהט דורך נאקעט און ניט געשמינקט דורך׳ן לעבען, שרעקט זיך ניט פאר׳ן גיהנום און לאַכט זיך אויס פון׳ם הימעל׳ם פלוכען; די זינד, וועלכע בויגט זיך ניט פאר קיין גאָט און קוקט מיט שטאָלצער פאַראַכטונג אויף דער אָנגעצייכענטער רעגעל פון די מענשען, — זי פיהלט זיך אויפאַך באַלוידיגט, געשענדעט דורך אזא לומפּ!

נאָר מעהר נאָך ווי דעם הייסען רויש פון׳ם ווין איז ער איבערגענעבען דעם משוגע׳נעם שפיל פון דער ליעבע. דאָ איז זיין מלוכה, דאָס שלאָכטפעלד פון זיינע מעשים. קיין מיטעל איז פאר איהם ניט צו שלעכט, קיין רשעות ניט גרויס גענוג. ער קעמפט מיט קונצשטיק, מיט כיטרעקייט, מיט געוואָלט, כדי צו פארפיהרען פרויען־הערצער. אין הייפענם שטויב צופאַלט די שטאַרקסטע פעסטונג, וועלכע ווערט געשטורעמט פון זיין ברענענדיגער תאוה.

אָבער קוים האָט ער נאָר מיט א פאַרברעכערישער האַנט צובראָכען די פרוכט, וועלכע האָט איהם אַמאָל גערייצט, וואַרפט ער זי אוועק און לאָזט זי איבער אויפ׳ן מיטען וועג. אזוי גיך ווי די תאוה איז דערפילט, ווערט איהם נמאס דער גענום, און זיין זעלע גאַרט נאָך נייע האַוות. בלויז די ערשׂבערונג רייצט איהם, ניט דער באַזיץ.

זיין אויער איז טויב פאַר ביטעם, געשרייען, געווויינען. און שרייט זיין אָפּפער אוים מיט טיפסטע יסורים, בעט זיך ביי איהם און באַשוועהרט איהם, אז ער זאָל באַשיצען איהר עהרע, איהר געבען די האַנט, ווי ער האָט איהר צוגעזאָגט, און אויף אַזאָ׳ן אופן באַזיטיגען די שאַנד, וואָס ער האָט איהר אָנגעטאָן, דאָן פאַרציהען זיך זיינע ליפּע מיט א לייכטען שפּאָט, און מיט א בייסענדען הוזק־טאָן פטר׳ט ער אָפּ איהר טרערען־שטראָם:

געהויבטע אומשולד, ליעב קינד, פאַרלאָרענע עהרע? גלויב מיר, דאָס איז ניט פיעל ווערט. טיף ווי דער ים איז מיין זעלע. ווי וואָלט איך זיך געקענט פאַרבינדען אויף אייביג מיט איינער, ווען עס זיינען פאַראַן אזויפיל ליפּען, וועלכע זיינען נאָך ניט געקושט, אזויפיל בלומען, וועלכע זיינען נאָך

ניט אָפּגערעכנט! וועלכע עם וויסט, ווי אָפּצושאַצען דעם געוואָלד פון דער שטונדע, די משוגענע פרייַדען פון א ליעבעס־נאַכט, פּאַר דעם איז די ערשטע ביליגע אויסלייז־גלעזל.

בין איך געשאַפּען פּאַר דעם כאַנד פון היראַט? א בונד פּאַר קרעמער און פּיליסטער, וועלכע וועלן געבוירן ווערן מיט די פּאַרצוויגטע הערנער! זיי זיינען צופרידען וואָס זייער בי־סעלע פּייערדיגע ליידנשאפט ווערט געראַטעוועט דורך חילי־גען גאַזעס און טראָגט דעם שטאַמפּעל פון א העכערן ווילען.

א היראַט־בעט! א גרויל געהט מיר אריבער איבער'ן לייב! ס'איז דער קבר פון דער ליעבע, דער קבר פון דער זינד! וואָרים ליעבע אָהן זינד איז אַן אָפּגעשמאַקטער טרונק. פּאַר דעם בראַוועס, עהרליכען בירגער וועלט עס א מזבח, וואו ער איז מקריב זיין קרבן, וואו ער בראַנגט זיין „קטורת", זיין וויהרויך מיט אַן אויסגערעכענטען צוואַק צו פּארמעהרען זיין שטאַם.

וואָס איז דער וואונדער, וואָס עס זיינען פּאַראַן אזויפיל שוטים אויף דער וועלט! וואָרים וועלט עס וועלט געבוירן אויף אַזאַ פּערענע, דעם ליגט ניט קיין צו שוועלט משא אויף'ן קאָפּ, און לאַנגזאַם, נאַכלעסיג קלאַפּט איהם דאָס בלוט אין די אָדערן. וועלן עס מאַכט זיך ניט פון צייט צו צייט עפּעס א צופאַל און א רויב־פויגעל פּאַלט אריין אין'ם היהנער־שטאַל־כעל, כדי דעם בראַוועס פּארהיראַטען מאַן לייכטער צו מאַ־כען די ארבייט, וואָלט דאָס ביסעלע געהירן, וואָס אָט די בריאה באַזיצט, שוין לאַנג געווען צושמאַלצען. אזוי איז די אומטרייקייט אין דער היראַט אייגענטליך א הילף פּאַר דער ראַסע און זי ברענגט נאָך וועלן ניט וועלן א ניצליכען דור.

דו באַגרייפסט עס ניט, מיין קינד? ווייסט דיר די אויגען אוים און חלומ׳סט פון א פריהציטיגען טויט? — נו יאָ, דאָס וואָלט כ׳לעבען ניט געווען דאָס ערגסטע וואָס קאָן פּאַסירען. וואָרים וויר עס קאָן ניט אריבערטראָגען דאָס לעבען, דער דאָרף זעהן, אַז דאָס שטאַרבען זאָל זיך איהם איינגעבען. ס׳איז שלעכט ארויפצוזוינגען אויף דעם מענשען א לאַסט, וואָס ער קאָן קוים דערשלעפּען אויף זיין וועג. דערום, וויר עס האָט אין לעבען ארויסגעצויגען א פּארלוירענעם לאָטעריי־צעטעל, פּאר דעם איז דער טויט א זיכערער געווינם.

ביזטו שוואַך צו טראָגען די הייסע לוסט פון דער זינד, טו מאַך זיך פּאַרטיג פּאר אנדערע געביטען! דער קיהלער טייך, דאָס זיידענע שטריקעל, א ביסעלע גיפּט זיינען גוטע דערלייזער, זיי וועלען דיר שנעל ארויסהעלפען פון דער נויט פון דער שטונדע און עפּענען פּאר דיר דעם וועג אַרוים פון דעם דאָזיגען יאַמער־טאָל אין יענער ליכטיגער וועלט, וועגען וועלכער דו טרוימסט.

מען דאַרף קיינמאָל ניט צוהאָלטען דעם מענשען, וועלכער שטרויכעלט. וויר עס קאָן ניט שטעהן אויף זיינע איינגענע פיס, דער מעג פּאַלען! געבענשט זאָל זיין דער, וויר עס העלפּט איהם פּאַלען וואָס שנעלער! וואָרים מיטלייד איז די ערגסטע פון אלע אויסגעלאָסענקייטען, וואָס דער מענש האָט ערפונען. עס שענדט דאָס געפיהל, פּאַרדאַרבט דעם גייסט און מאכט פון מענשען פּאַריאָס, ארויסגעשטויסענע פון׳ם לעבען. מיטלייד איז מאָסקירטע פּאַרגוואַלטיגונג, אויסגעפּוצטע, געשמינקטע טוגענד, וועלכע שפּרייט זיך אוים וויי א הור אינמיטען מאַרק, הילט איין דעם געמיינסטען ענגאיזם אין א מאנטעל פון מענשען־ליעבע און בארעכענט אין

דער שטיל דעם פּראָפּיט, וואָס עהרליכע מענשים בריינגען דעם וואָס טוט זיי.

פּאר דעם שוואַכען איז עס ניט קיין חילוק, עס שטופט איהם נאָך טיפער אין דער בלאָטע. אָבער פּאר יענע, וועלכע פּאַרשטעהען, ווי אזוי דורך כיטרעקייט און פּאלשקייט אריינצוקריגען געלד און כבוד, — פּאר זיי איז רחמנות א באקוועם פּלאַסטערל פּאר זייער אנגסט, די מורא פּאר „יענער וועלט". דער גנב וואַרפט אריין א פּאָר אָפּגעריבענע גראָשען אין א בעטלער׳ס האַנד און גלעט זיך דערמיט אוים דעם וועג ארויף אין דעם הימעל־רייך.

אז מען האָט אַמאָל פּארבונדען מיט איהם א געשפּרעך וועגען יענעם אַלטען, וואָס האָט געפּאַרשט און געזוכט דעם גרונד פון אלצדינג, וועלכער האָט געוואָלט פּארזינקען דעם בליק אין׳ם לויף פון די צייטען, דורכדרונגען פון א הייסען פּאַרלאַנג צו דערגעהן די שפּור פון׳ם לעצטען אמת, — האָט ער זיך שפּאָטיש צולאכט און געזאָגט:

דו אַלטער נאַר! וואָס קימערט דיך דער זין פון׳ם לעבען, דער אָנהויב און דער סוף פון אלצדינג? דאָס לעבען גופא האָט ניט קיין ציל און קיין צוועק. ס׳איז דער מענש, וואָס קלערט אוים זין און צוועק און רעדט זיי אריין אין לעבען. פּאַרגאנגענהייט און צוקונפט זיינען א פּוסטע פּאַנטאַזיע. — די ערשטע אן אָפּגעפּאַלענע פרוכט, די אנדערע א ניט גע־שריבען בוך, פּאר וועלכען עס איז נאָך ביז איצט ניט ערפונען געווָארן קיין טיטול.

וואָס אַרט עס מיך, וואָס איז געווען, וואָס וועט קומען. דאָס וואָס בלייבט ליגען אויף דער שטרעקע, וועלכע מיר

לויפען דורך, איז טויט, געשטאָרבען און באַגראָבען. דאָס וואָס ערוואַרט אונז, איז נאָך ניט געבוירן. ס׳איז ניט גוט זיך צו רַאָיען אין דעם שטויב פון די קברים, נאָך וועניגער זיך נאָכצויאָגען נאָך די זייפענבלאָזען, אין וועלכע עס שיי־מערירען פילפאַרביג די צוקונפט־וועלטען. די רייזע פיהרט אין׳ם לאַנד פון שאָטענס און גייסטער.

פאַרשוואונדענע הערליכקייט איז א הויפען אלטע שמאַ־טעס, וואָס איז גוט בלויז פאַר מאַילען און וועריס צום פרע־סען. נאָר אויב דו אליין נעמסט זיך צו דער דאָזיגער שפייז, דאַן הויבט דער גייסט דיר אָן שימלען און שפינען דרינגען אריין צו דיר אין מוח, כדי דאָרט אויסצושפינען זייערע דינע נעצען, אין וועלכע די געדאַנקען וועלן געפאַנגען מיט כיט־רעקייט.

דער פארביילויפענדער מאַמענט איז פאר מיר דער בעס־טער פריינד, מיין וועלט איז דער היינט. די וועלט־געשיכטע האָט זיך אָנגעפאַנגען אין יענעם טאָג, וועו איך האָב צום ערשטען מאָל דערזעהן די זון; זי ענדיגט זיך, וועו דער לעצ־טער פונק פון מיין זיין וועט פאַרלאָשען וועלן אין׳ם שוים פון דער צייט.

דאָס לעבען עקזיסטירט ניט, אז מען זאָל עס קאַמענטי־רען, פאַרטייטשען, זיך גריבלען איבער דעם און וועלען ענט־דעקען א זין, וועלכער איז ניטאָ. א פולער בעכער איז דאָס לעבען פאַר אונז; מען טרינקט פון איהם מיט גרויסע, פולע זופען און מיט א באַרוישענדען פאַרלאַנג. און אז דער טרונק געהט אויס און דאָס שפיל פון די ליידענשאפטען איז צו ענד, דאַן וויין ניט ווי א פארצויגען קינד. צוברעך דעם ליידיגען בעכער אויף שטיין!

LA MUSA

דו פּרעגסט, פון וואַנען מיר זיינען, וואוהין מיר גיען. אָבער אין דער צייט וואָס דו צוברעכסט זיך דעם מוח און פּייניגסט זיך די נשמה צו געפינען א גרונד פּאר דעם וויל־דען שפּיל פון די חושים, פּארלויפּט די שטונדע ניט געגוצט און ניט אויפּגעשלאָסען. וואָרים פון׳ם גאָרנישט זיינען מיר ארויסגעקומען, און וויידער אונטערגעהן וועלען מיר אין׳ם גרויסען גאָרנישט; דערום זעה, אז די קורצע צייט פון׳ם לעבען זאָל דיר אויך ניט צורונען וועלן אין גאָרנישט!

דיין אויג פּאַלגט נאָך די שטערן, וועלכע דרעהען זיך ארום אין׳ם וועלט־רוים, און דיינע ליפּען פּרעגען שטום: פּארוואָס? דער שטילער קלאַנג פון די ספּערען קלינגט אַפּ אין דיין אויער; דו ווילסט דעם ריטם גלייך איינפּאסען אין האַרטע, טרוקענע וועגטער און דו יאָמערסט, וועז דאָס שפּיל גיט זיך דיר ניט אויס.

נאָר, הערסטו ניט דעם ריטם, וואָס ברויזט ביי דיר אין בלוט? דעם שיר השירים פון דער ליידענשאפט און דער זינד, וואָס פּאַלט אַפּ און פּליסט ווידער פּאָראוים ווי די כוואַ־ליעס פון׳ם ים און וועקט אויף טויזענט וואונשען אין דיין ברוסט?

אז איך קוק אריין אין א מיידעל׳ם הייסע אויגען, דאן זעה איך שטערן, וועלכע האָבען פּאר דיר קיינמאָל ניט גע־לויכ־טען. פּאר אַט דעם שטערן־פּייער שענק איך דיר אוועק דעם גאַנצען וועלט־אַל פון די אסטראָנאָמען, וואָרים דאָס זיינען שטערן, וועלכע ציטערן אין געהיים, ווי אָנגע׳שכור׳ט פון הייסע תאוות.

וועז בלאַנדושענדע ליפּען געפינען זיך אויס צום קוש און קערפּער פּרעסט זיך צו קערפּער אין מורא׳דיגער לוסט; וועז

צייט און וועלט פֿארשווינדען ביים האַריזאָנט פון דער זינד, דאָן פֿיהל איך טיף דעם אייביגען גרונד פון׳ם דאזיין, די ווילדע אנטפלעקונג פון די לייד־ענשאפֿטען.

וואָן אין בעכער בלישטשעט ווי רובינען דער ווין און פֿארפֿיהרעריש איז דער צאַרטער קלאַנג פון די סטרונעס, וועלכער צופלאַקערט אין מיר דעם היסטן פֿארלאַנג נאָך נייע קושען, דאן פֿיהל איך דעם לעבן׳ס לעצטען זין. אָבער ס׳איז נאַריש צו לעבן בלויז אין ערוואַרטונג און זיך גריבלען אין בער דעם גרונד פון פינסטערע רעטענישען, בעת די בלומען בליהען אויף׳ן וועג און רייד־ען שטיל־שעפטשענדיג וועגען דערפילונג.

אזוי פֿארשווינדען איהם די יאָהרען, געשמיסען פון שטורם. ווי א רויטער צפון־ליכט־שיין בלייבט הינטער איהם די שפור, באדעקט מיט שטארבענדע, וועלכע שיקען איהם נאָך זייער פלוך אין וועה־געשרייען דורך דער לופט. און קברים הויפען זיך אַן אויף נאַקעטער ערד און דערצעהלען, וואו ער האָט אַמאָל פארווויילט.

ווער צעהלט די וואונדען, וואָס זיין שווערד האָט געמאַכט, זיך באַדענדיג אזוי אָפט אין פיינד׳ם ברוסט, די פרוי־ען־הערצער, וועלכע ליגען געבראַכען און פוילען דאַרט אויף׳ן וועג הינטער איהם? דאָס וועה־געשריי פון צושטערטע לעבענס פאַלגט נאָך זיינע שפורען און גסיסה־זיפצען, אזוי מוראַ׳דיג וו דער גלאַקען־קלאַנג ביי א לויה. מעהר ווי אין טויטע פויסט דריקט זיך צוזאמען און הויבט זיך אויף געגען זיין קאָפּ, און בלייכע ליפען קלאַגען אַן אין ווילדען שמערץ. אָבער קיינמאָל קערט ער זיך ניט אום, וועגדט ניט אום

דעם בליק א קוק צו טאָן אויף דאָס פארגאַנגענע. דאָס וואָס ליגט הינטען, איז פארביי, געשטאָרבען, פאַרשלונגען פון דער אומבאַשרענקטער מאַכט פון די צייטען און רייצט ניט מעהר די באַגעהרען, די תאוות פון די חושים. וואָרים טויט איז טויט; דאָס וואָס איז אמאָל געווען ברענגט ניט קיין אייביג-קייט צו נייעם בליהען.

דערפאר וועט עס גריבעלט זיך איבער אלטע קברים, ביי דעם רויבט דער הויך פון׳ם טויט אוועק די קראַפט פון טאָן. וואָרים פון חורבות, פון איינגעפאלענע מויערן שטייגט ארויף די בלייכע מחנה פון גייסטער. דאָרט שלענגעלט זיך די חרטה צווישען קברים אן וויי א גנב קריכט זי אריין אין האַרץ און מוח. און וועט עס וועלט באַפאַלען פון דער דאָזיגער פעסט, פאר דעם איז דער חסד, די גינסטיגקייט פון׳ם מאַמענט אויף אייביג טויט.

דערפאַר זאָלען די טויטע אליין זאָרגען פאר זייערע טויטע. דער וואָס פארזינקט דעם בליק אין געוועזענעם, איז אליין געווען. א שאָטען וואָס נעהרט זיך פון די פלייש-לאָזע, ניט-ממשות׳דיגע געשטאַלטען פון׳ם אבסטראַקט. זיין גייסט איז געגליכען צו א מאַזאַלעאום, א פראכט-קבר, וואו בלייבע שאָטענ-בילדער ליגען באַהאַלטען אונטער מאַרמאָר.

פון יענע גריבער שטייגט ארויף די בענקשאפט נאָך דער-קענטעניש, די אנגסטיגע פראגע נאָך דעם גרונד פון די זאַכען. דאָ וואוינט דער גייסט, וואָס הערשט איבער קברים און וועל-כער ראַיעט זיך ווי א לייכען-רויבער אין טויטע שׂש, ביז זיינע אויגען ווערן ביסלאכווייז פארנעבעלט פון׳ם רויך פון פוילקייט, אזוי אז ער זעהט מעהר ניט דאָס פיל-פאַרביגע שפיל פון דער שטונדע.

גאָר אן אנדער גורל האָט ער פאר זיך אויסגעקליבן. די פרוידען פאַלען איהם ניט פון זיך אליין, אָהן מיה אריין אין שוים. דאָס וואָס ער געניסט אין היימער תאוה, איז אויס־געקעמפט, אָפגעריסען פון׳ם לעבען. דאָס ביינדעל וואָס דער צופאַל וואַרפט איהם אַמאָל צו, רייצט איהם ניט, און וואָס ער קריגט אָהן מיה, האָט ביי איהם א קנאַפען וועדט. נאָר דאָס וואָס ער מוז געווינען פאר זיך אין קאַמף, געדראָהט פון געפאַהר און טויט, איז איהם אנגענעם. אם בעסטען פיהלט ער זיך דאָרט, וואו טויט און לעבען שוועבען ארום דעם שפיץ פון זיין שווערד, אויף וועגען, וואו דער פוס פארלירט די גלייכגעוויכט, שטעהענדיג בייס סאַמע אָפגרונד.

די בליצען פון׳ם שיקזאל צוקען ארום זיין קאָפ, דער שטורם נעמט ארום זיין גאַנצען וועזען. ער זינדיגט אוים פרינציפ און באגעהט פארברעכען, וויל עס געפעלט איהם אזוי. וועו ער שפאַנט ווי א דעמאָן פארביי שוידערליכע טי־פענישען, וועו ער שטייגט ארויף מיט א זיכערן פוס אויף דעם שארפען, משופע׳דיגען ראַנד פון א באַרג, דאָן פרעהט ער זיך אָהן א שיעור מיט זיין קראַפט און לאַכט זיך אוים פון דעם שיקזאל׳ם מאַכט. אין ווילדען טאַנץ בושעוועט דאס בלוט אין זיין ברוסט און זיין זעלע ברויזט אין פלאַמען־שטראַמען, וואָס גיסען זיך ארוים וויי לאַוואַ פון פינסטערע טיפענישען.

שטאַלץ ווי אן אָדלער וויגט ער זיך ארום אין׳ם רוים און טרינקט מיט פולע זופען דעם שארפען טרונק פון דער פריי־הייט. נאָר דאָן, וועו ער האָט יעדען טאָג אויסגעקעמפט פאר זיך דאָס לעבען, פיהלט ער, אז ער איז דער האַר, דער בעל

הבית פון זיין ווילען און געהט זיך זיין וועג מיט זיכערע, דרייסטע טריט. —

מיט אַמאָל פאַלט זיין בליק אויף א קינד פון א „גראנדע", אן אדעליגען; א מיידעל, וואָס שענער פון איהר האָט ער נאָך קיינמאָל ניט געזעהן. פון איהרע אויגען שטראָלט ארויס דאָס בילד פון דער אומשולד, און די הערליכקייט פון איהר שטאָלצען קערפער איז ארומגעוועבט מיט דעם צאַרטען דופט פון צניעות, פאר וועלכען יעדער זינדיגער וואונש ווערט פאַרשטומט.

זעלטען וועָן קומט זי ארויס אין דער וועלט. זי לעבט אין איהר אייגענער שטילער ספערע, וואו דעם פאָטער'ס אויג היט זי אָפּ, כדי קיין פרעמדער ווילען זאָל איבער איהר קיין שליטה ניט האָבען.

דאָס איז א שפיל, וואָס איז ווערט די מיה. אויף אזא יאָגד צו גיהן, איז פאַר איהם דאָס גרעסטע פאַרגעניגען. דאָס וואָס זי האָט שוין צוגעזאָגט איהר האַרץ אן אנדערן, מאכט איהם דעם גיווּאָגטען שריט נאָך אנגענעמער, פארשטאַרקט בלויז דעם הייסען רויש פון דער זינד. ניט בלויז די משוגענע בענקשאַפט פון דער ליעבע ווינקט איהם דאָ צו, דאָ דראָהט געפאַהר, אונטערגאַנג און טויט, פונקט דאָס, וואָס ער דאַרף, כדי צו דערפילען זיין תאוה.

מיט שווינדעל און כיטרעקייט גנב'עט ער זיך אריין אין דעם שטילען אָרט, וואו זי שושקעט זיך מיט רויזען, שפילט זיך מיט פייגעלעך און מיט א פאר'חלום'טען בליק פאַלגט זי נאָך דעם שמעטערלינג, וואָס פליהט ארום א פאר'שכור'טער פון בלום צו בלום.

אָט שטעהט דער שרעקליכער פאר איהרע אויגען און מאכט, אז איהר האַרץ זאָל פארגליווערט ווערן ווי א שטיק אייז. ווי צוגעשמידט, ווי איינגעוואַרצעלט שטעהט זי אויף אן אָרט. א שטילער שוידער געהט איהר אַריבער איבער'ן שלאַנקען לייב. דאַן הויבט זי שטיל־שוויגענדיג אויף די אויגען, כדי אַנצוקוקען דעם, וואָס האָט זיך פאַרמאַסטען אריינצודרינגען אין איהר וועלט. ברענענדער צאָרן פלאַמט אויף אויף איהרע באַקען, און סטראשענדיג הויבט זיך אויף די האַנד צום באַפעהל.

דאָ באַגעגענט זי א בליק פון'ם מאן'ס אויגען, און אָהן כוחות פאַלט צוריק דער שטאָלצער אָרם. פון אָט די אויגען שטראַלט ארוים א גיהנום־פייער, א הימלשע אומבאגרענעצטע גליקזעליקייט. זי פיהלט ווי די ערד וואקעלט זיך אונטער איהרע פיס. א מורא'דיג, א שוידערליך פאַר־געפיהל כאַפט איהר אָן ביים האַרצען, און מיט אימפעט קלאפט דאָס בלוט איהר אין די שלייפען. האַלב ווי אין חלום הערט זי דעם קלאַנג פון ווייטע ווערטער, וועלכע לאַסטשען און פאר־כשופ'ן איהר יונגען מוח, וועלכע ריידען צו איהר פון דער ליעבע און איהרע פרייד־ען.

פאַרצווייפעלט נעמט זי צוזאמען איהרע כוחות. אין איהרע אָדערן פליסט דעם פאַטער'ס בלוט, די עהרע פון דעם „גראנדע" הויבט זיך פלוצלינג אויף, אַפּצואוועהרען דעם מורא'דיגען דראנג פון די ליידענשאפטען. — הערט! צי איז דאָס ניט דעם פאַטער'ס שטים, וואָס דרינגט אריין צו איהר אין די אויערן?

מיט אַמאָל דערפיהלט זי ווידער יענעם שוידערליכען בליק, וועלכער פאַלט ווי א בליץ אין איהר נשמה. און הייסע

ליפּען פּרעסען זיך אָפּ אויף איהר מויל, א שטילער „זיי גע־זונט" קלינגט איהר אין די אויערן, און ווי א שאָטען פּאר־שווינדט די געשטאַלט פון איהר בליק.

א חיבשע ווייליע שטעהט זי ווי פּאר־כשופּט אויף דעם זעלבען אָרט, דאן פיהלט זי, ווי איהרע כוחות געהען איהר ביסלאכווייז אויס, און מיט א וועה־געשריי לאָזט זי זיך אראָפּ אויף דער מארמאָרנער באַנק. דאָס שטילע פליוסקען פון די פאָנטאנען קלינגט אין איהרע אויערן, אזוי ווי עס וואָלט געקומען פון א ווייטער וועלט, כדי אָפּצושוואכען דאָס ווילדע קלאַפּען פון איהר האַרץ.

דאָ דערהערט זי ווידער אַמאָל דעם פאָטער'ס קול. פון'ם שאָסי לאָזען זיך הערען שוועכע מענער־טריט און הויכע ווערטער קלינגען אָפּ אין איהר צאַרטען אויער. און אָט קומט דער פאָטער אַרם אין אַרם מיט יענעם מאַן, וועמען זיין ווי־לען האָט פּאר איהר אויסגעקליבען אלם מאַן. ווי א פיבער־פראָסט דרינגט עס אריין אין איהר האַרץ, א טעמפּער קרעכץ רייסט זיך איהר ארויס פון דער ברוסט, און איהר זעל ווערט געפּיניגט פון שטומע יסורים.

צי האָט זיך די וועלט איבערגעקערט, דער זין פון די זאכען פּארדרעהט? אזוי פרעמד קוקט איהר פּלוצלינג אויס אָט דער מאַן, וועמען איהרע ליפּען האָבען געשוואָרן טרייי־חיוט. און ווידער אַמאָל דערפיהלט זי יענעם היסען בליק, זואָס פלאַקערט ווי צונטער אין איהר נשמה, און וועלכער האָט פאנאנדערגעעפענט פאר איהר אומבאקאַנטע טויערן, פון וועלכע איהר נאַאיוו, פשוט האַרץ האָט קיינמאָל ניט גע־טרויעט.

רוהיג נעמט דער אַלטער אָן איהר צאַרטע האַנד. — פאר׳חלום׳ט, מיין קינד? זאָגט ער מיט א לייכטען שפּאַס. נו, דאָס איז פונקט די צייט פאר טרוימעריין — דער יוגענד־טרוים, וואָס אַיז נאָך ניט באַלעסטיגט פון קיין שום פליכט!

עס ליגט א טיפער זין אין גאָט׳ס וועלט, וואָס ער האָט דעם יונגען עולם געגעבען די עלטער אלס קאַמפאניאָן, אלם געהילף. וועלכע יוגענד לאָזט זיך אריין אין דער וועלט פון חלומות, דאן מוז די עלטער זאָרגען דערפאר, אז פון די חלומות זאָלען ווערן ווירקליכקייטען.

און אָט דאָס האָב איך טאַקע געטאָן, מיין קינד. נאָך איידער דער הערבסט וועט אָנקומען אין לאנד, וועסטו שוין וואַנדלען אָרם אין אָרם מיט דיין מאן. אזוי וועט דיין טרוים פאַרווירקליכט ווערן.

ווי טרויער־געזאַנג ביי א קבר, אזוי קלינגען איהר דעם פאָטער׳ס ווערטער. איהר האַרץ ציט זיך צוזאַמען אין טיפּ־טע יסורים, אָבער ווי א געטרייע, געהאָרכזאַמע טאָכטער זאָ־גען איהרע ליפּען א דאַנק דעם פאָטער, וועלכער איז איבער־גליקליך, געבענדיג דעם יונגען פּאָר׳ל זיין ברכה.

עס קומט דער טאָג פון דער חתונה. פון׳ם קלאָרען הי־מעל שטראַלט דער זון׳ס גילדערנע קרוין, און ליעבליך קלינגט דער גלאָקען־קלאַנג צום פרעהליכען יום טוב. ביים קאַמאַ־דיר אין פּאַלאַץ רוישט עס פון צענדליגע גאסט, וועלכע פאר־ברענגען די צייט אין לוסטיגען שפּיל.

פון דער קליינער פאמיליען־קירכע לאָזט זיך הערען דער קלאַנג פון אָרגעל, און פייערליך פאראיניגט דער גלח דאָס איידעלע פּאָר׳ל. נאָר אין דעם מאָמענט, וועו די בלייכע

האַנד פון דער שענער כלה באריהרט די פעסטע האַנד פון איהר מאַן, און פון איהרע ליפּען קומט שטיל, קוים וואָס ווען מען הערט, ארויס דאָס וואָרט „יאָ", דאן דערפיהלט זי ווידער יענעם טיוועלשען בליק, וואָס שטראָמט דורך ווי א פייער דורך איהר נשמה. ווי אַן אומגעריכטער בליץ נעמט זי יענער בליק דורך און דורך, און פארשווינדט שנעל אין פינסטערע טיפענישען.

אין שטומען שוידער ציטערט דער שלאנקער קערפער; ווי א טויטע־פראָסט ווהט עס ארום איהר שטערן. זי פיהלט די קללה פון׳ם שיקזאל אויף איהר קאָפּ און מיט א בלאָנ־דזשענדען בליק קוקט זי אַן דעם מאַן איהרען, וועלכער איז פאר׳שכור׳ט, פאַרבלענדט פון זיין גליק.

דאן קעמפט זי מיט דער גאנצער קראַפט פון׳ם שטאָלץ, זיך צו באפרייען פון׳ם כשוף וואָס פענטעט איהר האַרץ. אין איהרע אַדערן רוישט דאָס בלוט פון׳ם „גראנדע" און העלפט איהר צו פארטרייבען יענע פינסטערע מאַכט, וואָס האָט זיך אזוי פאַרבראַכט אריינגע׳גנב׳עט אין איהר וועלט.

ענדליך קומט איבער איהר די גרויסע רוה. ווי א קברים־קעלט לעגט עס זיך ארום איהר האַרץ. זי פיהלט, עס איז די גרויסע רוה פאר׳ן שטורם.

שטאָלץ געהט זי געאַרעמט מיט׳ן מאַן אריין אין דעם זאַל. דער בלייכער פנים מאכט נאָך בולט׳ער, נאָך קענטיגער איהר רייצענדע שענקייט, און אלע אויגען ווערן ווי צוגע־שמידט צו דעם דאָזיגען בילד. דאן הילכט דער זאַל מעכטיג אָפּ פון יובעל און פרייד, און הונדערט בעכערם הויבען זיך אויף צום פרעהליכען גרוס.

ליעבליך, מיט א ווייכען חן ניגט זי שטיל דעם קאָפּ און באגריסט די באגייסטערטע מחנה פון געסט. אומבאגרעניצט, אָהן אָפּהאַלט, ווערט איצט די פרייד. דער הויכער זאַל הילכט פון לוסטיגע ליעדער; עס פונקעלט דער ווין אין פרעכטיגע באָקאַלען, און פרעהליכע ווערטער פליהען אין דער לופטען. א לייכטע בארוישונג לעגט זיך אויף הארץ און מוח, אין זיסען שווינדעל וויגען זיך די פאַרלעך, און טיפע פרייד פילט אָן יעדעס האַרץ. פון הייסע אויגען שפריצט אַרוים פאַרבאַרגענע בענקשאפט, די גאַנצע וועלט קוקט אויס ווי ניי־געבוירן, און יעדער פיהלט אין זיך דער יוגענד׳ס קאָכעדיג בלוט.

אזוי פארפליהט שעה נאָך שעה, און אויף דרויסען שפרייט די נאכט שוין לאַנג אוים איהרע פליגלען. באַלד קומט די שטונדע, ווען חתן־כלה וועלען אין גאהיים זיך צוגרייטען צום שטילען אָפּשייד. מיט א הייסען בליק נעמט דעם מאַן׳ס אויג ארום די רייצענדע געשטאַלט פון דער יונגער פרוי און שושקעט איהר אריין גאהיימע ליעבעס־וועדטער אין אויער.

א צאַרטע רויטקייט באַפאַרבט איהרע בלייכע באקען, איהר אויג זוכט אויסצומיידען דעם מאַן׳ס בליק. מיט אמאָל גאהט עס דורך ווי א בליץ דורך איהר זעל, און אזוי ווי זי וואָלט געטריבען געוואָרן פון פינסטערע כוחות, הויבט זי אויף איהרע אויגען און ווי פארגליווערט בלייבט איהר בליק הענגען אויף׳ן מיטען זאל.

אָנגעשפּאַרט אָן א מאַרמאָר־זייל, מיט צונויפגעליגטע אָרעמס, ווי פון שטיין אויסגעהאקט, שטאהט דער פרעמדער,

וועלכער האָט זיך דערוועגט אריינצודרינגען אין איהר חיי־
ליגטום. זיין אויג איז אָנגעשטעלט אויף איהר אין נעמט זי
דורך מיט א מורא'דיגען פייער. זי פיהלט זיך ווי פאר־
כשופ'ט פון דעם דאָזיגען בליק; די טויערן פון גיהנום עפע־
נען זיך פאַר איהר, און פלאַמען שיסען פון דער טיפענישּ.
פאַר איהרע אויגען שפריצט דאָס רויטע פייער, זי פיהלט, אז
אָט, אָט וועט איהר דאָס הארץ פלאַצען, און ציטערענדיג
פרעסט זיך די האַנד אויף דער ברוסט.

איהר שארפער שטאַלץ איז פלוצלינג ווי אוועקגעבלאָ־
זען, צושמאַלצען אונטער דער היץ פון יענעם בליק, וואָס
זויגט איהר אויס דאָס בלוט פון טיפסטען הארצען, וואָס
שמידט איהר נשמה מיט טויזענט קייטען.

מיט אַמאָל פיהלט זי, ווי די פארגליווערונג פארשווינדט
ביסלאכווייז, און א מורא'דיגע לוסט פארדרעהט איהר דעם
קאָפּ. זי וואָלט גערן געוואָלט אויסשרייען, אויסרופען אין
הייסען דראנג: ניט אָט דער איז עס, צו וועמען איך בין
פארהיראט! ניין, יענער, וועלכער ענטבלויזט מיר די זעלע,
ער איז דאָס, פאר וועמען מיין הארץ שלאָגט!

און זי זוכט שוין מעהר ניט צו קעמפען, זיך וועהרען
קעגען דעם וואָס איז איהר באַשערט. זי ווייס גאַנץ גוט, אז
דאָרט שטעהט איהר שיקזאל, א פינסטערער שליח פון'ם
שטן'ס מלוכה, וואָס ציהט זי מיט צוואנגען און לאָקט איהר
זעלע מיט־יא מורא'דיגען, עקשנות'דיגען באגעהר. זי פיהלט,
ווי דאָס בלוט שטראָמט איהר צום הארצען, דער אָטעם שטעלט
זיך אָפּ, די כוחות געהען לאנגזאם אויס. שנעלער, שנעלער
אלזאָ! וואָס קווינקעלט ער זיך, וואָס טראַכט ער אזוי לאנג?

זי קאָן מעהר ניט אריבערטראַגען אָט די גסיסה, אָט די יסורים פון טויט!

אזוי ווי דער פרעמדער וואָלט געהערט איהר פיין, פאר־לאָזט ער פלוצלינג זיין אָרט און געהט צו מיט זיכערע טריט צו איהר. מיט א לייכטען שפּאַט גליטשט זיך זיין בליק ארי־בער איבער דעם פארהייראטען מאַן, וועמען ער בעט שטי־לערהייט איהם אויסצוהערען. פארוואונדערט, ניט פארשטע־הענדיג וואָס ער וויל, קוקט איהם דער דאָזיגער אריין אין געזיכט, דאָך צווינגט איהם אן אינערליכע קראפט נאָכצו־געהן יענעם ביז אין מיטען זאל. דאָרט הערט ער וועהרטער, וועלכע קאָכען אין איהם אויף דאָס בלוט. זיין האַרץ קלאַפּט מיט אימפּעט, נאָר ער האלט איין זיין שטאָלץ און ניט אויס־רייד־ענדיג קיין וואָרט ווייזט ער דעם געוואָגטען בחור די טיר.

אָבער יענער קוקט איהם אָן מיט אומכאשרייבליכען שפּאַט און שליידערט איהם א וואָרט פון אויסלאכעריי אין פּנים אריין. אָט בליצען שוין די שווערדען אין דער לופּטען, און שאַרף קלינגט אָפּ דער הארטער שטאָהל פון די קלינגען. אין דעם גרויסען זאל הערשט א טויטענשטילקייט, אזוי ווי דער שרעק וואָלט פּאַראַליזירט יעדעם הארץ. און אלע אויי־גען זיינען אָנגעשטעלט אויף דעם שוידערליכען שפּיל, אין וועלכען דאָס לעבען קעמפּט מיט דעם טויט.

א וועה־געשריי רייסט זיך ארוים פון דעם מיט יסורים פארצוויגענעם מויל. געטראָפען אין האַרצען פאַלט דער פאר־הייראטער מאן אניידער, און יענער קוקט מיט א פינסטערן בליק אויף דעם פיינד, וועמען ער האָט אומגעבראכט אין פו־

לער יוגענד-קראַפט. דאָן געהט ער זיך רוהיג דורך דורך'ן שטומען זאַל און דורך דער בריטער טיר שפּאַנט ער ארויס אין דער נאַכט.

בלייך ווי א שטיינערנע סטאַטוע זיצט די אידעלע דאָנא און קוקט מיט אויסגעגלאָצטע אויגען אויף דעם שטילען מאַן, וועלכער פּראַווען אצונד די חתונה זיינע, זיך באַדענדיג אין זיין בלוט. פּאר איהר בליק עפענט זיך פּאַנאַדער די טיפּע-ניש פון'ם אָפּגרונד, זי פיהלט דאָס אומבאקאַנטע רייך פון'ם טויט, פיהלט, ווי איהר יונג האַרץ ווערט פּארגליווערט אין אייז.

ביסלאַכווייז פּאַרגעהט דער קאלטער צויבער פון שרעק, וואָס האָט פּאַראַליזירט דאָס גאנצע לעבען ארום אין זאַל. מען הערט געשריי, טומעל, ווילדע קולות, און דאָס וואָס די בלייכע מורא האָט פריהער געהאט פּארטריבען אינעווייניג אין הארצען, קומט אצונד פלוצלינג ארויס מיט אימפעט, מיט גרעסערער מאַכט.

מיט אַמאָל קומט אריין אין זאַל דער גרייז-גרויער פּאָ-טער, וועלכער האָט זיך געהאַט צוריקגעצויגען פון דער פּרעה-ליכקייט און אין א שטילען ווינקעל-צימער געווארט אויף זיינע קינדער, כדי זיי פּאר'ן אָפּשיד צוצודריקען צו זיין האר-צען. דאָס וועה-געשריי פון דער מאַמע האָט איהם צוריק-געבראכט אהער. ער באמערקט דער טאַכטער'ס שרעקליכען בליק, זעהט דעם טויטען, וועלכער ליגט דאָרט פּארגליווערט אויף'ן דיל און קוקט מיט פּוסטע אויגען ארויף צו דער סטע-ליע, און פון אפּגרי-ע וועדטער דערווייסט ער זיך וואָס עס איז געשעהן.

דאָ לאָזט זיך דער אלטער מיט אימפעט ארויס אין דער שטילער נאַכט, כדי אָנצוויאָגען דעם פאַרבראַכער, וואָס האָט געשענדעט זיין הויז און אָהן רחמנות צושמעטערט זיין גליק אין שטיקער. נאָך איהם לויפען נאָך א פאָר פרייַנט זיינע פון׳ם פארזאמעלטען עולם, און דורך די ענגע גאסען געהט אָן די ווילדע יאָגד.

אויף א שטילען פלאַץ, וואָס איז באשטראלט פון דער לבנה, דערזעהען זיי דעם פרעמדען׳ם פינסטערע געשטאלט.— שטעה, דו פיגלינג! — שרייט אויס דער קאַמאנדיר מיט א דונערענדער שטים. — ציה דיין שוואַרד, כדי איך זאָל זיך קענען נוקם זיין פאר דער שמאך, וואָס דו האָסט געבראכט איבער מיין הויז!

א פיגלינג — איך? אלטער, דו ביזט אפנים ניט ביים זינען! זאָגט דער אנדערער מיט שפאָט. ס׳וואָלט שוין בעסער געווען פאר דיר, וען דו זיצסט רוהיג אויף אן אָרט. דיין אָרם איז ניט שטאַרק געניג צו באפרידיגען דיין נקמה־גיעפיהל. כ׳לעבען, עס פאַסט ניט פאר דער עלטער צו מאכען דעם אָנשטעל און זיך בלאָזען ווי אן אינדיק!

דאָ פליהט דעם אלטען׳ם שוואַרד ארויס פון דער שייד; אצונד מוז אויך דער שפאָטער ציהען זיין שוואַרד. אין׳ם ליכט פון דער לבנה שלאָגען זיך אָן די קלינגען איינע אָן די אנדערע, און בלויע פונקען שפריצען פון׳ם היסען שטאָהל. דער אלטער פארשטעהט גאנץ גוט, ווי צו קעמפען מיט׳ן שוואַרד, דער שרעקליכער האָס קען איהם ניט פארבלענדען די אויגען. אָבער ארום דעם פרעמדען׳ם קלינג בושעוועט דער טויט, און ער איז אומבאזיגבאר ווי דער טייוועל.

א פאַרדריקטער געשריי, פון׳ם אלטען׳ם האַנד פאלט

ארוים דער שווערד. און בשעת די פריינט מיהען זיך ארום איהם, פארשווינדט דער פארבערעכער שנעל אין דער נאכט.—

עס פליהען די חדשים. זעלטען וועז מען רעדט נאָך וועגען יענעם חתונה־יום טוב פון׳ם טויט. א נייע מצבה באצירט דעם בית עולם פון סעווילא, געקרוינט פון׳ם קאַמאנדיר׳ס מאַרמאָרנע סטאַטוע. דאָרט שטעהט ער א בלייכער, די האנד ביים שווערד־נארטעל, די אויגען געוועגדט צום הימעל. פון אויבען שיינט אראָפּ דער בלאַסער שיין פון דער לבנה און ציטערט שטיל איבער אלטע קברים. גייסטערהאפט שטראַלט דאָס מאַרמאָר־בילד פון דעם קאַמאַנדיר, נאָך שאַרפער, בים־טרער זיינען די שטרענגע קנייטשען פון׳ם מויל. ווי א סימבאָל פון נקמה שטעהט ער דאָרט, א שליח פון די שאַטענם פון א שטומער וועלט.

מיט אמאָל קלינגען אָפּ לייכטע טריט פון׳ם וועג. פון׳ם טונקעלען שאַטען קומט שנעל ארוים דער פרעמדער און קוקט מיט פינסטערן שפּאָט אויף׳ן בילד פון זיין קרבן.

נו, אַלטיטשקער, ווי געהט עס? זאָגט ער מיט א שפּאָטישען, חוצפה׳דיגען טאָן. לאַנגווייליגט מען זיך דאָרט אין דער וועלט פון די גייסטער? פליסט דאָרט ניט קיין וויין, איז דאָרט ניטאָ קיין ליפּען צו קושען, און הערט מען דאָרט ניט ביים טרינקען פון סטרונעם דעם זיסען קלאנג?

ס׳טוט מיר לייד פאַר דיר, אָבער ס׳איז ניט געווען מיין שולד. דיין אייפער האָט מיך געשטופט צום קאַמף. נאר פאַרפאַלען, דאָס וואָס איז געשעהן, קען ניט געענדערט ווערן, און עס וואָלט געווען ארויסגעוואָרפן צו טראַכטען און זיך גריבלען וועגען דעם. פונדעסטוועגען כדי דו זאָלסט זעהן,

אז איך האָב גאָרנישט צו דיר, לאַד איך דיך איין מאָרגען ביי־נאַכט צו דער הוליאנקע ביי מיר אין הויז. א גוט־געגרייטער טיש, מיט דעם בעסטען ווײן און שענע ליפּען צום קושען. האַרצעלע מיינס, וואָס נאָך ווינשסטו! דאָס איז געגוג צו ריהרען אפילו א מאַרמאָר־בילד. — דו קומסט? נעמסט אָן מיין אײנלאַדונג?

מיט אמאָל הויבט דער קאַלטער שטײן אָן זיך ריהרען, זיך אויסשטרעקען, און סטראַשענדיג שטראַלט אָפּ א ליכט פון׳ם ווייסען שטערן. די ווייסע ליפּען ציטערן שטיל, און ווי פון די טיפּענישען פון קבֿרים קלינגט עס דעם פּאַרבֿרעכער אין די אויערן:

איך וועל קומען. זיי גרייט!

ער שטעהט א צומישטער, רייבט זיך אוים די אויגען.— וואָס איז דאָס געווען? האָט מען ניט גערעדט צו מיר? נארט מיך דער רויש פון׳ם ווײן, די פּאַרבלענדענישׂ פון די חושים? מיר דוכט, דער טויטער האָט אָנגענומען די אײנלאַדונג. — דאָס וואָלט ווירקליך געווען א שפּאָס! א גאַסט פון מארמאָר־שטיין צו דער הוליאנקע! — זאָל זיין אזוי, איך בין גרייט איהם אויפצונעמען!

העל באַלויכטען איז דער זאָל, אָנגעפילט מיט דעם זיסען קלאַנג פון כשופ׳דיגע סטרונעס. דער טיש איז געדעקט, אָבער עס פעהלען נאָך די גענט. וואָרים אויף דרויסען ברויזט דער שטורם מיט אומגעהייערער מאַכט. פון׳ם שוואר־צען הימעל שפּריצען טויזענט בליצען, און קראַכענדיג הילכט אָפּ דער דונער דורך׳ן צימער. אזוי ווי די נאַטור־עלעמענ־טען וואָלטען זיך ראַרשוואָרן. די לופט איז שווער, דריקענ־

דיג און ווי מיט היץ אָנגעלאָדען. ווי פייער לעגט עם זיך ארום האַרץ און מוח.

דער פרעמדער פרעסט צו דעם שטערן צו די שויבען, ארומגעפלאקערט פון׳ם שרייענדען שיין פון די בליצען, און קוועלט אָן פון דער נאַטור׳ס משוגענע מעשים. ווי א וואַק־כאַנאַליע פון דער זינד קוקט איהם אוים דאָם דאָזיגע שפיל, דאָם וויסטע, פינסטערע בושעווען פון די עלעמענטען, און שנעלער קלאַפט דאָם האַרץ אין זיין ברוסט.

אזוי פארשווינדט ביסלאכווייז שעה נאָך שעה, און אלץ שטאַרקער און צאַרנדיגער ברויזט דער שטורם. ס׳איז שוין באַלד האַלבע נאַכט, אָבער לייזיג בלייבט היינט דער זאַל. קיין גאַסט קומט ניט צו דער יום טוב׳דיגער סעודה.

דאָ זעצט ער זיך אליין אוועק ביים ליידיגען טיש און גיט א וואונק דעם דינער איהם צו דערלאנגען די מאַלצייט. — אומזיסטע מיה! אין אָט דעם וועטער וועט קיין גאַסט ניט אריבערטרעטען מיין שוועל. אָבער דאָם וואָם איז ניט היינט, וועט זיין מאָרגען. נו, בין איך מיר דאָ מיין אייגענער גאַסט ביי דער דאָזיגער סעודה. „לחיים", ברודערל, „לחיים"! אָט דאָם ערשטע גלעזעל טרינק איך פאר דער פרייהייט און פאר דער זינד!

אָבער אין דער רגע וואָם ער נעמט דעם בעכער צו די ליפען, שלאָגט דער זיגער צוועלף. האלבע נאכט. פלוצלינג דערהערען זיך שווערע טריט דורך דעם מורא׳דיגען שטורם, און מיט גערויש עפענט זיך דער הויז־טויער. איצט הילכען די טריט אָפ דורך די קאָרידאָרען, און א שווערע האַנד קלאַפט אָן אין דער טיר.

דער דינער שטעהט ביים טיש, פארגליווערט ווי א שטיין,

און קוקט מיט שטומען שרעק צו דער טיר. דאָ מוז שוין דער בעל הבית אליין זיך מטריח זיין, אויפצונעמען דעם שפּעטען גאַסט צו דער סעודה. מיט פּעסטער האַנד עפּענט ער די טיר, און אויף'ן שוועל שטעהט די שטיינערנע סטאַטוע פון דעם קאַמאַנדיר.

איינגעלאַדען האָסטו מיך, זאָגט ער מיט א קבר־שטימע. נו, בין איך דאָ. געהט דיר אריבער א גרויל ביי דעם באַזוך? נעמט די חרטה דורך דאָס פּאַלשע הארץ דיינס? די טויטע ברעכען קיינמאָל ניט זייער וואָרט.

זייט מיר ווילקאָמען, איידעלער האָר! ס'איז פּאַר מיר א גאנץ באזונדערער כבוד אייך מיט וויידע אויפצונעמען ביי מיר אין הויז. זעצט זיך צום טיש! אבער גיט אַכטונג, דער שטול איז ניט געמאַכט פּאר אזעלכע געסט. מעג איך אנגיסען? דער וויין איז גוט. א טראָפּען, וואָס בעסער פון איהם טרעפט מען אין ערגעץ ניט!

ניט צו פּאַרבראַנגען, צו לעבען מיט דיר א גוטען טאָג בין איך דאָ, זאָגט דער גאסט, און די וואַרטער קלינגען איהם אָפּ פון די ליפּען, פונקט ווי זיי וואָלטען ארויסגעקומען פון קברים. דער וואָס איז אריין אין דער וועלט פון די שאָטענס, האָט מעהר ניט קיין פּאַרלאַנג נאָך עסען און טרינקען. געקומען בין איך, צו קעמפּען קעגען דיין פּאַרבראַכען, א נקמה־נעמער פּאר גאָט, וועמען דו האָסט חוצפּה'דיג אויסגעלאַכט.

זעהסטו דאָס וויילדע בושעווען פון דער נאַטור, דעם חי־מעל'ס בליצען, וועלכע שניידען דורך די לופט ארום דיין

הויז? הערסטו דאָס קראַכען פון׳ם דונער איבער אונז? עס איז דעם בוראׂס צאָרן, וועלכער פאָדערט דין וחשבון פאר די פאַרברעכען אָהן א צאָהל, וואָס דו האָסט אין ווילדער אויס־געלאסענקייט אַנגעלאָדען אויף דיין קאָפּ.

פון יעדען רים, וואָס דער ווינט גיט, קלינגט דער פלוך פון די קרבנות, די וועה־געשרייען, די גסיסה־קרעכצען פון די, וועמען דיין פוס האָט צוטראָטען. פאַרראטענע ליעבע באוועזט דיין שולד, געבראָכענע הערצער קלאָגען דיך אָן פאַר גאָט. די שטונדען פון דיין לעבען זיינען געצעהלט. טאָ ניין אויס די פארביי־לויפענדע סעקונדען צו ראַטעווען דיין נשמה. טו תשובה, זינדער! גיב צו דיין שולד! זאָל דיין האַרץ דורכדרונגען ווערן פון טיפער חרטה, כדי דו זאָלסט געפינען גנאָד נאָך דיין טויט!

פאר א מאַרמאָר־בילד איז דאָס ניט שלעכט געראַטן, פאַלט איהם דער אנדערער אומפאַרשעמט אריין אין די רייד, אָט אפנים מען ווייס ווי אָפּצושאַצען רעטאָריק דאָרט אין דער וועלט, וואו עס האַלטען זיך אויף די שאָטענס. אבער איהר האָט ניט געטראָפען דעם אָרט. איך שטעה ניט א געבויגענער, א צובראָכענער פאר מיינע מעשים, און איך בין גרייט צו באצאָלען דעם פולען פרייז פאר יעדער שטונדע פון הייסער זינדען־לוסט. דערפאר האָב איך פאַרפאַקט יעדע קומענדע אָפּרעכענונג און איך לאָך פון יעדער קללה, וואָס פאַלט אויף מיין קאָפּ!

הא, ווען עס וואָלט נאָר אמת געווען, אז עס וועט אמאָל וואַרטען אויף מיר א ריכטער, כדי צו פאָדערן פון מיר דין וחשבון פאר מיינע מעשים! איך וואָלט אָהן מורא איהם

אריינגעקוקט אין די אויגען און וואָלט געשפּאַט פון דער אל־מעכטיגקייט פון זיין צאָרן. איז ער דער גרויסער בורא, דער באַשאַפער פון אלץ וואָס עקזיסטירט, דאן איז די זינד זיין זוערק. און איז דאָס וואָס איך טו דעם בורא ניט צום האַר־צען, דאן איז די גאַנצע שעפּונג דער קאַפּריז פון א קאַליקע. פון׳ם ווערק מוז מען אורטיילען איבער דעם מייסטער.

אַמאָל, ווען גאָט האָט פון ערד געמאכט מענשען, האָט ער אריינגעבלאָזען לעבען אין דער טויטער מאַסע און עס איז איהם בשעת מעשה ניט ארויפגעקומען אויף׳ן זינען, אז לע־בען איז גייסט. און גייסט איז נשמה, אייגען געזעץ. זיין זוארט, דאָס וואָרט פון׳ם בורא, באהערשט דעם ערד־הויפען, אָבער קיינמאָל ניט דעם גייסט, וואָס ער האָט באַשאַפען. דעם קערפּער פּארטיליגט ער מיט דער קאַסע פון׳ם טויט, אָבער דער גייסט לעבט ווייטער אין קבר און לאָזט איבער זיין ירושה פּאר די קומענדע דורות.

ס׳איז מ י י ן גייסט, וועלכער רעבעלירט געגען איהם. ער קען מיך צושמעטערן אין בלינדען צאָרן, אָבער ער קען קיינמאָל ניט צאַמען מיין גייסט. פּארניכטען קען ער, אונ־טערייאַכען ניט! דער גייסט איז דער באַשעפער פון זיין אייגענעם רייך און לאַכט זיך אויס פון יעדער געטליכער געוואַלט. ביים קבר נאָך ציהט ער אויף די פּאָהן פון רע־וואָלט!

האַלט אייך, דו העזה׳ניק! רופט אוים דער טויטער גאסט. אצונד זעה איך קלאָר, אז אפילו דער גיהנום וואָלט ניט געקענט ברעכען דיין וויידערשפּעניגקייט. גאָט וואָלט געקענט דיך צוטרעטען ווי א וואָרים, אָבער די גאַל פון דיין

שפּאָט וואָלט נאָך פון די העלישע אָפּגרונדען ארויפגעשפּריצט צום הימעל. דיין תליון אָבער מוז ווערן די ציים. וועז דיין לעבענס־קראַפט וועט ביסלאכווייז אויסגעטריקענט ווערן אוז גייסט אוז קערפער וועלען פון דער לאַסט פון די יאָהרען אַלט אוז שוואַך ווערן, דאַז וועט דיין רשעות לאַנגזאַם פארשווינ־ דען. דאָס לעבען, וואָס דו נעמסט היינט אזוי היים ארום, וועט אמאָל זיין דער נקמה־נעמער פאר דיינע מעשים.

ביז דעמאָלט איז נאָך דאָ א היבשע ווייל, זאָגט דער אנדערער מיט שפּאָט. איידער דער שניי פון דער עלטער וועט באַדעקען מיין קאָפּ, וועט א שווערד מיר דורכלעכערן דאָס האַרץ. אָבער די יאָהרען אפילו וואָלטען ניט געקענט ברעכען מיין ווידערשפּעניגקייט.

ניין, דו וועסט לעבען, זאָגט דער בלייכער גאַסט. קיין שווערד וועט דיר ניט פּאַרקירצען די ערד־רייזע, וואָרים ווי א פּאַנצער וועט דאָס שיקזאל באשירעמען דיין ברוסט. טאָ לעב אַלזאָ, ביז די צייט וועט זיך דערפילען אוז עס וועט קומען פּאר דיר די שוועריע שעה! —

מיט שווערע טריט פּארלאָזט דער בייזער גאסט דאָס הויז. ווילד וואַיעט דער שטורם, ריסט אוים בוימער אוז צוברעכט זיי אין שפּענער, אָבער דאָס מאַרמאָר־בילד געהט זיך זיין וועג דורך נאכט אוז שרעק, ארומגענומען פון׳ם גייסטערהאפּטען שיין פון די בליצען, ביז דער קלאַנג פון זיינע טריט שטאַרבט אָפּ אין דער ווייטקייט.

יאָהר נאָך יאָהר פארגעהט אין׳ם לויף פון די צייטען.

נאָך'ן גרויען ווינטער קומט דעם פריהלינג'ס פראַכט, דעם זומער'ס היצען שוואַכט אָפּ דער קיהלער הערבסט.

פונקט ווי דער שטורם־וואָלקען, פון וועלכען עס פלאַמען אויף די בליצען, געהט דער וואנדערער דרייסט אויף'ן וועג פון זיין שיקזאל. עס זעהט כמעט אוים, אז די יאָהרען האָבען פארשטאָהלט, האַרטער געמאכט זיין ווילען און דאָס פייער פון זיינע ליידנשאפטען נאָך ווילדער צופלאקערט. ווי א דעמאָן שוועבט ער פארבי אָפגרונד־טיפענישען, אבער קיין קאָפּ־שווינדעל שטעלט ניט אָפּ דעם טריט פון זיינע פים. ווי א ווילדער לויפט ער פון לוסט צו לוסט אין משוגענער ליידנשאַפט, ציהט אויף דרייסט די פון שטורם צודרעהטע פאָהן פון דער זינד, און נאָך איהם קומען איבעראל טויט און גיהנום'שע יסורים.

נו, האָט ער ווידער אמאָל פארפיהרט א פרויען־האַרץ און אין א שטילער נאַכט לאָזט ער זיך געהן צו זיין ליבלינג אין איהר גוט־באַשיצטען ווינקעל־צימער. אין גאַרטען זינגט די נאַכטיגאל שלוכצענדיג איהר ליעד, און שווערץ דופטען דרינ־גען אריין דורך'ן פענסטער. בארוישענדיג איז די מילדע זומער־נאַכט, אָנגעלאָדען מיט דעם פיבער־פייער פון הייסע קושען. ווילד פרעסט זיך דער פרוי'ס בוזים צו זיין ברוסט, און סאָפענדיג טרינקט זי זיינע הייסע קושען. אָ ליעבעס־נאַכט, פול מיט געהיימע זינד, אָ נאַכט פון ליידנשאפט און זיסע תאוות, — אך, ווען דו וואָלסט קיינמאָל, קיינמאָל ניט פארגאַנגען!

די שטונדען פארשווינדען שנעל אין זיסער פאַר־שכור'ט־קייט, אָט באווייזט זיך שוין דאָרט אין מזרח דאָס בלייכע

ליכט פון׳ם אויפגעהענדען טאָג. דאָ הויבט ער זיך אויף פון׳ם ווייכען בעט און נעמט ארום מיט א פינסטערן בליק די שענע פרוי, וועלכע ליגט אצונד פאר איהם, פארזונקען אין טיפען טרויס.

שלאָף דו נאָר, שלאָף רוהיג, זאָגט ער מיט מיט שטילען שפּאָט. שוועד וועט זיין די שעה, וועז דו וועסט זיך אויפכא־פען. ס׳איז דערום בעסער, אז איך זאָל זיך אָפּטראָגען, אזוי לאָנג ווי דער שלאָף האַלט נאָך דיינע אויגען געשלאָסען. ס׳איז דאָך שטענדיג דאָם זעלביגע אלטע לידעל, מכח די נאָגענדע געדאנקען פון טיפער חרטה, שטראָמען הייסע טרערען פון ביטערער שאַנד.

נאָר וועז ער לאָזט זיך שנעל צו צום פענסטער, דערזעהט ער פלוצלינג זיין בילד אין שפּיגעל. ער שמייכעלט פאר פאר־גענוגען, נעמט אראָפּ דאם היטעלע פון קאָפּ; דאָ געהט איהם מיט אמאָל אריבער א שוידער איבער׳ן לייב, וואָרים אין דער טונקעלער פראַכט פון זיינע לאָקען דערזעהט זיין בליק דאָם ערשטע ווייסע האָר.

א ווייס האָר, דער שליח פון דער נאָהנטער עלטער. ווי פינסטערע שאָטענס לאָזט עם זיך אראָפּ אין זיין ברוסט. ער פיהלט דאָם שטילע קלאפען פון דער צייט׳ס פליגלען, אָבער שנעל רייסט ער זיך אוועק פון׳ם בילד און לייכט און זיכער טראָגט ער זיך אָפּ פון׳ם באלקאָן.

אָבער דער געדאנק לאָזט איהם שוין מעהר ניט אָפּ. ער בויערט זיך טיף אריין אין׳ם גרונד פון זיין נשמה און לויערט שטום אין דעם אָפגרונד פון׳ם געפיהל. ווי א געשפענסט שטעהט ער ביי איהם אין מוח, און וועז די ערינערונג פארלאָזט

איהם אויף א ווייל, דאַן הערט ער, ווי עם קלאַפּט שטיל אין דער דינער וואַנט.

אומזיסט סטאַרעט ער זיך צו פארטרייבען דעם שרעקענס־גייסט. נאָר, זאָגט ער צו זיך אליין, וואָס קימערט דיך וועגען זאכען, וועלכע זיינען נאָך פּאַרבאָרגען אין דער צייט? די געגענווארט, דאָס איז דער נאָמען פון דיין וועלט, די „חיי שעה", די גינסטיגקייט פון דער שטונדע, דער שטערן פון דיין שיקזאל!

נאָך רופט דער קלאַנג פון סטרונעם, דער ווין, די ליעבע. ווילסטו דעם פריהלינג, טראַכט ניט וועגען דעם הערבסט! א רגע צעהלט מעהר ווי טויזענט יאָהר! א פייגלינג איז דער, וואָס כאַפּט ניט אריין די שעה!

אָבער די ערינערונג וויל בשום אופן ניט פּאַרשווינדען; ער קען פון איהר ניט פּטור ווערן. וועג ער פּאַרבראַנגט אין קרייז פון פּרעהליכע טרינקער, מיט דעם פּולען בעכער צו די ליפּען, דאן דערמאָנט ער זיך פלוצלינג אָן דאָס וויסע האָר. ער זעהט דעם שניי פון דער עלטער אויף זיין קאָפּ, דעם פּאַרטערטען בליק פון פּארלאָשענע אויגען — און אין באָקאל פּאַרוואנדעלט זיך דער ווין אין גאָל.

וועג ער נעמט אין הייסער תאוה ארום דעם קערפער פון א פרוי און דריקט מיט ווילדען פייער אָפּ זיינע קושען אויף פייכטע ליפּען, דאָן לויפט איהם דורך דער געדאַנק דורך'ן מוח און פּאַרלעשט יעדע לייד־ענשאפט, יעדען הייסען באַגעהר.

קלינגט פּאַר איהם דאָס שפיל פון סטרונעם צום לוסטיגען טאַנץ, דאן גנב'עט זיך אריין די ערינערונג צו איהם אין האַרצען און טרויער־קלאַנגען פילען אָן זיינע אויערן. א

טרויער־מאַרש, זאָגט ער דאן צו זיך אליין, און א טויטען פיהרט מען שטיל צום קבר. מיר דוכט, עס איז מיין אייגענע לויה, איך אליין געה נאָך נאָך מיין ארון. —

זאָל זיין אזוי! דער גרויסער הערבסט איז נאָהנט. ס'קען זיין, אז די עלטער וועט דעם רויש, די פרייד פון לעבען פאַרביטערן, אָבער מיין וויידערשפעניגקייט וועט קיין שום הערבסט ניט איינצאַמען.

אזוי געהט ער זיך שטענדיג זיין שיקזאַל־וועג דורך וויי־טע לענדער, איבער וויטע ים'ען, ביז ער דערזעהט דעם לעצ־טען גרעניץ פאר זיך. —

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס געניצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין'ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספינקס פון שוואַרצען מאַרמאַר־שטיין, דער בליק פאַרזונקען אין'ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט האָם, ניט ליעבע שטראַלט אַרויס פון'ם דאָזיגען בליק. דאָם אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרויס, און אויף דער קאַלטער פּראַכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער צוויטער וואַנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטענישען קען ער ניט כאַפען, אזן שטום, ניט אויסרעידענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אַראָפּ אין דעם שטויב פון'ם מדבר.

דער דריטער וועג

דער קאַלטער פראָסט פון׳ם צפון נעמט ארום די ערד מיט זיינע לאַפּעס. ווי א שאַטעניבילד שטייגט אויף דער נעבעל פון׳ם ים און שפּרייט זיך אויס איבער׳ן לאַנד. די נאַכט איז שווער און פול מיט ערוואַרטונג. דער אַלטער שלאָם קוקט אויס ווי פּארשלייערט, ווי געדיכט ארומגעשפּונען פון די פּעדים פון׳ם שיקזאַל, און זיינע וועגט שטעהען ווי איינגעגראָבען אין זיך, פאַרזונקען אין מחשבות איבער א גרויסער שולד.

קיין שטערן־שיין דרינגט ניט דורך דעם קאַלטען רויס, אויפצוואוועקען אין דער ברוסט פון׳ם מענשען א שטילע בענקשאַפט און צויבערהאפטע, ערד־וויטע טרוימען.

מיט אייזערנע טריט גייט זיך דאָס שיקזאל זיין וועג, קאַלט, מורא׳דיג ווי דער בייזער טויט, וועלכער שאַרט זיך דורך די וויסטע קאָרידאָרען און קוקט אויס אויף נאַנטע, נייע קרבנות.

אויף וויכע זוילען פאר׳גנב׳עט זיך דער שרעק ארום דעם שלאָס און קלאַפּט מיט לייכטע פינגער אין געהיימע טיערען. און דאָס דאַזיגע קלאַפּען הילכט אַפּ אין מענשען־הערצער און רופט ארויס די בלייכע מחנה פון גייסטער.

און קאַלטע הענט נעמען אָן דאָס האַרץ פון׳ם קעניג, וועלכער קרעכצט פון יסורים און וואַרפט זיך ארום אין שלאָף. אָבער ער קאָן ניט אויסמיידען די געזיכטער,וועלכע שטעהען איהם אימה׳דיג פאר די אויגען, קוקען מיט הוילע בליקען איהם אין פנים אריין און צילען שטום מיט די פינגער צו איהם אין האַרצען.

א פאַרדריקטער כאַרכעל רייסט זיך אָפּ פון די בלאסע, פון אַנגסט פארצערטע ליפען, וועלכע ציטערן אין שלאָף, אזוי ווי זיי וואַלטען געפיהלט דעם וואנזין׳ס הייסען קוש.

גייסטער גליטשען זיך ארום איבער׳ן פינסטערן צימער, פון פאַרבאַרגענע ווינקלען הערט זיך זייער שטילער שפּאָטישער געלעכטער, און זיי לעגען דעם שלאָפער שטייענער אויפ׳ן האַרצען. ווי דער שוידער פון טויט נעמט עם איהם דורך די נשמה, אָפּגעגאָסען מיט שווייס זיינען זיינע גלידער, ביז ער כאַפּט זיך אויף מיט א מורא׳דיגען געשריי.

א פארציטערטע שפרינגט די פרוי אויף און איז באַלד ביי זיין זייט. מיט בלאַנדזשענדע בליקען קוקט זי אריין אין דער פינסטערניש, וועלכע ציטערט ווי א מענשען־האַרץ אין אַנגסטען. א קאַלטער שוידער געהט איהר אריבער איבער׳ן שלאַנקען לייב. אין איהרע געדאַנקען זעהט זי דאָס שפיל פון בלייכע הענט, וועלכע שטרעקען זיך אוים סטראַשענדיג צו איהר האַרץ, און פאר פּחד שטעלען זיך איהר די האָר דיבאָס.

מיט אַמאָל פארשווינדט דאָס שרעקענס־בילד, און אָהן כוחות לאָזען זיי זיך ביידע אראָפּ אויף׳ן קישען און קוקען שטום אין דער פינסטערניש, אזוי ווי זיי וואַלטען זיך צוגע־הערט צו דעם שטילען גערויש פון׳ם וועב־שטול, אויף וועלכען דאָס שיקזאַל שפינט זיינע פעדים.

אין יענעם שלאָם איז ער געבוירן געוואָרן, א קעניג׳ס זוהן, א פירסט פון אייזעלען בלוט. א בלאָסער פרינץ — כמעט בלוטלאָז קוקט אוים דער בלייכער שטערן. אבער הינטער דעם דאָזיגען שטערן האַלטען זיך אויף אָפגרונד-טיפע און רעטענישׂ-שווערע געדאנקען, וועלכע דרעהען זיך ארום גריבלענדיג אין זייערע שטילע קרייזען.

פון טונקעלע אויגען סטאַרטשען ארויס שרעקעדיגע בליקען און באַטראַכטען פרעגענדיג מענשען, וועלט און זאָכען, אזוי ווי זיי וואָלטען וועלען דערגעהן דעם טיפסטען גרונד פון׳ם לעבען.

ווען ער האָט זיך דערוואוסט וועגען דעם פאָטער׳ס פלוצלינגען טויט, איז ער שנעל צוריקגעקומען פון׳ם ווייטען לאַנד, אָבער ער האָט געפונען די היים פרעמד און פוסט, ניט פעהיג מעהר צו וועקען דאָם שטילע גליק, וואָם קייטעלט צו די מענשען צו דער אַלטער ערד און דערוועקט אין זיי זיסע, צאַרטע ערינערונגען.

ער האָט געפונען די מוטער פארהייראט צו דעם מאַן, וועלכער פאָכעט אצונד מיט זיין סצעפטער איבער די קרייזען פון׳ם צפון-לאַנד. דאָם האָט איהם דורכגעשניטען ווי א בליץ דורך דער נשמה. ער קאָן ניט באגרייפען די שנעלע פארוואנדלונג, ער קאָן ניט פארשטעהן, ווי אזוי נאָך׳ן טרויער האָט אין עטליכע חדשים געקאָנט קומען א חתונה-צערעמאָניע.

דער גאַנצער יאָמער פון׳ם לעבען נעמט איהם ארום. געמיין און נישטיג קוקט איהם אוים יעדער צווינק פון׳ם דאזיין און זינלאָז ווי די משוגענע קאָפריזען פון דעם צופאָל. ער זעהט די קלייניליכקייטען, די גיריגקייט און נויט פון די מענ-

שען, די פאָזע, וועלכע מוז פאַרדעקען זייער שוואכקייט, און ער מאַכט חוזק פון זייערע קליינע מאסקעראדען.

ווי א ריזיגער יאריד קוקט איהם אוים אָט די וועלט, אָנגעפילט מיט פאַרביגע פליטערלעך און פוסטע זאכען, — ווי א ריזיגער יאריד, וואָס רייצט נאָר די פארביילויפענדע רגע און פאַרשווינדט אזוי גיך ווי ער קומט.

מיידט ער אלזאָ מיט א כיוון אוים דעם ברייטען וועג און וואַנדעלט אויף שטעגען, וועלכע קיין אַנדערער געהט ניט, כדי אויסצופאָרשען, נאָכשפירען די אידעען, וועלכע׳ווערן אין שטילע שטונדען געבוירן אין זיין מוח.

ווי פרעמדע וואַנדערער אויף א פרעמדער ערד ציהט די געדאנקען־מחנה דורך ביי איהם אין מוח און לאָזט איהם צייטענווייז פיהלען די שפור פון א רעטעניש. פון טונקעלע שאַכטען פאַרמירען זיך שרעקעדיגע און אנגסטיגע באגריפען, וועלכע קאָנען שווער פארטראָגען דאָס ליכט פון טאָג און בלישטשען מאַדנע איבער אָפגרונד־טיפענישען.

די אַנדערע באַמערקען גוט וואָס מיט דעם פרינץ קומט פאָר און שושקען זיך אריין געהיימע ווערטער אין די אויערן, אז עפעס איז ניט אלצדינג אין אָרדנונג ביי איהם. א מאָדנער בחור, וואָס געהט נאָך זיינע פינסטערע מחשבות, באגרייפט ניט דעם גראַדען גאַנג פון׳ם לעבען און לאָזט זיך פיהרען פון זיינע קאפריזען, פון זיינע שטימונגען.

די מוטער פיהלט זיך כסדר דערשלאָגען אין זיין אָנווועזענהייט, און ווען זיין בליק דרינגט פאַרשענדיג אריין צו איהר אין דער נשמה, דערשפירט זי דעם טעמפען ׳וויטאָג פון חרטה אין האַרצען.

דעם קעניג אָבער קוקט דעם פרינץ׳ס באנעמונג אוים

פארדעכטיג; דער דאָרן פון חשד בויערט זיך טיף אריין אין זיין ברוסט. — צי פיהלט אקאָרשט יענער ניט דאָס, וואָס ליגט פאַרבאָרגען אין טיפֿסטען גרונד פון זיין זעל? די שווע־רע שולד, וועלכע ער האָט געטומען אויף זיך, און פון וועל־כער קיינער וויסט ניט אזוי גוט ווי די מחנה פון בייזע טיי־וואָלים, וועלכע באוויזען זיך צו איהם ביינאכט אין שווערע חלומות און פילען אָן זיין נשמה מיט שרעק?

איין נאכט, וען אלע אין שלאָף זיינען שוין לאנג פאר־זונקען אין שלאָף, קאָן דער פרינץ ניט איינרוהען און עס טרייבט איהם ארויף אויף די אַלטע מויערן, וועלכע הויבען זיך אויף שטום און פינסטער צום הימעל. אין׳ם וויטען רוים הערשט א טיף שטיל־שווייגען, וואָס ווערט ניט איבערגע־שלאָגען פון דעם קלענסטען גערויש. איהם דוכט זיך אוים, אזוי ווי יעדער הויך וואָלט אָפּגעשטאָרבען און דאָס גאנצע לעבען וואָלט פלוצלינג פאַרטיליגט געוואָרן פון׳ם טויט. — דאָ באַווייזט זיך פאר זיינע אויגען א בלייכער שיין, און פון׳ם נעבעל קומט ארוים דעם פאָטער׳ס בילד.

דערשרעק זיך ניט, מיין זוהן! קלינגט עס אָפּ טעמפּ און שווער. פון אן אנדער וועלט קום איך צו דיר, כדי דיר צו אנטפלעקען א מורא׳דיגען פאַרברעכען. געשטאָרבען בין איך ניט, ווי אנדערע שטאַרבען, מיך האָט געטראָפען א מער־דער׳ם האַנד. דער אייגענער ברודער האָט דעם אָקט באַגאַנ־גען, האָט אויסגעשטרעקט די האַנד נאָך מיין לעבען, ווי קין פאַרגאָסען זיין ברודער׳ס בלוט.

ניין, ערגער נאָך ווי קין, ווארים דער דאָזיגער האָט זיך בלויז געלאָזט פארפיהרען פון זיין צאָרן, ווייל ער האָט גע־

מיינט, אז דער בורא האָט איהם פּיינט. אָבער יענער איז געקראָכען ווי א שלאַנג אויף׳ן בויך און האָט מיר ווי א פּייגלינג אין שלאָף געגעבען דעם טויטליכען בים. דער מאַן, וואָס טראָגט מיין קרוין און האָט זיך אויסגעקליבען דיין מוטער אלס פרוי, — דאָס האָט ער שענדליך, הינטען ארום מיך דער׳הרג׳עט.

אין דיינע אָדערן קאָכט דעם פּאַטער׳ס בלוט. פון מיין זאמען ביזטו געקומען אויף דער וועלט. דערום גיב איך אי־בער צו דיר אין האַנד די אויספיהרונג פון מיין נקמת. דיין פּאַטער׳ס שטים רעדט צו דיר און רופט דיך צו דער טאַט, כדי איך זאָל געפינען רוה אין דער שאַטען־וועלט.

אין׳ם נעבעל פּארשווינדט דאָס בילד פון׳ם גייסט. ווי איינגעוואָרצעלט שטעהט דער פּרינץ אויף דעם זעלבען אָרט, אזוי ווי ער וואָלט ניט געקאָנט באגרייפען דאָס מורא׳דיגע, וואָס ער האָט געזעהן און געהערט. אָבער דאָ קאָן דאָך קיין שום ספק ניט זיין. ס׳איז געווען דעם פּאַטער׳ס בילד, דעם פּאַטער׳ס שטים. אין גאַל ווערט פּארוואַנדעלט דאָס בלוט ביי איהם אין דער ברוסט, און פון דער טיפענישׂ רופט עס, שרייט עס נאָך ראַכע.

ער זעהט, ווי דער מערדער פּאר׳גנב׳עט זיך צו זיין קרבן, וועלכער האָט זיך פרידליך אויסגעשטרעקט צו רוהען און איז פּארזונקען אין דעם טיפסטען שלאָף; ער זעהט, ווי יענער טריפט איהם אריין גיפט אין אויער, כדי קיין פּאַרדאכט פון מענשען זאָל ניט דערוועקען קיין צווייפעל איבער דעם פּלוצ־לינגען טויט.

צו מורא׳דיג איז געווען די טאַט, צו פּאַרברעכעריש, אי־

זי זאָל קאָנען בלייבען אומבאצאָלט. א מאָרד, אזוי שענדליך, וויי די וועלט האָט נאָך קיינמאָל ניט געזעהן! — דער פּאָטער טויט, דער׳הרג׳עט פון א מערדער־האַנד! די אייגענע מוטער אין דעם מערדער׳ס ארעמס! דאָס איז א פארברעכען, וואָס שרייט צום הימעל! דאָ ווערט די נקמה א הייליג געזעץ, אויסגלייכענדע גערעכטיגקייט אויף דער ערד.

א קאַלטער שוידער באַפאַלט דעם פרינץ. ער פיהלט, ווי דער וואַנזין יוירט, וואַקסט ביי איהם אין בלוט און צורייסט יעדען באַנד, וואָס האָט איהם ביז אהער נאָך פארבונדען מיט די מענשען און מיט דער מענשהייט. צו שוידערליך איז דאס פינסטערע בילד פון דער וואַרהייט, וואָרים דאָס וואָס ער האָט געזעהן, האָט נאָך קיין שטערבליכער ניט געזעהן.

זיי רוהיג, בלייכער שאַטען, זאָגט ער שטיל. דו ווסט מעהר ניט וואַנדערן אומרוהיג אין דער וועלט, עס ווועט דער זוהן דיר העלפען, דיר געבען די פארדינטע רוה. איך וועל זיין דער הענקער פון דיין ראַכע, און נקמה וועל איך נעמען פאר דער מורא׳דיגער שולד!

צום שווערד כאפט זיך די האַנד פון׳ם בלייכען פרינץ, אָבער עס ציטערט איהם דער אָרם, ער האָט קיין כוח ניט, און אָהן מוט לאָזט ער צוריק אראָפּ די פויסט. צו אומגעריכט איז געקומען דעם פאָטער׳ס וואָרט, און די דערקענטניש האָט פאַראַליזירט זיינע כוחות. — אָבער בלויז אָפּגעלעגט, ניט אויפגעגעבען. דאָס וואָס אָט דער טאָג האָט ניט געקאָנט דורכפיהרען, וועט אויפטאָן דער אייפער, דער חשק פון אן אנדער שעה.

אומזיסטע מיה! יעדען טאָג זעהט ער דעם מערדער׳ם

ברוסט פאר זיינע אויגען, אזוי ווי דאָס שיקזאל וואָלט איהם צוגעפיהרט דעם ציל צו דער האַנד. אָבער אין דער לעצטער רגע באַפאַלט איהם א מורא; ער קוויינקעלט און איבערלעגט זיך, קומט קיינמאָל ניט צו קיין באשלום. אמת, אז ער טרעפט איהם אָפט מיט א פינסטער וואָרט, אָבער קיינמאָל ניט מיט דעם שוועדד'ס קאַלטען שטאָהל.

אזוי פארשווינדט טאָג נאָך טאָג, אָבער קיינמאָל קומט איהם ניט די טאָט. שוועד ליגט דעם פאָטער'ס וואונש איהם אויף דער נשמה; אָפט טוט זיך די האַנד שנעל א לאָז צום שוועדד, אָבער קיינמאָל שלאָגט פאר איהם ניט די שטונדע פון ענטשלום, וואָס זאָל איהם שטאַרקען דעם ווילען און ארויסציהען די קלינג פון'ם שויד.

אזוי ווי דאָס וויסען וואָלט זיין קראפט פאר'כשופ'ט. דאָס וואָס קיינער האָט זיך קיינמאָל ניט פאַרגעשטעלט, האָט ער געקראָגען צו וויסען. אבער די דערקענטעניש שוואכט אָפ דעם מוט צו טאָן, פארצעהרט דעם ווילען, וועלכער שרייט נאָך מעשים, נאָך טאָטען.

אומזיסט שלאָגט אין איהם דעם פאָטער'ס בלוט. ער גריבעלט זיך, קאָן זיך אליין ניט פארשטעהן, באשולדיגט זיך אין פייגהייט, שעלט זיך און רופט זיך מיאוס'ער מענש, אָבער עס העלפט ניט; קיין פאַרוואורף שטאַרקט איהם ניט דעם שוואכען אָרם.

נו, זוכט ער טרייסט אין דער וועלט פון אידעען. דורך שלוסען פון טרוקענער לאָגיק פילט ער אוים דעם ליידיגען פלאַץ פון דער טאָט, כדי צו פארשרייען יענע אינערליכע שטים, וועלכע מאַנט און רעדט וועגען שטענדיגען אָפלעגען, וועגען פאַרשפעטיגטען האַנדלען. אין אומבאַקאַנטע טיפע־

נישען גראָבט זיך זיין מוח אויפֿן שטייגער פון די חכמים און די פילאָזאָפען, וועלכע טייטשען זיך אויס דאָם לעבען לויט זייער באַדערפענישׂ. אָבער וען דער מוח ליגט אין פוילענצט אין אָפגרונד־טיפענישען, דאן האָט די האַנד קיין צייט ניט צום שנעלען טאָן.

וואָם איז דער צוועק פון׳ם לעבען? פרעגט ער זיך. מיר דוכט, די לייזונג איז גאָר ניט אזוי שווער. דער צוועק פון׳ם לעבען איז בלויז דער טויט, ווארים אלצדינג, וואָם ענט־שטעהט אויפֿ דער דאָזיגער וועלט, ווערט פון׳ם הויך פון די צייטען פארזועהט, אוועקגעבלאָזען ווי שטויב; דאָם שטאַר־בען איז דער גאנצער צוועק פון׳ם משא ומתן. אָבער צוועק און זין זיינען שטענדיג פון׳ם זעלביגען שטאָם, און אויב דאם לעבען האָט ניט קיין אנדער צוועק, דאָן קומט פון׳ם דאָזיגען צוועק אויך דער זין פון׳ם לעבען.

ביי דעם מענשען אין די אויגען קוקט דאָם לעבען אוים צו זיין דאָם העכסטע גוט, אָבער בעסער וואָלט געווען, וען ער וואָלט עס קיינמאָל ניט געזעהן. דאָם וואָם ערשיינט פאר אונז אין פארלויפֿ פון׳ם געשעהן, פארשווינדט ווידער ווי א הויך אין׳ם שטורם. אזוי שנעל ווי עס פארגעהט די שפור אין מדבר, אזוי פארטיליגט די צייט אויך די שפורען פון אונ־זער עקזיסטענץ, פונקט ווי אונזער פום וואָלט קיינמאָל ניט באַריהרט די ערד.

אָבער דאָם וואָם דערגרייכט זיין צוועק אין גרויסען, איז אין קליינעם ווייט ניט קיין געווינם. אויב דער טויט דער־פילט דעם צוועק פון׳ם לעבען, וועט אָבער דאָם שטאַרבען דעם מענשען קיינמאָל ניט זיין צום הארצען. וואָרים דאָם

וואָס דינט אין כלל, אין גאנצען א געוויסען צוועק, האָט אין פּרט, אין באזונדערן ניט קיין צוועק אוּן ניט קיין זין. מחמת דעם איז דאָס לעבען פּאר אונז א פּוסטער שיין. מיר ווערן מיטגערישען פּוּנ׳ם וויכער אוּן דרעהען זיך ארום ווי פּאר־זויאַנעטע בלעטער אין׳ם ווינט, ביז מיר פאַלען אראָפּ אויף דער ערד, ווערן ווידער ערד.

האָט אַלזאָ דאָס לעבען ניט קיין זין אוּן קיין צוועק, דאָן איז זיין וועדט פּאר אונז א פּוסטער קלאַנג. מיר דוכט, אז אָט דער אמת איז אומבאשטרייטבאר; די לאָגיק פּארטראָגט ניט קיין ווידערשפּרוך. אבער אויב דאָס לעבען האָט ניט קיין וועדט פּאר אונז, דאָן איז דער טויט דעם מענשען׳ס בעסטער פרייַנד, ווייל ער מאכט א סוף צו דעם נאַרישען שפּיל.

יאָ, וועז מיר וואָלטען געהאָט אומשטערבליכקייט אוּן מיר וואָלטען ניט געווען געבונדען אָן דעם לויף פּוּן די ציי־טען, דאָן וואָלט מעגליך געווען צו באנעמען דעם וועדט פּוּנ׳ם לעבען. וואָרים וואו עס איז פאַראַן אומשטערבליכקייט, דאָרט איז דער גרויסער אויסגלייך פּוּן אלעם וואָס עקזיסטירט, אלצאויינס צי מיר רופען עס זינד אָדער טוגענד.

אין׳ם אייביגען איז פאַראַן יעדער זין, אוּן וועמען דער אָפּפּלום האָט איבערגעלאָזט אויף׳ן זאָמד, דעם פיהרט דער קומענדער צופּלום ארויף צו נייע הויכען. אין׳ם אייביגען וועדט דערפילט יעדער חלום, אוּן יעדע בענקשאפט געפינט איהר צייט. דאָרט לעבט דער שטענדיגער אויסטויש פּוּן אלע וועדטען, אוּן יעדער נומער מוז ארויסציהען א „זכה בגורל", א טרעפער, ווייל קיינער איז ניט געבונדען אָן דער צייט.

אָבער אונזער לעבען מאכט, בנאמנות, דעם אייג־דרוק, וויי עס וואָלט געווען א שלעכטער וויץ פּוּן א גאָט. אָן

אומענדליכער באַנקראָט, א שטענדיג זוכען, א דראָנג צו כּ־
פּען דאָס אומבאגרענעצטע, אן אומאויפהערליך, אומרוהיג
האָפּען, איילען און דעריאָגען, וואָס געפינט שנעל זיין סוף
אין׳ם שטראָם פון דער צייט און דערפיהרט קיינמאָל ניט צו
קיין ציל.

דאָ דערמאָנט דעם פּאָטער׳ס שטים וויידער אמאָל דעם
בלייכען טרוימער אָן דער ערנסטקייט פון דער טאָט. ער
פיהלט ארום זיך די נאָנטקייט פון דעם בלאָסען שאָטען, פיהלט
זיין אויסגעלאָשענעם בליק ביי זיך אין האַרצען און קאָן זיך
פונדעסטוועגען דאָך ניט ענטשליסען צו האַנדלען.

ער שפּרינגט אויף אין וויילדען וויטאָג, יעדעם מאָל וואָס
זיין אויער פּארנעמט דעם קלאַנג פון דער שטים. דער גאנ־
צער בנין פון געדאנקען, וואָס זיין שארפע לאָגיק האָט מיט
מיה אויפגעשטעלט, צופאַלט ווי א קאָרטען־שטיבעל פון א
קינד׳ס בלאָז. ער דענקט פון נקמה, אָפּרעכענונג, שנעלע
האַנדלונג, אָבער קוים נעמט ער נאָר דעם שווערד אין דער
האנד, געהט איהם אריבער דער אלטער ציטער איבער די
גלידער, און אָהן מוט לעגט ער איהם צוריק אריין אין שייד.

אומזיסט קאָכט ער זיך קעגען זיין שוואכקייט, אבער ער
קאָן די שטונדע פון ענטשיידונג ניט באצווינגען. — ביז ער
פאַלט ווידער אריין אין דעם אלטען צושטאַנד, פארשוועכדט
זיין צייט אין שטומען טראכטען און גריבלען, און אָנשטאָט
טאָטען בויט ער טעאָריעס, כדי צו שאַפען א גרונד, א תירוץ
פאר זיין שוואכקייט.

א מאָדנע בריאה, דער מענש אין זיין איינבילדונג!
הויבט ער ווידער אָן צו רעזאָנירען, צו טענה׳ן מיט זיך אליין.

ער שטאַלצירט אזוי מיט זיין ברעקעלע, מיט זיין פונקעלע גייסט, אזוי ווי ער וואָלט געהאט צו שאפען איבער גאנצע וועלטען. און ער איז דאָך ניט מעהר ווי א שוואַך, וואקעל־דיג בריאה'לע, וואָס וועדט אוועקגעטראָגען ווי א שטרוי פון'ם שטורם. ער רעדט מיט ענטציקונג וועגען דעם צווועק פון זיין עקזיסטענץ און פארבייט דאן דעם טייטש, די ערקלע־רונג, וועלכע זיין מוח האָט אויסגעשפונען, מיט דעם מורא'־דיגען געשעהן פון אונזער לעבען, וואָס גענהט זיך אויטאָקרא־טיש זיינע אייגענע וועגען, ניט קימערענדיג זיך וועגען אלע קאָמענטאַרען און טייטשען.

פון גרויסע טאַטען טרוימט ער, וועלט־באַצווינגונג, קלערט זיך אוים וואָס פאר עס איז מיסיע, מיינט, אז ער איז ספעציעל געשאפען געוואָרן פאַר איהר, און שפרייט זיך אוים, פיהלט זיך היימיש ווי א פראָש אין זומפ. ער שרייט, בא־וועגט זיך, האַנדעלט, ליארעמט און לעסטערט און מערקט ניט, ווי דאָס וואַסער, וואָס זיין דראַנג האָט אָקאַרשט צו־פלוישקעט און אין שוים צוקלאַפט, וועדט באַלד ווידער אוים־געגליכען און גלאַט.

מען קאָן שיער פלאַצען פאר געלעכטער, וען מען בא־טראַכט דעם נאַרישען כחור, וואָס האָלט דעם צעפטער און פיהרט איצט די מלוכה. מיט וואָס פאר א וויכטיגקייט ער באַטאַנט עס יעדעם וואָרט, וואָס קומט ארוים פון זיין ליגנע־רישען מויל! ער פוצט זיך אוים ווי א פּאָווע און פּאַראַדירט ווי א גאַסען־זינגער אויף אָפענעם מאַרק. געווים גלויבט ער, אז יעדע נאַרישקייט, וואָס ער באגעהט, איז ניצליך פאר דעם וואויליזיין פון זיין רייך. — וואָרים ביי די קעניגע איז אלצדינג גרויס, זאָגאר דער שטולגאַנג וועדט ביי זיי א קעניג־

ליכער אַקט, וואָס בלייבט ניט אַהן א ווירקונג אויף די געשע־
הענישען פון דער וועלט.

דריקען איהם די געדערים חלילה ניט אין דער געוועהנ־
ליכער שעה, דאן קאָן א זיג זיך פאַרוואַנדלען אין א מפלה—,
א גאַנצע מלוכה קאָן אויף אַזאַ־ן אופן צופאַלען אין שטיקער.
עס וואָלט זיך כ׳לעבען גלוינט אויסצופאָרשען די וועלטגע־
שיכטע אויף דעם שטולגאַנג פון די מאַנאַרכען. מען וואָלט
ביי דעם דאָזיגען סטודיום זיך דערוואוסט זאכען, וואָס אונזער
וויסענשאפט האָט ביז אהער ניט געקאָנט דערגעהן.

ווי ווירדיג מיין הערר אָנקעל זעהט עם אוים, און דאָך
ליגט איהם דער פּחד, די שוידערליכע מורא אין בלוט און עם
ציטערט אויף איהם די חויט, ווי א פּאַרבראכער, וועמען מען
פיהרט צום עשאפאט.

די שולד, וועלכע ער האָט אָנגעלאָדען אויף זיין קאָפּ,
בעת זיין עהרגייץ האָט איהם אונטערגעשטעלט א פּאַסטקע,
דערדריקט איהם שיער ניט צום טויט; די האָר שטעלען זיך
איהם קאַפּויר, וועז ער הערט זיין ברודער׳ס קללות אין חלום.
א הייפּעלע שמוץ איז די גאנצע מציעסטעט, וועלכע שימעלט
אונטער א הערמעלין־פוטער.

דאָ געפעלט מיר שוין, כ׳לעבען, בעסער דער קעניג וואָ־
רים! דער האָט גאַנץ אנדערע אייגענשאפטען, גאנץ אנדע־
רע הערשער־קוואַליטעטען ווי אזא ציטערדיגער בחור, וועז־
מען די שוידערליכע מורא נאָגט כסדר אין הארצען.

דער וואָרים איז קעניג פון אלע קעניגע, מחמת קיינער
קאָן זיך ניט אויסדרעהען פון׳ם מס, פון׳ם צינז, וואָס ער פּאָ־
דערט, הגם ער האָט ניט קיין פערד און ניט קיין רייטער,
כדי דורכצופיהרען זיין ווילען. דער וואָרים איז אומבאשטעכ־

ליך, מען קאָן איהם ניט אונטערקויפען מיט שוחד; ער איז אַהן פּעהלערן, א ריטער אָהן מורא און טאדעל. ער האנ־דעלט שטענדיג לויט זיין אייגענעם אורטייל, אן אמת'ער קענוג, וועלכער בויגט זיך ניט פאר קיין שום איינפלום און רעגירט זיין וועלט נאָך זיין אייגענעם ווילען.

דער וואָרים פרעסט אלעמען — קעניגע און בעטלער, און דער זשעני איז ביי איהם ניט קיין גרעסערער יחסן ווי יעדער דומקאָפּ. אין זיין האַנדלונג שאנעווועט ער ניט קיין אלטע און קיין יונגע, האָט ניט קיין זין פאר געשלעכט און עלטער און איז פרייַ פון יעדער הניפה, פון יעדער היפּאָקריטסטוום.

ער איז דער גרויסער אויסגלייכער פון דער גאנצער מענשען־עקזיסטענץ; פאר זיין ריכט־שטול גילט ניט קיין ראַנג און קיין טיטעל. קיין דענקער קאָן זיך ניט באַרימען, אז ער האָט א פאָרצוג ביי איהם, ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער אליין האָט פילייכט עפעס פון'ם דענקער.

דער מענש אין זיין גאוה פיהלט זיך הויך איבער יעדער באַשעפעניש און גלויבט, אז אלצדינג איז געשאַפען בלויז פאר איהם. אזוי האָט ער זיך איינגעאַרדענט די וועלט און באַשטימט א זין און א צוועק פאר אלצדינג. אָבער עס קומט איהם, פארשטעהט זיך, קיינמאָל ניט ארויף אויף'ן זינען, אז אנדערע וועזענס באזיצען פילייכט אויך זיין קונסט פון לאָגיק און פון דעדוקציע.

און אויב דאָס איז דער פאַל, דאַן איז קלאָר, אז זייער באַזונדערער סאָרט דענקען איז אָנגעמאָסטען פאר דער ספּע־רע פון זייער לעבען, אין וועלכער עס ליגט די פאָרשטעלונג פון דער עקזיסטענץ.

סוף כל סוף איז דאָך דאָס אָפּהענגיג פון דער פרעמיסע,

פון׳ם פאַדערזאַץ וואָם פיהרט צום לאָגישען שלום; וואָרים אז מען איז זיך גאָרנישט משער, אז מען נעמט גאָרנישט אָן, דאָן קאָן גאָרנישט ווערן. לעגט מען אוועק דעם יסוד, דעם ערשטען גרונד פון דער פרעמיסע, פאַרמירט זיך פון זיך גופא דער צוועק פון׳ם לעבען. דאָם וואָם מען האָט פאַרויסגע־זעצט איז דאָם קערנדעל, דער עיקר פון׳ם דענקען, די בריק, וועלכע פיהרט צו יעדער לעבענס־חכמה.

אָבער די פרעמיסען, וועלכע דער מוח טראכט אוים, זיי־נען שטענדיג געבונדען אָן באדינגונגען; באדינגונגען גיבען דעם שכל פאַרם און מאניער. אָנגענומען אלזאָ דעם פאַל, אז דער וואָרים איז א פילאָזאָף, דאָן איז זיין דענקען צוגעפאסט צו זיין וועזען און זיין אומגעבונג. און אזוי ווי זיין לעבען פאַלגט נאָך אנדערע געזעצען, זיינען אויך די אידעען, וועלכע ער פאַרמירט, אונטערוואַרפען דער לאָגיק פון ז י י ן וע־זען, וועלכע פאַרמירט זיך איהר אייגענעם צוועק און זין פון דער עקזיסטענץ.

א גלענצענדער אינפאַל, בנאמנות! דער וויץ איז אוים־געצייכענט, ניט צום באצאָלען! דער וואָרים א פילאָזאָף, א טיפער דענקער, אָנגעלאָדען מיט די טיפסטע שלוסען פון דער חכמה! איך זעה שוין דאָם בילד פאר מיינע אויגען: דער וואָרים אין דעם ערנסטען קרייז פון זיינע בריידער, וועלכע שטעהען געשפאַנט און קוקען איהם אין מויל אריין, צו געני־סען מיט דאָרשט דעם טיפסטען זין פון׳ם אמת.

וויי שען, ווי הערליך איז די וועלט איינגעאָרדענט! קיין ברעקעלע ערד ריהרט זיך ניט פון אָרט אָהן דעם ווילען פון אונזער בורא. אזוי האָט ער אריינגעגעבען א זין אין אלצ־

דינג, און זיין ליעבע נעמט ארום יעדע באַשעפענישׂ. אָבער דער עיקר הערשט זיין חסד איבער אונז, וואָס מיר זיינען דער „בחיר היצורים", די קרוין פון זיין שעפּפונג.

צוערשט האָט גאָט באַשאַפן דעם הימעל און די ערד, די מענשן, פלאַנצן, זשוקעס און אזוי ווייטער, ביז ער האָט באַשאפען זיין ליבלינגס־קינד, דעם וואַרים. וואָס פאַר א זין וואָלט דען געהאַט די גאַנצע שעפּפונג, ווען עס וואָלט לויט דעם הייליגן ווילן פון אונזער בורא, ניט אויסגעקליבן געווארן א ווענען, וואָס איז באַשטימט צו ערקלערן דאָס גרויסע ווערק פון׳ם מיסטער, צו ענטדעקן דעם צוועק און זין פון דער עקזיסטענץ און אייביג לויבן און גרויסן זיין ליעבן נאָמען?

צוליעב דעם וואַרים עקזיסטירט דער גאַנצער וועלט־אַל. עס לעבט די חיה, די פלאַנצע אויף דער וועלט, כדי עס זאָל ביי דעם מענשן וואקסן דער בויך, וועלכער וועט אונז אמאָל דינען אַלס נאַשערייַ. אזוי לעבט דער מענש, כדי אַנדערע צושטאַפּן, פעט צו מאַכן די ווערים. אָה, קלוג איז אייגענארדענט דאָס לעבן; קלאָר ווי די נאַכט זעהט מיר אויס דעם בורא׳ם ווילן, די אומבאַגרענעצטע ליעבע פון זיינע מעשים.

אזוי רעדט דער וואַרים, ווען די מאַלצייטן זיינען איבּם געראָטן. וואַרים אַזאַ באַליבטער, פעטט־געבויטער בחור, וואָס קאָן קוים דערשלעפּן זיין פעטען גוף דורך׳ן לעבן, איז געטער־שפייז פאר דעם בורא׳ם קינדער און אנטפלעקט דעם טיפען זין פון׳ם לעבן.

אָבער ווען פון אויבן קומט מאַגערע שפייז, א דאַר

שניידערל, דערשלאָגען פון טויט, וואָס האָט אפילו ניט קיין אונץ פעט אויף'ן גוף, און וועמעס פלייש איז נאָך האַרטער, נאָך אויסגעטריקענטער ווי דאָס האָלץ פון'ם ארון, אין וועלכען ער ליגט, דאן פארשווינדט אויך דעם וואָרים'ס גוטע שטימונג, די זעלבסט-צופריעדענקייט פון דער בריאה. ער געפינט, אז עס זיינען פאַראַן זאָכען אַהן א צוועק, קריטיקירט דעם בוראָ'ס הייליג ווערק און צווייפעלט אין דער חכמה פון דער דאָזיגער וועלט.

די לאָגיק איז אומבאַדינגט אויף זיין זייט, וואָרים וואָס פאַר א זין און צוועק האָט עס, כ'לעבען, אז עס שטאַרבט אזא קבצן'יוק, וואָס האָט גאָרנישט אוועקצוגעבען, נאָר הויט און ביינער? אזא חברה-מאַן וואָלט געדארפט לעבען אייביג; ער שענדעט בלויז דעם טויט דורך זיין טויטען קערפער, דערוועקט דעם צווייפעל אין דעם צוועק פון דער עקזיסטענץ.

איז דאָס דער שכר, די באַלוינונג פאר אונזער טרייען גלויבען? זאָגט דער וואָרים, פאר דעם גאנצען לויב, וואָס מיר האָבען תמיד אָפּגעגעבען דעם בורא פון דער פולער ברוסט און פון טיפען, דאָנקבאַרען הארצען? האָט ער פארגעסען אַן דער נויט פון זיינע קינדער? זאָרגט ער שוין מעהר ניט, ווי ער האָט עס פריהער געטאָן, אז די מענשען זאָלען זיין פעט, כדי די ווערים זאָלען קאָנען פראַווען גרויסע, יום טוב'דיגע סעודות? — מען קאָן דאָך — ניט שטראָף מיך גאָט פאר די זינדיגע רייד! — מען קאָן דאָך חלילה ווערן אן אפיקורס, אן אטעאיסט און צווייפלען אין דעם גאנצען זין פון דער שעפפונג! —

נאָר וועז די מאַלצייטען ווערן ווידער רייכער, דאן געפינט אויך דער וואָרים צוריק דעם ווענ צו גאָט. און מיט

חשק גיט ער אָפּ דעם בורא זיין לויב, וואָרנט זיינע קינדער פאר דעם שטן׳ס ליסטיגקייט און לויבט און גרויסט דעם טיפען זין פון דער אייביגער חכמה.

וואָם איז דאָם? רעדט דאָ ניט וויידער דעם פאָטער׳ס שטים, וועלכע מאָנט שטילערהייט און דרינגט אריין צו איהם אין הארצען? פאר זיינע אויגען שטעהט דאָם בילד פון׳ם אָפּפער, וואָם לאָזט אריין דעם טויטען בליק טיף אין זיין נשמה און וויזט אָן מיט דער האַנד אויף׳ן שוועד ביי דער זייט.

עס גיהט איהם אריבער א גרויל פאר אָט דעם בליק, פאר דעם קלאַנג פון אָט דער שטימע, וואָם טרייבט איהם ארויף דאָם בלוט צום האַרצען און צומישט איהם דעם מוח. אָבער ער פיהלט, ווי אלע זיינע גלידער זיינען אָנגעפילט מיט בליי, אזוי אז ער קאָן ניט א ריהר געבען מיט דער האנד עפעס צו טאָן.

א צושראַקענער וואנדעלט ער אויף וועלט־פארלאָזענע וועגען, וואָרים יעדער בליק פון די מענשען, וואָם ער באגעגענט, קוקט איהם אוים פול מיט פאַרוואורף און שווער ווי דאָם שיקזאָל.

וועו ער האָט אַמאָל פארלאָזען די היים, איז איהם דאָ איבערגעבליבען א מיידעל פון איידעלען בלוט, אין וועמעם האַרץ עס האָט געברענט דאָם פייער פון דער־ליעבע. אָבער ער האָט אויסגעמידען זיך צו באגעגענען מיט איהר, זינט ער איז צוריקגעקומען פון׳ם וויטען לאַנד. ביז זי האָט שוין מעהר ניט געקאָנט באַהערשען די שטים פון איהר האַרצען. זי שפירט איהם נאָך אויף זיינע שטומע וועגען, וואו ער

פארברענגט זיינע טעג אין גריבלעריי, און איין טאג שטעלט זי זיך אפּ נעבען איהם.

זי קוקט איהם אן מיט א פּאַרזאָרגטען, טרויעריגען בליק, און שטיל ציטערט דאס האַרץ ביי איהר אין ברוסט. ס׳איז אלזא אמת, וואס מען דערצעהלט וועגען איהם? זיין האַרץ איז קראַנק, דער מוח איז איהם פארפינסטערט, און די גע־דאנקען דרעהען זיך כסדר ארום זאכען, וועלכע אנדערע מענ־שען מיידען אוים מיט שרעק, כדי די פינסטערע כוחות זאלען איבער זיי קיין שליטה ניט האבען.

אך, ווי וואלט די ליעבע געקאָנט באלויכטען זיין לעבען! איהם באפרייען פון דער מאכט פון׳ם פינסטערן דראנג, וואס ליגט איהם ווי א שטיין אויף׳ן האַרצען און פּאַראַליזירט זיין נשמה!

ער בלייבט שטעהן, וועז ער דערזעהט דאס מיידעל פאר זיך, און קוקט זי אן מיט א בליק, אזוי ווי ער וואלט געוואלט מיט זיין אויג דערגרייכען דעם טיפסטען גרונד פון דער זעלע. דאן פאַרציהען זיך די בלייכע ליפּען מיט א לייכטען, כיטרען שמייכעל, און מיט א שארפען שפּאט זאגט ער צו איהר:

נו, ליעב מיידעלע, וואס מאכט די ליעבע? דער פּריה־לינג קומט, עס שטייגט דער זאפט אין ראָהר. ווי זאל עס ביים מענשען אנדערש זיין! זיין גאנץ לעבען דרעהט זיך דאך ארום דאס ביסעלע הויז, וואס די נאַטור האט איהם גע־געבען אלס נדן, כדי אפּצונארען דאס פייער פון זיינע נארישע ליידענשאפטען. די תאוה פארבלענדט איהם די שוואכע אויגען, מאכט איהם פארגעסען, אז ער איז בלויז דעם טויט׳ס קנעכט, וועז ער וואַרקעט ווי א טויב פון ליעבע און טרייבט פּוסטע שפּאסען.

דער טויט איז א זולל וסובא, א מורא׳דיגער פרעסער. אין יעדען קבר עפענט ער דעם פיסק, כדי גיריג צו פארשלינגען זיין קרבן. ס׳איז די ליעבע, וועלכע שטאָפט איהם כסדר אַן דעם מויל. וועו ניט די ליעבע, וואָלט ער שוין לאנג געווען קאפוט. זאָגאר דער גרעסטער נאר קאָן פארשטעהן, אז יעדע וויג וועדט בלויז אויפגעקלאָפט, כדי שפעטער צו מאכען דערפון א טויטען־קאָסטען.

די ליעבע איז דאָס אָפיום פון׳ם געשלעכט. דאָס מיטעל איז זיכער אוך העלפט אויף יעדען פאַל. פאר׳שכור׳ט פון זיין ליידענשאפט, פון זיין תאוה׳דיגער היץ, פארגעסט דער מענש, אז ער באטריגט זיך אליין.

די ליעבע וווייזט איהם זאכען, וועלכע זיינען ניטאָ; ער זעהט בלויז דעם אָנהויב, אָבער קיינמאָל ניט דעם סוף. בייסט זיי די הויט, שפרינגען זיי איינס צום אנדערן, כדי צו באפרידיגען דאָס בישעלע ליידענשאפט, די תאוה׳לע זייערע.

מיט הנאה רייבען זיי די פעלען איינס אָן אנדערן אוך שאָפען בלויז שפייז פאר׳ן טויט. איהם דינען זיי, וואָרים דאָס וואָס זיי רופען לעבען, איז בלויז אן אינטערמעצאָ פאר דעם קבר.

זאָגט אקאָרשט, וועדט אייך ניט איבעל, אייידעלע דאָנא? באָלייידיגט מיין רעדע אייער צניעות׳דיגען אויער? — איהר שווייגט, עם געהט אייך אריבער א שוידער פאר מיינע וועדטער אוך איהר קוקט מיך אָן מיט א מורא׳דיגען בליק. דאָס איז ניט ריכטיג פון אייך, מיין שען קינד. ניט תמיד געפינט מען דעם אמת אויף׳ן וועג, אז מען דארף זיך בלויז איינבויגען, כדי איהם צו קריגען.

איהר זיינט א פיין קינד, און די רַאלע, וואָס מען האָט אייך אויסגעלערנט, שפילט איהר גאָר נישׂ'קשה'דיג. — זעהט נאָר די פרישע פּראַכט פון די צארטע בעקעלער, דאָס נעזעל אביסעל עזות'דיג און זעלבסטבאוואוסט, דער רויטער מויל ווי צום קושען געשאפען, און ציינדעלעך שענער ווי צוויי שורות פערל. דאָס וואָלט אפילו מענשען פון מיין גלייכען נעקאָנט היים מאַכען.

און דאָך איז אלצדינג ליגען, וואָס מען זעהט אויף דיר. דו ביזט ניט מעהר ווי א מאַסקע וואָס פּאַרבאָרגט אויף א כיטרען אופן דאָס וואָס איז באַהאַלטען אונטער איהר. — דער שענער שטערן, די ווייכע רויטקייט פון די ליפּען, ווירקליך ענטציקט און פארפיהרט צו ווערן! אָבער אונטער דעם אלעם באַהאַלט זיך בלויז א שׂארבען, א טויטע־קאָפּ, וואָס מאכט שפּאָטישע גרימאַסען און לאָכט זיך אוים פון אונזער דומהייט.

די פּולע ברוסט, די יונגע פרישקייט פון'ם לייב, דאָס באַדעקט בלויז א סקעלעט, וואָס האָט זיך אויף א קורצער צייט אויסגעבאָרגט דעם לעבען'ס פאַנטאַסטיש קלייד, כדי אויך אנווועזענד צו זיין ביים גרויסען מאַסקען־באַל.

די נאַרישסטע קאָמעדיע, וואָס מען האָט ווען עס איז אויסגעטראַכט! אָבער זי ציהט, ברענגט יעדען טאָג „פּולע הייזער". דאָס ליעב פּובליקום קוועלט פאר נחת און ווערט קיטמאָל ניט זאַט פון'ם אומזיניגען שפּיל.

נאָך שטעהסטו יונג און טוי־פריש אין דער זון און טראַכטסט ניט וועגען דער צוקונפט, וועלכע וואַרט אויף דיר. אָבער שנעל פארגעהט די צייט, וועלכע איז דיר באשערט,

באָלד וועט דיין קערפער אראָפּ אין גרוב. דאן פּאַרשווינדט שנעל די צאַרטע פּראכט פון׳ם לייב, אויב די עלטער האָט זי שוין פּריהער ניט פּאַרצעהרט.

דו ביזט בלויז שפּייז פּאר׳ן וואָרים, ניט מעהר. וואָרים אלע פּלענער, וועלכע די יוגענד שפּינט, זיינען נאָר אן אומ־זיסטער פּאַרזוך צו פּארשלייערן דעם עיקר פון׳ם לעבען. מען מאַכט צו די אויגען פּאַר דער ווירקליכקייט און מען בויט זיך איין אין פּאַרמולעס און סיסטעמען, מען ווינשט זיך זאַכען, וועלכע וועלן קיינמאָל אין לעבען ניט דערפילט, און מען יאָגט זיך נאָך געשטאַלטען, וועלכע פּארשווינדען שנעל אין׳ם נעבעל.

וועלט מען ענטוישט פון אן אלטען בנין, וואָס דער גע־דאַנק האָט מיט מיה אויפגעבויט, קווארטירט מען זיך גליין־איין ערגעץ אנדערש. די אלטע פירמע בייט איהר נאָמען, אבער דאָס געשעפט געהט זיך וויטער זיין גאַנג.

ס׳איז באמת א מאָדנע זאך, וואָס ליגט פּארבאָרגען הינ־טער א מענשען׳ס שטערן. דאָס קעמערל פון א מכשף, אין וועלכען אלע זאכען שפּיגלען זיך אָפּ אנדערש, ווי זיי זיינען. וואָרים הויבט דער מענש אָן, וואָס ער רופט, צו דענקען, דאן פּאַלירט די ווירקליכקייט איהר רעכט. דאָס לעבען וועלט א פּורים־שפּיל, א משוגענער מאסקאראד, וואָס פּארדעקט בלויז די נאקעטקייטען פון דער עקזיסטענץ.

נו, שען קינד, כ׳מיין, דו האָסט גענוג. אין דיין מוח׳ל איז געווים ניטאָ קיין פּלאץ פּאר אלצדינג. וועלן דער וואָרים וועט אַמאָל ארומקריכען ביי דיר אין דעם געוועלב פון דיין שאַרבען, כדי צו דערגרונטעוועלן וואָס דאָרט איז פּארבאָרגען,

וועט ער דאָרט, כ׳לעבן, ווינציג וואָס געפינען. צו וועניג כמעט, אז עס זאָל זיין כדאי נייגירוג צו זיין.

זיי זשע מיר געזונט! און באגעגען זיך מעהר ניט מיט מיר. די וועלט איז גרוים און אזוי פול מיט פוסטע שוטים, אז דו וועסט מסתמא לאנג ניט דאָרפען בלייבען קיין בתולה. די צאָהל פון די שופטען דאָ איז גרוים, אומגעהייער גרוים, און פאר דער פארמעהרונג פון׳ם מענשליכען מין איז דער שופט דאָס רוב שטענדיג גרייט צו ברענגען זיין קרבן, כדי די ראָסע זאָל בלייבען ריין.

א צוטומעלטע, מיט א בלאָנדזשענדען בליק, פארלאָזט דאס מיידעל דעם אָרט. צושמעטערט איז דער חלום, וואָס זי האָט גע׳חלום׳ט, און פארוואלקט די בלומען, וועלכע די ליע־בע האָט רייף גענאכט. דאָס איז געווען צופיל פאר איהר צאָרטען געמיט. דער וואנזין דרינגט אריין אין איהר מידען הארץ. אויסגעטאָן פון׳ם לעבן, הערט זי געהיימע שטימען, וועלכע שעפטשען שטיל פון פארבאָרגענע וועלטען. זיי רו־פען, ציהען, שטופען זי מיט א מילדען צוואָנג. אין איהר גע־דאַנק זעהט זי, ווי הענט ווינקען צערטליך צו איהר. — דאָ נעמט זי דער טייך אויף אין זיין פייכטען שוים, און פון די וואָסערן פיהרט דער וועג אראָפּ אין קבר.

די טעג ציהען זיך לאנגזאם, שווער און אנגסטיג, אזוי ווי די צייט וואָלט ביסלאכווייז אויסגעגאנגען, אויסגעטרי־קענט. דעם קעניג שרעקט יעדע נאכט דערזעלביגער חלום, און א טיפער שוידער נעמט דורך זיין פאָלש האָרץ. צו טייער איז די קרוין, וועלכע ער טראָגט, כמעט שווערער ווי די שולד, וועלכע ליגט אויף זיין קאָפּ.

די קעניגין ווערט פארגליווערט אין שטילען ווייטאָג; די מוראַ־דיגע זאָרג ליגט אויסגעשפרייט אויף דעם בלייכען שטערן. קיין שמייכעל באווייזט זיך מעהר ניט אויף די שטרענגע ליפּען; א פינסטער פאַר־געפיהל געהט איהר דורך דורך דער נשמה. זי פיהלט דעם פלוך, וואָס ליגט אויף די מויערן און דערשטיקט שטילערהייט דאָס גאַנצע לעבען אין׳ם שלאָס.

איעדער טאָג איז כמעט גלייך צו דעם אנדערן. עס קערען זיך כסדר אום דיזעלביגע ווערטער, און יעדע מיענע, יעדער זשעסט ווערט א טויטער מנהג.

ווי א שפיל פון מאַריאָנעטען קוקט אויס דאס לעבען, וואָס געהט אָן אין די פינסטערע, אומעטיגע צימערן. מעכאַניש שפילט זיך יעדער אַקט אָפּ פון זיך אליין, פונקט ווי דאָס פאַלען פון די זעמדעלעך אין׳ם גלעזערנעם זאַמד־זייגער. עס קומט־פאָר, אזוי ווי די האַנדלענדע פיגורען וואַלטען אויפגעצויגען געוואָרן פון אן אומבאַקאַנטער האַנד, און זיי דערהען זיך אצונד כסדר אין דעם זעלבען קרייז.

נאָר דער בלייכער פרינץ אליין זעהט דאָס שפיל דורך און דורך, זינט יענער נאַכט, ווען דעם טויטען פאַטער׳ס גיסט איז צום ערשטען מאָל ערשינען פאר איהם און איהם אנטפלעקט פאַרבאָרגענע זאכען.

אָבער די ערינערונג אין יענער שטונדע האָט זיך אייגענגראָבען מיט טיפע קריצען אין זיין האַרץ. ער קאָן זיך קיינמאָל מעהר ניט באפרייען פון איהר; פון יעדען שטיין דרינגט צו איהם ארוים דעם טויטען׳ס שטימע און דערמאָנט איהם פינסטער אָן דער בייזער טאַט.

אומזיסט סטאַרעט ער זיך צוצוריסען דעם כשוף, אין

וועלכען די דערקענטעניש האָט איהם פעסט איינגעשמידט. ער שטעלט אויף געדאַנקען נאָך געדאַנקען, געפינט אוים אלץ נייע און נייע גרינדען, וועלכע די שאַרפסטע לאָגיק גיט איהם אריין אין מוח, כדי צו פאַריאָגען די טייוואָלים, וועלכע ייגען באַהאַלטען אין די שאַכטען פון זיין נשמה.

אומזיסט! זיך אליין קאָן ער ניט אָפנאַרען, וואָרים א שוידערליכע שולד באַצאָלט מען ניט מיט קיין וועדטער.

צו גרוים איז געווען די דערקענטעניש, וועלכע איז אי־בער איהם געקומען, האָט זי אלזאָ געמוזט דערשטיקען דעם דראַנג צו דער טאַט. דאָ העלפט ניט קיין וויטאָג, קיין אי־נערליכע פיניגונג; דעם טויטען'ס מאַהנען שטאַרקט איהם ניט דעם ווילען. ער טרוימט פון מעשים, פון טאַטען, און ברענגען ברענגט ער ארוים בלויז אידעען. —

וואָם איז די נקמה? פרעגט ער מיט לייכטען שפאָט. באַצאָלט זי ווירקליך פאר א באַגאַנגענעם פאַרברעכען! אָפ־דעכענונג וואָלט עס געווען, ווען איך זאָל קאָנען באַצווינגען דאָם פאַרגאַנגענע, עס ארויפּפיהרען אויף אנדערע וועגען. אָבער דערצו האָב איך קיין כוחות ניט.

אָנגענומען דעם פאַל, אַז איך האָב שוין געצויגען דעם שוואַרד און אריינגעשטאָכען די שטאָהלענע קלינג אין דעם מערדער'ס ברוסט — וואָם וואָלט געווען דער רעזולטאַט פון מיין טאָן?

די ערד וואָלט פאַרדעקט זיין קערפער; מיט זיין פלייש וואָלט זיך דער וואָרים געקוויקט. דער־וואָרים קימערט זיך ווינציג וואָם איבער דער עפענטליכער מיינונג; ער פרעסט דעם מערדער ווי דעם דזשענטעלמאן. עטישע קוואליטעטען

זיינען איהם פרעמד און קאַנען איהם דעם אפעטיט ניט פאר־קלענערן.

אָבער אַנגענומען דעם פאַל, אז איך קוויינקעל זיך, אז איך האַלט זיך צוריק פון איבערריסען דעם פאַדים פון זיין לעבען, אז איך ווער ניט זיין מלאך המות צוליב דער נקמה. וואָס וואָלט דאן געווען דער סוף פון דעם ליעד?

נו פארשטעהט זיך, דאַן וועט ער דעם פוילען גוף זיינעם שלעפען נאָך א פאָר יאָהר דורך׳ן לעבען און שטאַרבען, אזוי ווי אלע שטאַרבען. מיט פאַמפּ, מיט פראכט און גלאַנץ וועט מען איהם באַגראָבען און זיין נאַמען וועט מען עהרען דורך א מאַנומענט, ווי עס געשיקט זיך פאר מענער פון זיין מין.

אָבער די פרעסער דאַרט אין׳ם שוים פון דער ערד קאַן מען ניט פארבלענדען מיט פוסטע צערעמאָניעס. זיי וועלען מיט דעם זעלבען שטילען חשק נאַגען זיין טויטען קערפער, אזוי ווי ער וואָלט געווען אן אומשולדיג לעמעלע, א נעביכל, ביז פון איהם וועט איבערבלייבען ניט מעהר ווי א הייפעלע ביינער, וואָס וועט ביסלאכווייז אויך פאַרוואַנדעלט ווערן אין ערד.

נאָר אויב דער רעזולטאַט איז דערזעלבער, איז דאָך דאָס אין שוואַרץ יאָהר, און מיין נקמה האָט ניט קיין שום צוועק. פון דער גיריגקייט פון די ווערים וועט ער זיך ניט אויסדרע־הען, צי ער וועט שטאַרבען אויף זיין וויכען בעט, צי אין וועל איהם שנעל אריבערשיקען אין קבר. פאר דעם וואַרים וועט ער אלץ קומען פריה גענוג.

מען דאַרף אויך לומפען קיינמאָל ניט פארקירצען דאס לעבען, וואַרים א שנעלער טויט איז פאר זיי נאָר א געווינס,

וויל ער דערלייזט זיי פון׳ם שאטען פון זייערע מעשים. אחוץ דעם פאסט אונז גאר ניט אזוי שטארק צו זיין נקמה־נעמער, וואַרים עס ליגט דאך ביי אונז אלעמען עפעס פון׳ם לומפּ אין׳ם בלוט. אז איך בארעכען זיך גוט, דאן איז די לומפּעריי פון דער וועלט פונקט אזוי נייטיג ווי דאס שטיקעלע ברויט. ווי וואלט מען אהן דעם געקאנט לעבען אויף דער וועלט? געמיינהייט באפליגעלט דאס לעבען, מאכט עס לייכט, און וואלט דער שופט ניט געלעגען פארבארגען אין אונז, וואלט אונז די לאסט פון דער עקזיסטענץ דערדריקט.

אבער אפנים, אז גיסטער קאן מען ניט קארמענען מיט גרינדען, ווארים זיי באשטעהען איינגע׳עקשן׳ט אויף זייערם און האבען ניט קיין פארשטאנד פאר לאגיק און געזעץ.

שוין ווידער קלינגט די שטימע אין מיינע אויערן, רעדט פון פאטער־רעכט, פון קינדער־פליכט און רייצט מיך אויף צום בייזען נקמה־אקט, וואס איז מיר שרעקליך דערווידער און פארגרעסערט בלויז אין מיר דעם פלוך פון צווייסטיגקייט, וועלכער פארוואונדעט מיין זעל צום טויט.

טו העלף מיר ווייטער, לאגיק, דו שטן׳ם ווייב, כדי איך זאל זיך קאנען וועהרען קעגען די גדאנקען, וועלכע זויגען מיר אוים דאס הארץ־בלוט פון די אדערן!

די פליכט פון די קינדער! הא, הא, א שען וואַרט, גע־הייליגט דורך טראדיציע פון קדמונים, פון דור־דורות אן! — ער איז דיין פאטער —; זי איז דיין מוטער. נו, איז וואס? דערפאר וואס ער איז דיין פאטער, ביזטו אויף אייביג פאר־קויפט צו אים, מוזטו דיין ווילען תמיד בויגען פאר זיינעם, טארסט קיינמאל ניט געהן דיין אייגענעם וועג. ער איז דיין

פאַטער, ער האָט דיר געשענקט דאָס לעבן, דערפאר ביזטו איהם אייביג שולדיג, ביזט אייביג פארפליכטעט צו איהם.

זאָגט דאָך יענעם עהרווירדיגע בוך, פון וועלכען די מענשען שעפען די העכסטע חכמה:

דו זאָלסט עהרען דיין פאַטער און דיין מוטער, כדי דו זאָלסט לעבן לאַנג אויף דער ערד, וואָס דער האַר, דיין גאָט גיט דיר.

א קלוג בוך, כ'לעבן, א כיטרע געזעץ! אזוי ריכטיג געמאכט, צו פאַרטונקלען די אויגען פון די שוטים; אָבער עס זאָגט גאָרנישט דעם קלאָרן, פרייען גייסט, וועלכער פארטיפט זיך קריטיש אין יעדען וואָרט.

לאָמיך אַקאָרשט זעהן, וואָס איז דער זין פון די וועטער! ער איז דיין פאַטער —; זי איז דיין מוטער. — אין א שווערער, דריקענד הייסער נאכט — די הירשען האָבען געשריען — דאָ האָט אויך דער פאַטער דערפיהלט אזא הייסדריקענדע שווערקייט אין בלוט, אז ער האָט לויידענשאפטליך ארומגענומען די פרוי, וועלכע איז שפעטער געוואָרן מיין מוטער, און וועלכע האָט פייערדיג אויפגענומען זיינע הייסע קושען.

דער רעזולטאט בין איך געווען. האָט וועד פון זיי גטראכט דערפון אין יענער נאכט, וען דאָס פייער פון ליידענשאפט האָט זיי פארצעהרט? אין יענער נאכט איז זיי ביידען געווען אלצאיינס. זיי האָבען געזוכט בלויז זייער אייגענעם פארגעניגען, און דער רעזולטאט איז זיי אין זינען ניט געלעגען.

האָט אימעצער מיך געפרעגט, צי איך וויל אראָפקומען אלס גאסט אויף דער דאָזיגער ערד? איז דער פאַטער אדער

די מוטער געווען באַוואוסטזיניג, וועז איך בין אריינגעשליי-דערט געוואָרן אין אַט דער נאַרישער וועלט, בלויז כדי אי-בערצונעמען די ירושה, וועלכע ליגט ווי א קללה אויף אונ-זערע קעפּ, און פון וועלכער דער מענש קאָן זיך ניט באפרייען ביז'ן טויט?

ווער האָט זיי געגעבען דאָס רעכט, מיר צו העלפען צום לעבען? א גאָט, א שטן, וואָס פרעהט זיך מיט מיינע יסורים, און וועלכער האָט פארזייט לעבען, כדי צו זעטיגען זיין תאוה?

דאָן זיינען די באַשעפער פון מיין לייב צו מיר פאַר-פליכטעט, ביז צום ראַנד פון קבר זיינען זיי מיר שולדיג. דאָס רעכט פון די קינדער איז די עלטערן'ס פליכט.

שטער מיר אלזאָ מעהר ניט מיין רוה, בלייבער שאָטען! מיט וואָס פאר א רעכט פאַדערסטו פון מיר, אז איך זאָל זיין דער נקמה-נעמער פאר דיין טויט?

דער ברודער, וועלכער האָט דיך אין א פינסטערער שעה דערשלאָגען מיט א מערדערישער האַנד, איז באַגאַנגען בלויז איין מאָרד אין זיין לעבען. מיך אָבער האָסטו טויזענט מאָל געמאָרדעט, וועז דו האָסט מיך ברוטאל צום לעבען דער-וועקט. די לאַנגע פיין, צו וועלכער דו האָסט מיך פאראור-טיילט, איז ערגער ווי דער שנעלער קלאפ פון'ם מאָרד.

דו האָסט קיין רעכט ניט אויף דעם זעץ פון מיין שווערד. נאָך מעהר, דו האָסט אפילו קיין רעכט ניט צו פאַרפאַלגען דעם מערדער, וועלכער האָט דיך ווי א פייגלינג הינטען ארום דער'הרג'עט, וועז זיין בלינדער עהרגייץ האָט איהם געטרי-בען דערצו, איבערצונעמען דיין שטעל, זיך בייטען ראַלען מיט דיר.

א ראַלען־אויסטויש אין דעם פּאַרס פון׳ם לעבען! צו וואָס זשע טויג דער ליאַרם, די פייערליכע זשעסטען? מיר איז דאָס לעבען אזוי אויך שווער געגוג צו טראָגען. וועז איך האָב די קראַפט, וואָלט איך שוין לאַנג געמאכט א סוף צו דעם שפיל, אָבער דאָס וויסען האָט מיר פּאַראַליזירט דעם מוט. מוז איך וויטער שפילען די קאָמעדיע, ביז אן אנדער האַנד וועט אראָפּלאָזען דעם פּאַרהאנג.

ער פארלאָזט דעם שלאָס, וואנדעלט גריבלענדיג זיין וועג דורך פרעמדע לענדער, איבער פרעמדע ים׳ען, ביז אויך ער דערגרייכט דעם לעצטען גרעניץ.

* * *

גרוי איז דער חימעל. עס גענייצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספינקס פון שוואַרצען מאַרמאָר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה און ניט ליבשאפט שטראַלט ארוים פון׳ם דאָזיגען בליק. דאָס אויג איז פארשלייערט פון א טיפען טרוים, און אויף דער קאַלטער פּראַכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער דריטער וואנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטענישען קאָן ער קיינמאָל ניט ער־פאָרען, און שטום, ניט אויסרייד־ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער פערטער וועג

יזון לאַכט, עס שטראַלט דער בלויער הימל, און פרעהליך קלינגט דער יובעל־געזאַנג פון דער לערכע. די אלטע דעמבעס רוישען שטיל, שאָקלען פריינדליך צו מיט די קרוי־נען און דערצעהלען זיך שענע, ליבע מעשה׳־לעך.

אין טאָל מורמלט לוסטיג די כוואליע פון׳ם טייכעל; שטיל, אין זיך לאַכענדיג שפרינגט זי איבער גלאַטע שטיינדלעך און רייסט זיך מיט א מורא׳דיגען דראַנג צו בלויע ווייטקייטען. קיין זאַך קאָן זי ניט צוכינדען צו דעם זעלביגען אָרט; אין׳ם שטענדיגען לויפען פאַרפליסט פון איהר דאָס בילד פון׳ם לעבען, יעדע פעסטע עקזיסטענץ.

א מילד ווינטעלע באוועגט די גרינע לאַנקעס, און גראָז און בלומען באָדען זיך אין׳ם מאָרגען־טוי, וועלכער שפיגעלט אָפּ וואונדער פון מיליאָנען טראָפּענס, ווי די שטילע פראַכט פון א צויבער־מעשה׳לע.

הונדערטער שמעטערלינגען וויגען זיך אויף צאַרטע בלו־מען־בעכערלעך און מיט שטילען, טיפען פאַרגעניגען ציהען זיי אריין די זיסע נעץ פון דער שענקייט. צו רייך כמעט איז די שפע, וואָס ליגט אויסגעשפרייט פאר זיי; פליהען זיי

ארום פארשנאַשקעטע פון בעכערל צו בעכערל און נעהרען זייער קורצען לעבען מיט בלומען־דופט און פאר׳שכור׳ענדע באַגעהרען.

די בינען זומען אין דער לעבליכער לופט, עם טרעלערט, סוויסטשעט, קוויטשעט פון בוים און קוסט, און אין׳ם גאַלד פון דער זון טאַנצט פרעהליך ארום א מחנה פליגען.

אין שאַטען גליטשען זיך פלינק יאַשטשערקעם ארום אלטע שטיינער, און צויבערליך בלישטשעט די פראַכט פון זייערע לייבער, וועו א פאַרבלאַנדזשעטער שטראַל פאר׳גנב׳עט זיך דורך די בלעטער און שפיגעלט זיך אָפּ טאַנצענדיג אויף דער ערד.

פון׳ם נאַהנטען דאַרף הילכען אָפּ די שטארקע קלעפּ פון׳ם האַמער, באגלייט פון דעם אַלטען שמיד׳ס געזאַנג. מיט חשק שטעהט ער שוין ביי דער ארבייט, הויבט די שטאַרקע אַרעמס ארויסצוקריגען ביים האַרטען שטאָהל זיין פאַרבאַר־געגעם קלאַנג. א לייכטער רויך הויבט זיך אויף צום הימעל, פאַרלירט זיך אין דער בלויער לופט און פארשווינדט ווי דאָס בילד פון א גייסט ביים קלאַנג פון א צויבער־וואַרט.

די גאַנצע וועלט קוקט אוים אזוי שען און פריי פון זאָר־גען, א בילד פון פרייד, פון אומגעשטערטער לוסט. די זון לאַכט, עם לאַכט דער גאַנצער רוים, און רייצענדיג כיכעט עם פון יעדען קוסט, אזוי ווי עם וואַלט פאַרשוואונדען יעדע ערד־שווערקייט, וועלכע שלעפט דעם גייסט כסדר אראָפּ אין דער טיפענישׂ, כדי ער זאָל ניט קאַנען אויפשטעהן קיין תחית המתים.

די גאַנצע מאַנטשע גלאַנצט אין׳ם יום טוב׳דיגען קלייד און זאַגט אָן דער וועלט די פרעהליכע בשורה, אז איינער פון

איהרע זיהן האָט זיך ארויסגעלאָזט, אויסצולייזען די מענשען פון פאַרערבטע, גע׳ירש׳ענטע יסורים.

אסך האָבען שוין פאר איהם זיך צוועקגעלאָזט אין מרחקים און זיך אויסגעלאַכט פון׳ם טויט און פון דער שווע־רער נויט, אויסצוגעפינען דאָס „דאַראדאָ", דאָס אַנציהענדע גאָלדענע לאַנד, אין וועמעס טיר קיין מענש האָט נאָך ניט אָנגעקלאָפט, כדי עס זאָל דערפילט ווערן די צייט פון׳ם גרוי־סען גליק, וואָס טויזענטער זינגער האָבען וועגען איהר קומען געטרוימט.

אין ווייטע ווייטקייטען, אונטער׳ן האַריזאָנט, וואו עס געפינט זיך דער לעצטער ציל פון אונזער גרויסער בענק־שאפט, דאָרט ליגט א פארלאָרענער גן עדן, ארומגעוועבט פון רויטען זונען־גאָלד, א טאָל פון לעבען און פון טיפסטער לוסט, וואו יעדער וואונש ווערט דערפילט און יעדע פרייד ווערט רייף.

א גרינער אינזעל איז עס אין אן אומבאַקאַנטען ים, וואָס לאָקט און ציהט מאָדנע פון בלויע, גלענצענדע ווייטקייטען, און וועמעס בילד עס דרינגט אריין ווי א זיסער חלום אין יסורים־פולע מענשען־הערצער, א חלום וואָס לאָזט אויפ־שפראָצען טויזענט בונטע בליהונגען און טרייבט ארויף העל־דען אויף דעם שטורמדיגען וועג פון קאמף.

עס זיינע, די אויסדערווילטע. וועלכע די ווייטקייט ציהט צו, הייליגע היטער פון׳ם אידעאל און ריטער אָהן מורא, וועלכע גאָהען פאַרטראַכט, פאר׳חלום׳ט זייער וועג, צו דעם רייך פון די שטערן, צום וואונדערלאנד.

אָבער קיינער איז קיינמאָל ניט צוריקגעקומען אין דער

אַלטער היים. זיי וואַנדערן, וואַנדערן, ביז די אויגען ווערן פאַרפינסטערט, ביז עס טריקענען אויס די לעצטע כוחות פון׳ם לעבען, און זיי שטאַרבען ניט באַווייזט אויף פרעמדער ערד, ווייט פון דער היים און פון׳ם וואונדער צוגלייך.

אין׳ם הייסען מדבר־זאַמד פאַרדאַרט זייער געביין, אין פינסטערע וועלדער פוילען זייערע קערפערס, אין טיפע אפגרונדען פארשליידערט זיי דער טויט, וועלכער געהט זיי נאָך ווי א שאָטען אויף זייער וועג.

אָבער אנדערע לאָזען זיך ארוים, פאַלגען נאָך די פאַרשאָטענע שפור, קוקען ניט אויף קיין געפאַהר און לאָכען זיך אויס פון׳ם אייביגען שיקזאַל. וואַרים טיפע קלאַנגען דרינגען שטיל אריין צו זיי אין די אויערן, און זייערע אויגען זעהען א ווייטע וואונדער־וועלט. דאָס מאַניעט און ציהט און ווינקט; ווי דאָס געזאַנג פון ים־נימפען אזוי נעמט עס ארום זייערע געדאַנקען און געפיהלען, ביז זיי קאָנען זיך מעהר ניט אויפהאַלטען אין זיכערן האַפען אין לאָזען זיך ארוים צו אומבאקאַנטע וועלטען, וועלכע ווינקען פאר׳חלום׳ט צו זיי פון דער בלויער ווייטקייט.

נו, איז אויפגעשטאַנען א נייער העלד, וואָס האָט לענגער ניט געקאָנט איינזיצען אין זיין דאָרף, און וועלכער האָט זיך ארויסגעלאָזט אין וועג, א באשירמער פון די אונטערדריקטע, א באשיצער פון דער טוגענד און גערעכטיגקייט, וואָס איידער לער פון איהם האָט די וועלט קיינמאָל ניט געזעהן. מיט א שטאַרקער האַנד ווייל ער באשיצען די אומשולד און באקעמפען געמיינע מוטווויליגקייט און טיראניי, כדי די וועלט זאָל זיך פרעהען מיט איהר לעבען.

דערפאר גלאנצט די מאנטשא היינט אין׳ם יום טוב׳דיגן קלייד און שמייכעלט ליבליך, ווי א שענע כלה, וואָם גרייט זיך צו דער פרעהליכער חתונה און עם קוקט איהר אויס, ווי דער הימעל וואָלט געווען באַהאַנגען מיט פידלען.

ארום גרינע בערגלעך שלענגעלט זיך דער וועג אראָפּ אין טאָל און איבער דער לענג פון׳ם טייכעל פיהרט ער צום פעלד פון מאַנטיעל, וואו דאָם אויג קאָן קוקען פריי, אָהן א שום שטערונג, גלייך צום האָריזאָנט.

עם באוויזען זיך צווי מאָדנע געשטאלטען; זיי רייטען לאַנגזאָם, אָהן אייליניש, אראָפּ אין טאָל. איינער לאנג און דאַר, א בילד פון׳ם הונגער, מיט באַקען וואָם זיינען אזוי איינגעפאלען און אויסגעדארט, ווי זיי וואָלטען זיך אינעווייניג אין׳ם אייגענעם מויל געוואָלט פאראייניגען צום קוש. א יאָמערליך בילד, וואָם רופט ארויס רחמנות, אָבער אין דערזעלבער צייט רייצט עם אויך צום לאַכען.

אן אָלטער פּאַנצער באַשיצט דעם אויסגעמאַרעטען קערפער, די דאַרע גלידער זיינען באַדעקט פון אייזערנע שינעם, און אויף׳ן קאָפּ טראָגט ער א שיסעל, וואָם מוז איהם דינען אָנשטאָט דעם אייזערנעם היטעל. א לאַנגער שווערד העגנט איהם ביי דער זייט און אין דער רעכטער האַנד טראָגט ער א שפיז, וואָם קוקט אויס ווי אן אלטע ריטערישע פיקע.

דער אלטער ריטער זיצט אויף א שקאפּע, וואָם יעדער ריפּ שטעהט איהר אָפּ פון׳ם קערפער, אזוי אויסגעדארט און אָפּגעליזעווען, פונקט ווי דער אייגענער בעל הבית איהרער וואָלט זי געבראכט אויף דער וועלט.

אן עזעל שפּאַנט געמיטליך ביי זיין זייט, קיילעכדיג, דיק

און אָפּגעפּרעסטן, און אויף'ן זאָטעל זיצט מיט צושפּרייטע פּיס א נידעריגער ברייט־פּלייציגער בחור. מיט חשק, צופּרידען מיט זיך אליין, גריזשעט ער א ביינדעל פון א חון, פּאָס־מאקעוועט זיך, קלאפּט הויך מיט די גראָבע ליפּען, אקוראט ווי די וועלט וואָלט איהם גאר קיין בעסערס דערפון ניט גע־קאָנט געבען.

דער ריטער קוקט פּאר'חלום'ט אויף'ן הימעל צו די וויי־סע וואָלקענדלעך, וועלכע ציהען שטיל אין דער וויטענס. א טיפער זיפץ רייסט זיך איהם ארויס פון דער ברוסט, וואָרים אין זיין הארץ ברענט א גרויסע ליעבע, וועלכע ער דער־נעהרט מיט זיין אייגען בלוט, כדי זי זאָל אייביג בליהען אוו אייביג לעבען, ווי דאָס פייער פון דער געטין וועסטאַ, וואָס וועלט קיינמאָל ניט פּארלאָשען.

זיין געטרייי הארץ איז ביי דער איידעלער דאָמע, וואָס ער האָט זיך אויסגעקליבען פּאר א הערשערין, צוליב וועמען ער האָט פּארלאָזען זיין הויז, כדי אָנצופּילען די וועלט מיט זיינע טאָטען.

אין דער צייט באַטראַכט דער דיקער בחור קריטיש זיין ביין, צי איז אקאָרשט ניט געבליבען דאָרט א פּעדימעל, וואָס ער וואָלט נאָך געקאָנט אָפּגריזשען. דאָן וואָרפט ער איהם אוועק אויף'ן פּעלד, ווישט זיך אָפּ מיט א בריייטער האנד די פּעטע ליפּען אוו גרעפּצט אָפּ ווי א פּויער, וועמען די אָרע־מע מאָלצייט איז וואויל באַקומען.

אזוי רייטען זיי זיך באקוועם אויף זייער וועג, צוויי מענשען, וועלכע האָבען גאָרנישט צו פּאָרזאָמען, ביים צופּאָל אין די הענט, וואָס די שעה וועט ברענגען. איצט זיינען זיי איבערגעקומען דאָס לעצטע בערגעל, אוו וויט שיינט אפּ

דאם פעלד פון מאָנטיעל, איינגעטונקט אין בלומען־דופט און זונענשיין.

אצונד שטעלט דער ריטער אָפּ זיין פערד, באדעקט זיך דאָם שאַרפע אויג מיט דער לינקער האַנד, כדי צו קאָנען ארויסקוקען אין דער וויטקייט, וועלכע ציהט זיך אויס ווי א גרינער שטראָם פאר זיינע בליקען.

מיט אמאָל פארשטייפט זיך יעדער מוסקעל אין דעם אויסגעדארטען קערפער, און פעסטער דריקט זיך די פויסט צונויף ארום דעם שפיז. א דרייסט פייערל בליצט ארויס פון זיינע אויגען, און יעדער נערוו איז אנגעצויגען, גרייט צום קאמף.

מיין זוהן, דו זעהסט די ריזען דאָרט אין פעלד? וועגדט ער זיך מיט היץ צו דעם דיקען בחור. דאָ איז מיר, ווייזט אויס, באשערט אן אָוואָנטיורע, א געוואגטער "צוזאמענ־שטויס. זעה נאָר, ווי זיי שטרעקען אויס די לאַנגע אָרעמס און ווייזען מיר סטראָשענדיג די שווערע פויסטען! די שוטים מיינען, אז זיי וועלען מיך פאַרטומלען, מיך דערשרעקען, און זיי האָבען קיין אהנונג ניט, ווי שטאַרק איך בענק נאָך טאָ־טען. — היט זיך אקאָרשט, איהר גאָט־פאַרדאַמטע, איהר גנבים־באַנדע! איין אויניגער ריטער וואָגט עס זיך צו שטע־לען אנטקעגען אייך, גרייט אָנצוטרינקען דאָם פעלד מיט אייער בלוט!

רוהיג, מיין אייידעלער האַר! פאַלט איהם דער דיקער אריין אין די רייד. מיר דוכט זיך אז איהר זיינט ניט אינ־גאַנצען ביים זינען. ניט קיין ריזען זיינען עס, וועלכע איהר זעהט דאָרטען —, דאָם זיינען ווינט־מיהלען, וועלכע דרעהען

זייערע פליגלען. שטעלט אקאַרשט אַן די אויערן, וועט איהר הערען דעם גערויש!

וואָס פלאַפּעלסטו? מאַכט דער לאנגער מיט א בייזען טאָן. די מורא האָט דיר פארשלייערט, פאַרנעכעלט דעם מוח און שפּיגעלט פאַלש אַפּ די וועלט ביי דיר אין קאָפּ. אַבער גענוג! צו לאַנג שוין האָב איך זיך געקווינקעלט צו באפּרידיגען מיין ריטער־עהרע. פּאַרוים, מיין איידעל פערד, צו דער דרייסטער טאַט! אַה, איידעלע דאַמע, קעניגין פון מיין האַרצען, זעה ווי דיין ריטער לאַכט זיך אוים פון אלע שרעקען, כדי וועלט צו זיין דיין ליעבע, דיין שטאַלצע נשמה!

ער שטעלט אַן די פּיקע און גיט א דריק דער שקאַפע מיט די שארפּע שפּאָרען אין דעם דאַרען לייב. דאָס פערדעל, וואָס איז ניט געוואוינט געווען צו אזעלכע שטיק, טוט זיך א לאָז מיט א ווילדען אימפּעט איבער'ן פעלד, ווי דער ניט גוטער וואָלט אין איהם אריין. — — — ס־ס־ס־ט! מאכט די מיהל. די פּיקע צובראכט זיך אין צווייען, און פּערד און רייטער ליגען אויף'ן פעלד, די גלידער צושעדיגט, דער אוים־געדאַרטער קערפּער צושלאָגען.

דאָ יאָגט דער דיקער בחור אַן מיט זיין עזעל און פילט אַן די לופט מיט א קלעגליכען געשריי:

וואָס האָב איך אייך געזאָגט, מיין אַרעמער האָר? אצונד זעהט איהר שוין אליין, אז דאָס זיינען ניט קיין ריזען, נאָר מיהלען, וועלכער דער ווינט לאָזט אוועק אין שוואונג. ווי אזוי האָט איהר דאָס ניט געקאָנט באגרייפען? א בלינדער קאָן עס דאָך מיט די הענט אָנטאָפּען. בלויז אייער דראַנג צו טאַטען האָט אייך אָפּגעטאָן דעם שפּיצעל.

ס׳איז אייער אייגענע שולד, מיין האר! איהר קאָנט עם ניט אָפּלייקענען. זאָל אונז גאָט וויטער באשיצען פאר אזעלכע טאָטען, אניט קאָן קומען א שנעלער סוף צו אונזער רייזע.

מיין זוהן, קרעכצט דער ריטער אונטער שמערצען, דו זעהסט די זאכען, אזוי ווי דו מוזט, מחמת גאָט האָט דיר ניט געגעבען דעם טיפערן בליק. ניט יעדער אייגער האָט גע־קריגען פון הימעל די מתנה צו זעהן די זאכען אין דעם ריכ־טיגען ליכט. דערום זיי צופריידען מיט דעם גורל, וואָס איז פאר דיר באשטימט, וואָרים לייכט וועט פאר דיר פליסען דער לעבענס־קוואל. ווער עם איז ניט באַלעסטיגט מיט אזא גאָט׳ס מתנה, דער פיהלט אויך קיינמאָל ניט די פליכט, וועל־כע ליגט אויף א ו נ ז, די טיפע ליידען און דאָם אומגליק פון דער עקזיסטענץ.

דיין איינפאָך געמיט קען בלויז די נויט פון דער שטונדע, און קוים זיינען נאָר דיינע קליינע זאָרגען איינגעשטילט, דאן ווערט די גאנצע וועלט פאר דיר א גן עדן. פון מאָגען און געדערים שטראָמט ארוים פאר דיר די אידעע. דער הונגער איז דער פיהרער פון דיינע מעשים, פון דיין טאָן. דערפאר האָט פאר דיר קיין אָנציהונג ניט דאָם שטילע פונקלען פון די שטערן, דער טיפער רייז פון פּאָעטישע געפיהלען, וועלכע זעהען וועלט און מענש מיט גאָר אנדערע אויגען.

דאָ האָט איהר טאקע ריכטיג געטראָפען, ליבער האָר, זאָגט דער דיקער. וועז עם בורטשעט מיר דער מאָגען, דאָן פאַרשווינדט מיין גוטע שטימונג. די שענסטע פּאָעזיע קאָן דאָן ניט העלפען, און א שטיק חזיר־פלייש וועגט שווערער ווי די שטערן־פינקלערי, וואָס ברענגט אייך אריין אין אזא

התפּעלות און אין אַזאַ הינ. אמת טאַקע, אז איך בין ניט מעהר ווי א פּשוט'ער פּויער, פּונדעסטוועגען האָט מיין בייכעל גאַנץ מאַדנע באַגעהרן און קאָן זיך, כ'לעבען, פּארמעסטען מיט יעדען אריסטאָקראַט.

א געבראָטען הינדעלע שמעקט אויסגעצייכענט, און א גענזעל איז אויך ניט אוועקצומאכען מיט דער האַנד. אז די לעדערנע פּלאַש איז מיר דערצו נאָך גוט אַנגעפּילט, דאן פּיהל איך טיף דעם גאנצען רייץ פּון'ם לעבען.

בנאמנות, ס'איז ניטאָ קיין גרעסער פּארגעניגען דאן, ווי ווען מען פּיהלט, ווי דער מאָגען פּילט זיך אָן, ווי דאָס בייכעל ווערט אלץ קיילעכדיגער און קיילעכדיגער. דאָס איז באמת א קריסטליך געפּיהל, וואָרים גלויבט מיר, קיינמאָל פּיהל איך זיך ניט אזוי גענייגט מוחל צו זיין דעם ליבען מיטמענשען אויף אלצדינג, ארומצונעמען די גאנצע וועלט מיט ליעבע, ווי דאָן, ווען איך בין פּול, ווען איך מוז גרעפּצען פּאָר זאַטקייט און איך קאָן מיט פּארגעניגען אויסציהען די גלידער.

נאָר אויב עס איז קיין אנדער ברירה ניטאָ, נעם איך אויך ברויט און זאַלץ אָן פּאר ליעב. דערצו נאָך א ציבעלקעלע, וואָס מאַכט לופט, דאָן איז דאָס לעבען נאָך אלץ צו דערליידען.

סוף כל סוף געהט דאָך דאָס אזוי מיט אלע מענשען. זאַגאַר מיין עזעלע קאָן אייך וועגען דעם עפּעס דערצעהלען. גלויבט מיר, די חיה איז גאָר ניט אזוי נאַריש, ווי מען האלט זי. מיין עזעל איז פּאַרשטענדיג ווי א מענש און ער וויסט געניי, וואו דער שוך קוועטשט איהם. אנו, פּרואווט אקאָרשט איהם אויפּהענגען די קאָרעטע אביסעל צו הויך, דאן ווערט

ער נידערטרעכטיג ווי א מענש. מען זעהט עם און מען שטוינט און מען קאָן קוים באגרייפען, ווי אזא חיה פיהלט און דענקט אזוי מענשליך. ער טרייסעלט זיך און שפרינגט, קלאָפט מיט די פים און ווערט געמיין, ווי נאָר א מענש קאָן עם זיין.

און אז ער האָט עם ענדליך געבראכט אזוי ווייט, אז איך ווער שיער ניט צופלאָצט פאר צאָרן און איך גים אוים מיין כעס אין א שטראָם פון ווילדע קללות, דאָן לאָכט איהם די דשעות ארוים פון בויד אויגען. ער פרעהט זיך ווי א גנב, ווענען ס׳האָט זיך איינגעגעבען א שטיקעל ארבייט — פונקט ווי א מענש, כ׳זאָג עם נאָך אמאָל.

אָבער שטעלט איהם נאָר אוועק א פולע קאָרעטע, לאָזט איהם קיין געשמאק אויף בויד באקען, דאן ווערט זיין פאָלש הארץ אזוי ווייך ווי וואקס. די טיפסטע, די ריינסטע ליעבע פאר׳ן צוויטען שטראלט ארוים פון זיין בליק. קיין מלאך איז ניט אזוי פול מיט אומשולד ווי ער. איך זאָג אייך, מיין האָר, א מענש, א גאנצער מענש.

אז דער דונער זאָל דיך —, צושרייט זיך אויף איהם דער ריטער. וואָם פלוידערסטו דאָ אָהן א זין און אָהן א צוועק? לאָזט זיך דיין פלינקע צונג אוועק אין גאָלאָפּ, קאָן זי דער שנעלסטער רייטער ניט אָנייאָגען. איך האָב געראָטט פון איין זאָך, דו פאלסט אריין מיט דיין עזעל. וואָם האָט דיין עזעל צו טאָן מיט די חברה לייט דאָרט, וועלכע זיינען מיר גאנץ דייטליך געשטאנען פאר די אויגען?

די פראָגע שטעל איך אייך, מיין אייידעלער האָר. איהר האָט געזעהן ריזען, וואו עם זיינען געווען בלויז מיהלען.

דערנאָך זיינט איהר געקומען מיט אייער שטערן־פינקלען, וואָס קיין געזונטער קריסטען־מענש פארשטעהט ניט. וואָס פאַר א שייכות האָט דאָס פינקלען מיט די מיהלען דאָרט?

אצונד, מיין זוהן, זעה איך קלאָר, אז דו פארשטעהסט מיך ניט און ביזט נאָך אלץ מיט דער פאַלשער מיינונג, אז יענע מיהלען זיינען ניט קיין ריזען.

און איהר, הער ריטער, גלויבט נאָך אלץ ניט, אז מיהלען זיינען מיהלען און ניט קיין ריזען? געווים האָט אייך דאָס אַראַפּפאַלען פון פערד צוטומעלט דעם מוח, אניט וואָלט איהר ניט געקאָנט רַיידען אזעלכע וועדטער.

זאָג איך דאָך, אז דו פארשטעהסט מיך ניט. טו פּאָס אויף, ביז די זאָך וועט דיר ווערן קלאָר. די מיהלען, וועלכע דו זעהסט דאָ אין פעלד און...

איהר גיט אלזאָ אליין צו, אז עס זיינען נאָר מיהלען! פאַלט איהם דער דיקער בחור האַסטיג אריין אין די רייד.

שווייג שטיל און הער וואָס איך זאָג. קאָנסטו ניט אייַנהאַלטען דיין לויזע צונג כאָטש אויף איין רגע? — אלזאָ נאָך אַמאָל, אָבער שלאָג מיר ניט איבער. די מיהלען, וועלכע דו זעהסט דאָ אין פעלד, זיינען באמת מיהלען, אָהן צווייפעל. דאָך שווער איך דיר ביי קריסטום'ס הייליג בלוט, אז דאָס זיינען ווירקליך געווען ריזען, וועלכע האָבען זיך ערשט איצט פארוואַנדעלט אין מיהלען.

וען איך האָב זיי צוערשט דערזעהן אין פעלד, האָבען זיי באַוואויגען זייערע רויע, אומגעהובעלטע קערפערס אהין און אהער און מיר געסטראַשעט מיט משונה'דיגע, בייזע העויות, כדי צו צוטרייסלען מיין ווילענס־קראַפט. כ'האָב

גאַנץ דייטליך געזעהן, ווי זיי האָבען צונויפגעדריקט די פויס-טען, און פון דער ווייטענס האָט אָפּגעהילכט זייער געשריי, וואָס האָט געקלונגען ווי דאָס רעווען פון ווילדע חיות.

מיין איידעלער האַר, באַטראַכט פּאַרט וואָס איהר רעדט, קאָן זיך שוין דער דיקער מעהר ניט אויסהאַלטען. איך האָב די מיהלען געזעהן אין דער זעלבער צייט ווי איהר און איך שוועד, אז דאָס זיינען ניט געווען קיין ריזען. מיינע אויערן האָבען אויך ניט פּארנומען קיין שום געשריי, נאָר פון דער ווייטען האָב איך געהערט א לייכטען גערויש.

דאָס איז עס דאָך, וואָס איך האָב דיר געוואָלט זאָגען, זוכט דער ריטער איהם ווידער צו איבערצייגען. אז דו האָסט געזעהן בלויז מיהלען, ניט קיין ריזען, דאָס קוקט מיר אצונד אוים צו זיין קלאָר און גוט באַגרינדעט, מחמת א כשוף האָט דיר די אויגען פארשטעלט. אָבער א י ך האָב געזעהן דייטליך, אז דאָס זיינען געווען ריזען, קיין כשוף האָט מ י ר די אויגען ניט געקאָנט פאַרבלענדען.

און וועז די קאַמף-לוסטיגקייט האָט זיך אין מיר צו-ברענט און איך האָב דעם איידעלען פערד א דריק געטאָן מיט די שפּאָרען אין דעם ווייכען לייב, כדי אויסצופּרואווען מיין קראפט אויף יענע רשעים, וועלכע איך האָב פּאר מיר געזעהן, דאָן האָט א „נעקראַמאַנט", א גיימטער-באַשווערער שנעל פּאַרוואַנדעלט די ריזען אין מיהלען, כדי איך זאָל זיך ניט קאָנען ריהמען מיט'ן זיג. — אצונד פּארשטעהסטו, מיין זוהן, וואָס מיט מיר איז געשעהן?

פּארשטעהן קאָן איך עס ניט, אָבער איך מוז אייך שוין גלויבען. איך האָף נאָר, אז אזא „קאַמאנדאנט" וועט זיך ניט צו אָפט באַגעגענען מיט אונז, אניט וועט מיר דאָס לעבען

קיינמאָל ניט איינגעהן. צום טייוועל מיט אזעלכע פארשטע־
לענישען, וואָס קיין געזונטער מוח קאָן ניט באגרייפען!

מיט „אָך" און „וועה" זעצט זיך דער ריטער אצונד ווי־
דער ארויף אויף זיין פערד. דער דיקער בחור האלט איהם
דערבי צו דעם צוים און העלפט דעם פאַרוואונדעטען ארויף
אויף'ן זאָטעל. אזוי רייטען זיי לאַנגזאַם און רוהיג ווייטער
אויף זייער וועג. דער ריטער קוקט ווי תמיד ארוים אין דער
ווייטענס, בעת דער דיקער וואַרפט זיינע בליקען בלויז אויף
דער נאָהנטער שטרעקע ארום איהם, צי איז אויף'ן וועג ניטאָ
עפעס צו קריגען, וואָס זאָל איהם קאָנען שפעטער דערקווי־
קען דעם גומען.

אזוי פארגעהען לאַנגזאַם די שטונדען פון טאָג, און וועו
די זון לאָזט זיך אראָפּ אין מערב זייט, וואַרפענדיג איהרע
רויטע שטראַלען אויף די ווייטע וואַלקענס, דערזעהט דער
דיקער בחור א שענק אויף'ן וועג, און עס קומט איהם גלייך
ארויף אויף'ן זינען, אז דאָ וואָלט געווען זעהר גוט איבערצו־
נעכטיגען.

מיט אמאָל הילכט אָפּ דער קלאַנג פון א טרומייט אין
דער לופט. א חזיר־פאַסטוך בלאָזט מיט מאַכט אין האָרן,
כדי צו פאַרנאַרען אין שטאָל די חזירים, וועלכע ראָיען זיך
אין בלאָטע. — דעם ריטער'ס אויערן פאַרנעמען דעם קלאַנג
פון'ם האָרן, וואָס וועקט איהם אויף פון זיינע טרוימען. זיין
אויג פאַלט אויף דער אַרעמער געבויידע, וועלכע מאַלט זיך
גלייך אוים ווי א שלאָם ביי איהם אין קאָפּ.

מיין זוהן, האַסטו געהערט דעם טרומייטען־קלאַנג?
פרעגט ער דעם דיקען קנעכט ביי זיין זייט. דעם וועכטער'ס

אויג האָט אונז שוין דערזעהן. מיר דוכט, מען האָט שוין ארונטערגעלאָזט די בריק, כדי מיר זאָלען קאָנען פריי אריינ־ געהן אין דעם שלאָס־הויף. אין אָט דעם שלאָם וועט מען אונז געהרן אויפנעמען לויט דעם אלטען שטייגער פון די רי־ טער.

דער דיקער קוקט ערשטוינט, גלאָצט מיט די אויגען ארום זיך, אָבער ער קאָן ניט זעהן ניט קיין שלאָס און ניט קיין בריק, פון וועלכע זיין בעל הבית האָט געדעדט אזוי זיכער, פונקט ווי אלעס וואָלט געלעגען פאר זיינע אויגען.

איהר מיינט דעם שענק דאָרט? פרעגט ער פול מיט ערוואַרטונג. מיט מיין בעסטען ווילען קאָן איך דאָ קיין שום אנדער זאך ניט זעהן, כאָטש די אויגען קריכען מיר ארויס קוקענדיג.

דאָם איז א שלאָס, איעדער קאָן עס זעהן. אָן דאָרט קומט שוין דער „קאסטעלאן" (שלאָס־פאַרוואַלטער) אונז אנט־ קעגען, כדי אונז אויפצונעמען מיט כבוד, ווי עס פאַסט זיך פאַר מענשען פון אונזער שטאַנד.

אויב דאָם איז א שלאָס, דאָן מוז איך ווירקליך זאָגען, אז עס איז שווער צו אונטערשיידען צווישען איהם און א שענק, זאָגט דער דיקער בחור און טוט זיך דערביי א קניפ אין לינ־ קען אויער. און יענער דאָרט קוקט מיר אוים צו זיין א חזירים־פאַסטוך. ווי א „קאַפלאַן" (הויז־גייסטליכער) זעהט ער געווים ניט אוים. צי שטעקט ניט אקאָרשט אויך דאָ הינ־ טער דעם דער „קאַמאנדאנט", וועלכער האָט אונז פריהער אָפגעשפילט דעם קונץ מיט די מיהלען!

דער דיקער חברה מאָן געהט פאַרזיכטיג ארונטער פון׳ם

עזעל און העלפט דעם דאַרען ריטער אראַפגעהן פון׳ם פערד. דערנאָך גענעַן זיי ביידע אריין אין שענק און זעצען זיך בא־קוועם אַנידער ביי א קיילעכדיגען טיש.

דער דיקער פאַרלאַנגט שנעל עפעם צו שטארקען דעם מאָגען און ער שאַרפט באלד די צייהן אויף א שאַפענעם ריפ, אין דער צייט וואָס זיין בעל הבית קוויקט זיך מיט א קעזעל.

די נאַכט פאַרברענגען זיי אין א שייער, וואָס קוקט אוים ביי אונזער ריטער אין די אויגען ווי א סאַלאָן. דער דיקער מאַכט זיך באקוועם, ציהט אוים זיינע גלידער, און באַלד כראַפעט ער אזוי שטאַרק, אז אלע וועגט ציטערן. אַבער דער ריטער ליגט אין וועיכען חיי און טראַכט וועגען זיין דאַמע דאַרט אין דער וויטען, וועלכע זיין אייגענע פאנטאזיע האָט געשאפען, ביז וואנען דער שלאָף שליסט אויך איהם צו די אויגען.

אויף מאָרגען פריה זיינען זיי ביידע ווידער אויף׳ן וועג. דער ריטער קוקט אוים נאָך נייע אויסערגעוועניליכע געשע־העניש, נייע געוואגטע צוזאמענשטויסען, וועלכע זאַלען פאַרמעהרען זיינע באריימטע מעשים און אויסקלינגען זיין העלדענטום איבער דער גאַנצער אַפגעלאַזענער וועלט. אזוי ציהען ביידע דורך דאָם וויטע לאַנד, וואוהין דער צופאַל פיהרט זיי און וואו גרויסע טאַטען ערוואַרטען אונזער ריטער.

מעהר ווי איין האַרטען, שווערן קאַמף האָט אונזער ריטער דורכצומאַכען; עס דערצעהלט אונז וועגען דעם זיין פאַרוואונדעטער קערפער, אויף וועלכען ס׳איז ניטאָ קיין איין גאַנצע געזונטע שטעל. אַבער פעסט, ניט צוטרייסעלט בלייבט זיין דראַנג צו דער טאַט. שטענדיג ליגט זיין האַנד אויף

דעם קנאַפּ פון זיין שווערד. ער קווייטנקעלט זיך קיינמאָל ניט, טראַכט ניט איבער קיין רגע, וועָן די שטונדע שלאָגט פאר איהם.

אמת, אז די טאַטען לאָזען זיך פּאָר איהם דאָס רוב אוים צום שלעכטען אוּן ברענגען איהם וויטאָגען, אומגליק אוּן פּיין. אָבער אומבאזיגט בלייבט זיין וויליגע קראַפט, קיין זאָך קאָן איהם ניט ארַאָפּשלאָגען פון מוט, אוּן אָהן אויפהער לעכצט ער נאָך נייע מעשים.

אין'ם אייגענעם ליכט קומט איהם פּאָר יעדע זאָך; ער שאַפט זיך א וועלט נאָך זיין בילד, וועלכע איז אזוי וויט פון דער וועלט, אין וועלכער ער וואַנדעלט, אז ער קומט כסדר אין וויידערשפּרוך מיט איהר, אָבער גיט זיך קיינמאָל צו איהר ניט אונטער.

ער איז א באַשעפער, וועלכער טראַגט ביי זיך אין דער ברוסט זיין אייגען גרוים וואונדער, וואָס מאכט פון טרוימען ווירקליכקייטען אוּן שאפט אָזוינען פון וויסטען מדבר-לאַנד.

די מענשען לויפען איהם נאָך מיט שפּאַט אוּן גלויבען, אז ביי איהם אין קאָפּ איז עפּעס ניט אלעס אין אָרדנונג. צייטענווייז קלייבען זיי נחת פון איהם; זיין מאַדנע אויפּ-פיהרונג פּאַרשאַפּט זיי פּארגעניגען אוּן זיי שטאַלצירען מיט זייערע אייגענע מעשים, וועלכע וואקסען אוים אין זייערע אויגען, קריגען מעהר וועָרט, וועָן מען מעסט זיי לויט די משוגע'נע אייגבילדונגען פון יענעם שוטה.

אָבער מייסטענס שטעהט ער זיין צייט אין וועג. עס שטערט די אנדערע דאָס, וואָס ער זוכט שטענדיג ארַאָפּצו-פיהרען פון'ם דרך הישר, פון דעם אלטען אויסגעטראַטענעם וועג די זאַכען, וועלכע זיינען געהייליגט דורך דער טראדיציע

און טראָגען אין זיך די ירושה פון גרייז־גרויע עלטער־זיידעס.

ווער עס רעוואָלטירט קעגען אַלטע מנהגים און אלטע רעכטען, ווער עס וואַנדערט ניט תמיד צוזאמען מיט די אנדערע אויף דעם זעלבען שאָסיי, וואָס די טאַטעס האָבען אויסגעלעגט און אויסגעטראָטען, דער פּאַסט זיך ניט אריין אין דער וועלט פון דער נאַקעטער ווירקליכקייט, וואו די אַלטע רעדער פּאַסען זיך שטענדיג אריין איינע אין די אנדערע, צו רעגולירען דעם אלטען גאַנג פון דער געוואוינהייט.

ניטאָ מעהר קיין וואונדער אין דער דאָזיגער וועלט. דאָ איז די מלוכה פון ניכטערע גערַאַנקען, וועלכע האָבען שוין לאַנג פארגעסען וואָס עס הייסט אזוינס זיך וואונדערן, טיף שטוינען, און וועלכע באַטראַכטען וועלט און זאַכען אין פשוט׳ע, וואַכעדיגע ארבייטס־קליידער. ס׳מאַכט גאָרנישט אויס וואָס דער בגד איז פּאַרפּלעקט, צוריסען און צושליסען און די פּאַרב אָפּגעקראַכען, אָפּגעבליאַקעוועט פון דער זון, עס שטערט פונדעסטוועגען קיינמאָל ניט דעם ריטם פון די אַלט־געוואוינטע מעשים און רופט ניט ארויס אין מוח קיין פּראָגען, וועלכע זיינען איהם נאָך אומבאַקאַנט און געהיימניספול פּרעמד.

אביסעלע פּאָעזיע איז, אמת, ניט אוועקצומאכען מיט דער האַנד, בתנאי, אז מען זאָל ניט פארגעסען דעם גרעניץ, וואו פּאַנטאָזיע און ווירקליכקייט צושיידען זיך, כדי דער חלום זאָל זיך ניט אויסגעבען אלס לעבען און די ניכטערע איבערלעבונג זאָל ניט געשטערט ווערן.

אז מען האָט דערפילט די שווערע פליכט פון טאָג און מען וויל אין אָוונט געניסען די כשר־פּאַרדינטע רוה, דאַן איז די פּאָעזיע א ברכה פון גאָט און זי העלפט לאַנגזאַם צו דער

דאָן קיכאָט

פאַרדייאונג. מען לייענט וועגען שטערן־טרוימען, צויבער־
געכט, וועגען שענע, ליבע וואלד־גענטינם, קארליקעם, שדים
און רוחות; מען הערט, ווי אויף'ן אויוון זידען שטיל די
וואורשטלעך, אזוי אז טרוים און ווירקליכקויט פארבינדען
זיך. דאָן וועדט דאָם גלייכגעוויכט פון דער זעלע קיינמאָל
ניט געשטערט און עם שאדט גאָרנישט צום גענוגט.

אָבער וואָר עם קאָן ניט געפינען דעם גרענין, וואו עם
צושיידט זיך דעם חלום׳ם לאנד פון׳ם לעבען, דער איז א נאָר,
וואָם זהט נאָר שטוינענדע וואונדער און גהט אין וועגען,
וועלכע זיינען פרעמד פאר׳ן פאַרשטאַנד.

באגייסטערטע טרוימער זיינען דאָם, וועלכע וואנדערן
אויף וואונדער׳ם וועגען, פארבלאָנדזשעטע נשמות, וועלכע
פאַראַכטען די פיהרונג פון די פאָטערם און שליידערן אריין
זייערע פאקעלן אין דעם בית המקדש, אין דעם הייליגטום,
וואָם דער פילוסטער האָט מיט בינען־פליים אויפגעבויט.

רעבעלען זיינען עס, וועלכע בונטעווען זיך קעגען אלטע
מנהגים און צורייסען דעם הייליגען באַנד פון דער גענואוינ־
הייט, וואָם פארקניפט אזוי ענג די יאָהרהונדערטע דורך
טראַדיציע און פרומע, אומאויפהערליכע רעפעטיציעם. זיי
לאָכען זיך אוים פון יעדער נאַרמע, צוברעכען לייכטזיניג די
אַלטע לוחות, די טאָוולען פון די געזעצען און יעדען צוים,
וואָם האלט די וועלט צוזאמען, אזוי אז דער גייסט פארלירט
זיך אין א ים וואָם האָט ניט קיין ברעג.

א חלום איז פאר זיי דער זין און צוועק פון דער עקזים־
טענץ. זיי פאַרמירען זיך די וועלט לויט זייער אייגענעם
וואונש און גההען אונטער, וועלן פארצאהרט פון זייער איי־
גענער משוגע'נער איינבילדונג.

דער איידעלער ריטער איז פון יענעם שטאַם. ווי א גאַט קיניגט ער אין דער מלוכה פון די טרוימען, וועלכע זיין פאַנטאַזיע אליין האַט אויסגעוועבט. אַט די מלוכה, אַט די טרוי־מען־וועלט וועלט פאר איהם אן אינערליכע איבערלעבעניש. ער פיהלט ניט, אז די וועלט, אין וועלכער ער לעבט, איז אין שטענדיגען קאַמף מיט זיין וועלט, זעהט ניט דעם אַפגרונד, וואַם צושיידט איהם פון רוים און צייט.

קיין אינערליכע צווייסטיגקייט שטערט איהם ניט, לעגט איהם ניט קיין שטיינער אויף זיין וועג; דערפאר איז ער תמיד גרייט צו דער שנעלער טאַט. קיינמאַל קומט איהם ניט ארויף קיין געדאנק, וואַם זאַל וואַרענען, אַפּהאלטען זיין אַרם, וועג ער ציהט דעם שוועכד אין דרייסטען קאַמף. ער וויסט ניט וואַם עס הייסט קווינקלען זיך, די וואקעלדיגקייט פון׳ם אייגענעם האַרצען איז איהם פרעמד; זיין וועזען איז אינגאנצען ווי פון אין שטיק אויסגעגאַסען. מחמת דעם פלאגען איהם קיינמאַל ניט די שטומע יסורים פון צווייפעל.

ער האַנדעלט, וויל די טאַט באַפעהלט עם איהם, ער פיהלט זיך אלס באַשיצער פון דער גערעכטיגקייט, וואַם מוז דערפילען א צווועק אין לעבען, פאר וועלכען דאַם שיקזאל האַט איהם באשטימט פאר דער צייט. מיט דעם גאנצען פייער פון זיין נשמה גלויבט ער אין דער ראַלע, וועלכע איז איהם אַנגעטרויט געוואָרן, און פיהלט זיך ווי א באנייער פון׳ם רעכט.

אַבער די וועלט באגרייפט ניט זיין חלום, ווייל ניט מקריב זיין דאַם עקזיסטירענדע פאר דער פאַנטאַזיע, וועלכע איז טאַקע אזוי שען, וועלכע פונקעלט לוסטיג אין בונטע פאר־בען, דאַך קאַן זי קיינמאַל ניט פארנעמען דעם פלאַץ פון דער

ווירקליכקייט. אזוי דאנקט איהם קיינער ניט פאר זיינע דרינגענדע מעשים, אפילו די „דערלייזטע" גופא מאכט ער זיך פאר שונאים, וואן ער וויל זיי צווינגען צו געהן אויף א נייעם וועג, וואָס איז באלויכטען בלויז פון דעם שטערן־שיין פון׳ם אידעאל.

איינמאָל, וואן האָר און דינער זיינען געריטען אויף זייער וועג, האָבען זיי אין דער וויטענס דערזעהן א מחנה מענשען, וועלכע זיינען מיט שווערע טריט צוגעקומען אלץ נענטער צו זיי. צוועלף מענער זיינען עם, געשמידט אין אייזען, מיט שווערע קייטען אויף העגט און פים. זיי געהען אלע אין דערזעלבער שורה אין טראָגען א קייט ארום האלז, וואָס טשעפעט צו זייערע קעפּ איינעם צום אנדערן וויו ריזיגע פערל פון א רויזען־קראַנץ.

הינטער דער דאָזיגער שורה קומען פיער וועכטער, צוויי צופום אן צוויי אויף פערד. זיי טרייבען אַן די געפאנגענע אן שפּאַנען לאנגזאם אן נאכלעסיג אנטקעגען זייער ציל.

דו זעהסט די מענער, וועלכע קומען דאָרט אנטקעגען אונז? פרעגט דער ריטער ערנסט ביי זיין דיקען קנעכט. מיר דוכט, אז עם איז מיר דאָ ווידער באַשערט אן אַוואַנטיורע, כדי אויסצופּרואווען די שטארקייט פון מיין אָרם.

גיט אקאָרשט אַכטונג, פאַלט איהם דער דיקער שנעל אריין אין די רייד. צאָמט איין אביסעל אייער אומגעדולד, וועלכע האָט אונז שוין מעהר ווי איין מאָל אריינגעבראכט אין א שווערער צרה. אויב איך האָב קיין טעות ניט, זיינען דאָס רודער־קנעכט, וועלכע ווערן אויף דעם קעניג׳ס באפעהל געפיהרט צו דער שטראָף־שיף, כדי אָפּצוקומען פאר זייערע זינד.

פּארשטעה איך דאָס ריכטיג, דאַן צווינגט מען, הייסט עס, אָט די מענשען צו געהן אין אָרט, וואָס איז זיי ניט צום האַרצען. אויב אזוי בין איך פּונקט געקומען אין דער רעכטער צייט, כדי צו העלפען די פּאַרשקלאפּטע און זיי דער־לייזען פּון׳ם יאָך. איז עס ניט מיין פּליכט זיך דאָ ארויינצו־מישען און באפרייען אָט די מענשען, וועלכע זיינען אליין צו שוואַך זיך ארויסצורייסען פּון׳ם פּרעמדען צוואַנג?

געדענקט, אז דאָס זיינען דעם קעניג׳ס שקלאפּען, וואָרנט איהם וויידער אמאָל דער אנדערער. פּארבראָכער זיינען עס, וועלכע איהר וויילט באַשיצען; פּאַרברעכער וואָס די הייר־ליגע אינקוויזיציע האָט דערטאַפּט, און וועלכע דארפען איצט קריגען דעם שכר פּאר זייערע מעשים, ווי עס פּאַדערט "אָס געזעץ פּון לאַנד.

וועד האָט עס געגעבען דעם קעניג דאָס רעכט, אויפצו־שפּאַנען די מענשען דאָרט אין דעם שקלאפּען־יאָך? דער קעניג דאַרף באַשיצען זיינע אונטערטאַנען, אָנשטאָט ארויפ־צולעגען אויף זיי א צוואַנג און זיי איבערגעבען אין די הענט פּון דער ברוטאַלער טיראניי. — האַלט דיין עצה פּאר זיך, מיין זוהן, איך ווייס אליין וואָס איך האָב צו טאָן, וואָס עס איז אין אויינקלאַנג מיט דער אייידעלער פּליכט פּון דער רי־טערשאַפּט.

דערווייל איז די פּרעמדע מחנה, אָננעלאַדען מיט די שווערע קייטען, צוגעקומען צו זיי. דער ריטער שטעלט זיך זיי אין וועג און פּרעגט העפּליך דעם ערשטען שומר, וועד ער איז און פּאַרווואָס ער פיהרט די לייט, וועלכע זיינען אזוי געשמידט אָן אין יאָך געטריבען.

דער וועכטער קוקט פֿאַרוואונדערט אויף דעם מאַן, וועל־כער קומט איהם פֿאָר אזוי פרעמד און מאָדנע. דאַן זאָגט ער מיט א גוט־געשטימטען טאָן:

מיין הויך געשעצטער האַר, אויב עס איז ניט צו שווער פֿאר אייך, טו פרעגט זיך נאָך ביי די חברה לייט אליין אויף זייערע מעשים. זיי וועלען פון אייך ניט פֿארחוילען דעם אמת און גערן צופֿרידענשטעלען אייער נייגעריגקייט.

דער ריטער פרעגט דעם ערשטען אויף דער קייט, פֿאר־וואָס ער וועלט פֿאַרשיקט אויף דער שטראָף־שיף. —

די ליעבע האָט מיך אריינגעבראכט אין אומגליק, איי־דעלער האַר, זאָגט דער דאָזיגער, פינטלענדיג כיטרע מיט די אויגען. איך בין געווען פֿארליבט, נו, בין איך איצט גע־שמידט אין קייטען.

זינט וועז פֿארשיקט מען דאָס פֿאַרליבטע אויף דער שטראָף־שיף? פרעגט איהם דער ריטער מיט פֿאַרוואונדע־רונג. אזוינס האָב איך נאָך קיינמאָל אין מיין לעבען ניט געהערט.

אך, ניט דאָס, מיין האַר, ענטפערט איהם דער בחור. ס'איז ניט געווען קיין פֿרוי, וועמען איך האָב מיין האַרץ געשענקט. מען האָט מיך געפאקט דערביי, וועז איך האָב אומאַרעמט א בינטעל וועש, וואָס האָט היים איינגעשלאָסען מיין ליעבע אין האַרצען.

אוז איהר? וועגדט זיך אצונד דער ריטער צו זיין שכן. פֿאר וועלכע מעשים טראָגט איהר אָט די קייט?

ער איז א זינגער, פֿאַלט דאָ שנעל א דריטער אריין אין די רייד. דאָס היסט, ער געהט מיט אונז, וויל ער האָט

אזוי וואונדערליך געזונגען, וועו עס איז, פארשטעהט זיך, בעסער געווען צו שווייגען.

איהר מיינט צו זאָגען, פרעגט דער ריטער זעהר ערשטוינט, אז מען האָט אָט דעם מאָן געשמידט אין קייטען, וויל ער האָט געזונגען פון ליעבע און פון גרויסע טאַטען?

גאַנץ ריכטיג, מיין האַר, ער האָט געזונגען פון גרויסע טאַטען, וועו דער ענקער האָט איהם געפייניגט מיט די פיינגער־שרויפען. ער האָט אויסגעזונגען אלע לידער, וואָס ער האָט געקענט. דערפאר פארשיקט מען איהם אצונד אויף דער שטראָף־שיף.

אזוי פרעגט דער ריטער יעדען איינעם פון דער מחנה און הערט פון יעדען א נייע געשיכטע, פון וועלכער ער פארשטעהט בלויז דעם האַלבען זין. וועו דער לעצטער האָט פאר איהם געעפענט זיין הארץ, נעמט ער אָן די פיקע פעסטער אין דער האַנד און הויך אויף קול זאָגט ער צו די שקלאפען:

אזוי וויט וויט איך האָב געקאָנט ארויסנעמען פון אייערע וועדטער, געהט קיינער פון אייך ניט גערן צו דעם אָרט, וואָס איז פאר אייך באַשטימט. דאָס שיקזאל איז געווען גרויזאָם מיט אייך. איהר האָט ניט געפונען ניט קיין ליעבע, ניט קיין רחמנות. קיין ריכטער האָט אייך ניט געשאָנקען יענעם רעכט, אויף וואָס יעדער מענש, אויך דער געפאלענער, איז בארעכטיגט. דערום מוז איך אלזאָ אליין אייך פאַרשאָפען רעכט, וויי עס באַפעהלט מיר מיין ריטער־פליכט.

דאן וועגדט ער זיך מיט אן אייזעלער מיענע צו דעם ערשטען וועכטער און זאָגט:

איהר, גוטער מאן, האָט אַלזאָ געהערט, וואָס איך האָב געזאָגט. נעמט אלזאָ אראָפּ די קייטען פון די געפייניגטע, כדי יעדער איינער זאָל זיך קאָנען געהן פריי זיין וועג. נאָר גאָט אין הימעל איז דער ריכטער איבער זייערע מעשים, ניט איהר, וואָס איהר קאָנט ניט לייענען אין מענשען־הערצער. אייך גופּא האָבען אָט די אומגליקליכע גאָרנישט געטאָן, און עס פּאַסט ניט פּאַר א מאַן מיט עהרע צו שפּילען דעם הענקער איבער זיין גלייכען.

נאָר וועט אימיצער פון אייך זיין אזוי פּארבלענדט, אז ער וועט זיך שטעלען קעגען מיין ווילען, דאָן וועט מיין גוטער שווערד מיר פּאַרשאַפּען רעכט און ברענגען הילף פּאר דער פּאַרפּאַלגטער אומשולד.

מיין ליבער האָר, איהר זיינט ניט אינגאנצען בייס זינען, זאָגט דער וועכטער מיט אן אָנגעשטרענגטען בליק. געהט זיך אייך אין גאָט׳ס נאָמען און מישט זיך ניט אין זאַכען, וועלכע אייער אָרעמער מוח קאָן ניט באַגרייפען.

איהר זיינט א הורען־זוהן און אן אויסוואורף! שרייט אוים דער מוטיגער ריטער מיט ברענענדען צאָרן און גיט זיך א לאָז אויף איהם מיט דער אָנגעשטעלטער פיקע. דער וועכטער, וועלכער האָט זיך ניט געריכט דערוף, וועט אומגעוואָרפען פון דעם פערד, און ער פּאַלט אָנידער א פּאַרוואונדעטער אויף דָער ערד. דאָ קומען איהם צו הילף די אנדערע דריי, וועלכע אונזער ריטער נעמט אויף מיט זיין געצויגענעם שווערד.

אָבער די רודער־קנעכט זיינען ניט פויל און זיי ניצען שנעל אוים די גינסטיגע געלעגענהייט. זיי צוברעכען זייערע קייטען אויף די שטייגער, און איינער העלפּט ארוים דעם אנ־

דערן פון׳ם אייזען. באַלד האָגעלט עס מיט שווערע שטיינער אויף די איבעראַשטע וועכטער, וועלכע האָבען קיין אנדער ברירה ניט און פארלאָזען שנעל דעם שלאַכטפעלד.

דאָ רופט דער ריטער צונויף זיין מחנה׳לע, און זיצענדיג אויף זיין שקאַפע רעדט ער צו זיי מיט א הויכער, קלאָרער שטימע און זאָגט:

איהר אייידעלע העררן, ווי פרעה איך זיך מיט אייך, וואָס איך האָב מיט גאָט׳ס הילף צובראָכען אייערע קייטען, אזוי אַז איהר זיינט ווידער מענשען צווישען מענשען. אָבער דאנק־באַרקויט איז די פליכט פון אייידעלע הערצער. טו נעמט אַלזאָ אָט די קייטען, וועלכע מיין אָרם האָט צובראָכען, און טראָגט זיי אויף אייערע פלייצעס קיין טאָבאָסאָ, וואו עס וואוינט די הערשערין פון מיין האַרצען, די שענסטע דאָמע, וואָס די וועלט האָט ווען געזעהן. ברענגט איהר, איך בעט אייך, איהר ריטער׳ס גרוס; דערצעהלט איהר, ווי אזוי איך האָב אייך באפרייט פון׳ם יאָך. דערנאָך קאָן זיך יעדער געהן זיין אייגענעם וועג.

הער ריטער, זאָגט איינער פון אָט די גאַלגען־פייגעל, מיר דאַנקען אייך פאר דעם וואָס איהר האָט געטאָן. נאָר דאָס וואָס איהר פאַדערט איצט פון אונז, איז קענען דעם שכל, אויב מיר ווילען זיך אויסדרעהען פון דער הייליגער אינקווי־זיציע. זייט זיך אייך געזונט! זאָל אייך גאָט באלוינען פאַר אייער טאָט! אָבער האַלט אונז דאָ ניט אויף צו לאַנג; דער אָרט קוקט מיר ניט אויס גאַנץ זיכער.

איהר זיינט אן אומדאַנקבאַרער און געמיינער יונג! גיט דער ריטער א געשריי אויף איהם מיט כעס. א מענש, וואָס

טראָגט ניט קיין אידאַל אין האַרצען, איז ניט ווערט די פּרייַ-היט, וועלכע ער באַזיצט. אָבער איך שוועך ביי גאָט׳ס חייליג בלוט, אז דו וועסט נעמען דיין קייט אויף דער פּלייצע, דו פּארפּלוכטער טייוועל׳ס זוהן, און דו וועסט געהן אהין, וואוהין איך האָב דיך געשיקט!

דאָ גיט דער חברה מאַן א וואונק צו די אנדערע. זיי ציהען זיך צוריק און בילדען א קרייז, מיט די באפּריי׳ער אינמיטען. דאן הויבען זיי אָן זיי מכבד זיין מיט שטיינער, ווי זיי האָבען עס פּריהער געטאָן מיט די וועכטער.

דער ריטער וועהרט זיך אפילו מיט זיין שילד קעגען די שטיינער, אָבער ער קאָן ניט באשיצען דעם גאנצען קערפּער, און געטראָפען פון א שטיין, פּאַלט ער אראָפּ פון דער שקאָפּע. אצונד רויבט איינער שנעל אוועק ביי איהם די לענטע, וואָס ער האָט געטראָגען; אן אנדערער נעמט ביים דיקען בחור צו זיין מאנטעל. דאן לאָזט מען זיי איבער מיט געלעכטער און שפּאָט.

ליגען זיי אלע פּיער, האַר, דינער, פּערד און עזעל — און קאָנען קוים ריהרען מיט די פּארוואונדעטע גלידער, ביז דער דיקער קריגט צוריק לשון און זאָגט:

אָט האָט איהר אייך; דאָס איז דער סוף פון׳ם ליד. דאָס אלעס וואָלט געקאָנט אויסגעמידען וועהרן, וועהן איהר מאכט ניט אזוי אוועק מיינע וועהרטער מיט דער האנד. אָבער אייער דראָנג נאָך טאָטען קערט אלעס איבער מיט׳ן קאָפּ אראָפּ און מיט די פּיס ארויף און ברענגט אונז כסדר איין צרה גרעסער פון דער אנדערער. ס׳קוקט כמעט אוים, אז אלע גוטע גייס-

טער האָבען אייך פארלאָזען, וואָרים די פארנונפט, דער שכל לעבט שטענדיג מיט אייך אין קריג.

אצונד האָט איהר נאָך צו די צרות א צוגאָב: דעם שפּאָט. דיזעלבע מענשען, וועמעס קייטען איהד האָט צובראָכען, האָבען אויפגעהויבען זייערע הענט קעגען דעם באפרייער. אָה, מיין האָר, צו שלעכט קענט איהר דאס הארץ פון די מענשען! איהר זעהט זיי שטענדיג אין׳ם גלאָנץ פון אייער טרוים און קוקט זיך קיינמאָל ניט אום אויף דער נאָקעטער ווירקליכקייט, וועלכע איז שטאַרקער ווי אייער שאָטען־וועלט.

מיין זוהן, איך וויל ניט זאָגען, אז דו ביזט אומגערעכט, און עס איז אויך ניט דיין שולד, וועז די זאכען שפּיגלען זיך אָפּ ביי דיר אין קאָפּ אנדערש ווי זיי זיינען.

געווים איז א ווייטאָג וואָס די זעלביגע האנד, וועלכע איך האָב באפרייט, האָט זיך אויפגעהויבען קעגען מיר. נאָר דאָס, ווייזט אוים, איז דער גורל וואָס דאָס שיקזאל האָט פאר מיר באַשטימט.

אָבער אויך ביי די געזונקענסטע מענשען אין הארצען לעבט נאָך א פונק פון יענער אנדערער וועלט, וואָס ליגט באהאלטען און גליהט דאָרט אין דער טיפסטער פינסטערניש, ביז דער הויך פון דער פרייהייט צובלאָזט איהם אין א ליכטיגען פלאָם.

כ׳האָב צוריקגעגעבען די לומפען זייער פרייהייט און זיי געשיקט אין יענעם וויטען אָרט, וואו עס וואוינט די הערשערין פון מיין האָרץ, וועלכע רעגט מיך אָן און טרייבט מיך צו דרייסטע טאַטען. אָבער יענע, אָקאָרשט ערשט פון דער קייט באפרייט, האָבען ניט פאַרשטאַנען, וואָס עס איז

ניצליך פאר זייער נשמה. פונדעסטוועגען וועט אויך קומען זייער טאָג; אויך פאר זיי וועט אמאָל שלאָגען די שעה.

ביז דאמאָלם איז נאָך א היבשע ווייל, זאָגט דער דיקער בחור, און אויב איהר ווילט וואַרטען ביז וואסער וועט ברענען, דאַן וועט איהר, כ'לעבען, אביסעל צו קורץ קומען מיט דער צייט וואָס איז אייך באַשערט פון גאָט.

און וואָס איז שייך צו דער דאָנא פון טאָבאַסאָ, וועלכע איהר פארעהרט, אקוראַט ווי וי וואָלט געווען גאָט'ס מאַמע אליין, וויים איך ווירקליך ניט, וואָס דאָ קומט פאָר. איך קען זי גוט, די טאָכטער פון'ס קאָרטשועלאָ. טאָבאָסאָ ליגט ניט וויים פון אונזער דאָרף.

נו יאָ, זי איז א געזונטע, פעסטע בחור'טע און זי הויבט אייך אויף א זאָק פון דער ערד—הערט איהר? דער שטארק-סטער פויער קאָן עס ניט מאַכען בעסער. א מויל האָט זי, זאָל מיך גאָט אַפּהיטען! יאָ, זי איז ווירקליך א גרויסע בריה, און אז מען דאַרף וועט זי אייך ארויסשלעפען דעם בעסטען ריטער פון דער בלאָטע, אזוי ווי ער וואָלט געווען געמאכט פון מאנדעל-קוכען. א קול'כעל האָט דאָס — איי, דו ממזר'וק! און רַאמט זי אייך איין אין אויער א סוד, קאָן אייך דאָס אויער-היטעלע פּלאַצען פון איהר געשריי.

באמת, א מענש מיט אלע מעלות! נאָר אז איהר זאָלט זי האָבען אויסגעקליבען פאר א פירסטין, פאר דער אוים-דערווויילטער פון אייער ריטער-האָרץ, — דאָס, בנאמנות, קאָן איך ניט פארשטעהן.

וויל א כשוף פארבלענדט דיר די אויגען, פאלט איהם דער ריטער האָסטיג אריין אין די רייד. דו זעהסט די זאָכען

שטענדיג אין אן אַנדער ליכט. דיר געהט עס פונקט, ווי עס איז געגאַנגען די שקלאַפּן, וועלכע איך האָב באפרייט פון זייער שווערן יאָך. נאָר וען דער כשוף וועט זיך ענדליך אָפּטאָן פון דיר, דאן וועסטו אויך מיט אַמאָל איינזעהן, אז יענע שענע, וועלכע האָט געפאנגען מיין הארץ, פארדינט צו טראָגען די קרוין פון א וועלט.

איך הער נאָטירליך דאָס, וואָס איהר רעדט דאָ צו מיר, אָבער אלץ שווערער קומט עס מיר אָן אייך צו פאַרשטעהן. ס׳איז אויך ארויסגעוואָרפען צו טראַכטען, זיך גריבלען אין זאַכען, וועלכע לאָזען זיך בשום אופן ניט דערגרונטעווען. — נאָר איין זאַך וואָלט איך נערן געוואָלט וויסען פון אייך. ווי קומט עס, וואָס קיין אומגליק האָט אייך ביז אהער ניט ענטוישט?

דאָס וואָס מיר האָבען ביז אהער צוזאמען דורכגעלעבט, איז דאָך געווים ניט געווען בלויז א חלום. אמת, אז איהר רעדט כסדר וועגען א כשוף, א צויבער־גייסט, וואָס ווייזט מיר די זאַכען אין אן אנדער בילד. אָבער אָט דער גייסט קוקט מיר עפעס אוים צו זיין צו רעעל. אויב אלע שנעלען אין נאָז, בוכצעס, שטורכעס און מורא׳דיגע קלעפּ, וואָס איך האָב ביז איצט געקריגען אין אייער דינסט, זיינען געווען ניט מעהר ווי א כשוף, א פארבלענדונג, דאן מוז איך זיך גאָר פשוט מודה זיין פאר אייך, אז דער כשוף האָט זיך מיר גאָר נישׂ׳קשה׳דיג געלאָזט פיהלען, איז מיר אריין אין די ביינער. אביסעל צו שטאַרק קוקט מיר אוים אָט די כשוף־מאַכעריי. מען קאָן זי ניט אונטערשיידען פון דער ווירקליכקייט.

אזוי איז דאָס, מיין זוהן, זאָגט אונזער ריטער ערנסט.

ס׳איז א שווערע זאַך צו שיידען, אָפּצוטיילען די ווירקליכ־קייט פון׳ם טרוים. וואָרים יעדע ווירקליכקייט איז פריהער געווען א טרוים, און יעדער טרוים שטרעבט דערצו, צו ווערן א ווירקליכקייט. די שעפערישע קראַפט פון׳ם גלויבען שאַפט ווירקליכקייטען, און א ווירקליכקייט, וועלכע וועקט ניט קיין טרוימען, איז א לעבען וואָס ווערט פּארצעהרט, פּארטרי־קענט אין זאַמד —, א זריעה, וואָס האָט פּארלאָרן איהר פרוכטבארקייט.

דו פרעגסט, פארוואָס איך בין קיינמאָל ניט ענטוישט געווארן אין לעבען און בין שטענדיג גרייט צו נייע טאַטען? ווייל טיף אין מיין נשמה ברויזען פייער־שטראָמען און מיין אויג זעהט פאר זיך וויטע וועלטען, א ניי לאַנד, ארומגענו־מען פון ווילדען שטורם, וואָס קיין שטערבליכער האָט נאָך ניט אהער ניט באַטראָטען.

ווי טיפע קלאַנגען דרינגט עם אריין אין מיינע אויערן, און מיין נשמה באַדט זיך אין הימלשען תענוג. — זעה, אַט יענע וויטע וועלט רייצט עם מיך צו דער טאַט, גיט מיין הארץ פעסטקייט און קראַפט, וועלכע פּארטרייבען יעדע שוואכ־הארציגקייט, יעדען צווייפעל.

וועג דער בורא וואָלט ניט באַשאַפען מיין שטאַנד, די ריטער, וועלכע ווערן געטריבען פון אן אינערליכען דראַנג און לאַזען זיך ארוים אין וויטע וועגען צו וויטע צילען, דאן וואָלט דאָס דאַזיגע לעבען שוין לאַנג געווען פארפוילט און יעדע ווירקליכקייט וואָלט צופאַלען אין שטויב. קיין פעלד וואָלט מעהר קיין פרוכט ניט געטראָגען, די גאַנצע ערד וואָלט געווען א מדבר, די לעצטע האַפענונג וואָלט לאנג פּארטרי־קענט, אויסגעלאַשען געווארן.

מיר זיינען עם די, וואָס טראָגען נייע זריעה אין האַר־צען. דער שוואַכער פונק, וועלכער איז שוין האַלב פארלאָ־שען, ווערט נאָר דורך אונז צוכלאָזען און פאַנאַנדערגעפלאָ־קערט אין א ברענענדען פייער.

וועט מען אמאָל פאַרשאַרען אין דער ערד דאָס לעצטע צווייגעל פון אונזער אייִדעלען שטאַם, דאן וועט זיין א סוף צו אלע צייטען; די וועלט וועט אויסזעהן ווי א בית עולם, און יעדעס לעבען וועט אין דער סאַמע שפּראָצונג אָפּשטאַר־בען.

אויף מאָרגען אין דערפריה זיינען זיי אין די בערג, וואו אונזער ריטער פאָלגט נאָך פרעמדע שפּורען, אין דער צייט וואָס דער דיקער בחור געפינט אויפ'ן וועג א רענצעל, וואו עס ליגט באַהאַלטען א בייטעל מיט גילדערנע דוקאטען.

אזוי רייטען זיי דעם גאַנצען טאָג, ביז דער אוועגט לאָזט זיך ביסלאכווייז אראָפּ און ווייט אין מערב שטראָלען אָפּ די שפּיצען פון די בערג מיט א רויטען שיין. אויף לייכטע, שטילע פליגלען קומט די נאכט; טויזענטער שטערן פונק־לען, און ווי א וואונדער־מעשה'לע קוקט אוים די גאנצע וועלט.

דער ריטער זיצט פאר'חלומ'ט אויף א פעלז און זיין בליק פאָלגט נאָך די שטראָלען, וועלכע דרינגען דורך דעם וועלט־רוים. אָבער אויך דער דיקער בחור איז נאָך אויף, ליגט אויף זיין קאָלדרע און טראַכט און גריבעלט זיך איבער די מעשים פון זיין האַר.

א זעלטענער מענש איז מיין בעל הבית, דאָס מוז איך צוגעבען. וואָס לענגער איך בין ביי איהם אין דינסט, אלץ שוועכער קומט עס מיר אָן איהם צו פארשטעהן. צייטענווייז

רעדט ער אזוי געלערנט, פונקט ווי א בוך, אזוי אז מען וואָלט געקאָנט יעדעם וואָרט באַשטעטיגען דורך א שבועה. דאן ווערט ער מיט אמאָל נאַריש ווי א קוה און טראכט פון האנד־לונגען, וואָס א קינד וואָלט זיך מיט זיי געדארפט שעמען.

צייטענווייז קלינגט מיר זיין וואָרט אזוי זיכער ווי דער „אמן" אין דער קירכע. דאָן זעה איך וועלט און זאכען כמעט אין זיין ליכט. אן אנדער מאָל קומט מיר פאָר אלצ־דינג וואָס ער רעדט, ווי א ליגנערישע מעשה פון׳ם שטן׳ס מויל.

ווען דער אינזעל, וואָס ער האָט מיר צוגעזאָגט, זאָל כאָטש ניט ליגען אויף דער לבנה, ווי אזוי פיל אנדערע זא־כען זיינע! אָפט שטעל איך זיך אליין די פראגע, פאר־וואָס איך בין איהם די גאנצע צייט נאָכגעגאנגען. ער האָט מיך אוועקגעריסען פון מיין אלטער וועלט, ניט קוקענדיג דערויף וואָס זיין דומהייט איז פאר מיר קלאָר ווי דער טאָג.

דאָך פיהל איך, אז קיין אנדערער וועט מיר דעם אינ־זעל ניט פארשאַפען; איך אליין וואָלט קיינמאָל ניט געווען אימשטאַנד דערצו. אייגענטליך גרייט ער מיר ערשט דעם טיש, אויף וועלכען איך וועל שפעטער באפרידיגען מיין גומען. איך לעב דאָך בלויז, וויל ער גיט מיר לעבען, אוי אָהן איהם וואָלט מיר דאָ געווים געווען שווערליך דורכצו־קומען.

אז ער איז א נאר, דאָס קאָן איך אָנטאָפען מיט דער האַנד, אָבער זיין נאַרישקייט דערהאַלט איהם ביים לעבען אוי לאָזט מיין בייכעל אויך ניט אויפגעדאַרט ווערן. — דע־רום זאָל גאָט בענשען די דומהייט, וועלכע קומט אונז צו־ניץ, אוי מיין ריטער פון דער טרויעריגער געשטאלט!

אזוי וואַנדערן זיי דורך לענדער, מאַכען דורך אוואַנטיורעס אַהן א צאָל, ביז דער גרויסער אַוועגט לאָזט זיך לאַנגזאַם אַראָפּ. דאָ שפּרייט זיך פּאַר זייער בליק אוים דער מדבר. —

איהר ווילט, היימט עס, באמת רייטען אין מדבר אריין! רופט זיך אָן דער דיקער בחור מיט א פּארקלעמט האַרץ. אך, אייער דומהייט האָט דאָך גאָר קיין גרענץ ניט! ביז אהער האָב איך אייך באגלייט טאָג פּאר טאָג און בין אייך נאָכגענאנגען, ווי אייער אייגענער שאָטען. אצונד אָבער איז געגוג! דאָ איז דער אָרט, וואו אונזערע וועגען געהען זיך פּאַנאַנדער.

זייט זיך אייך געזונט! אויב איהר ווילט ניט אנדערש, דאָן מוזט איהר אליין טראָגען די פּאַלגען דערפון. — דאָרט וויגקט צו אייך דער טויט, וועלכער האָט אייך די גאנצע צייט געאָרט און פּארפיהרט און אייערע אויגען פּאר־בלענדט מיט אלערליי צויבער־וועלטען, ביז דער שכל איז פון אייער מוח ארויסגעפלויגען.

דער ריטער הערט זיך ניט צו צו דעם דיקען בחור׳ס וועדטער און קוקט מיט היימע בליקען אין דער וויטענס. דערווייל פּארקירעוועט דער קליינער חברה מאָן זיין עזעל און רייט לאַנגזאַם צוריק צו זיין אלטער וועלט.

ער לעבט נאָך לאַנג, פיהלט זיך איצט אליין ווי א האָר און דענקט, אז קיין קליגערער פון איהם איז גאָר ניטאָ. פון זיין זאַמען זיינען ארויסגעקומען די ברואים, וועלכע וויסען שטענדיג ווי צו דערטאַפּען דאָס גליק אויף׳ן וועג און וועלכע פּאַשען זיך באקווים דעם פוילען, גראָבען בויך.

אבער קיינמאָל חלום'ן זיי ניט פון דעם שטערן־רייך, פון דער אומבאשרייבליכער פראכט פון בלויע וויטקויטען. דער בייטעל איז פאר זיי געוואָרן דאָס בענקעל, אויף וועלכען עס זיצט זייער נַשמה, און לויט וועלכען זיי מעסטען יעדע מענ־שען־ווירדע. איז ליידיג דער בייטעל, דאן פאלט דעם מענ־שען'ס ווערט. וואָרים צוערשט האָט גאָט באשאפען דעם בייטעל, דערנאָך דעם מענשען.

אָבער דער ריטער שטרעבט צום מדבר. קוים וואָס די שקאָפע טראָגט נאָך דעם אויסגעדארטען קערפער — די שעה דערנענטערט זיך, דער וועג איז אָפּגעלאָפען. —

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס גענויצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין'ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספינקס פון שווארצען מארמאָר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין'ם רייך פון וויסטע וויטקויטען.

ניט שנאה, ניט ליבשאפט שטראלט ארוים פון דעם דאָ־זיגען בליק. דאָס אויג איז פארשלייערט פון א טיפען טרויס, און אויף דער קאלטער פראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

מיט א פּעסטען בליק קוקט דער ריטער אריין דער ספינקס אין די אויגען, — אן אוואנטיורע, מורמלען שוואַך די בלייכע ליפען.

די לעצטע, קלינגט עס שטיל אָפּ פון דאָר וויטען, און שטום, ניט אויסרייַדענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אראָפּ אין דעם שטויב פון'ם מדבר.

דער פינפטער וועג

ער אַלטער קלויסטער ליגט אין טיפער רוה, אזוי פֿרעמד צו דער ערד, אזוי אַפּגעריסען פון מענשען־זאָרג, אָקוראַט ווי דאָס לעבען וואָלט זיך דאָ געגאנגען זיין אייגענעם גאַנג און וואָלט גאָר ניט אָנגערירט געוואָרן פון׳ם שטורם און דראַנג פון די צייטען.

די אַלטע מויערן קוקען שטיל פֿארטראכט, און טיפֿען פֿרידען אָטעמט יעדער שטיין, וועלכער וועלט אין זיינע חלומות ניט געשטערט פון קיין וואָכעדיגען, פֿארשוועכענדען קלאַנג. פֿארגעסענקייט וואוינט דאָ הינטער די דאָזיגע וועגט, און מעהר ווי איינער, ביי וועמען דער וויטאָג פון׳ם לעבען האָט געברענט אין מוח, וועלכער האָט זיך צובלוטיגט די נשמה אין שטומער פיין, האָט דאָ צוריקגעפונען די רוה, דעם פֿרידען פון זיין האַרצען.

דאָ געהט זיך אָן א שטיל לעבען, וואָס איז אונטערוואָרפֿען אנדערע געזעצען און וואָס טראָגט אין זיך דעם אייגענעם ריטם פון זיינע ווירקונגען.

די זון שטעהט טיף ביים האָריזאָנט, און פֿאַמעלאך לאָזט זיך דער אָוונט אראָפּ אויף לאַנקע און פעלד. דער אַלטער קלויסטער־גאָרטען ליגט פאר׳חלום׳ט. אויף לייכטע, דינע

זוילען געהט דאָס שטיל־שווייגען דורך דורך'ן וועלדעל. אָבער וען די ווינטעלעך בלאָזען מילד דורך די בלעטער, קלינגט עס אָפּ וויך ווי אַרגעל־קלאַנג, וואָס רופט ארוים ציטערדיגע אקאָרדען אין דער נשמה.

די מאַנאַכען געהען שווייגענדיג ארום איבער די אלטע קאַרידאָרען, באַוועגען שטום די ליפּען אין געבעט, וואָס רייסט זיך ארוים פון די טיפענישען פון זייערע נשמות, כדי זיך אויפצוהויבען צו גאָט, צו זיין כסא הכבוד.

א וויך בין השמשות ליכט פילט אָן די קירכע. שטיל שטראָמט עס אריין דורך די שמאָלע פענסטער און וועקט אויף אין אַלצדינג די פאַרכאַרגענע זעלע, דאָס געהיימע לעבען, וואָס ליגט ווי פאר'כשופ'ט אין האָלץ און שטיין.

די בונטע, פארשידענ־פארביגע פענסטער וואַרפען א מאָדנעם שיין אויף די שטיינערנע פיגורען, וואָס וועגדען זייער ערנסטען בליק אין העלע וויטקייטען, וועלכע שפּרייטען זיך אוים ווי א צויבער פאר זייערע אויגען. פון טיפען שלאָף ערוואַכט דער קאַלטער שטיין און ציטערט שטיל, ווי דורכגע־נומען פון א וווייטאָג, וואָס פארגעהט לאנגזאם אין א גליקזע־ליגער ענטציקונג.

הויך איבער דעם אַלטאַר שוועבט דאָס בילד פון'ם דער־לייזער, דער פון וויטאָג פאַרצוויגענער קערפער, וואָס גוסס'ט, וואָס געהט אוים דאָרט אויף'ן קרייץ. פון'ם פענסטער דרינגט אריין א גרינליך־געלער שיין, וואָס בלישטשעט מאָדנע אויף דעם בלייכען פנים און שפיגעלט זיך אָפּ אין די יסורים פון דער נשמה.

די אויגען, וועלכע זיינען כמעט איננאַנצען אָפּגעשטאָר־

בען, הויבען אויף מיט געבעט זייער לעצטען בליק, אזוי ווי זיי וואַלטען דאַרט געפונען דערלייזונג פון דער טיפסטער פיין. דער שטערן איז באַדעקט מיט רויטען שוויים, וואָם בלוטעט לאַנגזאַם פון די רויטע וואונדען, וועלכע די דערנער־קרוין האַט איהם געמאַכט.

אין אָט דעם בליק ליגט פאראיניגט יעדער ווייטאַג, וואָם איז וועז ארויסגעקומען פון דעם דאַזיגען טאַל פון טרע־רען, אוז וועלכער האַט אריינגעשטאַכען זיין דאַרניגען שפיץ אין די הערצער פון די ערד־קינדער.

דער בלייכער קערפער, צוטרייסעלט פון טויט־פראַסט, ציהט זיך אויס אין מורא'דיגע טיפע יסורים, שטרעקט זיך אויס צו דער אייביגקויט, אוז שטיל לאַזען זיך אראָפּ די שאַטענס פון׳ם טויט.

רעכטס פון׳ם אַלטאַר שטעהט א מאדאַנא־בילד, די מילדע בליקען אראַפּגעלאַזט צו דער ערד. די לינקע האַנד האַלט א פּאַלמען־צווייג, די רעכטע איז צום בענשען אויס־געשטרעקט, אזוי ווי זי וואַלט זיך וועלען דערבארעמען אויף יעדער נויט.

א יונגער מאַנאַך קניט פאר׳ן בילד פון דער יונגפרוי אוז בויגט אַן דעם נאַקען טיף צו דער ערד, אזוי ווי די שווערע לאַסט פון דער זינד וואַלט איהם דערדריקט. א טיף שלוכ־צען צוטרייסעלט זיין קערפער. מיט א טויבען, פארדריק־טען קלאַנג ריסען זיך די וועלטער ארוים פון די ליפען אוז בינדען זיך צונויף, פּאַרמירען זיך אין א היים, האַרציג גע־בעט:

מאריא, גנאַד־רייכע מוטער פון גאָט! פון דער טיפענישׁ

פון מיין נשמה שרייט מיין ווייטאָג צו דיר, און אלע וואונדען בלוטען דיר אַנטקעגען. דערבארעם זיך אויף דעם קנעכט, וואָס קניט דאָ א שוועך־באַלאַדענער, א צודריקטער פאר דיינע הייליגע פים, און שיק מיר דערלייזונג פון דער פין!

וועז איך בין אריינגעטראַטען דאָ אין אָט די שטילע מויערן, כדי זיך אָפצוגעבען מיט מיין גאנצער נשמה צו גאָט און זיין ווערק, דאן איז איבער מיר געקומען דער גרויסער פרידען, נאָר וועלכען מיין האַרץ האָט אזוי לאנג געבענקט. כ׳האָב געפיהלט, ווי האַרפען־קלאַנגען רוישען אין מיר, און מיין זעל האָט געשוואומען אין א ליכטיגען גלאַנץ, וועלכער האָט זי געטראַגען אנטקעגען דער אייביגקייט.

אָה, הימליש איז געווען די רוה, וואָס איז איבער מיר געקומען און וועלכע האָט זיך אראָפגעלאָזט ווי באַלזאָם אין מיין האַרץ און מיר געוויזען, מיך געלאָזט דערקענען גאָט׳ס הערליכקייט.

מיין מוח האָט זיך פארטיפט אין גאָט׳ס ווערק. פון טויזענט קוואַלען איז פאר מיר געפלאָסען דער ברונען פון זיין חכמה. אין יעדען שטויבעלע האָב איך געפיהלט זיין הויך, און יעדער זאַנג, וואָס האָט זיך געוויגט אין פעלד, האָט מיך אָנגעפילט מיט ענטציקענדער גליקזעליגקייט, וועלכע האָט פאר מיר אנטפלעקט די גרויסקייט פון׳ם בורא. פון יעדער בליהונג האָט זיין גייסט גערעדט צו מיר. כ׳האָב געהערט זיין קול אין דעם קראַך, אין דעם בייזער פון׳ם דונער, כ׳האָב דערקענט זיין מאַכט אין בליץ און שטורם.

יעדעם מאָל, וועז די נאַכט האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף ים און ערד און הויך אויף׳ן הימעל האָבען געפונקעלט טויזענטער שטערן, דאן האָב איך געפיהלט דעם בורא׳ס היי־

ליגע נאָנטקויט. די גאנצע וועלט האָט מיר אויסגעקוקט ווי א בוך, וואָס איז פול מיט דער חכמה פון זיינע מעשים.

בין איך ביינאכט געזעסן שטיל אין מיין קעמערל, מיט דעם מוח פארטיפט אין גאָט'ס הייליג וואָרט, דאן האָב איך געפיהלט, ווי מיין האָרץ איז אויפגעלויכטען געוואָרן, כ'האָב דערקענט, ווי זיין גייסט האָט געברענט אין מיין נשמה און מיר פריי געלאָזט די צונג, וועלכע איז געווען ווי געבונדען.

מיט דער טיפסטער פרומקייט האָב איך זיך צוגעהערט צו זיינע ווערטער און געפיהלט, ווי עפעס האָט זיך געריהרט אין מיר, מיך געהויבען אין דער לופטען. זיין שעפּפער־ווילען האָט ארומגעטאַנצט ביי מיר אין בלוט, און פון דער טיפענישׂ האָט זיך עפעס ארויסגעריסען אין דער הויך, וואָס האָט זיך אזוי ווי צונויפגעגאָסען אין פאָרם און אויסדרוק.

אָבער פלוצלינג איז מיין וועלט חרוב געוואָרן. אין צוויי־ערליי געשטאַלטען קומט מיר פאָר יעדע זאַך. אין מיין זעל ברויזען און שטורעמען פינסטערע כוחות, וועלכע שטערן מיין פרומען געדאַנק צום געבעט, פארקירעוועט מיינע מחשבות אויף פארבאָטענע וועגען און רויבען ביי מיר אוועק די רוה, דעם פרידען פון מיין הארצען.

וועו מיין נשמה איז פול מיט פרומער איבערגעבענקייט און פיהלט זיך דורכגעדרונגען פון'ם הייליגען גייסט, באוויי־זען זיך פלוצלינג אנדערע בילדער, פאַרטומלען מיין מוח און ווייזען מיר די טויערן פון א וועלט, וואָס מיינע אויגען האָבען פריהער קיינמאָל ניט געזעהן.

די רויטע זינד שטעהט פאר מיר אין פורפור־קלייד און אָנגעשכור'ט מיט תאוה רייצט זי מיין גוף. איך פיהל דעם הייסען אָטעם פון איהר פייער, און ווילדער יאָגט זיך דאָס

בלוט ביי מיר אין די אָדערן. שנעל קלאַפט מיר דאָס האַרץ אין דער ברוסט, און א הייסע ליידענשאפט נעמט ארום ווי א נעבעל מיין געדאַנק. דער אָטעם ווערט פאַרכאַפּט; די אוי־גען זעהען רויט, און מיין זעל שמאַכט און לעכצט אין פייער־דיגען באגעהר.

דריקענדיג איז די לופט אין מיין קעמערל, פייכט און שוואר, און זיסע טענער דרינגען אריין אין מיינע אָפענע אויערן, פאַרפיהרעריש, פייערדיג און זינדיג שען. פון טוי־זענט קראַטערס פלאַקערן אויף די פלאַמען פון דער זינד און גיסען זיך פאַנאַנדער ווי פייער־שטראַמען אין מיין האַרץ, וואָס צוקט און שפרינגט אומפארשעמט אין קיינמאָל ניט־געהאלום'טער תאוה.

דאָן פארשווינדט אלצדינג שטיל ווי א חלום, און ניכטער שפריט זיך אוים די וועלט פאר מיין בליק. נאָר אין די גלי־דער ליגט עס מיר שווער אזוי ווי בליי. מיין קאָפּ איז פוסט, ווי נאָך א ווילדער, אָפּגעהולטאַיעזועטער נאַכט, ביז וואַנען די געדאַנקען קומען פאַמעלאך צוריק. אָבער זיי זיינען ווי אוינ־געהילט פון נעבעל און דרעהען זיך צונויף אין מוח ווי א פאר־פלאַנטערטער קנויל. ביסלאכווייז קימט ווידער די ערינערונג, און די גאַנצע שוועריקייט פארשווינדט אין דער טיפעניש.

דאָן דערפיהל איך ווידער גאָט'ס הויך אין מיין ברוסט, מיין אויג זעהט ווידער דעם הימעל אָפּען, און שטיל דרינגען אריין מלאכים־כאָרען אין מיינע אויערן. מיין האַרץ ווערט מיר פלוצלינג אזוי לייכט־באפליגעלט און עס יובעלט און טאַנצט פאר פרייד אנטקעגען גאָט'ס הערליכקייט, ווי א זינג־פויגעלע, וואָס שוועבט צום הימעל.

קלאָר קוקט מיר ווידער אוים דער גרונד פון אלצדינג.

אין׳ם בוך פון די הייליגע פאַרטיפט זיך ווידער מיין זין, כדי פון דער טיפקייט פון די געדאנקען צו שעפּען כוחות, צו ווי־דערשטעהן די בייזע ליסטיגקייט פון׳ם שטן.

נאָר וועו מיין גייסט איז פול מיט די העכסטע פרייד, וועו ער פאַר׳שכור׳ט זיך אלץ מעהר אוו מעהר מיט הייליג־סטע הייליגקייטען אוו דערהויבט זיך צום פייערדיגסטען עקסטאַז, דאַן לאָזט עס זיך אראָפּ ווי א שאַטען אין מיין האַרץ, אוו יעדע זאך באווייזט זיך פאר מיר אין א ניי קלייד.

מיר קומט פאַר, אזוי ווי שלאַנגען וואָלטען ארומגע־קראָכען צווישען די שורות אוו יעדעם וואָרט גליהט פאר מיר אין א נייעם זין. ווי א פינסטערע אַנטפּלעקונג קומט עס איבער מיר. איך קאָן זיך מעהר ניט וועהרען אנטקעגען דער פינסטערער מאַכט, וועלכע דרינגט אריין פון פאַרבאָרגענע אָפּגרונדען צו מיר אין דער נשמה אוו שטריקט ארום מיין מוח מיט צויבער־פעדים.

קוק איך אין מיין העכסטער נויט ארויף צו קריסטוס׳עם בילד, וואָס הענגט איבער מיין בענקעלע, דאַן לאכט מיר מיט שפּאַט אנטקעגען א שד, וועלכער האָט זיך דורכגעבראָכען א וועג אוו איז פון׳ם גיהנום געקומען צו מיר.

פון יעדען הייליגען־בילד שמייכלען טייוועלשע צורות, פון יעדען ווינקעל לאָזט זיך דער גיהנום מיט שטורם ארויף אויף מיר. שדים דרעהען זיך אין א ווילדען קרייז, אזוי אז איך געה שיער ניט אראָפּ פון זינען.

אוו אָט ענדערט זיך מיט אמאָל דאָס בילד. איך העד, ווי עס קומען צאַרטע קלאַנגען, וועלכע גנב׳ענען זיך שטיל אריין צו מיר אין דער נשמה אוו לאָסטשען אוו רייצען מיך צו פאַרבאָטענע מעשים. דאָס קעמערל שמעקט ווי א רויזען־

קוסט, און היימער און שנעלער לויפט מיר דאָס בלוט דורך אלע גלידער. צוטומעלטע שטימען שפּאַרען זיך ארויס פון דער טיפענישׂ, די דיקע וועגט ציטערן ווי אין קרעמפען.

דאָ פאלען אראָפּ די קלייד־ער פון די הייליגע און נאַקעט פלייש הויבט זיך און שטרעקט זיך אוים אין תאוה־דיגער היץ. און שוימענדיג ברעכט אוים דער שטראָם פון אלע טיפענישען; די גאַנצע ערד בושעוועט אין׳ם קראַמפּ פון וואויל־לוסטיגקייט. אצונד ווערט דאָס קעמערל פאר מיר דער „וועגוס־באַרג", און אומפארשעמט צושפרייט זיך די אויסגעלאסענקייט פאר מיינע אויגען.

דאָ נעם איך צונויף מיינע לעצטע כוחות און שריי אוים צו גאָט אין מיין טיפסטער נויט. אָבער בלויז א מורא׳דיגער פלוך רייסט זיך ארויס פון מיין מויל, וואָס הילכט שוידערליך אָפּ דורך די שטילע האַלען.

אין א משוגענעם קרייז דרעהט זיך יעדעם בילד, ביז דער לעצטער גרעניץ פארשווינדט סוף כל סוף פון מיר. איך ציטער פאר מיין אייגענעם איך, וואָס קוקט מיר אוים אזוי פרעמד און אומדערגרינדליך, אָקוראַט ווי ער וואָלט גאָר קיינמאָל ניט געווען פארוואנדט מיט מיר.

אין א ווילדען כאַאָס שטורעמען די געדאנקען, דאָן דרעהט זיך איעדער ארום אין א משוגענעם קאַראַהאַד. דאָ איז ניטאָ קיין אויבען, ניטאָ מעהר קיין אונטען, ביז די דאָמבע ווערט צושמעטערט ביים אויפשטייגען פון דעם דאָזיגען מבול, וואָס גיסט זיך אצונד פאַנאַנדער אָהן א שום גרעניץ.

אין א משוגענעם וויכער דרעהט זיך גוט און שלעכט; די טוגענד פאָארט זיך אָהן בושה מיט דער אויסגעלאסענקייט, און וואו איך ערווארט צו געפינען גאָט, לאַכט שפּאָטיש

דעם טייוועל׳ס פּרצוף. וואו איז דער גרענץ וואָס טיילט פּאַנאַנדער די שטראַמען, וואָס צושיידט גאָט׳ס מלוכה פון דער מלוכה פון׳ם שטן?

איך אליין האָב פּאַרלאַרן יעדען אַנהאלט און פיהל, ווי איך ווער אוועקגעריסען פון וויכערס, וועלכע שליידערן מיר מיט שטורם אריין אין דעם ברעגלאָזען ים — א שטרויעלע, וואָס טאַנצט ארום אויף די שוימענדע כוואליעס און האָט קיין אהנונג ניט וועגען דעם טיפען אָפּגרונד אונטער איהם. —

אין מיין מוח קאָכט עס און שטורעמט ארויף און אראָפּ. די זינד טראָגט דער טוגענד׳ס צניעות׳דיג קלייד. מאדאם וועגוס האַלט דעם דערלייזער פּרעך אין די אָרעמס. גאָט און דער טייוועל דרעהען זיך אין טאַנץ, צו וועלכע די חיליגע שפילען צו אויף האַרפעס.

איך ווער צוטומעלט וועגען מיין אייגען הארץ און פיהל, אז צוויי נשמות זיצען אין מיר. איינע רייסט מיך ארויף צו הימעל־הויכקייטען, בעת די אנדערע שלעפּט מיך אראָפּ אין אָפּגרונד, אין גיהנום.

מאריא, גנאָד־רייכע מוטער פון גאָט! דערהער מיך און די יסורים פון מיין נשמה! גיב מיר צוריק די רוה, דעם פרי־דען פון מיין האַרצען! דערלייז מיך פון׳ם זיסען גיפט פון דער זינד! זאָל מיין גייסט זיך ווידער אויפהויבען אין דער הויך און זיך זונען אין גאָט׳ס שטראַלען־גלאַנץ!

פּארשוואונדען איז דאָס פּארשידענפּארביגע ליכט פון די פענסטער; די קירכע איז איינגעהילט אין פינסטערניש. בלויז אויף דעם בילד פון דער יונגפרוי ציטערט נאָך א שוואַכער שיין.

אצונד שטעלט זיך דער מאָנאַך אויף אין טיפסטען וויי־טאָג און שטרעקט אוים די הענט אין א הייסען געבעט. דאָס יונגע געזיכט איז פארצוויגען פון זאָרג און ערגערניש; זיינע אויגען זוכען דעם בליק פון דער גנאָד־רייכער, צי זי ווייזט ארוים רחמנות, דערבארעמונג אויף זיין נויט.

דאָ שטראַלט ארוים געהיים לעבען פון׳ם בילד. די אוי־גען קוקען מילד אין׳ם וויכען גלאַנץ, און לאַנגזאַם לאָזט זיך די רעכטע האַנד אראָפּ צו געבען די ברכה.

געראַטעוועט! רייסט עס זיך ארוים מיט פרייד פון ויין מויל. די טונקעלע אויגען קוקען אוים ווי באגאַסען מיט ליכט, און די גאנצע פארגליווערטקייט געהט איהם אראָפּ פון דער נשמה. די ענגע מויערן, וועלט און זאכען פארשווינדען. ער פיהלט, ווי ער ווערט ארומגענומען ארום און ארום מיט א ליכטיגען גלאַנץ און הערט דעם שטילען הויך פון דער א״י־ביגקייט.

אין קלויסטער געהט זיך דאָס לעבען זיין גאַנג. קיין פאַלשער טאָן שטערט ניט דעם פרידען, וועלכער וואוינט דאָ און דרינגט דורך מיט רוה די הערצער פון די ברידער. דער יונגער מאָנאך פיהלט זיך ווי ניי באַלעבט. פארשוואונ־דען איז דער כשוף, וואָס האָט איהם געדריקט און ארונ־טערגעשלעפט אין דער טיפעניש זיין געמיט. פארלאָשען, אָפּגעווישט איז דער מאסקעראד פון די ליידענשאפטען, וואָס האָט איהם אזוי אָפּט פאַרנאַרט און געצויגען מיט א ברע־נענדער הויז.

מיט פרומען חשק דינט ער גאָט׳ס ווערק, און קיינער איז צו איהם ניט גלייך אין מונטערקייט, אין לייכטען גע־

מיט. זיינע ברידער, די מאָנאַכען האָבען איהם ליעב געקראָגען און זיי קוקען ארויף צו איהם מיט פרומען אָפשיי, וואָרים ס׳איז קעַנטיג, אז גאָט׳ס גנאָד רוהט איבער איהם.

אזוי פארגעהן די יאָהרען רוהיג און פרידליך, פריי פון וואָס פאר עס איז טומעל און יאָגעניש פון דער דרויסענדיגער וועלט. דער מאָנאַך, וועלכער איז שטענדיג פארטיפט אין גאָט׳ס וואָרט, האָט זיך שוין כמעט פארגעסען אָן דעם לויף פון דער צייט.

נו, קומט איין טאָג צו צו איהם דער עלצטער פון׳ם קלויסטער און זאָגט, אז ער האָט איהם באַשטימט פאר דעם שומר פון אלע אוצרות, וואָס ליגען באַהאַלטען הינטער שווערע, דיקע וועגט, און וועלכע טראָגען אין זיך דעם גאנצען שטאָלץ פון׳ם קלויסטער.

מיט אן ערנסטער מיענע פיהרט ער איהם אוועק צו דעם אָרט, וואו אָט די הייליגטימער ליגען גוט־באַשיצט אין אלטע קופערס און אין שאפעם. דאָ זעהט ער שפענדלעך פון׳ם קרייץ, אויף וועלכען דער דערלייזער האָט געליטען די מורא׳דיגע יסורים פון טויט, ביינער פון הייליגע, וועלכע זיינען געשטאַרבען מיט א פרעהליכען געמיט אלס מאַרטירער פאר זייער גלויבען. און הונדערט אנדערע זאַכען זיינען דאָ נאָך צוזייט און צושפרייט, וועלכע זיינען באַשטימט צו ריהרען די הערצער פון די גלויביגע און זיי וויזען דעם וואונדער.

נאָכדעם ווי דער עלצטער האָט געוויזען דעם מאָנאַך אלע שאַצען, וואָס זיינען געלעגען שטיל פארבאָרגען אין קלויסטער, און וועז ער האָט איהם ערקלערט וואָס פאר א

הייליגע קראפט עם ליגט אין אָט די טויטע זאכען, א קראַפט, וועלכע ווירקט און שאפט, — האָט ער איהם צוגעפיהרט צו אן אלטער שאַפע, וועלכע איז געשטאַנען פארטרוימט אין׳ם שאַטען פון א נישע.

אין דער דאָזיגער שאפע, זאָגט דער עלצטער מיט אן ערנסטען טאָן, געפינט זיך א לעבענס־עליקזיר, א געטראַנק, וואָס דער שטן אליין האָט צוגעגרייט. ס׳איז געווען בא־שטימט פאר דעם הייליגען אנטאָניוס, וועמען דער ניט־גוטער האָט אמאָל געוואָלט אריינכאפען אין דער פאסטקע. אָבער גאָט׳ס חסד האָט געוואָכט איבער איהם, און ווען דער הייליגער איז געשטאָרבען, איז דאָס פלעשעלע מגולגל גע־ווארן אהער, צו אונז.

מיין זוהן, אויך דאָס דאָזיגע פלעשעלע איז אין דיינע הענט, אונטער דיין אויפזיכט. טו גיב אלזאָ אכטונג, אז קיין מענשען־האַנד זאָל עס קיינמאָל אין זינדיגער תאוה ניט אָנ־ריהרען. ווערט אימעצער געשטרויכעלט און אָט דער טיי־וועלשער געטראַנק קומט איהם אריין אין׳ם בלוט, דאן איז ניטאָ מעהר קיין האָפענונג פאר איהם, ער פאַלט אריין אין די הענט פון די פינסטערע כוחות, פארלאָרן פאר דער צייט און פאר דער אייביגקייט.

דער עלצטער שליסט אויף דעם אלטען שלאָס און נעמט ארוים פון שאפע א רייך־פארפוצט קעסטעלע, וואו דאס פלעשעלע ליגט ווייך אויסגעבעט. און אזוי גיך ווי דער עלצטער עפענט אויף דאָס קעסטעלע, פארשפרייט זיך אי־בער דעם גאַנצען זאל א זיסער, צארטער דופט, וואָס ווירקט ווי בארוישענדיג אויף אלע חושים.

דער יונגער מאַנאַך ווייסט ניט, וואָס מיט איהם קומט

פּאָר. זיין בליק איז ווי צוגעשמידט צום פּלעשעלע, וואָס דער אַלטער באַהאַלט שנעל צוריק אין שאָפע. בגנבה ציהט ער אריין אין זיך דעם זיסען ריח, וואָס פילט נאָך אלץ אָן דעם אַלטען חדר. האָט ניט דערזעלביגער ריח איהם שוין פּרי־הער אַמאָל בארוישט? וואו איז דאָס פּאָרט געווען, וועו יענער דופט האָט איהם דעם קאָפּ פּארדרעהט?

מיט אַמאָל דערפיהלט ער א שטילע אהנונג אין זיין האַרץ. ס׳איז געווען דער ריח, וואָס האָט אַמאָל אָנגעפילט זיין קעמערל, א דופט פון רויזען, וועלכע עפענען זיך אויף ביינאכט, א ריח, וואָס בארוישט, פאר׳שכור׳ט די חושים.

ווי אין חלום הערט ער דעם אלטען׳ס וועדטער, און שטילע שטימען דרינגען איהם אריין אין די אויערן. — מיט אַמאָל פּארשליסט זיך הינטער איהם די שווערע טיר. פּאר־שוואונדען איז דער רויש, וואָס האָט איהם גענאַרט. מיט א שנעלער האַנד נעמט ער צו די שליסלען און באַהאַלט זיי טיף אין זיין גראָבען מאַנטעל.

דער טאָג געהט אריבער אויף דעם אַלטען געווענליכען שטייגער. נאָר וועו ער זיצט ביינאכט ביי זיך אין קע־מערל, פּארטיפט אין גאַט׳ס הייליג וואָרט, דאָ דערפיהלט ער ווידער יענעם פיינעם ריח, וועלכער לעגט זיך שמייכ־לענדיג ארום זיינע חושים. צי זיינען דאָס אקאָרשט ניט די רויזען, וועלכע בליהען אין גאָרטען אוו שיקען אריין זייער דופט דורך׳ן אָפענעם פענסטער?

אויף זיין טיש ליגט דאָס אלטע בוך, באלויכטען פון דעם בלייכען שיין פון׳ם לאָמפּ. אומזיסט באמיהט ער זיך צו כאַ־פען, צו פּאַרשטעהן דעם זין פון די וועדטער, וואָרים יענער

ריח רויבט ביי איהם אוועק די רוה פון׳ם האַרצען. ער פיהלט, ווי עפעס פרעמדס וויקעלט זיך ארום איהם ארום און זיין מוח ווערט ארומגעשטריקט פון ווייכע, צאַרטע פעדים.

דאָ דערזעהט ער אויף דער וואַנד א בלאַסען שאָטען, וואָס בויגט זיך אָן צו זיין בוך. א צומישטער קוקט ער זיך אום אין דעם ענגען צימערל און הערט דייטליך דעם קלאַנג פון א שטימע:

וואָס קווינקעלסטו זיך? דער שליסעל איז ביי דיר אין די הענט. טרינק פון׳ם פלעשעלע, וואָס איז אָנגעפילט מיט ווין. קלאָר וועט ווערן דיין זעל און צויבער־קרעפטען וועלען דורכגליהען דורך דיין לייב. דיין גייסט וועט וואנדערן איבער פרעמדע לענדער און מעכטיג וועלען וואקסען זיינע פליגלען.

דאָ פאַלט ער אויף די קניע פאר דעם קרייץ. פון דער טיפסטער טיפענישּ פון זיין נשמה שטראָמט ארוים זיין געבעט, וואָס זאָל איהם באשירעמען אין זיין שווערער נויט:

אָה יעזוס, האָב רחמנות אויף דעם אָרעמען זינדער און באַשיץ מיך פון נייער זעלען־פיין! באַהיט מיך פאר יענער פרעמדער מאַכט, וועלכע שפינט ארום מיין מוח מיט געמיינער כיטרעקייט, כדי מיך איבערצוגעבען צו די שרעקען פון׳ם גיהנום!

אזוי מאַטערט ער זיך אין אנגסטען די גאנצע נאַכט, טוט תפלה און פייניגט זיך דעם גוף מיט אלערליי אויסגעקלערטע יסורים און ענוים, ביז די מידקייט פאַרמאַכט איהם די אויגען.

בייטאָג קוקט איהם אלצדינג אוים ווי א חלום, נאָר וועז די צוויייטע נאַכט לאָזט זיך אראָפּ, דאָן הויבט זיך פון דאָם ניי

אַן דאָסזעלבע שוידערליכע שפּיל. דורך'ן אָפּענעם פּענסטער דרינגט אריין א זיסער ריח, און באלד פּאַרנאַרט איהם ווי־דער דיזעלביגע שטימע:

דו שוטה, אויף וואָס ווארטסטו? פּאַרזאָם ניט די רגע! דאָס שיקזאל האָט דיר אריינגעלעגט אין דער האַנד דאָס, וואָס עס איז קיין שטערבליכען ביז אהער ניט באשערט גע־ווען. לאָז ניט אריבערגעהן די שטונדע אומגענוצט. וואָס דו פּארזאמסט, דאָס וועט קיין אייביגקייט ניט ברענגען צו־ריק!

אזוי נאַרט און ציהט די שטימע אלץ העכער יעדע נאַכט. ער פּיהלט, ווי די כוחות פּארשווינדען איהם בים־לאכווייז. און אין דער זיבעטער נאַכט האַלט ער עס מעהר ניט אוים. מיט א ווילדען אימפּעט יאָגט עס איהם ארויס פּון׳ם קעמערל. אין איין אָטעם לויפּט ער דורך די קאָרידאָ־רען צו יענעם אָרט, אויף וועלכען עס וואַרט זיין שיקזאל.

שנעל עפּענט זיין האַנד די שמאָלע טיר. ער שטעלט אוועק דעם לאָמפּ אויף דער אלטער שאַפע און נעמט זיך אַן מיט ביידע הענט ביי זיין האַרץ, וואָס ציטערט פּאר זוייטאָג אין זיין צעוואונדעטער ברוסט. אין פּיבער־טרייסלעניש עפּענט ער די שאַפע און שטעקט אריין די האַנד נאָך יענעם זעלטענעם שאַץ, וואס האָט צוגע׳גנב׳עט ביי איהם דעם פּרי־דען פּון זיין זעלע.

זיין נאגצער קערפּער איז דורכגעטרייסלט פּון פּראַסט; ער פּיהלט, ווי דאָס בלוט שטעלט זיך איהם אָפּ אין די אָדערן. — אז אָט האַלט ער שטום דאָס פּלעשעלע אין דער האַנד. א זיסער דופּט צומישט איהם, פּארנעבעלט איהם דעם מוח. ציטערנדיג מיט'ן גאנצען קערפּער, ציהט ער ארויס די פּראָפּ־

קע און זעהט, ווי בלויע פונקען שפריצען ארוים פון׳ם העלזעל. שנעל לעגט ער צו דאָם פלעשעלע צום מויל און זופט מיט הייסער גיריגקייט דעם זיסען געטראנק, וואָם געהט דורך ווי א פייער דורך זיינע אָדערן.

דאָ קלינגט עס אָפּ פון דער וויטענם אין זיינע אויערן: אצונד איז אלעם אוים! פאַרשפילט דורך אייגענער שולד!—

מיט ווילדער האַסטיגקייט באַהאַלט ער וויידער דאָם קעם־טעלע אין דער שאָפע און מיט שנעלע טריט פאַרלאָזט ער דאָם צימער. —

די אַלטע קירכע גלאַנצט מיט ליכטיגער פראַכט, און טי־פער אַרגעל־קלאַנג פילט אָן דעם הייליגען אָרט, וואו די גע־מיינדע האָט זיך פאַרזאַמעלט, כדי אויפצונעמען דעם האַר׳ס ברכה. דער טיפער קלאַנג ברויזט דורך די מענשען־הערצער, באַפרייט זיי פון די נויטען פון דער דאָזיגער וועלט און דער־הויבט דעם גייסט צו ליכטיגע הויכען.

דאָן פליסט ביסלאכווייז אָפּ דער שטראָם פון טענער, וועדט אלץ שוואַכער און שוואַכער, ביז עס שטאַרבט ציטע־רענדיג אָפּ דער דער לעצטער קלאַנג. ארומגענומען פון א פייערליכען שטיל־שווייגען, געהט איצט דער יונגער מאַנאַך ארויף אויף דער בימה. דער בלייכער פנים קוקט אוים ווי פון שטיין אויסגעהאקט און יעדע ליניע ווי געצייכענט פון א קינסטלער־האַנד. נאָר פון די טונקעלע אויגען שטראַלט ארוים א רויטער שיין, וואָם ווירקט ווי אן אָפּגלאַנץ פון אי־נערליכע פייערן.

ער שטעהט און שווייגט, אזוי ווי ער וואַלט וועלען מיט זיין בליק פאר׳כשופ׳ען די מענשען, וועלכע ערשיינען דאָ פאַר

איהם. זיין אויג בויערט זיך טיף איין אין יעדען הארץ, אוּן עס גיהט יעדען איינעם אריבער א שטילער שוידער איבער׳ן לייב אונטער דעם דאַזיגען בליק, וועלכער דרינגט אריין מיט שאַרפקייט הינטער יעדען שטערן.

אוּן אָט קלינגט עס טיף ווי גלאָקען־טענער פון זיין מויל, אוּן אנגענעם, לאַסטשענדיג הילכט אָפּ זיין וואַרט אין יעדען אויער. גאַנץ מאַדנע איז די שפּראַך, וואָס ער רעדט, אזוי ווי יעדעס וואַרט וואָלט געהאַט א פּאַרבאַרגענעם זין. די זאַצען פונקלען אין בונטע, הייסע פּאַרבען, גיסען זיך צונויף אוּן בויען אויף א וואונדערליכען בנין פון ניט־גע׳חלום׳טער פּראַכט אוּן הערליכקייט.

ווי פייער־צונגען שיסען ארויף די געדאנקען, פּארטיי־לען זיך קנאַקענדיג אין טויזענט פונקען אוּן פאלען אראָפּ ווי א שטראַלען־רעגען. יעדעס וואַרט האָט דאָ זיין אייגען לע־בען אוּן דרעהט זיך מיט די אנדערע אין׳ם פּאַרשידענ־פּאַר־ביגען קרייז, כדי צו שאַפען ליכטיגע סימפאָניעס. דאָן לאָזט עס זיך ווידער אמאָל אוועק אין׳ם אייגענעם קאַראַהאַד אוּן בלישטשעט קלאָר אין׳ם פייער פון דער אידעע.

די קירכע איז אָנגעפילט מיט א צאַרטען דופט, וואָס ווירקט נאַרקאָטיש אויף די חושים אוּן ציהט ארוים מאַדנע געפיהלען פון הארצען. —

די פרומע געמיינדע איז ווי באַרוישט אוּן זיצט פּארגלי־ווערט, פּאר׳כשופ׳ט פון יעדען וואַרט, וואָס רייסט זיך ארוים ביי דעם יונגען מאַנאַך פון מויל אוּן לויפט דורך שטיל צי־טערענדיג דורך דעם קירכען־צימער.

אָבער ער אליין איז פּארגליווערט פון שטוינען, אונטער־וואַרפען דעם צויבער פון זיין אייגענער רעדע. די אייגענע

ווערטער קלינגען איהם אָפּ אין די אויערן, אזוי ווי זיי וואָל־טען גערומען פון א פרעמדען מויל. ער פיהלט זיך ווי בא־הערשט פון א חלום און צווייפעלט אין דער וויר קליכקייט, וועלכע רינגעלט איהם ארום.

ווער רעדט עס דאָ? פרעגט עס טיף ביי איהם אין דער נשמה. דאָס בין ניט איך — אן אנדערער רעדט ארויס פון מיר. אזעלכע זאכען זיינען דאָך מיר קוים אויף'ן זינען ארויפ־גערומען. איך שטעה באראישט פאר מיין אייגען ווערק אן איך פיהל, אז א פרעמדער האָט עס געשאפען.

מיט אמאָל הויבט זיך די שטימע אויף צום העכסטען קלאַנג און רוישט אין שטורמדיגע אקאָרדען דורך דעם קיר־כען־צימער, וועלכע צוטרייסלען די זעלע און רופען ארויס פון איהר אומדערהערטע געפיהלען. אצונד נאָך א יובעל־געשריי פון טיפסטער ברוסט, א לעצטער זיפץ, וויך און פאר־פיהרעריש; דאָן ווערט עס שטיל, דער לעצטער קלאַנג שטאַרבט אָפּ. —

די מחנה פון גלויביגע זיצט ווי באַראישט און קוקט נאָך אלץ צו דעם זעלבען אָרט, זאָגאָר דאָן ווען דער מאָנאָך האָט שוין לאָנג געהאָט פאַרלאָזען די בימה.

ער אליין וויסט ניט, וואָס מיט איהם איז געשעהן. די פרעמדע שטימע דרינגט נאָך אלץ אריין אין זיינע אויערן; די ווערטער גיסען זיך צונויף אין וואונדערליכער פראַכט, און די געדאַנקען זיינען ארומגעוועבט מיט א זיסען ריח. דאָס איז דערזעלבער ריח, וועלכער האָט ארויסגעזעצט פון'ם פלע־שעלע, וואָס ער האָט אין יענער נאכט געגומען צו זיינע ליפען. אצונד ליגט דער דופט ביי איהם אין בלוט, רעדט ארויס פון

מעראדוס

יעדען וואָרט און שפריצט פון זיין גיסט מיט בלויע פונקען.
פאַרלאָרן פאר דער צייט; דאָך טרעגער פון אן אייגענער וועלט!

די נייע ידיעה קלינגט דורך שטאָט און דאָרף, אז א נביא איז אויפגעשטאַנען אין לאַנד. די קירכע קאָן קוים נאָך ארייננעמען די מחנות, וועלכע שטראָמען פון אלע ערטער, כדי צו הערען פון זיין מויל גאָט'ס וואָרט.

די גאנצע וועלט איז פול מיט לויב-געזאַנג פאר איהם. שנעל, אויף'ן קוק שמידט ער צו צו זיך די הערצער פון די מענשען און פיהרט זיי צו א נייער וועלט.

בלויז דער עלצטער פון קלויסטער בלייבט ניט געריהרט פון איהם. איהם קאָנען זיינע פייערדיגע רייד ניט פארטומלען דעם מוח. ער פיהלט, אז דאָ האָט געמוזט געשעהן עפעס מורא'דיגעס און בעט גאָט, ער זאָל איהם שיקען קלאָרקייט, כדי ער זאָל קאָנען פארטרייבען די געפאַהר, וואָס הענגט איבער'ן קלויסטער, און ווי דעם שטן'ס ליסטיגקייט דראָהט זי די רוה און דעם פרידען פון'ם הייליגען אָרט.

און איין טאָג שיקט ער רופען דעם ברודער צו זיך און רעדט צו איהם מיט א טיף-טרויעריגען בליק:

מיין זוהן, דער ניט-גוטער האָט ארומגענומען דיין הארץ מיט זיינע לאַפעס, כדי דיך אָפצורייסען פון גאָט'ס גיסט. אויך פאַר מיר קוקט דיין וואָרט אויס צו זיין א וואונדער, אָבער ס'איז ניט גאָט'ס שטים, וואָס רעדט פון דיר ארויס. ס'איז דעם שטן'ס ליסטיגקייט, וואָס בינדט דיר אויף די צונג. די מאַכט פון פינסטערניש האָט דיך ארומגענומען, און אלין טיפער וועלט דער אָפגרונד, וואָס ציהט דיך ארונטער.

צו שטאַרק האָט דער טייוועל שוין דיין הארץ פאר־פיהרט, אז מיינע שוואַכע ווערטער זאָלען דיר קאָנען העלפען. דיר העלפען וועט בלויז גאָט, ווועלכער וועט זיך דערבאַרע־מען איבער דיין נשמה. דיין שיקזאל ליגט אין זיין שטאר־קער האַנד. נאָר ער קאָן דיך ראַטעווען פון דעם פלוך און באפרייען דיין הארץ פון דעם שטן׳ס רשעות.

די פראָסטע, די מענשען אָהן אורטייל האָט דיין וואָרט כארוישט, אָבער עס ווירקט ווי א בייזער ביישפיל אויף דעם דאָזיגען אָרט. עס שטערט דעם פרידען, וואָס האָט דא שטענדיג געהערשט, און פלאָנצט איין ביי אונז דעם גיפט פון זינד. מחמת דעם קאָנסטו דאָ לענגער ניט בלייבען.

פאַר דיר קאָן די דערלייזונג קומען בלויז פון דרויסען. נאָך האָב איך די האָפנונג ניט פארלאָרן. דו וועסט זיך אלזאָ ארויסלאָזען אין וועג קיין רוים, צו דערפילען א גע־היימע שליחות, וועלכע איך גיב איבער מיט גאָט אין דיינע הענט.

ניץ אויס די גלעזענהייט, וועלכע ווערט דיר איצט געגעבען, כדי דו זאָלסט צוריקגעפינען גאָט׳ס וועג. און ווען די חרטה וועט אויסלייטערן דיין הארץ, דאן קעהר זיך אום צוריק אַהער, אין אָט די מויערן, וואו עס קלאַפט פאר דיר א פאָטער־הארץ.

מיין גייסט באגלייט דיך אויף דיין וועג. דעם האר׳ס ברכה זאָל הערשען איבער דיר! — טו מאַך זיך גרייט צום ווייטען ציל; וואָרים מאָרגען, נאָך איידער די זון וועט אויפ־געהן, וועט זיך דער טויער פארשליסען הינטער דיר.

אין מזרח וואָרפט די זון איהרע רויטע פייערדיגע שטרא־

לען און לאַנגזאַם פּארגעהט דער בלאַסער בין השמשות׳דיגער שיין, וואָס האָט ווי איינגעהילט די זאכען אין שלאָף. די גראָזען זיינען באדעקט מיט פּרישען טוי, און פּרעהליך מזוויש־טשעט עם פון יעדען צוויג. די בלומען וויגען זיך ביים ראַנד פון טייכעל, און לוסטיג רוישט די ראָד פון א מיהל. — ווי שען איז די וועלט אין איהר פּראַכט!

מונטער און קרעפּטיג געהט זיך דער יונגער מאָנאַך זיין וועג און טרינקט מיט ענטציקונג די גאנצע הערליכקייט, וועל־כע האָט זיך מיט אמאָל אויפגעעפענט פּאר זיינע אויגען. די וועגט פון׳ם קלויסטער ליגען הינטער איהם, און פֿאָען שפּרייט זיך אוים די וויטקייט. דאָרט הינטען ליגט פּאר׳כשופּ׳ט דאָם קליינע, וואָם האָט ארומגעשלאָסען זיין מוח ווי מיט געפּענגניש־וועגט און זיין פּייערדיגען גיוסט די פּליגלען אָפּגעהאַקט. אצונד קאָן ער ענדליך אויסשפּרייטען פּריי די פּליגלען און ווי אן אָדלער זיך וויגען אין׳ם וועלט־רוים, זיך אָנ׳שכור׳ן מיט זיין אייגענער קראַפט.

עם דוכט זיך איהם, אז יאָהרען זיינען שוין פּאַרביי, זינט ער האָט איבערגעלאָזט דעם קלויסטער הינטער זיך. א שליי־ער לאָזט זיך אראָפּ אויף דער פּאַרגאָנגענהייט. דאָם וואָם איז אמאָל געווען, קוקט אוים ווי איינגעהילט אין נעבעל, און שוועך קומט איהם אָן זיך צו דערמאָנען אָן יענע צייטען, וועלכע ער האָט אמאָל דורכגעלעבט.

אזוי גיהט ער שוין זינט וואָכען אויף זיין וועג, וען ער געפינט זיך מיט אמאָל ארומגערינגעלט פון א געדיכטען וואַלד. דער טאָג האלט שוין ביים פּארגעהן, און ער זעהט נאָך אלץ ניט קיין ציל פּאר זיך, ביז ער פּארלירט ענדליך דעם שמאָלען שטעג, און איבערגעלאָזט אין די הענט פון דעם

בלינדען צופאַל, שפּאַנט ער ווייטער און זוכט זיך דורכצו־ברעכען א וועג דורך׳ן וואַלד.

מיט אַמאָל שטעלט ער אָפּ זיינע טריט; אַן אָפּגרונד איז פּאַר זיינע פּיס. די אַלטע בוימער שטעהען געדיכט איינע נעבען די אנדערע און הויבען אויף זייערע צווייגען אין דער הויך, אזוי אז פון אויבען דרינגט אראָפּ בלויז א שוואכער שיין.

פון הויכע פעלזען גיסט זיך אראָפּ א שטראָם אין אָפּ־גרונד, און שוימענדיג צוברעכט זיך דאָס וואַסער אַן שפּיציגע שטיינער, צושפּריצט זיך אין אלע זייטען. דער באָדען איז באַדעקט מיט ווייכען מאָך, און פּארשידענ־פּאַרביגע שוועמ־לעך שטעהען ארום אין קרייז. ווי א צויבער־לאַנדשאַפט פּאַרכאַפּט עס זיין בליק. א טיפע בענקשאפט גיהט דורך דורך זיין ברוסט, און פּאר׳חלום׳ט קוקען זיינע אויגען אראָפּ אין אָפּגרונד.

דאָ דערזעהט ער א מאַן אין יעגער־קלייד׳ער, וואָס ליגט אויסגעשטרעקט ביים אָפּגרונד און שלאָפּט רוהיג און אָהן זאָרג אין דעם גרינעם בין השמשות׳דיגען שיין.

פּאַרשענדיג קוקט ער אריין דעם שלאָפענדען אין געזיכט, און ווי א פּאַרגעפּיהל כאַפּט עס איהם אָן ביים האַרצען. איהם קומט פּאַר, אזוי ווי ער וואַלט שוין אָט דעם פּנים ערגעצוואו געזעהן. ער שטעהט און טראַכט, אָבער זיין מיה איז אומ־זיסט. פלוצלינג פּאר׳גנב׳עט זיך א געדאנק ביי איהם אין מוח:

אשטייגער וועט איך זאָל אליין זיין אָט דער יעגער? מיר דוכט, אז איך האָב מעהר טאַלאַנט צו זיין א יעגער, אייד׳ער א מאַנאַך.

אָבער אזוי גיך ווי דער געדאנק איז נאָר אויסגעדענקט, דערפיהלט ער, ווי דאָס האַרץ קלאַפּט איהם שנעלער. ווי א גיהנום'שער כשוף קאָכט עס איהם אין זיין בלוט; זיינע אויגען ברענען מיטַ ווילדער ליידנשאפט, און רויטע שאָטענס שטייגען ארויס פון דער טיפענישׂ.

דאָ דערפיהלט ער מיט אַמאָל, ווי א פרעמדע מאַכט ציהט איהם אוים דעם אָרם. ער גיט דעם שלעפער א ווילדען שטויס, אזוי אז ער פאַלט אראָפּ פון'ם פעלז אין אָפּגרונד. עם דערהערט זיך א מורא'דיגער פּאַרדריקטער געשריי פון דער טיפענישׂ, דערנאָך שפּרייט זיך אוים די גרויסע שטיל-קייט, אזוי ווי אלצדינג וואָלט געווען ניט מעהר ווי א חלום.

מיט א צומישטען בליק קוקט ער אראָפּ אין אָפּגרונד און ווייסט נאָך אלץ ניט, וואָס מיט איהם איז געשעהן. דאָ הילכט אָפּ א פּרעך געלעכטער אין זיינע אויערן, און א מונטערע שטימע רעדט צו איהם:

דער מאָנאָך פּאַסט אייך אויסגעצייכענט צום געזיכט. אין די דאָזיגע קליידער קאָנט איהר דעם טייוועל פיהרען ביי דער נאָז. כ'ווינש אייך גליק צו דער דרייסטער טאַט, מיין איידעלער האַר! אייער ליבלינג זאָל אקאָרשט אליין ניט וועהרן צומישט!

נאָך האַלב פּאר'חלום'ט וועגדט ער זיין בליק און זעהט אנטקעגען זיך א בחור'ל, וואָס קוקט איהם אוים ווי א לייכט-זיניגער פּאַזש. — אָבער דער דאָזיגער וועלט שיער ניט צו-פּלאַצט פּאַר געלעכטער; ער קרימט זיך און דרעהט זיך, ביז די טרערען קומען איהם אין די אויגען, און ער כיכעט און לאַכט, אָקוראַט ווי דער ניט-גוטער וואָלט אין איהם אריין.

א מאַנאַך! א מאַנאַך, ווי גאָט האָט געבאָטן! אזוי ווי ער וואָלט אָקאַרשט פון קלויסטער ארויסגעקומען. דאָס איז דאָך ווירקליך צו קאָמיש. דער שענסטער קונץ, וואָס איהר האָט ביז אהער געמאכט! — אָבער אצונד איז צייט, אז מיר זאָלען שטעלען פיס, ווארים ביז'ן שלאָס איז נאָך א היבשער מהלך.

דער מאַנאַך פארשטעהט ניט קיין ווארט, ווי יענער רעדט; אָבער ער שמייכעלט, אזוי ווי אליץ וואָלט איהם געוען קלאָר. ביי איהם אין מוח דרעהט זיך אלעס ארויף און אַראָפּ; אין'ם פאַרביגען כאָאָס טאַנצען די געדאַנקען, און יעדע ווירקליכקייט פארשווינדט פון זיין בליק.

רויט שטעהט די זון שוין ביים האָריזאָנט, ווען זיי קומען צו צום ראַנד פון'ם וואַלד, און אויף א משופע'דיגען בערגעל באַווייזט זיך פאר זייערע אויגען א שלאָס, וואָס קוקט אראָפּ אין טאָל.

אצונד איז צייט, איך זאָל זיך שטילערהייט אָפּטראָגען, רופט זיך אָן דער פּאָזש, פינטלענדיג מיט די אויגען. וואָרים וועו מען זאָל מיך זעהן צוזאמען מיט אייך, וועט אייך אפילו דער מאַנאַכען־מאַנטעל ווינציג וואָס העלפען. — זייט זיך אייך געזונט! און גליק צו דער זינדיגער טאָט!

אין דער צייט וואָס דער פּאָזש פּארשווינדט אין וואַלד, לאָזט זיך דער מאַנאַך געהן אויף דעם משופע'דיגען וועג, ביז ער דערגרייכט דעם טויער פון'ם שלאָס. — מיט אן ערנסטער מיענע און מיט א פרייַנדליכער באַגריסונג באגעגענט איהם דער בעל הבית פון'ם שלאָס, אזוי ווי ער וואָלט שוין פון לאַנג אָן געבענקט נאָך איהם.

ער רעדט וועגען זיין זוהן, ביי וועמען דער מוח האָט זיך איבערגעקערט, און שוועריג ליידען רייסען זיך ארוים פון זיין ברוסט. דאָס שיקזאל איז געווען אומפריינדליך צו איהם, אָבער ער האָט פונדעסטוועגען נאָך ניט פאַרלאָרן די האפנונג, אז דער מאַנאַך וועט איהם ברענגען דערלייזונג, וועט איהם ביישטעהן אין זיין נויט און מיט גאָט'ס הילף באלויכטען זיין קינד'ס מוח.

בעת דער גראַף עפענט אויף דאָס האַרץ פאר דעם מאַנאַך און אַנטפלעקט פאר איהם זיינע זאַרגען, נעמט איהם די גרעפין דורך מיט א הייסען בליק, אזוי אז דאָס בלוט קאָכט איהם אויף ווי פייער דורך די אָדערן.

און וועז די נאַכט הילט איין דעם שלאָף אין פינסטערניש און אלע גיבען זיך איבער דעם שלאָף, דאָן פאר'גנב'עט זיך די גרעפין צו דעם מאַנאַך אין צימער און זי נעמט איהם ארום מיט ווילדער ליידנשאפט. ווי א שנעל שרפה'נדיג פייער פיהלט ער איהרע הייסע קושען, וועלכע זויגען איהם אויס דאָס בלוט פון האַרצען.

דער שטן גופא לעבט אין דער דאָזיגער פרוי, וועלכע בושעוועט ווי א ווילדע מיט אן אומגעשטילטען פייער. איהר נאַקעטער קערפער ציטערט אין וואַרפט זיך ארום אין פיבער-היץ. מיט א משוגענער תאוה נעמט זי ארום זיין לייב אין קרעכצט און כאַרכעלט, ווי די לעצטע כוחות וואָלטען איהר אויסגעגאַנגען פאר פאַרלאַנג.

דאָ דערפיהלט ער אליין, ווי א פייער וואָלט איהם דורך אין מוח. דער רויטער וואַנזין בושעוועט ביי איהם אין בלוט. ער זעהט, ווי די זינד בלישטשעט איהר ארוים פון די אויגען, און ער הערט, ווי איהרע ליפען שעפטשען שטיל:

פֿאַרבראַכן איז דאָס העכסטע גליק. דאָס וואָס דו האָסט זיך דאָ באַוויזן פֿאַר מיר אלס מאָנאָך, דערהויבט די לוסט צו א ציטערענדען עקסטאַז.

אזוי פֿאַרשווינדט די נאַכט אין הייסער תאוה. אין מזרח גרויט דער ערשטער בלייכער שיין. דאָ רייסט זי זיך מיט אַמאָל ארוים פון זיינע אָרעמס, כדי קיין שפּאָנען־אויג זאָל זי ניט דערזעהן.

ווי אין חלום פארגעהען די טעג, און יעדע נאכט די־זעלבע משוגענע בארוישונג. אין אָנפאָנג איז דער מאָנאָך ענטציקט פון דעם טאָפּעל־שפיל, דאָן פיהלט ער, ווי עס פֿאַר־שווינדען פֿאַמעלאך די גרענעצען, אין וועלכע זיין איך איז ביז אהער געווען געפאנגען. א געהיימער שרעק וואקסט אין זיין ברוסט און א קאַלטע מורא דריקט איהם צונויף דאָס האַרץ, וועז דאָס אייגענע בילד זיינם קוקט איהם אנטקעגען.

וועד בין איך? פרעגט ער זיך מיט א צומישטען בליק. בין איך דער מאָנאָך, וואָס דינט דאָ דער זינד? בין איך דער יעגער, וועלכער פוילט דאָרט אין אָפּגרונד? — א צוויייטער איך וואקסט אוים פֿאַר מיינע אויגען און פֿאַרכאַפּט דעם מאָ־נאַך'ס קערפּער, כדי זיך צו פֿאַרטומלען, זיך באַרוישען מיט זינד. קוים שטעהט אין בילד קלאָר פאר מיין זעל, אזוי נעמט עס אויף גיך אָן די פּאָרם פון דעם אנדערן. דערנאָך דרעהען זיך ביידע ארום אין א ווילדען קאַראַהאַד, אזוי אז אין דעם וויכער פארשווינדט יעדער אונטערשיד.

איך פיהל, ווי עס שווינדעלט מיר אין קאָפּ און איך קאָן ניט מאַכען קיין חילוק פון אויבען ביז אונטען. דער מאָנאָך וועדט מיר פון טאָג צו טאָג אלץ פרעמדער, אָבער ער שלעפּט

מיט מיין נשמה מיט זיך און האַלט מיך פעסט מיט טויזענט אייזערנע קייטען.

איך קאָן שוין מעהר דעם צושטאַנד ניט אריבערטראָגען, כ׳מוז ווידער קלאָר ווערן ביי זיך, ווער איך בין, כדי אָפּצוּשיידען אייגענע ליידען פון פרעמדער זינד.

אָבער וואַרט אקאַרשט! אצונד ווערט עס מיר בימלאכ־ווויז קלאָר. ס׳איז די פרוי, וואָס האָט מיר דעם קאָפּ פאַר־דרעהט און אויף מיר אָנגעשיקט יענעם משוגענעם, ווילדען גייסט. אין איהר פייער צוגעהט מיין אייגענער איך — א שטיקעל וואַקס אין א שרפה׳נדען אויוועז.

און א געדאנק גנב׳עט זיך אריין צו איהם אין מוח: זי דרעהט דיך ארום אין׳ם משוגענעם קרייז, ביז דו ווערסט בים־לאכווויז אראָפּ פון זינען. ווילסטו דערקענען, ווער דו ביזט באמת, דאן מוזטו אפריהער דער שלאַנג דעם קאָפּ צוטרעטען.

דאָ ליגט אלעם רויט ווי בלוט פאר זיינע אויגען. אין זיינע אָדערן קאָכט דער חשק צו מאָרד. אצונד ווייסט ער, ווער עס האָט איהם דעם מוח פארפינסטערט.

און ביינאַכט, פאר׳שכור׳ט פון דער ווילדסטער ליידענ־שאַפט, זעצט ער אריין דער פרוי די נעגעל אין האלז, ביז זי ליגט א דערוואַרגענע ביי איהם אויף׳ן בעט.

דאַן שרייט ער מיט קולות אין דער שטילער נאכט ארויס, און שוידערליך הילכט עס אָפּ דורך די ווייסטע קאָרידאָרען.— מאָרד! מאָרד! קלינגט עס אָפּ מיט אימה איבער׳ן גאנצען שלאָס. אָבער אין דער צייט וואָס אלע זיינען נאָך פאַראַלי־זירט פון שרעק, כאַפּט זיך דער מערדער שנעל ארויס פון׳ם טויער פון שלאָס, כדי צו פארשווינדען אין דעם נאָנטען וואַלד.

אצונד וואנדערט ער איבער דער וועלט אין ציווּיל-קלייד־דער אַנגעטאָן; דער גראָבער מאַנטעל פון׳ם מאַנאָך ליגט באַהאַלטען אין וואַלד. און ביסלאכווייז קומט איהם פּאָר, אז ער האָט מיט די נייע קלייד־ער אויך א נייע נשמה אָנגעטאָן. אָבער רוה גיט איהם אויך די נייע נשמה ניט.

וועו ער האָט אין יענער נאַכט דערוואַרגען די פּרוי, האָט ער געגלויבט, אז ער האָט באַזיגט דעם שונא, וועלכער האָט איהם אַמאָל די אייגענע זעלע אין צווייען געשפּאַלטען. אָבער דער מאָרד האָט ניט פּארטריבען די פּינסטערע כוחות, און אלץ פרעמדער וועדט איהם פון טאָג צו טאָג זיין איך, וועמען ער זוכט אומזיסט צו דערגרונטעווען.

דאָן געפּינט ער זיך איינער אליין מיט זיך, פּארלאָזען פון דער גאנצער וועלט, און וועו ער וואלגערט זיך ארום אָהן רוה אויף זיין געלעגער און פּאַלגט נאָך די געדאנקען וועלכע פּלאָטערן ארום אין זיין מוח, דאן פּיהלט ער אָפּט די שוידער־ליכע נאָנטקייט פון׳ם וואַנזין.

וואו איז מיין איך? האַלט ער זיך כסדר אין איין פּרע־גען. וועו וועט מיר העלפען אויסמעסטען די טיפקייט פון מיין וועזען? — מיר קומט פּאָר, אזוי וויי די קעמערלעך פון מיין מוח וואַלטען געזוען אָקוראָט ווי די געדיכט־פּארשלאָ־סענע צעלען פון דער תפיסה. אין יעדער צעל וואוינט א משוגענער גייסט, שדים גיבען דאָרט אָן מעשים, נעהרען און האָדעווען שטיל אוים טעמפּע און שווערע געדאנקען, וועל־כע ציהען זיך און רייסען זיך סטראשענדיג פון אלע טיפע־נישען.

און וועו זיי וועלן דאָרט אין שטילען קעמערל אויסגע־רייפט, פּארטיגע באַגריפען, דאָן עפּענט א פּינסטערע מאַכט

אויף דעם טויער. איצט קערען זיי וועלטען, מיט רויטע אויגען גיבען זיי זיך א לאָז דורך די קאַרידאָרען פון׳ם מוח, און זייער אָטעם שיסט מיט פיבער־היץ. זיי טאַנצען, שרייען, קלאַפען אין די וועגט; אינצווישען הער איך א שטילען גערויש, אזוי ווי דער וואַנזין וואָלט זיך געריהרט אין די אייזערנע קייטען.

וואו איז מיין איך? וועך וועט מיר אויפלייזען דאס דאָזיגע רעטעניש? — די קלוגע לייט האָבען גערעדט אזוי פיל וועגען אונזער וועזען און האָבען אונז איבערגעלאָזט דאָס וואָרט: דערקען זיך אליין! — אָבער זייער חכמה טראָגט דאָס היטעלע פון דעם הויף־נאַר; ס׳איז נאָרישקייט, אָנגעטאָן אין א מאַנטעל פון ערנסטקייט, פוסטער שווינדעל, וואָס איז ניט ווערט קיין שמעק טאַביק.

דערקען זיך אליין! אָבער וואו זאָל איך אָנהויבען? אָט דוכט זיך מיר אוים, אז איך האָב דערטאַפט דעם אייגענעם איך, אָבער ער ווערט גלייך צובראָכען, צושפליטערט ווי גלאָז ביי מיר אין דער האַנד. און יעדער טייל טאַנצט ארום ארום מיר מיט מורא׳דיגען שפאָט און שטעקט מיר ארוים די שפיציגע צונג.

אָפט קומט מיר פאָר, אז מיין איך באַהאַלט זיך אונטער מאַסקען. אָבער קוים וויל איך אין משוגענער לייכטזיניגקייט איהם ארונטערריסען די פאַלשע צורה, לאָכט מיר פרעך אנטקעגען א נייע מאַסקע. איך צופּ, ריים, ביז דער אָטעם פאַרגעהט מיר, אָבער וועך איך נעם ענדליך אָן די לעצטע מאסקע, דאן פיהל איך, אז זי איז פארוואקסען מיט׳ן פלייש.

און וועך איך וואָלט אפילו דעם פּנים גופא אין שטיקער

צוריסען, וואָלט איך זיך אלץ אַנגעשטויסען בלויז אויף נייע מאַסקען.

זאָגאר אין אנדערע זעה איך שטענדיג מיין אייגען בילד, געשטאַלטען, וואָס זיינען ארויסגעקומען פון די געפענגנישען פון מיין מוח און וועלכע שפילען זיך אצונד אזוי דרייסט, אזוי געוואָגט מיט מיינע חושים.

די פיינסטע לאָגיק קאָן דעם געשפענסט ניט כאַפען, וואָרים זי איז דאָך בלויז דער שאָטען פון אויסערליכע זאכען, אָבער אין דעם וועזען גופא דרינגט זי ניט אריין.

די זעלבסט־דערקענטעניש איז די שטאַרקייט פון'ם גייסט. — ווי אָפט האָט מיין אויער פאַרנומען די אלטע גע־שיכטע! וועג עם דערקענט זיך אליין, דער איז דער האַר פון זיין שיקזאל! — זעהר שען געזאָגט, אָבער עם איז דאָך ניט מעהר ווי א פוסט וואָרט. איך הער, ווי די גלעקלעך קלינגען מיט שפאָט, און איך זעה דעם פאַיאַץ אויף דער בית־נע, דעקלאַמירענדיג מיט אן ערנסטער מיענע זיינע נאַריש־קייטען. — די אויערן געווהנען זיך ביסלאכווייז צו צו דעם קלאַנג, און קוים איז מען נאָר געוואוינט צו די זאָכען, דאָן ווערט יעדע משוגעת דער גרונד פון'ם טיפסטען אמת.

מיין אַרעמער איך, דו אייביג שאָטען־בילד! אויך דו ביזט נאָר א געשפענסט, וואָס פארגוואלטיגט די פארנונפט; א בלענדענדיג, איינגעבילדעט ליכט, וואָס שפוקט איבער זומ־פען און נאַרט אָפּ און פארפיהרט און שלעפט אונז אראָפּ אין טיפענישען. —

נו, פיהרט איהם אמאָל דער וועג זיינער אריין אין א שטאָט, וועלכע רייצט איהם אויף א מאַדנעם אופן. ווי א

וויט פֿאַרגעפּיהל לאָזט עס זיך אראָפּ אין זיין האַרץ, אזוי ווי ער וואָלט געוואָלן פּארבונדען מיט דעם דאָזיגען אָרט דורך אומבאַקאַנטע באנדען.

דער צופֿאַל ברענגט איהם צו דעם קעניגליכען הויף, וואו ער זוכט צושטרייאונג אין זיינע יסורים. דאָרט ווערט זיין בליק ווי צוגעשמידט צו א יונגער שענהייט, וועלכע וועקט אויף טונקעלע זכרונות ביי איהם אין דער נשמה.

ער זעהט ווידער פּאר זיך די קליינע קלויסטער־קירכע, דערקענט דאָס בילד פון דער הייליגער ראָזאליע, וואָס האָט מעהר ווי אין מאָל זיין בליק פּאר׳כשופּ׳ט. לעבעדיג האָט איהם דאָס דאָזיגע בילד אויסגעקוקט צו זיין. אין א היסער, דריקענדער נאַכט, וועו דאָס פּייער פון זיינע תאוות האָט זיך צופּלאַקערט, פּלעגט די הייליגע ערשיינען פּאר זיינע בליקען אלס וועגוס, וועלכע האָט געשמידט זיין לייב אין רויזען־קייטען.

און אַצונד האָט זיך ראָזאליע באוויזען פּאר איהם אין פּלייש און בלוט, אָקוראַט ווי ער האָט זי געזעהן אין׳ם בילד. — דאָ דערפּיהלט ער, ווי עס ברענט א פּיבערייש פּייער ביי איהם אין האַרצען, און יעדעס פּעדימעל פון זיין וועזען צייהט איהם צו איהר, וועלכע האָט געווירקט אזוי געהיימניספּול אין זיין לעבען.

און זיין פֿאַרלאַנג געפּינט שנעל אן אויער. די שענע טראָגט זיין בילד אין איהר האַרץ, און שטיל שפּינען זיך די קייטען פון דער ליעבע.

די ליעבע טראָגט איהם אויף איהרע פּליגלען, הויבט איהם אויף צום הימעל. פּאַרשוואונדען איז דער טיפּער וויי־טאָג פון דער נשמה, און די גאנצע שווערקייט געהט איהם

אראָפּ פון האַרצען. די גאַנצע וועלט קוקט איהם אויס ווי באַגאַסען מיט ליכט, און שטראַלענדיג געהט אויף פאר איהם א נייע זון.

די חדשים פליהען; עס דערנענטערט זיך דער התונת־טאָג. פון לאַנג שוין האָט ער פארגעסען דעם נדר, וואָס האָט איהם אַמאָל פארבונדען מיט דעם קלויסטער און וואָס קיין פרויען־ליעבע האָט ניט געקאָנט אויפבינדען.

ער טרעפט די כלה אין׳ם אלטען פירסטען־שלאָס, וואו זי וואַרט אויף איהם מיט היסער בענקשאַפט.

נאָר פלוצלונג דערהערט מען פון דער גאַס א געוויש, אזוי ווי א שווערער וואָגען וואָלט צוגעפאָהרען צום שלאָס. נייגעריג געהט דאָס איידעלע פאָר׳ל ארויס אויף׳ן באלקאָן. דאָ דערזעהען זיי, ווי פארן חויז שטעהט דעם תליון׳ס וואָגען, אויף וועלכען א מאַנאָך איז געשמידט אין קייטען. דער תליון שטעהט פאר איהם אין׳ם רויטען מאַנטעל, כדי איהם אָפּצופיהרען צו דער תליה.

אז דער מאַנאָך דערזעהט דעם חתן, פארקרימט זיך זיין געזיכט אזוי, אז ער קוקט אויס ווי א שד. פון שווארצע אויגען שטראָלט ארויס דאָס פייער פון משוגעת, און הייזעריג רייסט עס זיך ארויס פון דער טרוקענער קעהל:

קום, ברודערל, ארונטער פון׳ם באלקאָן! הי־הי, דער תליון רופט צום שוידערליכען שפיל! און ווער עס דערשלאָגט דעם אנדערן, דער זאָל זיין קעניג און טרינקען בלוט פון א גילדערנעם בעכער!

פלוצלינג באַפאַלט איהם א פחד, ווי דער שרעק פון׳ם גיהנום; דער וואָנזין נעמט איהם אָן ביים טויטען האַרץ.

ער זעהט פאר זיינע אויגען א ים פון בלוט, ער זעהט, ווי רויטע הענט שטרעקען זיך אוים פון דער טיפענישׂ.

דאָ שטעכט ער אריין דער גאליבטער א קינזשאל אין האַרצען, לאָזט זיך ארונטער מיט איין שפרונג פון׳ם באל־קאָן און ברעכט זיך דורך א וועג צום תליון׳ס וואָגען. דער תליון פאלט, געטראָפען פון׳ם קאלטען שטאָהל. דערנאָך צוברעכט ער שנעל די קייט, מיט וועלכער דער מאַנאך איז געשמידט. מיט איין שפרונג שטעהט ער אויף׳ן וועג און לויפט אזוי לאַנג, ביז דער וואלד נעמט איהם אונטער זיין שוץ.

דאָרט לאָזט ער זיך אראָפּ א מוראַ׳דיג פארמאטערטער צו דער ערד און ליגט, אזוי ווי דער טויט וואָלט איהם דער־שלאָגען.

דאָ שפרינגט איהם ארויף אויף׳ן רוקען א געשפענסט, און א שטימע פייפט איהם אין די אויערן:

אצונד בין איך שטענדיג ביי דיר, דיין צווייטער איך! קיינמאָל וועסטו זיך ניט באפרייען פון מיין לאַסט! איך לעב דיינע טעג, חלום דיין חלום און וועל אמאָל שטארבען דיין טויט! —

דאָ הויבט ער מיט גרויס מיה אויף דעם מידען קערפּער און געהט זיך לאַנגזאַם זיין לאַנגען וועג דורך ווייטע לענ־דער, איבער וויייטע ים׳ען, ביז איין שענעם טאָג ווינקט צו איהם דער לעצטער גרעניץ. —

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס גענייצט דער מדבר.
אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א

ספינקס פון שוואַרצען מאַרמאָר־שטיין, דער בליק פאַרזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה, ניט ליבשאַפט שטראַלט ארויס פון׳ם דאָזיגען בליק. דאָס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרויס, און אויף דער קאַלטער פּראַכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער פינפטער וואנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטעניש־שען קאָן ער ניט דערגרונטע־וועז, און שטום, ניט אויסרייד־ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אַראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער זעקסטער וועג

פֿון וואַנען ער איז געקומען, איז געבליבען א סוד פֿאר דער גאנצער וועלט. ער גופֿא וואָלט עס קוים געקאָנט זאָגען. אָפּט נעמט איהם ארום א שטיל געפֿיהל, אזוי ווי ער וואָלט ארויסגעקומען פֿון א צויבער-לאַנד, וואָס גרויט און טונקעלט פֿאר די אויגען אין בלויע וויטקייטען און וועקט א שטומע בענקשאפֿט ביי איהם אין דער נשמה.

פֿאר זיינע אויגען ליגט דעם דיכטער'ס וועלט, א פֿאר-חלום'טער ברעג, ארומגענומען פֿון ים, וואָס באהאלט אין זיך טויזענט בלויע וואונדער און עפֿענט נאָר פֿאר דעם גלויביגען אויפֿ די טירען.

ס'איז א נשמה-וועלט, וואָס ווינקט צו איהם. דאם וואונ-דער-מעשה'לע זיצט אויפֿ א בלומען-טראָן און שפּינט אריין געהיימע פֿעדים אין דעם וועלט-אל. א ווייכער קלאנג פֿילט אָן די לעבליכע לופֿט און וועקט אויפֿ אין דער ברוסט א פֿאר-חלומ'טע בענקשאפֿט, וואָס ווינט זיך שטיל און רופֿט ארויס נייע קלאַנגען אין האַרצען.

אין יענעם רייך פֿעהלען אלע צוימען, וועלכע צושיידען געוועזענליך די ברואים איינע פֿון די אנדערע. אפֿילו דער שטיין

איז באַשאַנקען מיט'ן כח הדבור, קאָן זאָגען זיין וואָרט; עס רעדט דאָס טייכעל, די בלום און דער שטערן. אין יעדער זאַך איז פאַראַן א קלאָרער גייסט, וואָס אנטפלעקט זיך מיט פרייד פאר דעם מענשען און דעקט פאר איהם אויף דעם גרויסען בונד פון'ם וועלט־אל.

דער ריח פון דער רויז איז פארוואנדט מיט'ן שטערן, דעם ווינט'ס בלאָזען מיט דער פראכט פון דער ליליע. עם שפיגעלט זיך אָפּ דער וועלט־אל אין יעדען טייל, און פון'ם גאנצען שטראלט אָפּ צוריק דער טייל. דעם מענשען'ס איך געפינט זיך אין דעם גרויסען „מיר", און פון דעם „מיר" ווי־קעלט זיך פאנאנדער די אייגענע קראפט.

פון יענעם לאַנד איז דער טויט פארטריבען; פארען בלויז א קומען און אוועקגעהן, א זיסער אָפשיד, א זיך ווידער־געפינען. דער גייסט פון די זאכען ווירקט אין יעדען שטיין און געפינט אן אָפּקלאנג אין יעדער ברוסט.

אין טיפע הייהלען פונקלען די קרישטאַלען אין א ים פון וואונדערליכער פארבען־פראכט, וועלכע ווארפט איהרע שטראלען אין דער נשמה, וועקט אויף א געהיימען פייער אין מענשען־הערצער און שפיגעלט זיך אויף א זעלטענעם אופן אָפּ אין מח, אזוי אז יעדע זאך קוקט איהם אויס ווי דורכגע־דרונגען פון ליכט.

געדאנקען פאַרמירען זיך ווי די קרישטאַלען און שטרא־לען מונטער אין ריינעם גלאנץ, קיינמאָל ניט פארדעקט פון קיין פינסטערן וואָלקען. אויף צויבער־בלומען ווינגען זיך אידעען ווי פארשידענ־פאַרביגע שמעטערלינגען, וועלכע ווערן פאר'שכור'ט פון דופט און טרינקען אלץ נייע פרייד פון טויזענט בלומען־קעלשיקלעך.

פון טרוימען וועלט געבוירן די ווירקליכקייט, וועלכע רופט גלייך ארוים נייע טרוימען, אזוי אז חלום און וואַכר געפינען זיך אייביג און דורכדרינגען זיך טיף אין הארציג.

אָבער נאָר דער דיכטער וואוינט אין יענעם לאַנד, וואָס איז פרעמד פאר אלע אנדערע קינדער פון דער ערד, וועלכע זיינען צוגעבונדען צו דער קלייניער נויט פון דער צייט און מוזען טאָג-טעגליך מאַטערן דעם מוח און זיך פלאגען אין דעם שווערן יאָך פון דער פליכט, וואָס האלט זיי געשמידט.

נאָר וען דער דיכטער קלאפט אָן אין דער נשמה, דאן לייזט זיך לאַנגזאַם אויף דער כשוף פון דער ווירקליכקייט. פאַרבאַרגענע סטרונעס הויבען אָן צו ציטערן, און שטיל קלינגט עס אָפּ אין האַרצען. א געהיימע בענקשאַפט רייסט זיך שטום ארויף, און פון דער טיפענישׂ הערט זיך א זוייט ליד. —

אין חלום האָט ער יענע וועלט געזעהן. אצונד איז דער חלום געוואָרן פאר איהם א ווירקליכקייט, וועלכע ציהט איהם ווי א וויטע היים. ער זעהט די יסורים פון די מענשען און זייער שטילע פיין, זעהט, ווי זייער לעבען פארגעהט אָהן פרייד, ווי די דורות געהען אראָפּ אין גרוב מיט טיפע ליידען און מיט צוואוויטאַגטע, פאר׳חשך׳טע הערצער, וואָס קיין שטראל פון דער אייביגקייט האָט קיינמאָל ניט באריהרט.

וואַרים אויף דער ערד הערשען זאָרג, קריג און טויט. דער וויטאַג בלייבט אונז בירושה פון גרויע זיידעס, און ביים ראַנד פון׳ם קבר לאָזען מיר איהם איבער פאר די אנדערע, כדי זיי זאָלען מיט דעם זעלבען שווערן יאָך אויף די פלייצעס וואַנדערן וויטער אויף דעם זעלבען לאנגען וועג, וואָס פיהרט פון׳ם נעבעל אין׳ם נעבעל.

דער טיפסטער יאָמער פון׳ם לעבען נעמט איהם ארום, וועז ער באטראכט דעם גורל פון די ערד־קינדער, די גרויע מאַנאַטאַניע פון דער אלטעגליכער נויט, אין וועלכער עס פאר־בלאַנדזשעט זעלטען א שטראל, וואָס דרינגט אריין פון דעם דיכטער׳ס ווייטע לענדער, צו עפענען פאר די מענשען ליכ־טיגע וועלטען, די טיפע בענקשאפט נאָך דעם נייעם רייך.

זיין גאַנץ וועזען איז א בילד פון חן, פון ליבליכקייט. די בלאַנדע האָר ראהמען ארום דעם פיינעם שטערן, פון בלויע אויגען שטראלט ארוים דער שיין פון ליעבע אוז שטילע בענק־שאפט, וועלכע לעכצט נאָך וואונדער.

תמיד איז זיין מוח פארנומען מיט אנדערע, קיינמאָל מוטשטעט איהם ניט דער געדאנק וועגען דעם אייגענעם איך. אין ליעבע וואָלט ער ארומגענומען די גאַנצע וועלט אוז וואָלט וועלען לינדערן פרעמדע ליידען אין פרעמדען וויטאָג, וועל־כע קלינגען אָפּ טיף ביי איהם אין דער נשמה, אזוי ווי זיי וואָלטען זיך גענומען פון דער אייגענער נויט.

ער איז א זינגער, פון גאַט געבענשט, אוז וועז זיין ליד שטראָמט איהם ארוים פון די ליפּען, פארשוויגדט יעדע ערד־ליכע נויט אוז יעדער וויטאָג. די מענשען זיינען פאר׳כשופ׳ט פון דעם דאָזיגען קלאַנג, וועלכער רוישט דורך דורך דער נשמה ווי א וויט פאָר־געפיהל וועגען א וועלט, וואָס מען האָט נאָך ניט געזעהן.

א נייע וועלט! דער דיכטער טראָגט זי אין זיין הארץ ווי די פארשפרעכונג פון א וויטער צייט, וועלכע לאסטשעט אוז נעמט ארום די נשמה מיט א צאַרטען, זיסען רויש.

פון זיין ליד הערט זיך ארוים דאס רוישען פון׳ם ים, דאס

דופטען פון די בלומען און דאם שטראלען פון די שטערן; עס קלינגט אַפּ די בלויקייט פון׳ם הימעל, דער גלאַנץ פון דער זון, דער שטילער, צאַרטער טאָנץ פון בלומען-גייסטער ביים שיין פון דער לבנה און ווייטע, פאר׳שכור׳טע געשרייען פון וואַסער-גייסטער, זיסע, רייצענדע קלאַנגען פון דעם גן עדן, פון וועלכען דער ערדען-זוהן איז אמאָל פּארטריבען געווארן.

די גרויסע בענקשאַפט קלינגט ארויס פון זיין ליד, דער צויבער-רוף, וואָס הילכט אַפּ פון דער ווייטען, כדי צו מאַכען א סוף צו אלע יסורים פון דער ערד און ברענגען וואָס גיכער די צייטען פון דערוואַרטונג און דערפילונג.

אזוי וואַנדערט ער, א זינגער, איבער׳ן לאַנד, א דיכטער, וואָס שאפט זיך פון ווערטער וועלטען. וועו זיינע פינגער באריהרען די סטרונעס און צאַרטע קלאַנגען שטראַמען ארויס פון זיין מויל, דאן הערען זיך אפילו די שטיינער צו צו זיין ליד. די פייגעלעך ווערן פלוצלינג אנשוויגען אין די צווייגען, און פאר׳חלומ׳ט לאָזט עס זיך ארַאָפּ אויף בוים און קוסט.

דאַרט, וואו ער וואַנדעלט, פארשווינדט יעדער וויטאָג. ער טרייבט ארויס די זאַרג פון דעם מענשען׳ס הארץ און פאר-יאָגט די ליידען, וואָס קוועלען ארויס פון דער טיפענישּ.

נו, איז ער איינמאָל געקומען אין א ווייטען אָרט, אין וועלכען זיין ליד האָט אפּגעקלונגען צום ערשטען מאָל. און יעדער איינער איז ווי פאר׳כשופ׳ט און קוקט איהם מיט ענט-ציקונג אין מויל אריין. קיינמאָל נאָך האָט מען אזא זינגער ניט געהערט, וואָס פארכאפט די הערצער ווי אין חלום און האַלט זיי געשמידט אין׳ם צויבער פון זיין בענקענישּ.

לאַנג פארווילט ער אין די מויערן פון יענער שטאָט, און

וועלן ער טוט זיך ענדליך אָן א כח און באשליסט צו נעמען אָפשיד, דאָ באווייזט זיך פאר איהם א זקן אין וויסע האָר און רעדט צו איהם מיט אייגדרוקספולע ווערטער:

דו ביזט א קעניג צווישען אלע דיכטער, א זינגער, ווי די וועלט האָט קוים אַזאַ איינעם געזעהן. אז איך הער דיין ליד, קלינגט עס אָפּ אין מיין נשמה ווי א שטיל פאַרגעפיהל וועגען א וויטער צייט, אין וועלכער קיין מענשען־לייד וועט ניט פאראומערן די ערד.

אין דיין ליד לעבט דער גייסט פון וויטקייט, וועלכער עפענט אויף אין הארצען געהיימע טירען, וועקט אויף געדאנקען, וועלכע וועלכע וועלכע

נאכט. עס וועט גארנישט איבערבלייבן פון דיין וועלט וויי נאר דער גענאנק, אז דו האסט אמאל גענעבט.

דורות וועלן קומען און פארגעהן, און פארשווינדען וועט דיין נאמען אלץ מעהר, גענדיכט ארומגעוועבט פון׳ם נעבעל פון דער לעגענדע, ביז עס וועט סוף כל סוף ניט בלייבן דערפון מעהר ווי א שוואכער שאטען.

דער דיכטער קומט פון אן אנדער וועלט; זיין ליד קלינגט איהם ארוים פון א שטילען רייך. דארט, וואו עס בלויט די וויטקייט אין׳ם בריטען, וויטען רוים, איינגעהילט פון צארטע, טונקעל-שיינענדיגע נעבעלס, דארט ליגט יענעם וואונדערלאנד, דאס ציל פון אונזער בענקשאפט.

א וויכער, מילדער גלאנץ שטראלט איבער יענעם ארט, וואו א זילבער-פלאם הויכט ארוים מיט שווערער בענקעניש זיין שטיל ליד אין טיפע וויטקייטען.

און ליכטיגע שאטענס שוועבען ארום אין א לייכטען טאנץ ארום יענעם פלאם, הערען זיך צו צו זיין ליד, צו דעם ליד פון בענקשאפט און פון שפפער-טרוימען.

דא גיט דער פלאם א צוק, ווי אין שטומע יסורים. פון׳ם בלייכען ליכט טיילט זיך אף א טרער און פאלט ארא אין׳ם טאל פון די ערדען-זיהן, כדי צו באפרוכטען א דיכטער-זעלע.

אט אזוי וועלט דורכגעפיהרט די מיסטעריע, וואם שוועבט ארום דער געבורט פון׳ם זינגער. דורך יענעם טרער בלישטשעט פאר איהם די אייביגקייט, און שטיל קלינגט איהם יענעם וויטע ליד, וואם צייטיגט אוים די בליהענדע חלומות אין בלויער פראכט.

אוף זיינע ליפען ציטערט אצונד דער קלאנג, דאס ליד, וואם דער ליכטיגער פלאם האט איהם געזונגען און וואם

דרינגט אריין טיף אין די הערצער פון די מענשען־ברידער, ווי א שליחות, א בשורה פון דער נייער וועלט.

אָבער דיר האָט א גאָט געגעבן געזאָנג. אין דיין זעל ברויזען צויבער־קרעפטען, וועלכע קיין שעפּפער־ווילען האָט נאָך ניט באַפרייט. דו וואָלסט געקאָנט ווערן א דערלייזער פּאר דער דאָזיגער וועלט און זי ראַטעווען פון די יסורים פון קנעכטשאַפט, וועלכע נאָגען ווי א וואָרים אונזער הארץ.

פון אַלטע, אַלטע צייטען אָן געהט די מענשהייט איהר וועג, וועלכער פארלירט זיך אין גרויען בין־השמשות־ליכט. א לאַנגער צוג. כמעט אָהן אן ענד זיינען די מענשען־רייהען, וועלכע טראָגען אויף'ן שטערן קין'ס צייכען און זינט טויזענ־טער יאָהרען שלעפּען זיי זיך דורך די צייטען ווי מידע וואנ־דערער, וועלכע האָבען פּארלאָרן זייער ציל.

אָנגעלאָדען מיט דעם שיקזאל'ס שוידערליכען פלוך, אי־בערגעלאָזט אויף הפקר פאר דער שווערער נויט פון דער שטונדע, געהען זיי דורך דער שרפה־נדיגער היץ פון'ם מדבר, דורך די שניי־פעלדער פון מורא'דיגע איינזאמקייטען. די גאַנצע משא פון די צייטען ליגט אויף זיי. וואָס די פארגאנ־גענהייט זאָל אונז ניט איבערגעבען, זיי טראָגען עס, ביז זייע־רע קניע ברעכען זיך איין. אָבער אנדערע הויבען אויף די טויטע, שווערע לאָסט און פארמאטערטע קרעכצען זיי דורך'ן טאָל פון'ם לעבען, ביז אויך זיי פאַלען אונטער דער שווערער משא.

און דאָך ליגט אויך אין זייערע נשמות טיף באהאלטען א פונק פון הייסער בענקעניש, וואָס טרייבט זיי צו יענעם שטילען, אומבאקאנטען רייך, וואָס שוועבט דאָרט צווישען

ליכט און פינסטערניש הינטער די שלייערן פון בלויע ווייט-קייטען.

אז די דאָזיגע בענקעניש געהט אריין טיף אין די ביי-נער, ווערט פלוצלינג פון דעם פונק א פלאָם, וואָס שיסט ארויף אין ווילדען דראַנג הויך צום הימעל. דאָן ברעכט זיך איין דער גוט-געבויטער בנין פון דער אָרדנונג, און אלטע וועלטען צופאַלען פלוצלינג אין שטיקער. אויף'ן רויטען הי-מעל טאַנצען נייע שטערן, און פון דער טיפענישּ הילכען אָפּ שעפּפער-ווערטער, וועלכע פאַרמירען פון'ם כאָאָס נייע וועל-טען און לעגען אוים בריקען צו דעם בלויען רייך.

אָבער ביסלאכווייז ווערט דער פלאָם ווידער קליין און פאַרשווינדט טיף אין'ם אָפּגרונד פון'ם געשעהן. עם בלי-בען נאָר שוואַכע פונקען דאָ און דאָרט, וועלכע גליהען שטיל אונטער גרויער אַש.

דאָס לעבען געהט זיך דאָן ווידער זיין אלטען וועג, און יעדער טאָג איז ווידער גלייך צו דעם אנדערן. די האָפענונג פאַרשווינדט פון דעם מענשען'ס האַרץ, און קין קייכט שוועי-רער אונטער זיין לאַסט, וואָס די קללה פון די צייטען האָט אויף איהם ארויפגעלעגט.

ביז עס פלאקערן ווידער אויף פלאמען פון די פונקען. דאָס איז דער אָנהויב פון א נייעם שפיל; געהיימע כוחות ברעכען אוים פון דער טיפענישּ, און ווידער אמאָל זוכט קין דעם וועג צו יענער וועלט, נאָך וועלכער ער האָט אזוי אָפּט אין שטומע יסורים געבענקט.

אָפּט וויל ער עס דערגרייכען מיט'ן שווערד און פארגיסט זיין בלוט אין ווילדען ברודער-קאמף. א רויטער ים דער-שטיקט די זריעה פון די פעלדער, אָבער קיין בריק פיהרט

ניט צום אנדערן ברעג. קיין זעגעל בלאָזט זיך ניט אָן אויף דעם דאָזיגען רויטען שטראָם, וועלכער שלעפט אראָפּ דאָס גאנצע לעבן אין דער טיפענישׂ.

דאָן הויבט ער ווידער אָן גלויבען אין דעם טיפען בליק פון דער חכמה, קלערט אוים סיסטעמען, וואָס קומען ארויס פון שכל און זיינען אויפגעבויט אויפ׳ן יסוד פון דער לאָגיק,— סיסטעמען, וועלכע זאָלען פאַר איהם אויפמאַכען די טויערן פון דער נייער מלוכה. אָבער ביז אַהער האָט איהם ניט גע־האָלפען קיין לאָגישער שלום. וואָס דער שכל האָט אזוי חכמה׳דיג אויסגעקליגעלט, דאָס ברענגט איהם ניט א טריט נענטער צו יענעם גרויסען ציל, וואָס ער זעהט פאַר זיך אין שטילע שטונדען, אזוי נאָענט, דוכט זיך, מיט די הענט אנצו־געמען, און דאָך אזוי וועלטען־ווייט.

איך אָבער גלויב אין דעם דיכטער׳ס וואָרט. ער איז דער זעהער, וואָס זעהט די צוקונפט און וועקט בענקשאפט אין די הערצער פון די ערדען־זיהן, כדי זיי זאָלען מאכען פון טרוימען ווירקליכקייטען און אונז טראָגען פאַרוים צו נייע וויטקייטען.

אָבער דו ביזט דאָך ניט מעהר ווי א מענש, געבוירן פון שטויב, וועלכער מוז אמאָל אָפּגעבען דעם גוף צוריק צו דער ערד. דאָן בלייבסטו בלויז א הויך אויף דער דאָזיגער וועלט. א נאָמען, וואָס וועט אפשר אָפּקלינגען דורך די צייטען.

נו, געווים וועסטו מעהר ווי איינעם ברענגען גליק און פרייד, אָבער זאָל דיין ליד ניט קלינגען בלויז פאַר דעם מ ע נ ש ע ן, דער מ ע נ ש ה י ט זאָלסטו ברענגען די בשורה פון דערפילונג! פון דיין ליעבע זאָל די וועלט גענע־

זען ווערן און פארשווינדען זאל יעדער ערד־ווּעה און יעדע נויט! —

דער זינגער קוקט אריין דעם אלטען אין געזיכט, לייענט איהם אראָפּ פון די ליפּען יעדעם טיפּע וואָרט און מיט א ריהרענדער שטים, פון טיפּען הארצען, זאָגט ער צו איהם:

עהרווירדיגער זקן, ווי גערן האָב איך אייך אויסגעהערט! דאָס וואָס איהר האָט גערעדט, קלינגט מיר אזוי הייטיש, אזוי ווי איהר וואָלט געזאָגט דאָס, וואָס איך האָב געטראכט. וועז דאָס בלוט פון מיין הארצען וואָלט אייך געקאָנט העלפען, וואָלט דער דאָזיגער קרבן ניט געווען צו גרויס פאר מיר. דאָס שטיקעלע איך האָט א קנאפּען באטרעפּ, וועז עס וואָלט געבראכט דערלייזונג פאר דעם גאנצען, פאר דעם כלל. — אָבער עס ווייזט זיך פאר מיינע אויגען ניט קיין קלאָרער ווּעג, אויף וועלכען איך וואָלט געקאָנט דערגרייכען דעם דאָזיגען ציל.

א ווּעג איז דאָ, אָבער ער איז, פאַרשטעהט זיך, שווער, פאָלט איהם דער זקן מיט אן ערנסטען טאָן אריין אין די רייד. זוך אָקאָרשט אוים דעם שליסעל, וואָס שאפט די וואונדער! דעם ווּעג וועט דיר די גרויסע ליעבע ווייזען.

דעם שליסעל? פֿרעגט דער יונגער בחור ווי אין חלום, וואו זאל איך איהם געפינען אין אָט דעם ערדען־טאָל? איך וואָלט געוואנדערט, געוואנדערט אָהן רוה דורך ווייטע לענדער, איבער ווייטע ים'ען, כדי צו קריגען אָט דעם אוצר, וועלכער ציהט מיך ווי א מאגנעט צו זיך.

טו הער מיך אוים, זאָגט דער זקן מיט א ליכטיגער מיענע.

וויט פון דעם דאָזיגען אָרט, אין א טאָל, וואָס קיין מענשען־פוס האָט נאָך ביז אהער ניט באטראָטען, בליהט א בלום שטיל אין בלויער פּראַכט. אבער ניט פאר דעם טאָג עפענט זי אויף דאָס בעכערל. איהר געליבטער איז דער בלייכער שיין פון דער לבנה, אין וועמעס ליכט זי באָדט איהר שענקויט.

וועג העל ווי זילבער גלאנצט אָפּ דער לבנה־שטראָל און א נאַכטיגאל שטאַרבט ביי איהר אייגען ליד, דעמאָלט וואקסט די בלויע בלום אוים פון דער ערד, דעקט אויף פאר די שטערן איהר שטראָלען־קרוין, וועלכע איז ווי א בלויער וואונדער צום אָנקוקען. די בלויע בלום איז דער וואונדער־שליסעל, וואָס וועט אויפעפענען פאר דיר א נייע צוקונפט — פאר דיר און די ברידער, וועלכע וואנדלען אין דער פינסטער.

און וואו קאָן איך געפינען די וואונדער־בלום? פרעגט איהם דער זינגער מיט א שטים פול מיט בענקשאפט.

דו מוזט זי זוכען, ענטפערט פאַרטראַכט דער גרייז־גרויער מאָן. געה ווייטער דיין וועג אין וואנדער איבער דער וועלט, ביז דו וועסט קומען אין׳ם טאָל פון דער בלויער בלום. וויט איז דער וועג, און מעהר ווי איין שטערונג וועסטו אויף איהם באַגעגענען. אָבער האלט אוים! פאַרליר קיינמאָל ניט דעם מוט, וואָרים די ענטוישונג איז דער ערגסטער שונא, וואָס דו וועסט באַגעגענען אויף דיין וועג.

דער גלויבען איז דער פאָטער פון יעדער טאַט. גלויב אין דיין ציל, דאן האָסטו איהם האלב דערגרייכט. ווער עם ווייל דורכפיהרען גרויסע זאכען אין דער דאָזיגער וועלט, דער מוז טראָגען באגייסטערונג אין הארצען, דארף ניט קו־קען ניט אויף קיין מיה, ניט אויף קיין ליידען און מוז געהן

מיט צוטרוי צום וויטען, אומזיכערן ציל, אפילו וען די אלטע וועגען קוקען איהם אוים צו זיין אֶהן א שום ציל.

מיט'ן בלוט פון דיין הארץ מוזטו באפרוכטען דיין וועג. וער עם וויל האָבען גרויסע זאכען, דער מוז זיך אליין פאר־שווענדען און טאָר ניט וואוכערן מיט דעם אייגענעם איך. נאָר דער וואָס וואַרצעלט אין'ם גאנצען, קען די קראַפט פון דער ליעבע און זעהט די כוואליעדיגע, רוישענדע פעלדער פון דער צוקונפט.

דאָרט, וואו דער איך שאפט זיך אן אייגענעם גרענץ און שטעלט אויף וועגט צווישען מענש און מענש, דאָרט איז דער פרייער אויסקוק פארשפארט פאר דיר. וער עם וואוינט צווישען בערג, אין גריבער איינגעענגט, דער זעהט קיינמאָל ניט די וויטקייט, וועלכע ציהט זיך אוים אֶהן א סוף. ער זיצט און גריבעלט זיך אֶהן אויפהער און רוה, דרינגט אריין אין די שאַכטען פון זיין וועזען, ביז אלצדינג קומט איהם ענד־ליך פאָר גרוי און ער פארלירט דעם וועג צו דעם גרויסען „מיר".

וואנדאָר, מיין זוהן, די גרויסע וויטקייט רופט, און קוק זיך ניט אום אויף די שאַטענס, וועלכע שרעקען דיך! אויף יענער זייט פון די וואַסערן ליגט א בלויע וועלט. אין'ם אום־באגרענעצטען גליהען דיינע שטערן.

איך וועל זוכען, זאָגט דער זינגער שטיל. שוין פון לאנג האָט מיין אויג דערזעהן יענעם טאָל, אין וועלכען די בלויע בלום עפענט זיך אויף. אין שטילע חלומות האָב איך געזעהן יענעם אָרט, אָבער דער חלום איז געווען אזוי קלאָר און לע־בענס־וואָהר, אז ער האָט אויסגעזעהן ווי א ווירקליכקייט.

מיר קומט פאָר, אזוי ווי איך וואָלט שוין געהאַט געזעהן יענעם טאָל, נאָך איידער איך בין געקומען אויף דער דאָזיגער וועלט.

זייט געזונט, מיין פאָטער! די בלויע וויסטקייט רופט. דער ציל איז ווייט, כ׳מוז אלזאָ אויסניצען די צייט! ווי א שטיל קלינגען הילכט עס אָפּ אין מיינע אויערן פון יענעם טאָל, וואו דער שליסעל ליגט באַהאַלטען. זייט געזונט! די גרויסע שטונדע שלאָגט!

דאָ דריקט איהם דער זקן צו פעסט צו זיין ברוסט און ציטערענדיג טוט ער איהם א קוש אויף דעם ריינעם שטערן.

געה געזונט! זאָגט ער. וואנדער אין פרידען אויף דיין וועג און שפּאַן ארויס אין דער מאָרגען־רויטקייט! קוק קיינמאָל ניט צוריק, וואָרים דאָס וואָס פארגעהט אין פּארלויף פון׳ם טאָג און הויפט זיך אָן הינטער דיר אלס פארגאנגענעם, לעגט ארום זיינע קייטען אהים דעם מענשען׳ס נשמה און רעגט אָן דעם מוח צו שווערע, פינסטערע מחשבות. —

אצונד קלינגט זיין ליד נאָך טיפער וויּ פריהער, און אלץ וואָס לעבט אין זיין זעל טרעט איצט ארויס מיט אומגעשטערטער קראַפט. זיין ליד איז געווידמעט דער בלויער בלום, און זוען די וועלט שטראָמען פון זיינע ליפּען, גהאט עס דורך ווי א חלום דורך יעדען מענשען־הארץ וועגען יענעם וויטען רייך, וואָס ער האָט געזעהן.

א שטילע בענקעניש גהאט דורך דורך יעדען הארץ, וועו ער באריהרט מיט לייכטע פינגער די סטרונעס, און זיין האַרפּ קלינגט אָפּ אין זיסע אקאָרדען. טיף דרינגט אריין זיין ליד ביז צום גרונד פון דער נשמה. דער לעצטער שליי־

ער פאלט אראפ ביי דעם דאזיגען קלאנג, און מיט פרייד קלאפט יעדעס הארץ איהם אנטקעגען.

אזוי וואנדערט ער אהן אפרוה פון אָרט צו אָרט, דורך שטעט, דערפער, וועלדער, ווייסטענישען, כדי צו דערבליקען יענעם שטילען טאָל, וואס שטעהט אזוי קלאר און דייטליך פאר זיין נשמה און קומט פונדעסטוועגען פאר אזוי ווייט פאר'ן אויג, אקוראט ווי ער וואלט געווען אויסגעשפונען פון קלאנג און דופט.

אין'ם שטראם פון דער צייט פארשווינדט יאהר נאך יאהר. גאר אסך זאכען האט זיין אויג שוין דערבליקט, נאר יענער טאָל, אין וועלכען די בלויע בלום עפענט אויף איהר פראכט ביים גלאנץ פון דער לבנה, איז פאר איהם ביז אהער געבליבען פארבאָרגען ווי דער קבר.

אבער קיינמאל פאראומערט איהם די ענטוישונג ניט דאס הארץ. זיינע אויגען קוקען אזוי לעבעדיג און ריין, אקוראט ווי די זאָרג וואלט איהם קיינמאל ניט געדריקט.

נו, קומט ער אמאל אן אין א פרעמדער שטאט מיט ריי־כען לעבען, א געדרענג פון מענשען, וואס ווירקט ווי א בא־רוישונג אויף זיינע חושים. ענטציקט געהט ער דורך אסך אלטע גאסען און באוואונדערט די גאנצע רייכע פראכט, וואס שפרייט זיך דאָ אוים פאר זיינע אויגען.

מיט אמאל דערזעהט ער א רייך פארצירטע געבוידע, אויף וועלכער עס גלאנצען די הערבען פון אלע לענדער. א רייכער סוחר וואוינט אין יענעם הויז, וועלכער איז פארבונ־דען מיט דער גאנצער וועלט און וועמעס נאמען ער האט שוין פריהער געהערט.

צי וויסט אקאַרשט ניט דער דאָזיגער פון יענעם טאָל, וואָס איך האָב ביז אהער אומזיסט ארומגעזוכט? שיסט פֿלוצלינג דורך א געדאנק דורך זיין מוח.

שנעל עפענט ער אויף די טיר, וועלכע פיהרט אריין אינעווייניג אין הויז. א דינער פיהרט איהם אריין אין א חדר, וואָס איז אָנגעפילט מיט די וואונדער פון דער גאנצער וועלט. — ביי א טיש זיצט אן אלטער מאַן, מיט דעם בליק פֿארזונקען אין לאנגע שורות פון ציפערן, וועלכע לויכטען ארויס צו איהם פון א שווערן, דיקען בוך.

דער אלטער קוקט איהם פֿארשענדיג אריין אין געזיכט און גיט א שמייכעל, ווען זיין בליק באמערקט די האַרפֿ, וועל־כע דער יונגער זינגער האַלט אין דער האַנד. דערנאָך פֿרעגט ער איהם אויף זיין נאָמען און זיין באגעהר.

וואָס עס האָט מיך געפיהרט צו אייך? איך וויים עס כמעט אליין ניט, זאָגט דער יונגער בחור און א לייכטע רויט־קייט געהט איהם אריבער איבער'ן פנים. — אָבער איך וואָלט אייך דאָנקבאַר געווען, ווען איהר קאָנט מיר אן עצה געבען. איהר זיינט א מאַן, וואָס איז באקאנט מיט דער גאנצער וועלט, און איהר האָט א ידיעה אין זאכען, וואָס ניט יעדער איינער וויסט. האָט איהר אפשר געהערט אמאָל וועגען דעם טאָל פון דער בלויער בלום?

פון אזא טאָל האָב איך קיינמאָל ניט געהערט, ענטפערט איהם דער זקן מיט א לייכטען שפאָט. נאָר אויב איהר האָט מיר פאַרצולעגען געשעפטען, דאן וועט שוין דער אָרט אוים־געפונען ווערן. איהר ווילט פֿרואוען אייער מזל מיט בלויע בלומען? איך גלויב קוים, צי דער האנדעל לוינט זיך. —

דער האנדעל? פרעגט דער זינגער מיט א קאלטבלוטיגען טאָן. פון דער זעלבן־וואַרע לאָזט זיך גאָרנישט אויסהאנדלען. קאָן מען מעסטען די בענקשאפט מיט'ן שעפעל און ארויפלייגען בלויע וואונדער אויף דער וואָג? דאָס טיפסטע בלייבט אייביג פרעמד פאר דעם האנדעל. פארצייהט, אויב איך האָב אייך געשטערט מיט זאכען, וועלכע פאסען זיך ניט אריין אין די ראַמען פון אייערע עסקים.

איהר זיינט א שוטה! צובייזערט זיך אויף איהם דער אַלטער. ווער עס זוכט בלויע וואונדער פאר דעם בלייבט די ערד פרעמד, און עס וואָלט בעסער געווען, וועָן ער וואָלט קיינמאָל ניט געבוירן געווארן. וואָרים ער רויבט דאך בלויז אוועק די צייט ביי דעם פלייסיגען מענשען, וואָס ציהט נוצען פון די פעהיגקייטען, וועלכע גאָט האָט איהם געגעבען.

איהר רעדט וועגען דעם טיפסטען, אייידעלער זינגער; אבער די דומהייט האָט ניט קיין שום טיפקייט. — קוקט אַן דאָס דאָזיגע בוך מיט זיינע שורות פון ציפערן! דאָ ליגט באַהאַלטען דער טיפסטער זין פון דער חכמה. וואָרים צוויי־שען „זאָל" און „האָבען" געהט דער לויף פון דער וועלט. ווער עס מיידט אוים אַט דעם צירקעל, דער איז פארלאָרן פאר דער פליכט פון דער ערד.

איהר פאַלגט מיך, לאָזט איבער די בלויע בלום וואו זי איז, און יאָגט זיך ניט נאָך פרעמדע וואונדער־זאכען, וועלכע זיינען ניט געמאכט פאר דעם מענשען'ס לעבען. —

זייט זיך אייך געזונט! מיר איז ניט באַשערט צו חלום'ן.

נו, פארלאָזט ער שטיל דעם טויטען ים פון הייזער און

אין׳ם גאָלד־שיין פון דער אוועגט־זון וואנדערט ער ווייטער צו דעם ווייטען ציל. דעם אלטען׳ס וועגטער טומלען איהם אין קאָפּ. א פינסטערער שאָטען האָט זיך אראָפּגעלאָזט אין זיין נשמה, און אויף׳ן הארצען ליגט איהם א שווערע לאָסט.

די זון גליהט שוין רויט ביים האָריזאָנט. דאָ דערזעהט ער מיט אמאָל, ווי א פרעמדער וואנדערער קומט איהם אנט־קעגען. זיין געזיכט איז פארברוינט, זיינע קליידער צוריסען. א לאנגער שווערד העגגט איהם ביי דער זייט, און אין דער רעכטער האנד טראָגט ער א שפיז. א זעלנער איז דאָס, וואָס וואנדערט צוריק צו דער היים, וועלכע ער האָט שוין זינט אסך יאָהרען ניט געזעהן.

דער זינגער נעמט ארום דעם פרעמדן מיט א מילדען בליק און ליבליך שטרעקט ער איהם אויס די האַנד.

פון וואָס פאר א לאנד קומסטו איצט? פרעגט ער איהם האַרציג. אסך, אסך וווייטקייטען האָט דיין אויג געזעהן. דו האָסט געוואנדערט איבער פרעמדער ערד, און דו האָסט גע־וויס געהערט מעהר ווי איין ידיעה, וועלכע איז ביז אהער קיינמאָל ניט דערגאנגען צו די אויערן פון׳ם היימלאנד.

זאָג, וווייסטו גאָרנישט וועגען א ווייטען טאָל, וואָס קיין מענשען־פוס האָט נאָך ביז איצט ניט אריבערגעטראטען? מען רופט איהם דער טאָל פון דער בלויער בלום, וואָס וואַרט חלום׳ענדיג אויף א ווייטען דיכטער, פאר וועמען זי וועט דינען אלס שליסעל פון דערלייזונג, כדי צו מאכען א סוף צו אלע יסורים פון דער ערד.

דער זעלנער קוקט איהם אַן מיט א שטרענגען בליק, און ווי א שווערד בויערן זיך זיינע וועגטער אריין אין זיין ברוסט:

היינריך

פון אזא טאָל האָב איך גראָד געהערט. מעהר ווי איין נאָר, וועמען די כאָלעריע האָט געמעגט דערשטיקען, האָט מיט מיר וועגען דעם גערעדט. — דער טאָל, פון וועלכען דו רעדסט, ליגט אויף דער לבנה, און יענע בלום, וועלכע באגייסטערט אזוי דיין הארץ, איז שוין לאנג פארדארט אויף דער דאָזיגער ערד.

דו שוטה, וואָס געהסטו נאָך פרעמדע שאָטענס, אין דער צייט וואָס די מורא שמידט די וועלט אין קייטען? שאָף זיך א שווערד, צוברעך דיין האַרץ, און באָט זיך אָן דעם טויט אלם וואַרגער!

אין דער שלאַכט, וועו עס הויפען זיך אָן בערגלעך מיט מתים און רויטער מאָרד בושעוועט דורך שטעט און דערפער, דעמאָלט פיהלט מען ערשט די טיפע לוסט פון׳ם לעבען!

אין קריג, אויף׳ן שלאַכט פעלד ווערט געבוירן דער אמת׳ער מאָן, וועלכער דערוואַרבט זיך זיין רעכט מיט א שטאַרקער פויסט. וואָרים רעכט איז מאכט, און מאכט ליגט בלויז אין׳ם שווערד. אז דאָס בלוט רויטעלט און רינט דיר שטיל איבער די הענט, דאן פיהלסטו דיין פּלאץ אין דער דאָזיגער וועלט. נאָך ביזטו יונג. אז די עלטער קומט אָן, דאן דרעמעלט לאנגזאם איין דער העלד אין אונזער זעל.

א טיפער שוידער כאפט איהם אָן ביים הארצען. מיט א פארגליווערטען בליק פאַלגט ער נאָך די געשטאלט, וועלכע פארשווינדט ביסלאכווייז אין דעם בין־השמשות־ליכט. עס דוכט זיך איהם, אז דאָס האָט דער מאָרד אליין גערעדט צו איהם, און אויף׳ן וועג, וואו דער פרעמדער איז געגאנגען, דערזעהען זיינע אויגען א רויטע שפור, וועלכע גליהט בלויטיג אין׳ם לעצטען אווענט־שיין.

דאָ הויבט ער שנעל אָן צו שפילען אויף זיין האַרף, כדי צו פאַריאָגען יענעם בילד פון שרעק, וואָס דער פרעמדער האָט איהם אריינגעזעצט אין דער נשמה. —

העל, מונטער קלינגט זיין ליד, פול מיט פייערליכען צוזאָג, מיט האָפנונג, און לאַנגזאַם געהט איהם אראָפּ די שוועריקייט, דער שטיין פון האַרצען. פאר זיינע אויגען באווייזען זיך ווידער בלויע וויטקייטען אוּן מאַרגען־רויטען, ווייך אוּן רויזען־שען.

ניט דאַרט, וואו פראָפּיט שמידט די הערצער פון די מענשען אין קייטען, אוּן ניט דאַרט, וואו דער שוועדד ברעכט דורך פאר'ן טויט דעם וועג, קאָן יענער חלום אויפשפראצען אין לעבען אוּן פארוואנדעלט ווערן אין ווירקליכקייט.

דאָ, וואו דער גייסט האָט פארלאָרן דעם שוואונג צו פליהען אין דער הויך אוּן האלט זיך שרעקעדיג אָן דער אלטער ערד, דאַרט איז די גרויסע בענקשאפט שוין פון לאנג פארלאָשען. עס דרינגט מעהר ניט אריין קיין שטילער קלאנג אין יענער טויטער וועלט פון יענעם ווייטען רייך, וועגען וועלכען דער דיכטער טרויעט.

אצונד וועדט איהם קלאָר דער טיפער זין פון'ם וואַרט, וואָס דער אלטער האָט איהם אויף'ן וועג געגעבען: דער וועג צו יענעם בלויען וואונדער־רייך וועדט ניט אויפגעעפענט דורך'ן שוועדד אוּן ניט דורך דעם קליגעלדיגען שכל. דער דיכטער מוז ענטדעקען דאָס לאַנד פון דער צוקונפט אוּ דערוועקען טיפען גלויבען אין דעם מענשען'ס האַרץ, אזוי אז עס זאָל אריוף ווי באשעפער־דראַנג צום הימעל.

שוין אסך יאָהרען איז ער אויף'ן וועג, אבער אין ערגעץ

ווינקט ניט צו איהם דער ציל, אויף וועלכען ער קוקט ארויס. ער וואנדערט, וואנדערט איבער גאַט׳ס ערד און אין ציטער־דיגער האַפנונג פרואווט ער אויס יעדען אָרט, אבער יענער טאָל, פון וועלכען דער אלטער האַט גערעדט, באווייזט זיך קיינמאָל ניט פאר דעם טיפען בליק.

נו, קומט ער איינמאָל אויף זיין וועג פארביי א בערגיגע געגענד, ווי זיינע אויגען האָבען עס קיינמאָל פריהער ניט געזעהן. די טיפסטע אינזאמקייט וואוינט דאָ אין יעדען טאָל. קיין קלאַנג פילט ניט אָן די שטילע, קלאָרע לופט, און אין ערגעץ ווייזט זיך ניט קיין שפור פון א מענשען.

אזוי שפאַנט ער דעם גאנצען טאָג אלץ ווייטער און ווייטער, ביז די נאכט הילט איהם אין אין איהר מאנטעל, און עם ווייזט זיך נאָך אלץ ניט קיין רוה־פלאץ.

דאָך איז איהם היינט אזוי האַפנונגס־פול, אזוי פרעהליך אויף׳ן הארצען. ווי א שטיל פאַרגעפיהל געהט עם איהם דורך דורך דער נשמה, און מאַדנע קלינגט זיין ליד אין דער שטילער נאַכט.

אויף׳ן קלאָרען הימעל פונקלען טויזענטער שטערן; די שטימונג איז אזוי טיף און וואונדערליך, גלייך ווי זי וואָלט געקומען פון אן אנדער וועלט. דורך זיין נשמה געהט דורך א ליכטיגער חלום, ער פיהלט דעם הויך פון א ווייטען רייך, די ליכטיגע נאַנטקייט פון׳ם גרויסען וואונדער.

איצט שלענגעלט זיך דער וועג אראָפּ אין טאָל; א טאָל, אזוי מאַדנע און אזוי פאר׳חלום׳ט, ווי ער האָט עס אָפט געזהן אין שטילע שטונדען, וועו ווייטע טרוימען האָבען איהם

געטראָגען אין דער לופטען און זיין זעל האָט געשוועבט צו די שטערן.

אזוי וואונדערליך קומט איהם פאָר יעדער שטיין, ווי ער וואָלט שוין זינט לאנג געוואָן מיט איהם באקאנט. א טיפע בענקשאַפט נעמט איהם אָן ביים האַרץ, און עס ציהט איהם שטיל צו דעם היים־לאַנד.

דער גאַנצער טאָל שטראלט אַפּ אין זילבער־גלאַנץ, און וויסע נעבלען וויגען זיך אין׳ם שיין פון דער לבנה ווי עלפען, וועלכע טאַנצען ארום אין א קאַראַהאַד.

מיט אַמאָל הילכען אַפּ זיסע קלאַנגען אין זיינע אויערן. אין׳ם נאָנטען קוסט זינגט א נאַכטיגאַל איהר בענקשאַפט־ליד דורך׳ן שטילען טאָל. דער זינגער שטעהט פאר׳כשופ׳ט פון דעם דאָזיגען ליד, וואָס ציטערט שטיל אין דער לעבליכער נאַכט, ווי דער זיסער צויבער־קלאַנג פון א וואונדער־מעשה׳־לע.

און אלץ פולער קלינגט דאָס ליד אין׳ם וועלדעל, און פרעהליך הילכט עס אַפּ פון די בערג, ביז עס שטארבט פלוצ־לינג אַפּ אין א לעצטען טרעל. ער הערט א לייכטען פאָל פון דעם בוים. ס׳איז די נאַכטיגאל, וועלכע איז דאָרט אויסגע־גאנגען, געשטאָרבען ביים קלאַנג פון איהר אויגען ליד. —

א שטיל קלינגען געהט דורך דורך׳ן גאנצען טאָל, און פאר איהם באָדט זיך אין׳ם ליכט פון דער לבנה די בלויע בלום, וועלכע ער האָט אזוי לאנג געזוכט. — איז דאָס א חלום, וואָס נאָרט זיינע חושים? די גאַנצע וועלט קומט איהם פאָר ווי פאר׳כשופ׳ט; ער געטרויט ניט דעם אייגענעם פאַרשטאַנד, ביז עס פארשווינדט ביסלאכווייז פאר איהם דער

לעצטער צווייפעל. — עס איז דער טאָל, אויף וועלכען ער האָט אזוי לאַנג ארויסגעקוקט.

זיין בליק קאָן קוים כאפען דעם וואונדער, וואָס האָט זיך פאנאנדערגעעפענט דאָ פאר זיינע אויגען, און איז פארזונקען אין דעם בלויען שיין, וואָס שטראָלט צויבערליך אין׳ם בליי־כען לבנה־גלאַנץ.

געפונען! רייסט עס זיך ארוים פון זיין מויל. די נייע מלוכה פון׳ם וואונדער קומט אָן! די אלטע וועלט פארגעהט, די צייטען זיינען דערפילט.

אין עקסטאַז בויגט ער זיך אראָפּ צו דער ערד, באריהרט מיט צארטע ליפען דאָס בעכערל פון דער בלום און לעגט צו־נויף זיינע הענט צום געבעט. און שטיל קלינגט עס אָפּ דורך׳ן גאנצען טאָל, ווי דאָס שפילען פון ווינט־האַרפען. די שטערן בלישטשען מאַדנע אין דעם וועלט־רוים, און ערד און הימל פאראייניגען זיך צום קוש.

נאָך קניעט דער זינגער, דורכגעדרונגען פון גליק, און קוקט אראָפּ מיט שטילער פרייד אויף דער בלום, וועלכע צי־טערט שטיל אונטער זיין הויך. דאָן קלינגט אָפּ דער טיפער גלאָקען־קלאַנג פון דער האַרפּ, און הערליך שטראָמט ארוים פון זיין מויל א ליד, ווי עס האָט נאָך קיינמאָל שענער פון זיין ברוסט ניט ארויסגעקלונגען.

אצונד באווייזט זיך דער וואונדער איבעראל, און שטיין און פלאַנץ זאָגען אוים זייער סוד. א טיפע שושקעריי גיהט דורך דורך בוים און קוסט, און בלויע פונקען שפריצען אין דער לופטען. און שטיל עפענט זיך די וועלטען־נשמה, אזוי

ווי זי וואָלט וועלען אנטפלעקען פאר'ן דיכטער דאָס טיפסטע, וואָס רוהט אין איהר שוים.

דאָ שפּאַלט זיך דער הימעל איבער איהם —, אין'ם שטראַלען־גלאַנץ ליגט דאָס בלויע רייך, א צויבער־לאַנד, הער־ליכע פעלדער, ווי זיין האַרץ האָט אזוי אָפט אויסגע'חלום'ט.

פון ווייטער ווייטקייט הערט ער דאָס רוישען פון בלע־טער, און א שטילער געוויש פון כוואליעם הילכט אָפּ אין זיינע אויערן, א שטילער גרום פון אן אנדער וועלט.

ער הויבט אויף זיינע אָרעמס צום הימעל, אזוי ווי ער וואָלט וועלען ארומנעמען די גאנצע פראַכט, וועלכע איז דאָרט אויסגעשפרייט פאר זיינע בליקען. ער פיהלט די זעליגקייט פון'ס גליק אין זיין ברוסט, פיהלט, ווי די דערליייזער־פרייד פילט אָן זיין נשמה און פיהרט זי צו דעם נייעם רייך, וואָס דאַרף איצט ענטשטעהן פאר דעם מענשען.

דאָ זוכט זיין בליק ווידער די בלויע בלום. א ניי וואונ־דער אנטפלעקט זיך פאר איהם. אויפגעפענט האָט זיך דאָס וואונדער־בעכערל, און יעדעם בלעטעלע שטראַלט אין'ם שיין פון דער לבנה ווי א סאפיר, וואָס בלישטשעט בלוי פון דער טיפעניש. פון יעדען בלאַט, וואָס באַצירט די קרוין, זעהט ער א בילד פון יענער בלויער מלוכה, וואָס שטראלט אראָפּ פון די הימלען אויף דער ערד.

ענטציקט שטעהט דער זינגער פאר דער דאַזיגער פראכט און אין שטומער פארגעטערונג לאָזט ער אראָפּ זיין בליק פאר דעם דאַזיגען וואונדער, וואָס עפענט זיך אויף פאר איהם.

אמאָל האָט ער געפיהלט דעם וואונדער ביי זיך, אין דער אייגענער ברוסט. פון זיין זעלע האָט ער געוועבט דעם

חלום אין׳ם וועלט־אַל. אצונד אָבער לעבט דער וואונדער אליין אין׳ם גרויסען "אַל", און פון דעם „אַל" לאָזט זיך דער חלום אראָפּ צו איהם אין האַרצען.

דער חלום איז אצונד דעם לעבענ׳ם ווירקליכקייט. עס קלאפט דער דיכטער אין די טויערן פון׳ם רייך, וועלכע זיין באַשעפער־וואָרט עפענט אצונד אויף פאר דער וועלט. דער גן עדן, וואָס איז אזוי פריה פאַרלאָרן געגאנגען פאר דעם מענשען, — דער דיכטער האָט איהם איבער א נייעם ענט־דעקט. קין קערט זיך אום צוריק אהיים.

מיט א צארטער האַנד נעמט ער אָן די בלויע בלום און ציהט ארויס די וואָרצלען פון דער ערד. דאָ שטראלט אָפּ דער גאנצער טאָל אין׳ם בלויען גלאַנץ, ווי אין׳ם אויפגעלויכ־טענעם שיין פון׳ם נייעם רייך, און רוישענדע אקאָרדען קלינ־גען דורך דער לופט. אין ליכט און קלאַנג ווערט געבוירן א וועלט, און שטיל שליסען זיך די טויערן פון׳ם הימעל. —

פאַרזיכטיג וויקעלט דער זינגער איין די בלום און באַ־האַלט דעם אוצר ביי זיין דיכטער־הארץ. — אצונד איז פאראן א סוף צו יעדען לייד און יעדען וויטאג. ס׳איז געפונען גע־וואָרן דער שליסעל, וואָס עפענט אויף דעם רייך.

פון די בערג ארום שטייגט אויף דער נעבעל און לאָזט זיך אראָפּ ווי א שלייער שטיל אין טאָל. אין׳ם בלייכען ליכט באגריסט דער נייער טאָג די ערד און וועקט זי אויף פון איהר טרויס.

די שפיצען פון די בערג לויכטען אויף אין רויטען שיין, און עם שפילט זיך ארום זיי א פורפור־גלאַנץ, וואָס לאָזט זיך לאַנגזאַם און שטיל ארונטער אין טאָל.

מיט א פרעהליכען געמיט נעמט דער זינגער שנעל די האַרף און שפּאַנט אנטקעגען דעם נייעם טאָג. פון זיינע אויגען שטראַלט ארוים א בלויער שיין, דער ווייכער אָפּגלאַנץ פון יענעם בלויען רייך, וואָס האָט איהם אין יענער נאַכט אָפּגעשטראַלט פון׳ם הימעל.

נו, האָט ער דורכגעשפּאנט דעם שטילען טאָל, און משופּע׳דיג הויבט זיך אויף דער באַרג פּאר זיינע אויגען. אויף א שמאַלען שטעגעל פיהרט דער וועג ארויף. מיט א מורא׳דיגער ווילדקייט הויבען זיך אויף די פעלזען צום הימעל, און זואסער־שטראָמען גיסען זיך אראָפּ מיט אימפּעט אין דער טיפעניש. פּארשוואונדען איז אצונד יענער זיכערער שטעג. מיט גרוים מיה נאָר ברעכט ער זיך דורך א וועג דורך דעם מיש־מאַש פון ווייסטע פעלזען־שטיקער ארום איהם.

אָפּט מוז ער קלעטערן איבער שמאָלע, משופּע׳דיגע הויכען, און טיפע אָפּגרונדען קוקען איהם אנטקעגען מיט אפענע, אויפגערייסענע מיילער, אזוי ווי זיי וואָלטען וועלען איהם פּאַרשפּאַרען דעם וועג. ער בלאָנדזשעט, וואנדערט אָהן א ציל. איז ער קוים מיט צרות איבערגעקומען איין אָפּגרונד, עפענט זיך שוין באַלד פּאר איהם אן אנדער אָפּגרונד.

פּאַרמאַטערט לאָזט ער זיך אָפּט אראָפּ אויף א שטיין, ווייל די מידע גלידער זיינע קאָנען איהם מעהר ניט טראָגען, אָבער ער בלייבט קיינמאָל לאנג ניט אויף איין אָרט. א הייסער דראַנג לאָזט איהם ניט אָפּ, גיט איהם קיין רוה ניט. דאָס גרוים ווערק, וואָס וואַרט אויף איהם, מונטערט איהם אויף, טרייבט איהם אָן ווייטער.

פּאר זיין גייסטיגען אויג שטעהט דאָס בילד פון דער מענשהייט, וועלכע קוקט ארוים פול מיט בענקשאפט אויף

זיין קומען. און ער וויסט וואָס דאָס הייסט, ער פארשטעהט, ווי אָפצושאָצען דעם ווערט פון דער שטונדע. צו לאַנג שוין האָבען געדויערט די יסורים פון דער ערד. אצונד זאָל אויך פאר קיין שלאָגען די גרויסע שעה.

אזוי בלאָנדזשעט ער דורך דער וויסטעניש פון די בערג, ביז די נאַכט לאָזט זיך שטיל אראָפּ. דאן לעגט ער אוועק זיין קאָפּ אויף א שטיין אין זעהט דאָס שטילע בלישטשען פון די שטערן איבער זיך.

ווי א בלויער ים קוקט איהם אוים דער וויטער רויס. איהם דוכט זיך, ווי ער וואָלט געלעגען אויף'ן טיפען גרונד און געהערט איבער זיך דאָס רוישען פון די כוואַליעם. א וויים שיפעלע שווימט אויף'ן בלויען וואַסער. אינעוויניג זיצט א זינגער, וואָס שפילט אויף דער האַרף און הערט זיך שטיל צו צו די קלאַנגען, וועלכע ער גיט ארויס.

באגינען צו טאָג, ווען ער כאַפט זיך אויף פון שלאָף, געדענקט ער יענעם חלום, וואָס ער האָט געזעהן ביינאכט. דאָ ציהט ער ארויס פון די סטרונעם דעם טיפען קלאַנג און הערט זיך צו, ווי דער טאָן פארלירט זיך אין דער וויטענס. אהין, אין יענער ריכטונג פארקירעווען ער זיינע טריט, ביז זיין אויג דערזעהט א וועג וואָס פיהרט איהם ארונטער אין דעם אָפענעם שאָסיי.

אצונד שפרייט זיך דאָס לאַנד אוים פאר זיין בליק. די לופט איז קלאָר, אַבער דער הימעל איז אומעטיג, אנגע־ברוגז'ט, און געדיכטע וואָלקענס קאַטשען זיך אין'ם רויס. פארבלאַנדזשעטע טראָפענס פאַלען דאָ און דאָרט, ווי טרע־רען, וועלכע א וויט אויג וויינט.

ער פּיהלט, ווי עפּעס ריחרט זיך ביי איהם אין דער ברוסט, און א שטילער אומעט פּילט אָן זיין האַרץ. אזוי מאַדנע קוקט איהם היינט אויס די גאנצע וועלט. דער היים־וועה, דאָס פּאַרבענקען זיך נאָך די מענשען נעמט איהם ארום, און עס ווערט איהם קלאָר, אז שוין זינט אסך טעג האָט זיך זיין בליק ניט אראָפּגעלאָזט אין מענשען־אויגען.

מיט אַמאָל דערזעהט ער, ווי אין דער וויטעגס ווינקען צו איהם הייזער. א קליין קירכעלע הויבט זיך אויף צום הימל, ארומגערינגלט פון וויסע מויערן. אצונד קומט די גרויסע בענקשאפט איבער איהם, די בענקשאפט נאָך די ברידער אין דער וויטען. דער הייסער דראַנג באַפליגעלט זיינע טריט, און שנעלער שפּאַנען זיינע פּים צו דער היים.

אָבער אין ערגעץ קומט איהם קיין לעבעדיגער וועזען ניט אנטקעגען. קיין קלאַנג דרינגט ניט פון דערווייטען צו זיינע אויערן. אין טיפער שטילקייט איז איינגעהילט דער דאַרף, אזוי ווי יעדעס לעבען וואָלט מיט אמאָל פּארגליווערט, דערשטיקט געוואָרן פלוצלינג פון׳ם בייזען טויט.

דאָ זעהט ער, אז די פּעלדער ארום און ארום זיינען צוגעשטערט, און וועג ער קומט אריין אין דער ערשטער גאַס, דעקט זיך אויף א בילד פון שרעק פּאר זיינע אויגען. פּאר־וויסטונג צייגט זיך איהם ביי יעדען שריט און טריט. די טירען העגגען לויז אין די זאוויעסעס; מיט צושמעטערטע, צובראָכענע זאַכען זיינען די שטיבער אָנגעפילט. צווישען די חורבות זעהט מען טויטע מענשען־קערפּערס, וועלכע ליגען דאָ דערשלאָגען אויף דער ערד, מיט אָפּענע, אויסגע־

סטארטשעטע אויגען, דער בליק פארגליווערט אין אנגסטען פון טויט.

אַפּגעשטאַרבען איז דאָס לעבען איבעראל. דאָס וואָס די ווילדקייט פון׳ם מאַרד האָט ניט דערגרייכט, האָט זיך גערַאטעוועט, איז אנטלאָפען, זיך צושאָטען, צושפריצט אין אלע עקען, פארטריבען פון׳ם טויט׳ס מורא׳דיגען צאָרן.

א טיפער שרעק כאַפט אַן דעם זינגער, און ווי פאראלי־זירט שטעהט ער פאר דעם דאָזיגען בילד. ער פיהלט א שטיל ציטערן אין די גלידער, און זיין האַרץ פארציהט זיך אין א מורא׳דיגען וויטאָג.

דאן נעמט ער צונויף אלע זיינע כוחות, פארלאָזט דעם אָרט פון שרעק און פון פיין און לויפט מיט שנעלע טריט צו נייע וויטקייטען.

דאָ קומען וויטע קלאַנגען צו זיינע אויערן, און וויט אין פעלד זעהט ער א געמיש פון מענשען, ווילכע שטראָמען אין אלע זייטען, אָבער דאָך באוועגען זיי זיך אין א באשטימ־טער אָרדנונג.

און פלוצלינג ווערט איהם קלאָר, וואָס דאָרט קומט פאָר. דאָס איז דער קריג, וואָס האָט זיך אריינגע׳גנב׳עט אין לאַנד און האַלט אצונד די מענשען ביים גאָרגעל.

מיט א שנעלער האַנד כאַפט ער זיך אָן ביי דער ברוסט און טאַפט אָן די בלום, ווילכע ליגט דאָ גוט באַהאַלטען. דער־נאָך לאָזט ער זיך וויטער אוועק אין ווע, שנעל ווי דער ווינט. דער אידעלער שטערן איז אָפּגענאָמען מיט שוויים, היים פליהט דער אָטעם ארוים פון דער פארוואונדעטער ברוסט, קוים וואָס זיינע פים באריהרען די ערד.

צוויי ארמייען זעהט ער דאָרט שטעהן אין פעלד, גרייט זיך צו דערוועגען אין מורא׳דיגען צאָרן. אין זיינע אויערן הילכט אָפּ דער קלאַנג פון טרומייטען און ווילדע קאמפּ־געשרייען פון טויזענט העלזער. אין טונקעלן שיין זעהט ער, ווי עס בליצען די וואָפען און פאָהנען פלאַטערן אין דער קיהלער לופט.

דאָ דערפיהלט ער מיט אַמאָל ריזענ־כוחות אין די אָדערן און ווי א ווילדער לויפט ער צום שלאַכטפעלד, כדי אפצו־שטעלען דעם רויטען טויט. און אויידער דאָס משוגענע שפיל הויבט זיך נאָך אָן, שרייט ער אויס הויך אויפ׳ן קול צו די קעמפער, זיי זאָלען ארונטערלאָזען די וואָפען.

א פארדריקטער מורמעל געהט דורך די רייהען, און לאנג־זאם לאָזען זיך אראָפּ די וואפען. שטום קוקען די זעלנער אָן דעם פרעמדען און פיהלען זיך ווי פאר׳כשופ׳ט פון זיין בליק. אָבער ער לאָזט זיך מוטיג אריין אין זייער קרייז, כדי זיי אָנזאָגען די בשורה, זיי ברענגען דאס צויבער־וואָרט פון דער־לייזונג:

צוברעכט דעם שווערד —, די צייטען זיינען דערפילט! עס הערשט מעהר ניט דער מאָרד אויף דער דאָזיגער ערד! דאָס בלויע רייך עפענט אויף זיינע טויערן. דאָס וואָס לעבט טיף פאַרשטעקט אין אייער בוזים, קומט אצונד ארויס אין העלען זונענ־ליכט. קין האָט פארענדיגט דעם לאנגען וועג פון ליידען. אין מזרח גליהט א נייע מאָרגען־רויטקייט!

נאָר די פארצווייפלונג האָט אייך געפיהרט אין קריג און אייך אריינגעדריקט די שווערדען אין די הענט. אזוי איז פון דער ליעבע געבוירן געוואָרן האָס און גילדערנע זריעה איז מיט ברודער־בלוט געמיסטיגט געוואָרן.

א נייע מלוכה ערווארט אייער מחנה. דער רויטער קוואל פון שנאה איז אויסגעטריקענט, און אלע מענשען דערלאנגען זיך די האנד צום בונד. א וועלט פון פרייהייט וועט פאר אייך אצונד ענטשטעהן. גערעכטיגקייט וועט הערשען אויף דער ערד!

וואס דער דיכטער האט אמאל בלויז אין חלום געזעהן, דאס האט דער גלויבען אין וויסקליכקייט פארוואנדעלט. זעהט פארט, וואס פאר א וואונדער עס איז געשעהן פאר דער וועלט! די בלויע בלום איז ביי מיר אין די הענט. איך אליין האב זי אפגעריסען אין יענעם טאל, וואו קיין שטערבליכער האט נאך פריהער זיין פוס ניט ארויפגעשטעלט. זי איז דער שליסעל צו דער נייער מלוכה!

און פון בוזים נעמט ער ארוים דאס טיכעלע, וויקעלט עס אויף מיט א געפיהל פון טיפער פרומקייט, כדי צו באוויזען דער וועלט דעם נס, דעם גרויסען וואונדער.

אבער פלוצלונג טוט ער א קרעכץ, ווי געפיניגט פון א ווילדען וויטאג. א מורא׳דיגער קלאנג רייסט זיך איהם ארוים פון דער ברוסט — א קלאנג, וואס ענטהאלט אין זיך אלע יסורים פון די צייטען.

די בלום ליגט פארוויאנעט אין זיין האנד, און פון דעם וואונדער-בעכערל לאכט שפאטיש דער טויט. — —

אצונד איז אלעס אוים. אויסגע׳חלום׳ט איז דאס לעצטע וואונדער-מעשה׳לע, אפגעשטארבען דאס גליק פון יעדער ציטערענדער בענקשאפט. —

אהן צערעמאניעס, מיט א רויהער האנד טרייבט מען איהם אוועק פון׳ם ארט, און שארפער שפאט קלינגט איהם

שרייענדיג אין דִי אויערן. אזוי מיעד קלאַפט דאָס האַרץ ביי איהם אין ברוסט, דעם זינגער׳ס לעצטע האָפנונג איז אוועק מיט׳ן רויך, און זיין זעל בלוטעט שטום אין שטילער פּיין.

אין׳ם גרויען בין־השמשות־שיין פארגעהט דער טאָג, און א טיפע פינסטערניש נעמט ארום די וועלט. אויף א שטיין, וואָס ליגט אויף׳ן וועג, האָט זיך דער זינגער אנידערגעזעצט, זיך א ווייל אפצורוהען, און ער קוקט מיט טרויעריגע בלי־קען אין דער נאַכט אריין.

ביז ער נעמט פלוצלינג די האַרף און ציהט ארוים פון איהרע סטרונעס יעדען וויטאָג, וואָס נאָגט און עגבערט טיף זיין דיכטער־האַרץ. — מיט אַמאָל הערט זיך א שארפער קלונג, די ערשטע סטרונע פלאצט. —

אזוי וואנדערט ער נאָך אלץ דורך פרעמדע לענדער און שלעפט דעם מידען גוף פון אָרט צו אָרט, אָבער ער קאָן אין ערגעץ ניט געפינען קיין רוה־פלאַץ. נו, האָבען איהם שוין אלע סטרונעס געפלאצט, בלויז איינע איז נאָך ביז אהער געבליבען אומבאַשעדיגט.

ביז ער דערזעהט איין טאָג דעם מדבר. א שארפער קלאַנג — די לעצטע סטרונע פלאַצט. —

* * *

גרוי איז דער הימעל. עס גענִיצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספינקס פון שוואַרצען מארמאָר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה, ניט ליבשאפט שטראלט ארויס פון׳ם דאזיגען גליק. דאס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרויס, און אויף דער קאלטער פראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל-שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער זעקסטער וואנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאר איהרע רעטענישען קאן ער ניט דערגרונטע-וועז, און שטום, ניט אויסרייד׳ענדיג קיין ווארט, לאזט ער זיך אראפ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

די ערוואַכונג

ין׳ם שנעלען לויף פליהט אַוועק די צייט, און יאָהר נאָך יאָהר רינט אריין אין׳ם ים פון דער אייביגקייט, וואָס ציהט זיך אָהן א סוף אין א לאנגזאמער, אָפּגעלאָזענער רוה, וואָס ווערט ניט געשטערט פון קיין שום וואונש.

און עפּעס טראכט און גריבעלט זיך אין־בער רוים אין צייט אין קוקט מיט טויטע אויגען אויף דעם אַלטען שפּיל פון טויט און לעבען, ווערן און פאַרגעהן, וואָס האַלט זיך אלץ אין איין אומקערען אין דעם לויף פון׳ם געשעהן.

מיט אן אויפגערייסענעם מויל, גענעצענדיג, ציהט זיך נאָך אלץ אוים דער מדבר, און א גרויער הימעל באַדעקט דאָס וויסטע לאַנד, וואָס שטרעקט זיך אוים אומעטיג צום האָרי־זאָנט, א בילד פון טויט און פון פארגליווערטער רוה.

אין׳ם מדבר־זאַמד ליגט נאָך אלץ די ספּינקס און חלום׳ט מיט ווייטע בליקען אין דעם רוים; אויף איהרע קאַלטע ליפּען שוועבט נאָך אלץ דער געהיימניספולער, רעטענישׂ־שוועבער שמייכעל פון טיפסטער אייביגקייט, וואָס די יאָהר־טויזענטער האָבן איינגעפאסט אין שטיין.

נאָר איינמאָל, אין א טויטער נאכט, צוריסט זיך דער גרויער נעבעל־שלייער פון׳ם קראַנקען הימעל, און א העל ליכט פון א גרויסען שטערן פאַלט שטיל פונקלענדיג אראָפּ אויף דעם שטיינערנעם בילד.

דער שטראַל נעמט צערטליך ארום דעם שטרענגען שטערן, און א שטילער שיין שטראַלט אָפּ פון׳ם פנים, וואָס קוקט פול מיט אנגסטיגע רעטענישען ארויס אין וויסטע וויט־קייטען, אזוי וויי עס וואַלט פון דאָרט געדאַרפט קומען פאר איהם די שעה.

אין׳ם בלייכען גלאַנץ שטראַלט דער שלאַנקער קערפער. א וויך בין־השמשות־ליכט רייסט זיך ארוים פון דער טיפּע־ניש, וואו עס ליגען זעקס וואנדערער, פארזונקען אין פעסטען שלאָף.

מיט אַמאָל טוט א בלישטש א מאַטער שיין אויף דעם שטערן פון׳ם ערשטען וואנדערער. א שטיל ציטערן גיהט דורך דורך זיינע גלידער, און לאנגזאם הויבען זיך אויף די ברעמען, פארגליווערט און שווער.

זיינע אויגען זעהען דעם זילבער־שיין, וואָס פונקעלט מאַדנע איבער זיין שטערן. ער הויבט אויף דעם קאָפּ, וועל־כער איז נאָך באַלאַדען פון׳ם חלום, באַטראַכט די ספינקס אין׳ם מאַטען שטערן־גלאַנץ און דרינגט אריין מיט א בלאַנ־דזשענדען בליק אין דער נאַכט, אזוי וויי ער וואַלט געוואַלט ארויסרופען לאַנג פאַרגאַנגענעם אין זיין זכרון.

לאַנגזאם, ביסלאכווייז קומט איהם די ערינערונג. פון דער טיפּעניש פון זיין נשמה שטייגט ארויף א שטילע אהנונג, וויי דער הויך פון גייסטער אין א לבנה־נאַכט. פאר זיינע אוי־גען ליגט דער לאַנגער וועג, אויף וועלכען ער האָט אמאָל

געוואנדערט דורך דער וועלט, דער לאנגער וועג, וועלכער האט איהם געפיהרט אין אומבאקאנטע לענדער און איהם געטריבען צו א וויטען ציל, וואס האט וויי א פארבלענדעניש געצויגען און פארנארט זיין נשמה.

דאס איז דער מדבר, וועלכער האט איהם אמאל פאר־שלונגען, וועו ער איז פאר פיל יאהרען אהן א ברעקעל האפ־נונג צוגעקומען צו דעם סוף פון זיין וואנדערונג אויף דער ערד.

נאך קלינגט איהם אין די אויערן דאס פרעמדע וואורט, וואס האט זיך אייגעגראבען טיף און שווער אין דער נשמה, וועו ער האט דערזעהן די רעטעניש־טונקעלע אויגען, וועלכע האבען ארויסגעקוקט פאר׳חלום׳ט אין וויטע וויטקייטען, דעם שטילען שמייכעל אויף די קאלטע ליפען, וואס האט שטיל אריינגעדרונגען אין פארבארגענע טיפענישען און פלוצלינג פארעלויזירט די פליגלען פון זיין גייסט.

איהם איז דעמאלט פארגעקומען, אזוי ווי דער מדבר אליין וואלט ארויסגעהויבט דאס וואורט, וואס האט זיך אוועק־געלעגט ווי א נעבעל ביי איהם אין מוח, וואס די בליצען פון קיין גייסט וואלטען ניט געקאנט ליכטיג מאכען. — דאס וואורט פון דער ספינקס, וואס האט אפגעהילכט טיף און רע־טענישׂ־שווער אין יעדען קעמערל פון זיין נשמה, ווי דער לעצטער קלאנג פון א וויטען עכא.

ער קוקט זיך אום; דאס איז דער ארט, דערזעלביגער מדבר, וועלכען ער האט אמאל געזוהן, וועו דער לעצטער פארהאנג איז הינטער איהם געפאלען. פארדארט, פארווויסט לאנד, באפאלען פון׳ם טויט, וועלכער האט שוין לאנג דער־שטיקט דא יעדען שפראץ פון׳ם לעבען.

אָבער דעמאָלט האָט ניט געשטראָלט קיין שטערן־ליכט. אין גרויע שלייערס איז דער הימל געווען איינגעהילט, און ער האָט אראָפגעקוקט טרויעריג אויף דער טויטער געגענד, אזוי ווי עס וואָלט הינטער יענער אָפּגעבליאקעווטער וואַנט ניט אראָפגעלויכטען קיין פריינדליכער שטערן צו דער ערד.

אצונד אָבער גלאַנצט פּאר איהם יענער זילבער־שיין, וואָס שטראָלט איינזאם אין דער נאַכט פון׳ם מדבר. ער פיהלט דאָס שטילע ציטערן פון זיין ליכט, וואָס דרינגט אריין ווי דינע שטראָלען אין דער נשמה און וועקט אויף לאַנג פּאר־שוואונדענע געדאַנקען.

ווי אזוי איז דאָס פּאַרט געווען? האָט ער ניט ארוים־געוואַנדערט, ווייל זיין זעל האָט געשריען נאָך דערקענטע־ניש, ווען ער האָט פּאר פיל יאָהרען געזוכט צו דערגעהן דעם גרונד פון די זאַכען, אָבער ער האָט קיינמאָל ניט געקאָנט אויפהויבען דעם פּאַרהאַנג, וואָס האָט פּארבאַרגען אלע רע־טענישען הינטער זיינע פּאלבען?

אין האַרצען הילכען אַפּ אלע שרעקען, וועלכע האבען איהם אמאָל געיאָגט פון אָרט צו אָרט און איהם ניט געגעבען קיין מקום מנוחה, קיין רוה־פּלאַץ אויף דער ערד, וואָס וואָלט איהם געקאָנט ברענגען דערלייזונג אין דער נויט.

ווי א פרעמדער וואנדערער האָט ער דורכגעצויגען די וועלט, איבערגעלאָזט חיים, רוה, גלויבען הינטער זיך און איז נאַכגעגאנגען דעם פּאלשען שטראָל פון זיין שטערן, וואָס האָט איהם געצויגען, ארויסגענארט אין פרעמדע עדטער, אָבער האָט קיינמאָל ניט געלאָשען דאָס פייער פון זיין בענק־שאפט.

ביז וואַנען דער מדבר איז געלעגען אָפען פאר איהם, דאָם וואָרט פון דער ספינקס האָט געברויזט אין זיין מוח און דער מידער גוף האָט געפונען די לעצטע רוה.

אצונד פיהלט ער, אז דאָם פייער איז נאָך ניט פארלאָשען, די זעלבע בענקעניש פילט אָן די אלטע ברוסט, און פון דער נשמה שטייגען ארויף די יסורים פון אלטע וואונשען.

דאָך קוקט איהם אלצדינג אוים אנדערש ווי פאר ציי־טען. א היסער שוידער געהט איהם אריבער איבערן לייב. ס׳איז דאם ליכט פון׳ם שטערן, וואָם וועקט אויף נייע האפ־נונגען.

האָסטיג שפרינגט ער אויף, באזעלט פון א היסען דראנג. ווי אן אנטפלעקונג קומט עם איבער איהם, און ליכטיגע פונ־קען גליהען איהם אין מוח.

דאָ דערזעהט ער מיט אַמאָל א שאָטען נעבען זיך. ס׳איז דער צווייטער, וועמען דאָם ליכט האָט אויפגעוועקט, און וועלכער מעסט אצונד אָפּ מיט פּאָרשענדע בליקען דעם חבר. אזוי ווי ער האָט אויך יענער פאר צייטען אויסגעוואנדערט אין דער וועלט, געטריבען פון אינעווייניגסטע פייערן, ביז וואַנען דער שטומער מדבר האָט איהם פארשלונגען.

שטיל־שווייגענדיג קוקט ער אריין דעם פרעמדען אין גע־זיכט. ער פיהלט, ווי זיין בליק בויערט זיך איהם אריין אין די אויגען, פונקט ווי ער וואָלט וועלען דערגעהן דעם גרונד פון זיין נשמה.

דאָ נעמט ער לאַנגזאַם אָן זיין בלאַסע האַנד און זאָגט איהם אין א שטיל־פאַרטרויטען טאָן:

דאָן זשואָן, דאָם ביזטו! די שטים פון׳ם האַרצען זאָגט עם מיר. דער גרעסטער וואונדער איז אלזאָ געשעהן: ד א ן

ז ש ו א ן און פ א ו ס ט צוזאמען אויף דעם זעלבען אָרט! צוויי עלעמענטען, וועלכע האָבען זיך שטענדיג פארנייגט, פארליבקעט און ווי צוויי פּאָלען זיך צושוידט איינער פון אנדערן, וויל ביידענם לעבען איז געווען פארשידען.

דאָן זשואַן, איך האָב געהאַט א טיפען חלום, א חלום וועגען דיר און אלע רעטענישען, וועלכע דו באהאלטסט אין זיך. אויך דו האָסט זיך שטענדיג אוועקגעלאָזט אויף פרעמדע שפורען און ביזט נאָכגענאנגען דעם חיסען דראַנג פון דיין הארצען, וועלכער האָט דיך אריבערגעפיהרט איבער טיף־באַגראָבענע צו נייע ערטער, וועלכע קיינער האָט נאָך ניט געהאט געזעהן.

אויך דו ביזט געווען בלויז א זוכער אין דער וויטענם, וועלכער האָט קיינמאָל ניט געפונען קיין צופרידענקייט אין לעבען. אין דיין זעל ברויזט דערזעלבער דראַנג, וואָס האָט זיך צונויפגעקאטשעט אין מיר און איז געוואָרן א טיפע, אנגסטיגע בענקשאפט.

אצונד שטעהסטו פאַר מיר, א פאַרוואנדטער גייסט, וועלכער קומט ארויס אזוי ווי איך פון קין׳ס געשלעכט, באַלאָדען ווי איך מיט דער קללה פון די צייטען. דאסזעלבע פייער, וואָס האָט פארצערט מיין גייסט, ברענט אויך אין דיר און לאָזט דיך קיינמאָל ניט רוהען. אויך דיין נשמה האָט געדאָרשט נאָך דערקענטעניש און שטענדיג ארויסגעקוקט נאָך ווייטע וואונדער.

מיר זיינען געגאנגען יעדער איינער אויף אן אנדער וועג; זאָגאר אונזערע שאטענם זיינען אנטלאָפען איינער פון אנדערן, און איז איינער פון אונז געגאנגען צו צפון, האָט דער אנדערער פארקירעוועט זיין וועג צו דרום.

אצונד האָבען מיר זיך געטראָפען ביי דעם זעלבען ציל, מיר, וואָס מיר האָבען זיך אויסגעמידען ווי טאָג און נאכט, וועלכע האָבען זיך שטענדיג געפיהלט אָפּגעשטויסען איינער פון אנדערן און קיינמאָל קיין אהנונג ניט געהאט וועגען דער הארמאָניע פון אונזערע זעלען.

פאר מיר איז די הויפטזאך געווען דאָס אייביגע, וואָס האָט געהאָלטען מיין בליק געפאנגען. איך האָב פארשאָל־טען די פארגענגליכקייט פון׳ם זיין, וועלכע האָט מיר, ווי מיר האָט זיך אָפּגעדוכט, פארדעקט דאָס טיפסטע, געהאלטען דעם געדאַנק בלויז אויף דער אויבערפלאך, כדי דער מוח זאָל ניט אריינדרינגען אין דאָס פארבאָרגענע, וואו טונקעלע רע־טענישען דרעמלען אין דער שטיל.

פאר דיר איז דער העכסטער ציל געווען דאס ערדישע. פון דער פארגענגליכקייט איז דיר ארויסגעוואקסען דאס בילד פון׳ם לעבען, וואָס דו האָסט אומזיסט געזוכט צו דערגרונ־טעווען. דער דראַנג פון׳ם גוף, פון׳ם פלייש איז פאר דיר געוואָרן די מאכט פון׳ם שיקזאָל, די טיפסטע רעטעניש פון אלע וועלט־געשעהענישען.

וואָס איך האָב געזוכט אין׳ם גייסט, האָסטו געזוכט אין׳ם טריב, וועלכער דרעמעלט טיף אין דעם אָפּגרונד פון אונזערע זעלען און מיידט אוים די אויפגעוועקטע געדאַנקען פון׳ם פאַרשטאַנד. דאַרט, וואו עס ברויזען אין דער טיפ־טער טיפענישׂ מורא׳דיגע כוחות, וועלכע געפינען קיינמאָל ניט זייער אויסדרוק אין ווערטער, דאַרט איז די אומבא־גרענעצטע מלוכה פון׳ם טריב.

דאָ ווירקט דער שטומער באַשעפער־דראַנג פון׳ם פלייש און לאָכט זיך אוים פון אלע רעגלען פון דער פארנונפט און

פון יעדער נאַרמע, וועלכע דער שכל האָט אויף א כיטרען אופן אויסגעקליגעלט.

וואָס איז דאָס געווען אזוינס, וואָס האָט דיך געטריבען פון בעכער צו בעכער און אָהן א שיעור געריצט דיינע חושים? וועך האָט עס פאנאנדערגעשאָרט און צובלאָזען אין דיר יענעם חיסען דראַנג, וואָס האָט אויפגעוועקט א ווילדען פייער אין דיין האַרצען און צויושעטע פאַרלאַנגען נאָך דער שולד פון דער זינד?

איז דאָס געווען בלויז די פלאטשינע, אויבערפלעכליכע פרייד פון׳ם געגנום, די צאַרטע בענקשאפט נאָך די „חיי שעה", די גינסטיגקייט פון דער שטונדע, וועלכע פארשווינדט שנעל ווי רויך און קלאַנג אין דעם וועלט־רוים?

ניין, דאָס וואָס האָט דיך געצויגען און אלץ ווידער געצויגען, דאָס איז געווען די נייגיריגקייט נאָך דעם גרונד פון׳ם לעבען, די רעטעניש, וואָס בלישטשעט ארוים פון טונקעלע טיפענישען און וואָס שטריקט ארום דיין מוח מיט צויבער־פעדים.

וואָס איך האָב געזוכט אויף דער אנדער זייט פון רוים און צייט, דאָס האָסטו געזוכט אין׳ם פייער פון חיסע ליפען. דער ווילדער אויסגעשריי פון טיפסטער לייַדענשאפט, די ברענענדע חין פון׳ם פלייש אין׳ם וואנזין פון׳ם געשלעכט, דער דראַנג פון די גלידער, וואָס פאַדערט דערלייזונג אין בריהט אוים ניי לעבען — דאָס איז געווען פאר דיר דער טיפסטער גרונד פון דער רעטעניש.

צוליב דער דאָזיגער רעטעניש האָסטו זיך באמיהט און האָסט געזוכט פאַנאַנדערצונעמען די פארפלאָנטערטע פעדים, אריינצופלעכטען די פינסטערע טריבען איינע אין די אנדערע.

אין יעדען קרעכץ, וואָס די לוסט האָט ארויסגערופען, אין יעדען בליק, פון וועלכען די תאוה האָט ארויסגעלאכט, אין יעדען פיבערדיגען ציטער, וואָס האָט ארומגענומען דעם קערפער, פאר׳שכור׳ט, פארטומעלט דעם מוח און ווי־טאָגען אויסגעשריען, האָסטו געפרואווט כאָפען די שטילע שפור, כדי צו דערגרייכן דעם אור־גרונד פון׳ם גאנצען דאזיין.

דו ביזט געווען א זוכער פונקט אזוי ווי איך, נאָר דיין אויג איז נאָכגעגאנגען אנדערע שפורען, וועלכע האָבען סוף כל סוף געפיהרט אין דעם זעלבען מדבר, דאָ וואו די ספינקס חלומ׳ט איהר טיפע רעטעניש.

דאָ רופט זיך אָפּ דער אנדערער, באלויכטען פון׳ם גייסט:

מיר דוכט, איך האָב גע׳חלום׳ט מיין טיפסטען חלום. אצונד וועלט ערשט אנטפלעקט פאר מיר דיין וועזען, דאָס וועזען פון פאוסט, וואָס איך האָב קיינמאָל ניט געקאָנט באַ־גרייפען.

אצונד זעה איך קלאָר, אז מיר זיינען פון׳ם זעלבען שטאם; נאָר הגם מיר זיינען געגאנגען אויף פארשידענע וועגען, האָט אונז אָבער געפיהרט די זעלבע טיפע שפור, וועלכע יעדער איינער האָט אויסגעטייטשט אויף זיין שטיי־גער.

דו האָסט געזוכט זיך אפצושיידען פון׳ם ערדישען, האָסט געוואָלט, אז דער מוח, באפרייט פון יעדער לאַסט, זאָל זיך פאַרנעמען מיט זיך אליין אין זיין אייגענעם רייך, כדי הינ־טער די בילדער פון דער דאָזיגער וועלט צו דערזעהן דאס גרויסע „ווי אזוי" פון די זאַכען און אראָפנעמען דעם מאנ־טעל, די הילע וואָס באדעקט דעם „פארוואָס".

דיין וועג האָט דיך אלזאָ קודם כל געפיהרט צו גאָט, אז ער זאָל אויפעפענען זיין רייך פאר דיין גייסט און זאָל דיר אָנצינדען א פייער אין דער נאַכט, כדי דיין אויג זאָל זעהן טיף און קלאָר דאָס וויטסטע און דאָס נאָנטסטע פון יעדער עקזיסטענץ.

און וועז ער איז טויב געווען צו דיין געבעט און האָט פאר דיין גייסט ניט אויפגעשלאָסען די טיר, וועלכע באַהאַלט ווי דער קבר איהר טיפסטע רעטעניש, דאן האָט די פארצווייפלונג דיך געטריבען אין די הענט פון׳ם שטן, כדי עס זאָל דיר פון איהם קומען די דערקענטעניש, נאָך וועלכער דו האָסט געשמאכט אין דיין טיפסטער פיין.

אָבער אויך פון איהם איז דיר קיין רעטעניש ניט קלאָר געווארן. דאָס וואָס דו האָסט דערזעהן, איז געווען דיין אייגען לעבען, דיין אייגענע עקזיסטענץ. אזוי ביזטו פארפיהרט געווארן פון׳ם אייגענעם בילד און האָסט געהערט בלויז דעם ווידער-קלאַנג פון דיינע וואונשען.

ביז וואַנען דו האָסט דערקענט דאָס משוגענע שפיל, וואָס האָט זיך געענהרט פון די זאַפטען פון דיין לעבען. — ס׳איז אָבער געווען צו שפעט, דער מדבר איז שוין געלעגען אָפען פאר דיר. —

אָבער הגם דו האָסט קיינמאָל ניט דערגרייכט קיין דערקענטעניש, איז דיין קאמף פונדעסטוועגען ניט געווען אומזיסט. אויב דו האָסט אליין קיינמאָל ניט געזעהן דעם שטראל פון׳ם ליכט אין דער גאַנצער פינסטערניש, וואָס רינגעלט אונז ארום, בלייבט אָבער דיין שטרעבען פאר יעדען קומענדען דור אלס ירושה פון יענעם הייסען בענק-

שאַפט־דראַנג, פון וועלכען עס וועט ארויסקומען די מלוכה פון׳ם גייסט.

איך אַבער בין אַנגעבונדען אַן דער דאָזיגער וועלט, אַן דער פֿארגענגליכקייט פון׳ם ערדישען לעבען, וואָס קומט און פֿארגעהט שנעל ווי דער וואָלקען, אזוי ווי קיין אויג וואָלט איהם קיינמאָל ניט געזעהן.

וואָס איך האָב געזוכט, דאָס געהט מיט מיר צוגרונד. קיין יורש קלאָגט ניט איבער מיין קבר, וואָרים אלעס ערדישע, דאָס ווערק פון פינסטערע טריבען, ווערט צושטערט פון דער צייט און צופאַלט אין שטויב.

בלייבען וועט נאר יענער העכערער דראנג, וועלכער פֿארבינדט זיך מיט דעם וועלט־אַל, מיט דער אייביגקייט, און אנטלויפט פון דער פֿארגענגליכקייט.

און דאָך קומט מיר ארויף אן אהנונג, א פֿאַרגעפיהל פון האַרצען, אזוי ווי איך וואָלט געשפירט די דערנענטערונג פון א נייעם רייך, פון א נייער וועלט, וואו גיים און טריב געפינען זיך, וואו פֿארגענגליכקייט מיט אייביגקייט צוקושען זיך. וועך וויים? פילייכט — — —

דיזעלבע אהנונג נעמט אויך מיך אַן ביים האַרצען. זאָג, ברודער, פיהלסטו דאָס ליכט פון יענעם שטערן? קומט עס ניט ווי אן אנטפלעקונג איבער דיר, אזוי ווי טיפע חלומות וואָלטען געדארפט מקוים ווערן?

ווי א שלייער פאַלט עס מיר אראָפּ פון מיינע אויגען, און אלעס ערדישע ווערט פאר מיר א סימבאָל פון דער גרויסער אייביגקייט, וועלכע נעמט אלצדינג אריין אין זיך. ערשט דאן, וען דער מענש וועט אין זיין הייסען דראנג פון׳ם טריב

אָנטאָפען טיף־פּאַרבאָרגענע וואָרצלען, וועט די תאוה פון׳ם פלייש זיך פּאראיניגען מיט דעם גייסט.

פּארגענגליכקייט איז ניט קיין אוועקבלאָזען, קיין פּאר־שווינדען אין׳ם רוים, וואָרים יעדעם שטארבען איז בלויז א צוריקקער און באַהאַלט אין זיך די טיפקייטען פון יעדער אייביגקייט. עַרשט וען עס וועט אראָפּפאַלען דער לעצטער שלייער פון דער ערד, דאַן וועט געשען דער גם, דער גרוי־סער וואונדער. דאַן וועט דאס אויג דערזעהן די בריק, וועל־כע פּאראיניגט ערדישעם מיט אייביגען.

ס׳איז ניט גוט, בלויז צו וואנדערן אין דער וויטען. אויף אייזיגע שניי־בערג ציטערט אויך דער גייסט פון קעלט, וויל עם פּעהלט איהם דאַם הייסע קאָכען פון׳ם טריב. אויך אין דעם נאָנטען ליגט באַהאַלטען א וועלט, און וואונדער איבער וואונדער הויפען זיך אָן דאַרט, וואו עם הערשען די פינסטערע כוחות פון׳ם טריב.

דאַן איז אלזאָ דערפילט געווארן די באַשטימונג פון׳ם שיקזאל, און פאוסט און דאַן זשואן גיבען זיך די האנד. אין׳ם גייסט שפּיגעלט זיך אָפּ דער דראַנג פון׳ם פלייש, און ליכט נעמט ארום דאַם טונקעלע רייך פון די טריבען. פונקט ווי דער הימעל שפּיגעלט זיך אָפּ אין׳ם טראָפּען טוי, אזוי שטראַלט אָפּ דאַם אייביגע אין דעם ערדישען — דער וואונ־דער דערנענטערט זיך — די צייטען זיינען דערפילט.

און אלץ קלאָרער וועדט דאַם ליכט פון׳ם שטערן, אין׳ם וויטען מזרח געהט אויף א בלייכער שיין.

דאָ הויבט דער דריטער וואַנדערער אויף דעם קאָפּ. דער בלאַסער שטערן איז העל באַגאַסען פון׳ם ליכט, און אין די

אויגען בלישטשעט א מאטער גלאנץ, אזוי ווי זיי וואלטען וועלען דערגעהן, אויסגראבען פארגאנגענעם, וואס איז שוין לאנג אפגעשטארבען אין דער נשמה.

נאך האלב פאר׳חלום׳ט קוקט ער זיך אום. מיט אמאל טוט עס איהם א קלאפ אין די אויערן, ווי דער קלאנג פון אייזען. א ריטער שטרעקט זיך אויס פון׳ם מדבר־זאמד און קוקט שטראלענדיג אין׳ם ליכט פון יענעם שטערן, וואס שיינט ארא פון׳ם הימעל אין מדבר.

איצט קומט איהם בישלאכווייז די ערינערונג, און בליי־כע שאטענס שטייגען ארויף פון דער טיפענישׁ, וועלכע האט אמאל דורכגעשניטען זיין לעבענס־וועג. אין זיין געדאנק זעהט ער די פארנעבעלטע געגענדען פון׳ם צפון־לאנד, און פון דער וויטען דרינגט צו איהם דעם פאטער׳ס רוף ווי דער לעצטער הויך פון א שוואכען עכא.

אצונד זעהט ער ווידער יענעם לאנגען וועג, אויף וועל־כען ער איז אמאל, פאר לאנגע צייטען, געגאנגען, ביז ער איז צוגעקומען צום ראנד פון׳ם מדבר. א שוואכער קלאנג הילכט אפ אין זיינע אפענע, וואכע אויערן — די לעצטע שטים, וואס ער האט אמאל געהערט, וועז די ספינקס האט איהם געפרעגט איהר שטילע רעטעניש.

אבער יענער ריטער דארט, ווער קען ער פארט זיין? וואס האט איהם געפיהרט אהער אין דעם דאזיגען טויטען ארט, וואס איז ווי באלאדען פון גאט׳ס קללה? מעהר ווי אייגער איז איהם פארבייגענגען אויף זיין וועג, אבער יענעם האט זיין אויג קיינמאל ניט געזעהן.

און דאך קוקט איהם די געשטאלט אוים אזוי היימיש, אזוי ווי זי וואלט ארויסגעקומען פון דעם אייגענעם מוח און

וואָלט געווען טיף פארוואקסען מיט דעם אייגענעם זיין. ער טראכט און טראכט, אָבער ער קאָן ניט געפינען קיין שפור, וואָס וואָלט איהם געקאָנט לייזען דעם פרעמדען׳ס רעטעניש.

דאָ קוקט ער זיך איין אין דעם באַשטראַלטען בליק פון׳ם אנדערן, וועלכער איז געווענדט צו יענעם שטערן, און עם ווערט איהם מיט אמאָל ליכטיג אין די אויגען.

ווען ער איז מיט לאַנגע יאָהרען צוריק דאָ אנשלאָפען געווָארן, האָט זיך א חלום איהם אוועקגעלעגט אויף׳ן האַרצען, א דריקענדער, פיינליכער, טיפער און שווערער חלום. ער האָט געזעהן, ווי דער מדבר שפרייט זיך אוים האָפנונגס־לאָז און שטום ביז צום ראַנד פון׳ם גרויען הימעל. אזוי מורא׳דיג, אזוי פאַרצווייפעלט איז געווען די וויסטעניש ארום און ארום, אז דאָס הארץ איז איהם פארגליווערט געוואָרן אין דער ברוסט און זיין זעל האָט געקרעכצט און אויפגע־שריען פאר יסורים.

אין טויט־אַנגסטען קוקט ער זיך אום, וועגדט זיין בליק אין אלע זייטען, צי גרינט ניט ערגעצוואו א צייכען פון האפ־נונג. — אומזיסט, דער מדבר האָט געגענעצט מורא׳דיג און שווער, און זיין מוח איז געווען ווי אָנגעפילט מיט בליי.

דאָ האָט ער דערזעהן, ווי דער הימעל איבער איהם האָט זיך לאַנגזאַם אראָפגעלאָזט טיפער צו דער ערד. א קאַלטער פחד האָט איהם ארומגענומען ביים האַרצען. ער האָט גע־פיהלט, ווי דאָס בלוט קלאָפט איהם אין די אָדערן, געזעהן, ווי הענט שטרעקען זיך אוים נאָך זיין האַלז, איהם צו דער־ווערגען.

זיין קערפער וואַרפט זיך ארום אונטער מורא׳דיגע יסורים פון טויט, די גלידער הויבען זיך אין קאלטען קראמף,

און קייכענדיג קלאפט דאס הארץ ביי איהם אין דער ברוסט.

דא האט ער מיט אמאל דערזעהן, ווי ביים ווייטען האריזאנט איז פון דער טיפעניש לאנגזאם ארויסגעוואקסען א שאטען. און אלץ קלארער איז איהם געוואָרן די פיגור, וואס נענטער דער פרעמדער איז צוגעקומען צו דעם ציל. ס׳איז געווען א ריטער פון טרויעריגער געשטאלט, וואס האט זיך קוים געקאנט האלטען אויף זיין שקאפע, וועלכע האט זיך געשלעפט אהן כוחות דורך׳ן זאמד פון׳ם מדבר.

אצונד איז איהם ארא׳פ דער שווערער שטיין פון האַרצען, און ער האט זיך דערפיהלט ווי אויסגעלייזט. אין חלום האט ער נעבען זיך געזעהן דעם ריטער, וועלכער האט גערעדט צו איהם פון זיינע גרויסע טאטען און פארטריבען יעדע ענגסט פון זיין האַרצען.

נו, שטעהט איצט דאס טרויס־בילד פאר זיינע אפענע אויגען, דערזעלבער ריטער, וועלכען ער האט אמאל געזעהן; נאר דער מאגערער, אויסגעדארטער פנים קוקט אוים אזוי באשטראלט, פונקט ווי זיין גייסט וואלט געווען באלויכטען פון א ניי ליכט.

לאנגזאם הויבט ער זיך אויף, געהט צו מיט לייכטע טריט צו דעם ריטער און לעגט איהם ארויף די האנד אויף דעם אויסגעדארטען אָרם.

דא קוקט דער פרעמדער איהם אריין אין געזיכט, אבער עם ווייזט זיך ניט קיין ערשטוינונג אין דעם בליק, אזוי ווי ער וואלט שוין פון לאנג געפיהלט זיין נאנטקייט.

ווילקאמען, האמלעט, ברודער פון מיין נויט! איך בין געשלאפען און האב ג׳חלום׳ט א טיפען חלום, אין וועלכען

דיין שאַטן האָט געהאַלטן אין איין פארשווינדען און צו־ריקקומען, ביז וואַנען דיין וועזען איז מיר געווארן אזוי היי־מיש, אזוי ווי עס וואָלט ארויסגעקומען פון מיין אייגענעם גייסט.

געבענשט זאָל זיין די שטונדע, וועלכע האָט געשלאָגען פאַר אונז, וועו דאָס ליכט פון יענעם שטערן האָט אוועקגע־נומען דעם כשוף, וואָס האָט אונז געהאלטען יאָהרען לאַנג אין קייטען! — צוויי ברידער האָבען געוואנדעלט אויף ווייטע וועגען און האָבען זיך צוזאמענגעטראָפען ביי דעם זעלבען ציל. —

אזוי איז עס, אייַדעלער ריטער דאָן קיכאָט. אין טיפען חלום האָסטו זיך באוויזען פאר מיר, וועו מיין זעל האָט גע־קרעכצט אוו זיך געמוטשעט אונטער יסורים פון טויט. דאָ האָסטו מיט אמאָל אויפגעהויבען דעם כשוף, וואָס האָט מיך ווי מיט שטריק ארומגעשנורעוועט, אוו א העלער שטראַל איז אריינגעפאלען אין דער נאַכט וואָס האָט ארומגערינגעלט מיין נשמה.

מיין גאַנץ לעבען האָב איך זיך באַמיהט צו געפינען ליכט אין דער פינסטערניש, וועלכע שפרייט זיך אוים ארום אונזער לעבענס־וועג. נאָר וועו א טויטער האָט מיר געגעבען געווישהייט אוו מיר געזויזען די פלאַמען־שפורען פון דעם אמת, דאָן האָט די דערקענטעניש פאַראַליזירט מיין קראַפט, אוו מיין האַנד איז געוואָרן שוואַך צו דער בייזער טאַט.

דערקענטעניש האָב איך געקריגען, אָבער ניט דעם מוט, וואָס האָט מיר געזאָלט באַוועגען די האַנד צו דער טאַט. דער וואָרים פון צווייפעל האָט זיך איינגעפרעסען טיף אין מיין

ברוסט, האָט צושטערט מיין ווילען׳ס האַרטען „מוז" און האָט מיך געמאכט צום שפּאָט פאר זיך אליין.

אזוי איז די דערקענטעניש פאר מיר געווארן א וואַמ־פּיר, וואָס האָט מיר אויסגעזויגען דאָס בלוט פון הארצען אין א תל געמאכט פון מיין גאַנצער לעבענס־קראַפט, ביז וואַנען איך אליין בין געווארן א בלייכער שאָטען.

ווי אנדערש וואָלט זיך דאָס לעבען פאר מיר פאַרמירט, וען בלויז א טיילכעלע פון דיין מוט וואָלט מיך באזעלט! דו האָסט קיינמאָל ניט געפרעגט, האָסט זיך קיינמאָל ניט גע־קימערט וועגען דער גינסטיגקייט פון דער שטונדע. קיין ציטערענדער צווייפעל האָט ניט פאַראַליזירט דיין אָרם. שטענדיג האָסטו געפאָלגט דעם איידעלען דראַנג צו דער טאָט.

דו האָסט געלעבט, איך האָב בלויז געטרוימט, וואָרים לעבען אָהן טאָט איז האַלבער טויט. ערשט דורך דער טאָט רעדט קלאָר די שטים פון׳ם גייסט.

מיר דוכט, אז דו זעהסט ניט קלאָר דעם גרונד פון די זאַכען, פאַלט איהם דער ריטער האַסטיג אריין אין די רייד. — וואָס טויג די טאָט, וען עס פעהלט איהר די דערקענטע־ניש, די טאָט, וועלכע איז ניט די רייפע פרוכט פון׳ם מוח? די טאָט אליין איז א פוסטע נוס, אזוי לאַנג ווי דער מוח ווייזט איהר ניט דעם וועג, פון וועלכען עס פאַרמירט זיך ערשט דער זין פון דער האַנדלונג.

ס׳איז אמת, אז איך בין שטענדיג געווען גרייט צו דער שנעלער טאָט, אָבער פאר מיר איז ניט ערשינען קיין טויטער פאַטער, וואָס זאָל מיר געבען דערקענטעניש און גרונד פון

וואַרהייט. דערפאַר האָט מיין האַנדלונג נאָר ארויסגערופען שפּאָט, דער פלוך פון דער דומהייט איז נאָכגעגאַנגען מיינע טריט און האָט אַוועקגערויבט דעם ריכטיגען זין פון מיין טאָט.

דאָך ביזטו געווען גליקליך, וויל דו ביזט געווען פריי פון צווייפלען. דיין גאַנצער וועזען איז ווי פון איין שטיק אויסגעגאָסען. דו האָסט ניט געפיהלט דעם שפּאָט פון דער נאַרישער וועלט, און דיין זעלע האָט ניט געוואוסט פון ערגעניש, פון בייזקייט.

אָבער מיין וועזען איז צוריסען, וויל דער געדאנק איז שטענדיג אנטלאָפען פאר דער האַנדלונג און האָט מיך גענומען פאר א שפיל־באָל פון פינסטערע כוחות. דעם פּאָטער׳ס שטים איז מיר שטענדיג געלעגען אין אויער, אָבער זי האָט מיר קיינמאָל ניט געשטארקט די האַנד צו דער טאָט. זי האָט בלויז געהרט די יסורים אין מיין האַרץ און מיר אָנגעוויזען אויף מיין אייגענער שוואכקייט.

אזוי איז מיר געבליבען בלויז דער בייזער גיפט פון׳ם ליגען, כדי צו פאר׳שכור׳ן, פארטומלען די שטים פון׳ם גענוסען. מיין מוח האָט ערפונען אלערליי געדאַנקען־מאָסקעראַדען, כדי צו פארדעקען אין מיר די שוואכקייט פון׳ם ווילען. כ׳האָב געזוכט טרייסט אין טויטע טעאָריעס; כדי דורך קוליסען צו פארשטעלען די דערקענטעניש, האָב איך זיך אָנגעטאָן דעם מאנטעל פון׳ם פילאָזאָף.

אָבער געבליבען איז מיר ניט מעהר ווי דער ווייטאָג, וועלכער האָט זיך קיינמאָל ניט איינגעשטילט, ביז וואנען מיין אייגען בילד איז מיר געוואָרן דערווידער און דעם פּאָ־

טער׳ס שטים האָט קוים נאָך געקלונגען אין מיינע אויערן.

דערקענטעניש, דוכט מיר, איז דעם ווילען׳ס טויט. ווער עס וויסט צופיל, דעם דריקט די לאַסט פון׳ם לעבען. ער וועגט און וועגט, ביז וואַנען ער פאַרזאַמט די טאַט און דאָס רייך פון דער וויסקליכקייט פארשווינדט פון איהם.

פילייכט איז די לאַסט ווירקליך געווען צו שווער פאר דיר. דיין וויסען האָט ביי דיר אוועקגעוויבט דעם מוט צו דער טאַט. און דאָך מוז דער פאַקעל פון דערקענטעניש לייכטען, כדי דאָס ווערק פון דער צוקונפט זאָל דערפילט ווערן.

מיר דוכט, איך הער א שטילען פליגעל-גערויש. עס קומט א נייער אָנפאנג פון אלצדינג. זאָג, האַמלעט, געהט דיר ניט דורך א פאַרגעפיהל אין האַרצען, אזוי ווי א נייע מלוכה וואָלט פאר אונז ענטשטאַנען?

ווען דאָן קיכאָט און האמלעט האָבען זיך געפונען, דאן פאַרמירט זיך דער כאַאָס צו א נייער וועלט. פון דער דער־קענטעניש וואקסט פאר אונז דאן ארויס די טאַט, און יעדע האַנדלונג טראָגט די קראפט פון׳ם גייסט.

פון גייסט ווערט ווילן, ווילען ווערט פארוואנדעלט אין טאַט. פון גייסט און ווילען וואקסט דער באשעפער־דראַנג, און גייסט און ווילען געפינען זיך אין׳ם ווערק. דורך גייסט און טאַט קומט פאר אונז די נייע מלוכה.

דער אייגענער גייסט שאַפט זיך דעם אייגענעם שווערד, כדי צו קעמפען קעגען די מאכטען פון׳ם שיקזאל. — די גרוי־סע שטונדע קומט, עס דערנענטערט זיך די מאַרגען־רויט־קייט!

איז דאָס דאָס רוישען פון א נייער צייט? וועט דער חלום זיך פארוואנדלען אין ווירקליכקייט? וועט האמלעט אצונד באפרוכטען דעם ריטער׳ס מוח און דאָן קיכאָט וועט איהם אנטליהען זיין ווילען?

ס׳איז מעהר קיין צווייפעל ניטאָ, אז דער גרויסער אויס־טויש קומט! דעם פאָטער׳ס שטים קלינגט דעם איידעלען ריטער אין די אויערן, כדי זיין הארץ זאָל דורכגענומען ווערן פון דעם שוידערליכען אמת, אין דער צייט וואָס פרינץ האמלעט זעצט זיך אויף דער שקאָפע און פארקירעוועט זיינע טריט קיין טאָבאָסאָ.

זעה, ווי דער שיין פון׳ם שטערן שטראָלט פון׳ם הימעל! זיין קלאָר ליכט דרינגט אריין אין׳ם גרונד פון דער זעלע, און ווייט אין מזרח געהט אויף א בלייכע רויטקייט! —

פון׳ם טיפען שלאָף האָט זיך אצונד אויפגעכאפט דער מאָנאָך. פארוואונדערט עפענט ער אויף די שווערע ברעמען און זעהט איבער זיך אנגעבויגען א געזיכט, וואָס נעמט איהם ארום מיט א מילדען, ווייכען בליק.

די גרויסע אויגען שטראָלען מיט א וואַרעמען גלאַנץ, וואָס גיסט זיך אריין ווי באָלזאָם אין דער נשמה און וועקט אויף די שטילע בענקשאפט פון דער ערינערונג.

ער פיהלט דעם לייכטען דרוק פון׳ם פרעמדען׳ס האַנד, און א שטילע גליקזעליגקייט קומט איבער איהם. דאָ איז די רוה, וואָס ער האָט אמאָל געזוכט. אזוי מאָדנע קוקט איהם אלעס אוים און אזוי פרעמד און דאָך אזוי אינטים און היימיש, פונקט ווי עס וואָלט געווען א בילד פון דער וויטער יוגענד־צייט.

דאָ הערט ער, ווי דער אנדערער רעדט צו איהם און זאָגט:

מעדאַרדום, ברודער, דו האָסט זיך אלזאָ אויפגעכאפט? האָט דאָס ליכט פון יענעם שטערן באריהרט דיין הארץ און פאַריאָגט די שאָטענס פון דיין זעלע? פיהלסטו דאָס שטילע וועלט פון׳ם גרויסען וואונדער, אזוי ווי א נייע וועלט וואָלט באַדאַרפט געבוירן ווערן? דערקענסטו מיך, וועלכער געהט דאָ ארום אין׳ם ליכט?

איך קען דיך, דו ווּאָם דו ביזט דאָס בילד פון מיין טרוים. מיר קומט פאָר, אזוי ווי דו וואָלסט געווען מיין נייער איך, ווּאָם רייסט זיך פון די קברים צו דער זון.

היינריך, איך האָב גע׳חלומ׳ט א טיפען חלום, א חלום פון דיר און דער גאנצער אייביגקייט, א חלום, אזוי מאָדנע און אזוי וועלטען־ווייט, ווי מיין מיעד הארץ האָט נאָך קיינ־מאָל ניט געפיהלט.

ס׳איז געווען אום האַלבע נאַכט. ארומגערינגעלט פון קברים בין איך געשטאַנען אליין מיט דער אַנגסט פון מיין האַרצען. מיט אַמאָל האָב איך דערזעהן, ווי די אלטע שטיי־נער האָבען אויפגעציטערט און שווער, מיט א טעמפען קראַך, זיינען זיי אראָפגעפאלען אויף דער ערד.

און פון די לעכער זיינען ארויפגעשטיגען שאָטענס, פון וועלכע עס האָבען זיך פאַרמירט מורא׳דיגע גייסטער, ווּאָם האָבען זיך געקרימט אנטקעגען מיר אין ווילדען שפאָט. איעדער פון זיי האָט געהאַט אן אנדער געשטאַלט, דאָך האָ־בען זיי מיר אלע אויסגעקוקט היימיש.

איך האָב געזעהן, אז אין יעדען איינעם לעבט א שטיק

פון מיר; זיי אלע זיינען געווען שטיקער, שפּענער פון מיין איך, אָבער יעדער איינער האָט זיך געהאַט זיין אייגענעם וועג, אזוי אז עס האָט זיך קיינמאָל ניט געקאָנט פּאַרמירען קיין גאַנצעס.

מיט אַמאָל האָבען זיי זיך פּלוצלינג אָנגענומען ביי די הענט און זיך אוועקגעלאָזט אין א ווילדען קאַראַהאַד ארום מיר, אז איך בין שיער פון זינען ניט אַראָפּ. און אלץ ענגער איז געוואָרן דער משוגענער קרייז. כ׳האָב געפּיהלט, אז מיין האַרץ האָלט ביים פּלאַצען און פּאר מורא האָבען זיך מיר די האָר געשטעלט קאָפּויר.

ווי פּעלזענשטיינער איז עס מיר געלעגען אויף׳ן האַרצען. כ׳האָב געוואָלט שרייען, אָבער איך האָב ניט געקאָנט. ס׳האָט מיך געוואַרגען, מיין האַלז איז געווען ווי פּארשנורעוועט, און איך האָב ניט געקאָנט ארויסלאָזען קיין קלאַנג.

כ׳האָב שוין געפּיהלט, ווי מיין פּאַרשטאַנד פּארשווינדט, אָבער פּלוצלינג איז דיין בילד געשטאַנען פּאר מיין זעלע. דו ביזט געשטאַנען אויף דער אנדער זייט, אויסער דעם משוגענעם קרייז, און האָסט אויסגעשטרעקט ביידע ארעמס צו מיר. דאָ איז אַראָפּ דער שטיין פון מיין האַרצען, פּארשוואונדען איז דער שווערער דרוק פון מיין נשמה און בלייכער איז געוואָרן די גייסטער־מחנה.

כ׳האָב געפּרואווט אָננעמען דיינע הענט און געזוכט מיט אלע כוחות דיר אנטקעגען צו געהן, אָבער איך האָב געזעהן, אז איך בין ניט געקומען קיין טריט נענטער צו דיר. די גייסטער זיינען נאָך אלץ געשטאַנען צווישען אונז, אבער איך האָב געפּיהלט דעם ווארעמען גלאַנץ פון דיין אויג, וואָס האָט אָפּגעשטראָלט טיף אין מיין נשמה.

דאָ האָב איך דערפיהלט, פון וואַנען דו ביזט צו מיר געקומען, און איך האָב געוואוסט, אז עס וועט אמאָל מוזען שלאָגען די שעה, ווען אונזערע הענט וועלען זיך דערגרייכען.

זיי מיר געגריסט, דו בלייך שטערן-ליכט, וואָס וועקט מיך צו א נייעם לעבען. שוין דרינגען אריין ווייטע קלאַנגען אין מיין אויער, וועלכע זאָגען מיר אַן וועגען א נייער מלוכה.

הערסטו דעם קלאַנג, וואָס קומט פון דער ווייטען? באַלד וועלען זיך עפענען די טויערן פון דער נייער מלוכה!

מעדאַרדום, שוין לאַנג ביזטו מיר באַקאַנט. נאָך איידער דער מדבר האָט מיך אויפגענומען, בין איך איבעראל נאָכגעגאַנגען דיין שאָטען.

ווען איך האָב אמאָל געפונען די בלויע בלום און מיין הארץ האָט געקוואָלען פאר ענטציקונג, דאן האָט מיין אויג געזעהן דעם שאָטען פון א מאַנאָך, וועלכער איז ארויפגעפאַלען שטום, ווי אן אָנזאָגער פון אומגליק, אויף דער בלום און איז באַלד ווידער פארשוואונדען, אזוי שנעל ווי ער איז געקומען.

דיין וועזען איז מיר דאָן געווען פרעמד. ס׳איז מיר אריבער א גרויל, וועו איך האָב דיך געזעהן אין חלום, און מיין זעל האָט אויפגעציטערט אין מורא׳דיגער פיין.

אצונד אָבער איז דיין וועזען אָפען, אויפגעשלאָסען פאר מיר. קלאָר ליגט דיין טיפע פיין פאר מיין בליק. איך זעה די דעמאָנען, די שדים, וועלכע האָבען דיך געהעצט און די נשמה דיר צוריסען אין שטיקער.

דו האָסט געוואָלט געפינען דעם וואָרצעל פון דיין איך, וואָס דו האָסט אומזיסט געזוכט צו דערגרונטעווען. אזוי

ביזטו פאר דיר געווארן דער מיטעלפונקט פון דער וועלט, קיין שום אַנדער זאַך האָט ניט עקזיסטירט פאר דיין אויג, און אלצדינג איז פאַר דיר געווען בלויז א שפיגעל פון זיך אליין.

דו האָסט געפיהלט בלויז דיינע אייגענע יסורים און די פרייד פון דיינע אייגענע וואונשען, האָסט אויפגעבויט הויכע מויערן ארום זיך, וואו דו האָסט זיך אויפגעהאלטען אליין מיט דיין שאָטען.

איך אָבער בין געגאַנגען אויף אן אנדער וועג, איך האָב קיינמאָל ניט געזוכט דעם גרונד פון מיין וועזען. מיין האַרץ האָט שטענדיג ארומגענומען די גאנצע וועלט. איך האָב געזעהן די גרויסע לוידען פון די מענשען און איך האָב זיי געוואָלט דערלייזען פון דער נויט.

אין מיין נשמה האָט געברענט יעדע פיין, יעדע מאַטער־ניש, וואָס האָט מיין בריידער־מחנה געשמידט אין קייטען. דער גאנצער יאָמער פון׳ם מענשליכען מין האָט מיך ארומ־גענומען און יעדער וויטאָג, וואָס האָט זיך אין אלע צייטען ארויסגעריסען פון די הערצער, אָבער אויך די האַפענונג אויף א נייעם רייך, וואָס זאָל מאכען א סוף צו אלע יסורים פון דער ערד.

נו, האָב איך געזוכט דעם טאָל פון דער בלויער בלום, וואָס איך האָב אזוי אָפט געזעהן אין חלום. דאָרט איז געוען דער שליסעל צו דער נייער מלוכה, וועגען וועמעס קומען איך האָב געזונגען פאר מיינע בריידער.

דורך פרעמדע לענדער האָט מיך געפיהרט דער וועג, און די ענטוישונג איז מיר נאָכגעגאַנגען אויף שריט און מריט. דאָך האָב איך ניט אַרויסגעלאָזט דעם ציל פון מיין

אויג, ביז וואנען איך האָב געפונען דעם אָרט, וואָס איך האָב שטענדיג געזוכט.

איך האָב אַלזאָ געהאַלטען דעם שליסעל אין מיין האַנד, און מיין האַרץ איז דורכגענומען געוואָרן פון טיפסטען גליק. ס׳איז געקומען א סוף צו די יסורים, געענדיגט האָט זיך די צייט פון די גרויסע ליידען, און פאר מיר איז געלעגען דאס טויזענט-יעריגע רייך, וואָס איז געווען דער וווייסטער ציל פון מיין בענקשאפט.

אָבער וען איך האָב געבראַכט מיין אוצר צו די מענשען, איז די בלויע בלום שוין געווען פאַרוויאנעט, און דער מויער פון מיין גלויבען איז איינגעפאַלען, צושאַטען געוואָרן אין שטויב. א סוף איז געקומען צו דעם דיכטער׳ס שענעם חלום, און א וינטער-קעלט האָט דורכגענומען מיין נשמה. דאַן האָב איך ווידער דערשפירט די נאַנטקייט פון דיין שאַטען און געפיהלט, ווי דער מאַנאַך וואַרגט דעם דיכטער.

נאָר היינט איז מיר אלעס קלאָר געוואָרן. קיין משיח קאָן ניט העלפען די זיהן פון דער ערד. דער פרייער גייסט שאַפט זיך זיין אייגען רעכט. ערשט דאַן, וען אין יעדען האַרץ וועט אויפפלאַמען די בענקשאפט, די גרויסע בענקשאפט נאָך דער נייער מלוכה, וועט איינפאַלען יעדע וואָנט, יעדער גרעניץ, וואָס צושיידט אונז.

קיין אויסדערווייל־טער קאָן ניט צוברעכען די קייטען, דער מענש מוז פאר זיך אליין ווערן א דערליזער, א באַפרייער פון׳ם שווערן יאָך פון דער קנעכטשאפט. פון אלע הערצער מוז ארויסוואקסען די טאַט, וועלכע וואַרפט אריבער בריקען צו א נייער וועלט און טראָגט הויך דעם שטאַלצען באַנער פון דער פרייהייט.

און דאָך איז געלעגען א ברכה איבער דיינע מעשים. אין אנדערע האָסטו זיך אליין געפונען, און דיין בענקשאפט האָט צושפריצט ליכטיגע פונקען, וועלכע לויכטען דורך דער פינסטערניש פון די טעג.

איך אָבער בין געבליבען ווייט פון די אנדערע, איך בין געווען א פרעמדער צווישען אייגענע ברידער. אין זיך אליין האָב איך געזוכט די גאַנצע וועלט און בין נאָכגעגאַנגען נאָך מיין איך דורך נאכט און שרעק, ביז דער ווילדער וואנזין האָט מיך אריינגעכאפט אין זיינע לאַפּעס.

קיינמאָל האָב איך ניט געטראכט וועגען דערלייזען די אנדערע, כ׳האָב דאָך פאר זיך אליין קיין דערלייזונג ניט גע־קאָנט געפינען, א דערלייזונג פון די יסורים פון׳ם אייגענעם איך.

אָה הייגריך, מוראַ־דיג זיינען די יסורים פון׳ם מענשען, וועלכער איז באשעפטיגט נאָר מיט זיך אליין און פיהלט קיינמאָל ניט די ווארימקייט פון אנדערע זעלען, דאָס האָר־ציגע „מיר", אין וועלכען דער „איך" געפינט זיך.

ווי א פארטריבענער, א פאַרשאָלטענער, שלעפט ער זיין עקזיסטענץ דורך די גאַסען פון׳ם לעבען און קעמפט מיט די גייסטער, וועלכע ער האָט אליין ארויסגערופען.

גליקליך איז דער מענש, וואָס לעבט אויך אין אנדערע און טראָגט אין זיך די פרייד און לייד פון זיינע ברידער. נאָר דורך דעם „מיר" קאָן קומען די דערלייזונג.

מעדאַרדום, זעהסטו, ווי די דעמערונג פארשווינדט? מיר דוכט, עס קומט א נייער טאָג פאר אונז.

מיר האָבען געזוכט גאָט אויף צוויי פארשידענע וועגען,

ביז דאָס שיקזאל האָט אונז דאָ צוזאמענגעפיהרט. אצונד וויסען מיר, אז די צייטען זיינען דערפילט. — פון מאָנאַך און דיכטער שפראָצט ארויס א נייער שטאָם, וואָס וועט זיך פאַנאַנדערבליהען אנטקעגען א נייער וועלט.

ס׳איז ניט גוט צו פארגעסען די אנדערע, אָבער עס איז פאָלש אויסצומיידען דעם אייגענעם איך. פונקט ווי די אַטאָמען געפינען זיך אין׳ם גאַנצען, אזוי געפינט זיך אונזער „איך" אויס אין דעם „מיר".

אָרים איז די ליעבע, וועלכע טראכט בלויז פון זיך אליין, אָבער אויך די ענטזאגונג פון׳ם איך קאָן דעם מענשען קיינמאָל קיין דערלייזונג ניט ברענגען. אין דער פאראיניגונג, אין׳ם בונד דערפיהלען מיר ערשט דאס גליק פון׳ם לעבען.

געמיינשאפטליכקייט איז דער אויפגאַנג פון דער פרייהייט. אין׳ם בונד בליהט זיך פאַנאַנדער דער אמת׳ער איך. דאָ בליהט גערעכטיגקייט און ברודער-ליעבע, אין וועלכער עם ענטוויקלען זיך די טריבען פון׳ם ווילען און יעדע אייגענע קראַפט געפינט איהר וואָרצעל.

דאָס נייע רייך ליגט אָפען פאר אונזער בליק. שוין פארשווינדט דער שטערן, וועלכער האָט אונז אויפגעוועקט, און גליהענדיג געהט אויף די נייע זון.

זיי געגריסט, דו פריהמאַרגען פון פארשפרעכונג. דאס גרויסע וואונדער קומט, די שטונדע שלאָגט!

פורפור-רויט גליהט אויף דער הימעל אין מזרח, און שטראַלענדיג געהט אויף די זון פון דער טיפענישּ. פארשוואונדען איז די טויטקייט פון׳ם מדבר, און גרין לאַנד שפרייט זיך אוים ביז צום האָריזאָנט.

פון משופע'דיגע פעלזען גיסען זיך אראָפּ קלאָרע קווע־לען, און פאר'חלום'ט שפּרייט זיך אוים אין טאָל אן אָזיערע, אין וועמעס וואסערן עס שפּיגעלט זיך דער הימעל אין'ם בלויען גלאַנץ פון זיין הערליכקייט.

איצט קומען זיך די זעקס צוזאַמען פאר דער ספּינקס און גיבען זיך די האַנד צום פעסטען בונד. די אויגען זיינען גע־וועדעט צום מזרח, וועלכער שטראַלט איבער א נייער וועלט.

מיט אַמאָל הויבט עס אָן זיך צו ריהרען אין'ם טויטען שטיין, און לאַנגזאַם שטרעקען זיך אוים די שלאַנקע גלידער פון דער אלטער ספּינקס, וועלכע האָט דאָ פאר טויזענטער יאָהרען געקיניגט. איהרע אויגען קוקען שוין מעהר ניט ארוים אין דער ווייטענס. א וואַרעמער שיין שטראלט אָפּ פון'ם פּנים, און לאַנגזאַם עפענען זיך די קאלטע ליפּען:

זעקס וועגען האָבען אייך געפּיהרט צו די טויערן פון מיין רייך. א יעדער וועג האָט באַהאַלטען אין זיך אָן אנדער שפּור, דאָך האָט יעדער פון זיי געפּיהרט צו דעם זעלבען ציל. אזוי לאַנג ווי יעדער איינער איז נאָכגעגאנגען זיין אייגענע שפּור, האָט ער ניט געקאָנט דערגרונטעוועט מיין רעטעניש. אָבער אצונד זיינען די זעקס פּאראייניגט אין איין בונד, און יעדער איינער פיהלט זיך דורכגעדרונגען פון אלע. צו א גאַנצען פאַרמירען זיך די טיילען.

די אַלטע רעטעניש, וואָס איז געווען פאַרבאָרגען אין מיר, איז אלזאָ געלייזט — די צייטען זיינען דערפילט. דער נייער מענש שאַפט זיך זיין אייגענע מלוכה. גערעכטיגקייט און פרייהייט געפינען זיך אין דעם בונד. —

די אלטע ספינקס צופאלט אין שטיקער, און א וואונדער־בלום, בלוי און צארט, שפראצט ארוים אויף דעם ארט, וואו זי האט אמאל געקיניגט.

דא עפענען זיך אויף די טויערן פון׳ם נייעם רייך. דער נייער מענש טרעט ארויף אויף דער נייער ערד, און יובע־לענדיג קלינגט עם אף פון די הימלען.

אין זעלבען פאַרלאַג איז ערשינען

רודאָלף ראָקער׳ס בוך

„הינטער שטעביגע דראָט און גראָטעס״

אראינערונגען פון דער קריגס־געפאַנגענשאַפט אין ענגלאַנד.

דאָס איז ניט בלויז א פארצייכענונג פון אינטערעסאנטע פערזענליכע אראינערונגען, נאָר אויך א זאמלונג פון וויכטיגען מאטעריאל פאר מענשליכער און סאָציאַלער פאָרשונג, פול מיט לעבהאפטע שילדערונגען פון זעהר אינטערעסאנטע טיפען. יעדעס קאפיטעל לייענט זיך מיט שפאנענדען אינטערעס און איז א קוואל פון וויכטיגער אינפארמאציע און גיימטיגען גענוס.

צוויי בענדער, איבער 800 זייטען

פרייז פאר בוידע בענדער: 5 דאָלאר.

עם וועלט פארפעלטיגט צום דרוק

רודאָלף ראָקער׳ס בוך

יאָהאַן מאַסט

דאָס לעבען פון אַ רעבעל

עס איז די ערשטע פולשטענדיגע ביאָגראפיע פון דעם באַרימטען רעוואָלוציאָנער און אַנארכיסטישען אַגיטאַטאָר, און צו גלייכער צייט אויך א וויכטיג האנט־בוך פאר דער געשיכטע פון דער סאָציאַליסטישער און אנארכיסטישער באוועגונג פון עטליכע צענדליג יאָר.

דאָס בוך איז איינגעטיילט אין צוואַנציג קאַפּיטלען מיט פאָלגענדען אינהאלט:

1. קינדער־יאָרען. — לער־צייט. — וואַנדערונג. — מאַסט וועלט אַ סאָציאַליסט.
2. אין עסטרייך. — די אַרבייטער־באוועגונג. — פאר׳משפט אַלס הויך־פאַרראטער. — אויסגעוויזען.
3. מאַסט׳ס פראָפאַגאַנדיסטישע טעטיגקייט אין דויטשלאנד. — אין דויטשען רייכסטאג. — די באַסטיל ביי פלעצענזעע. — אין שטורעם און דראנג.
4. אויזשען דיהרינג — מאַסט׳ס לעצטע פּעריאָדען אין דויטשלאַנד. — די אַטענטאַטען פון העדעל און נאָבילינג. — דאָס סאָציאליסטען־געזעץ. — מאַסט פאָרט קיין לאָנדאָן.
5. די גרינדונג פון דער „פרייהייט". — קאַמף פון די פירער קעגען מאַסט׳ן. — ברעכט אָפּ מיט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. — אין חרם.
6. באַציהונגען מיט מארקס און ענגעלס. — דושאָהן נעווע. — די גע־היימע גרופּע־אַרגאַניזאציעס. — דער פראָצעס פון דאוות און גענאָסטן.
7. פּיאָנערען פון דער אַנארכיסטישער באוועגונג אין דויטשלאַנד. — עמיל ווערנער און די יורא־פעדעראַציע. — די בערנער „ארבייטער־צייטונג". — די ערשטע פראָפאגאנדא אין דויטשלאנד.
8. מאַסט פאַראורטיילט אין ענגלאנד. — דער אינטערנאַציאָנאלער קאָנגרעס אין לאָנדאָן. — די זעצער פון דער „פרייהייט" הינטער שלאָס און ריגעל. — די „פרייהייט" ערשיינט אין דער שווייץ.
9. מאַסט אין אמעריקא — אָנהויב פון דער אמעריקאנער ארבייטער־באוועגונג. — די פאראייניגונג פון די רעוואָלוציאָנערען. — די פיטסבורגער פרינציפען־ערקלערונג.

10. די באַווענגונג פאר דעם אכט־שטונדען־טאָג. — מאָסט און די באַוואָ־
פענונגס פראגע. — אמעריקאנישע פריידהויט. — דער גיהנום פון
בלעקוועלס אויסלאנד.

11. די סאָציאל־רעוואָלוציאָנערע באווענונג אין עסטרייך. — דער מער־
סטאָלינגער־פּראָצעס. — די אטענטאטען אין ווין. — אויסנאם־
געזעצען. — אונטערגאַנג פון דער ראַדיקאַלער באַווענונג.

12. רעוואָלוציאָנערע וועטער־צייכענס אין דיוטשלאַנד. — אויגוסט
רייבנדאָרף און די נידערוואַלד־פאַרשווערונג. — דער גרויסער חויך־
פאַרראַט־פּראָצעס. — די הינריכטונג פון דעם פאָליציי־ראַט רומפף.

13. אינערליכע טומלענישען.—דער קאַמף צווישען פויקערט און דאווע.
די שפּאלטונג. — די גרופּע „אויטאָנאָמיע". — פּאַרשפּריטונג פון
דער סאָציאליסטישער באווענונג אין ענגלאַנד.

14. טהעאָדאָר רויס. — פויקערט פאָהרט מיט רויס'ן קיין בעלגיען. —
די ארעסטירונג פון דזשאָהן נעוויל. — די פאָלגען. — פויקערט
פּארלאָזט לאָנדאָן.

15. דזשאָהן נעוויל פאר דעם רויכס־גערויכט. — לעבעדיג באגראָבען. —
אונטערגאַנג פון דער לאָנדאָנער באַווענונג. — בענדזשאָמין טאָקער
קעגען מאָסט און דער „פרייהויט". — דאָס אָפּבערעכען מיט יוסטוס
שוואָב.

16. דער ענגליש־סטרייק פאר דעם אכט־שטונדען־טאָג. — די געשעהע־
נישען אין שיקאגא. — די העצעריי קעגען מאָסט'ן. — דער גרויסער
אַנארכיסטען־פּראָצעס. — דער יוסטיץ־מאָרד. — מאָסט ווידער אַמאָל
פאר'משפּט.

17. אַלערליי שפּיאָנען. — ווידער אַמאָל אין תפיסה. — פויקערט אין
אַמעריקא. — נייע קאַמפּען. — דער סטרייק פון האַמסטעד. — אַלעק־
סאַנדער בערקמאַן'ס אטענטאַט. — א שענדליכער אורטייל.

18. א יאָהר פון פּאַרפּאָלגונגען. — נאָלד און באָער פאַר'ן גערויכט. —
עמא גאָלדמאן פּאראורטיילט. — די אַנארכיסטישע באַווענונג אין
אמעריקא אין די נייניציגער יאָהרען. — די „פרייהויט" אין באָפּאַלא.
— צוואנציג יאָהר אין קאמף.

19. מאָסט און די טריי־יוניאָן־באווענונג. — דער סינדיקאליזם. —
באגרינדונג מיט פּעטער קראָפּאָטקין. — לעאָן טשאָלגאש דערשיסט דעם
פּרעזידענט מעקינלי. — די יאגד אויף אנארכיסטען. — רוזוועלט'ס
„מעסעדזש" צום סענאט. — מאָסט ווידער אַמאָל פאר'משפּט.

20. דער 25־יעהריגער יובילוי פון דער „פרייהויט". — די צייטונג
און אירע מיטארבייטער. — די זאָרגען פון די לעצטע יאָהרען. —
מאָסט'ס טויט. — דער סוף פון דער „פרייהויט". — שלוס־
באַטראכטונגען.

וועט ערשיינען אין צווי בענדער, איבער 800 זייטען.

פּריז פאַר בוידע בענדער: 5 דאָלאר.